

Katholicki Mesic.

Ludowy czasopis,

wydawany wot towarstwa S. Cyrilla a Methoda
w Budyshinje.

Redaktor: Jurij Luscjancki.

Trinaty letnik.

INCE PRAGAE

W Budyshinje.

Vyislat L. A. Donnerhat.

1875.

W o p i s i j e c z o .

	nr.
Na prozy nowoho l6ta. Wot r.	1
Mjezištaw hrabja Lebochowsti, arcbisłop di6cesow Poznań-Gnězbdno. Wot r.	3
P6wjesej wo smjerczi biskopa L. Forwerka	9
Jubilejske l6to. Wot r.	10
Ze žiwjenja a skutkowanja njeboh biskopa. Wot r.	17
Melchior Matej Handrijec Wot M. Š.	22
Wotemrjenjo jubilejskoho l6ta we kulowskej wosabdje. Wot d. r. Šdn.	29
Šcho cžinja we Španiskej. Wot r.	32
Bulla banža Piusa IX., biskopam Pruskeje wšhip6skana	37
Zeleny štw6rtk. Wot r.	45
Žutrowni kšizjerjo, z wobrazou. Wot M. Š.	53
Čyrtwinske wołno. Wot r.	54
Swjaty Jan we cuzbje na kupje Patmos. Wot r.	56
Džiwne herbstwo. Wot r.	56
Halleluja. Wot Š. D.	54
Bruno Friebel. Wot r.	54
Nowi kardinalojo. Wot r.	61
Deputacija katholicow wšchelskich narobow pola š. w6tca na dnju 13. h6pryla. Wot r.	69
Žłoty m6šniški jubilej wjerchbiskopa Dr. F6rstera we Wraczištawje. Wot r.	72
Žb6hnjenjo kš6chtow we Pruskej. Wot r.	77
Unitowje pod Kusowstej. Wot M. Š.	85. 93. 125
200l6tne jubileum zjawneho czesčjowanja najswjecišeje wutrobny Žezusoweje. Wot r.	95
Liberalne sw6dćenjo za katholicke duchowništvo. Wot r.	96
Naska nadžija. Wot r.	101
Wšokodostojny kněz farar Jakub Nowak. Wot Š. D.	103
Njepš6ewinjomne banžistwo. Wot r.	109
Žłutki a pow6dženja. Wot r.	112
W6lba nowoho tachanta we Budyšćinje. Wot r.	117
Jurij Arnold Werner. Wot r.	120
Serbiske pismowistwo. Wot M. Š.	127
Nowy pruški žakoš we čyrtwinym zam6ženju we kulowskej farškej wosabdje. Wot d. r. Šdn.	133
Kš6chtyn njeišu strasčne. Wot r.	141. 149
Dwaj młodej martrarej we Korea. Wot r.	157
Krajiny Bosnija a Hercegowina. Wot r.	159
Jan Křyštof Pannich, serbski konwertit. Wot M. Š.	165
Ciwilne mandželstwo. Wot r.	177
Wobraz njewoblakowanoho podjecija. Wot r.	185
Kardinal-arcbisłop z Kauscher. Wot r.	187
Štepa korbowplecjerka. Wot r.	189
Swjebženi hodow. Wot r.	193
Nowa katholicka protyka. Wot M. Š.	197
Čyřke a škula we swjatym zwjazku, z wobrazom. Wot M. Š.	201
Dopom6 so na lipje, kotrejž je džeđ sadžak. Wot r.	202
Młoby bur. Wot r.	204
Nowinki a powjesceje: } } Z Łuzicy a Sakskeje. } Z wukraja.	
Čyrtwiniski pow6stnit ze serbskich wosadow. }	Stajne rubriki.
Naleznošće towaristwa. }	
Dary za čyřke we Čzornecach a Baczonju. }	

Nastawki do nětko z Božej pomocu dofonjaneho tšinatoho lětnika Katholstoho Pósta spisachu wšchje redaktora tšjo družk knježa. Su to wšfokodostojni fararjo: t. duchowny radžiczel Fr. Schneider we Kulowje, t. M. Hórnik we Budyščinje a t. H. Duczman we Radworju. Licžba sobudželaczerjow je tak wotebjerata a ponižna próšwa redaktora we poslenim čyisle dwanastoho lětnika, zo bychu tamni knježa, kiž su we tutym lětniku nastawki za Kath. Posol spisali, jomu tež we nowym lěcze swěrní wostali, a zo bychu tež družk wustojni mužjo mjz naschim ludom za jeho zdželanjo a rozwuczenjo z pismom štukowali, njeby dopjelnjena. Po słowach s. Pawofa: „Proščće bjez pschěstacža“, zwěri so redaktor tež lěšfa swoju próšwu wo bohatschu podpjeru wobnowjecž. Wón njecha z tym nitomu wobczežny byč a so tež nic hěrsčicž, zo so slubjene słowo husčjischo njeje dopjelničo abo zo so družbje radščo dopisuje. Kóždy ma sam swoju wolu a nitomu njecžini so z tym porok. Njepřacženu redaktor njemóže nicžo t zarunjanju cžinicž hačž z wjesolej wutrobu prajicž: Zapřacž Boh. Kóždy pať, kiž t zdželanju a rozwuczenju swojoho lubu pschinoschuje, cžuje so we swědomju spokojeny. Njewědomych rozwucžowacž je džěn nam radženy štuk kšchěcžanskeje miłosčje. Katholstki Posol, kiž so z kóždym lětom dale rozšchěrja a tež pilnje a rady cžita, je praje pschihodny srědk, pschěz kotrž móže kóždy t tomu wustojny t swojomu lubowanomu jersłomu ludej rščecž. Dofonjane subžicž a rozsubžecž a mustajecž drje je lóžičo ale nic wužitniščo a zašlužbniščo, hačo sam dželacž a twaricž. Cžim wiacy sobudželaczerjow zapčrunje ma, cžim wobšchěrnišči a rozwucžomnišči budje we swojich nastawkach. Hačžrunje je ménje spisowarjow za lětuschi lětnik džěwalo, ma tola wiacy stronow hačo přjedawsche lětniki. Tež dwaj wobrazaj pschijnjeschmy lěšfa, kotrejž pschěz dobrocžiwosčž knježa knihkupca Józefa Chocižewstosa z Póznanja deštachmy.

Do rubriki: „Z Łužicy a Sakskeje“ dósta redaktor něotre dopisy wot knj. fararja M. Hórniča, knj. duchownoho radžiczela Fr. Schneidera we Kulowje, knj. fararja Herrmana z Wotrowa, knj. fararja Duczmana z Radworja, knj. kapłana Tadeja z Marijneje Hwězdy, knj. kapłana Róla z Ralbicy, knj. kapłana Scholtzy z Khróšcžicž, knj. wučerja Krala z Radworja. Z Prahi pschিপósta dopis knj. študenta theologije Nowak. Najwiacy nowinkow žhonich pschěz napraschowanjo abo z dopisow do němstich nowinow.

Do ehrtwinskoho powěštnika podawachu powěsčje knj. farar Hórnik, knj. farar Herrman z Wotrowa, knj. farar Duczman z Radworja.

Rozdawanjó Póstow a wobstaranjó wotebatych pschinoschłow běchu tež we minjenym lěcze knježa duchowni z lubosčje za dobru wěc na so wzali, mjenujacy za Kulow a wokolnosčž knj. duchowny radžiczel Fr. Schneider a knj. kapłan Lipicž, za Wotrow knj. farar Herrman, za Radwor a Bžer knj. farar Duczman, za Marijnu Hwězdu knj. P. Tadej, za Khróšcžicž knj. kapłan Scholta, za Kóžant knj. P. Benedikt, za Ralbicy knj. kapłan Róla hačž do julia a na to knj. kapłan Kubasch.

Za wšchitku naloženu prócu a wopozazanu lubosčž praji we mjenje towarštwu: Zapřacž Boh!

We Budyščinje, 18. decembra 1875.

Jurij Kusčžanski, redaktor.

Katholicki Posol

Wukhadža přenju a třecu
sobotu w měsacu.

Cykolétna plácizna na pósće
a w kniharni 1 m. 70 pj.

Pudomy časopis,

wudawany mot towarštwu **S. Cyrilla a Methoda** w Budyščinje.

Redaktor: **Jurij Łusčanski.**

Číslo 1.

2. januara 1875.

Lětnik 13.

Na prozy nowoho lěta.

Z kóždym lětom dołonjamy jedyn jara nahladny džěl žiwjenja, smy wo wažnu kroczel bliže k jeho kóncej. Tu słušča so za kóždoho rozomnoho časowjela, zo do so a tež wokolo so pohladnje. Štótž ledžbnje do so pohladnje, spóznaje, we čzym je so přcheměnil, hač je na duchownych a čžělnych mocach dobył abo přchjadžik, hač je we dobrym abo złym pokročował, hač je sebi swoje wobštejenja polěpšik abo nic. Na tajke swědomite přchepytanjo sebjě samoho njesmě ničtó zabnyč, doleč „spóznaj so samoho“ je mudra a spomozna wučžba, kotraž kóždemu pfaczi, kiž chce do přědta kroczič.

Čžowjel pał njeje sam za so živy, ale wotwijuje mot wjele wšchelakich wobštejenjow, kotrež jo ho we pokročowanju abo podpjeraja abo zadžewaja. Wón ma tał wosebje pschi nastupjenju nowoho lěta tež wokolo so hladacž. Halo staw čžowjestoho towarštwu a wěstoho stata maja za njoho tež zajimawosež wažne podawki, wšchelake nowe zarjadowanja, kotrež so za wótcžinu abo chke čžowjestwo stanu. Šdyž my pschi započatku lětušchoho lěta wokolo so pohladnjemy, njemóžemy so zwjeselicž. Wobštejenja čžasa njepolěpšchjeja so, wšchelatora nuz a wjele wjach straschnje pschibjera. We kšchescžanskim čžasu drje njebě njespołojnosč tał powšchitlomna, taž runje nětšo! Džiwnje! Zandžene lěto tola njebě njepšódne, a tola wšchitlo tał drohe; zasnžžba tał wulka za dželawy lud a tola pschi tym wulka křudoba. Wójna so njewjedže mjez ludami, a tola tež nihdže prawy měr, prawa dowěra, prawa lubosč mjez ludžimi. Poroki, storižby, pschistodženja a hanjenja mjez ludžimi a ludami wubudža a zdžerža njewěstosč a pschektoru mjez nimi. To su jara zrudne wobštejenja, kotrež nowe lěto mot staroho herbuje. A hđže mamy my winu toho pytačž? Nihdže druhdže hač wo wotwobroženju wot Boha, we potkocžowanju nabožneho žiwjenja, we pschi-

Bjeracej bo hazabhcziwoščji. Tež čzasne zbožo ludu a kraja njemóže wob-
stacž bjez tuteje kruteje podpjerj. Wěšte znamjo, zo jedym lud abo kraj spěšnje
l swojomu njezbožu so bliži, je po dopolazach stawiznow a wuprawjenju stawnych
mužow to, hdyž so we nim naboženstwo, Bóh a jeho služba zjawnje potkoczuje
a hani. Mjez wjele druhimi mužemi wuprajt pohanski mudrc Cicero tule wěr-
nosć: „Hdyž so naboženstwo zahubi, dyrbi tež swěra, dowěra a sprawnosć a
tał tež čłowjeske towarštwó zahinjeć.“

A tónle strach hrozj čłowjeskomu towarštwje we nětčizskim čzasu, dokelž
spomozna móć naboženstwa je ze zjawnoho towaršchnoho a statnoho žiwjenja wu-
polazana. We susodnym kraju a snadž hišće prjedy hač so tele lěto minje,
tež pola nas, njetrjebaja hižo so džěczi wjac lšććiz, a tał je zběhnjene tamne
słowo naschoho zbóžnika: „Zelizo něchtó so z nowa njenarodži z wody a
Ducha swjatoho, njemóže do Bóžoho kralestwa zastupicž.“ Staršchi
móža swojim džěčom bjez kšćecjanskoho rozwučenja wotročž dacz a podarmo je
tał Khrystus swojim japoschtolam a pšěz nich swojej cyrkwi poruczil: „Džicž e
a wučžće wschitke ludy.“ Mandželscy móža bjez cyrkwinštoho zwěrowanja
do mandželstwa stupicž a duž njeplaczi wjac słowo s. Pawoła: „mandželstwo
je wulki sakrament, ja pał praju we Khrystusu a we cyrkwi.“ Róždy
móže zwonka lóždoho cyrkwinštoho zwjazla žiwj óhčž a wumrjecž a na posleđu
so hafo wěrnj pohan spalicž dacz. Kšćecjanski naboženstwo so tał ze zjawnoho
towaršchnoho žiwjenja wutorjenja. To su zrudne wuhlady za nowe lěto. K
lěpšichomu pšcheměnicž drje so wobštejenja tał nahle njebudža.

Tola tele we prawdje jara zrudne znamjenja čzasa njesmědža nas mačo-
myštnjch čzinič, ale swoju čtu dowěru čcemj krucže na Bóha stajecž, pšchetož
„wón wumóži Siraeta.“ Cyrkej ze swojimi bisk pami a měšćnikami, ze swojej
wucžbu a ze swojimi lazniemi a hnabami, wona stoji taž „stokp a twjerdžizna
wěrnosće“ we džiwich žolmach bšudow a we wschitkich džělach swěta ma wjele
tysac swěrnjch džěczi, liž čcejdža radšho wschu nuzu wustacž, hač radšho swoje
žiwjenje woprowacž, hač swoju macž, s. cyrkej wopušćicž a pšcheradžicž. A
pšchi nje, haczrunje zwonkownje wot njeje džěleni, stoja druzj čzesczowni mužojo,
liž za te same swjate kubla, za zdžerženjo nabožnoho žiwjenja wojuja, liž so balesj
njewěry a žlotomu czeleczu njemobla ale stwoje kolena jeno pšchod wěrnym Bóhom
zhibuja. Dowěru njesměmy tał we nowym lěcže zhubicž. Bóh mudry wjedžicžer
ludow je hišće žiwj, a šchtó znaje jeho pótajne wotpohladanja we pšchipuš-
czenju tajlich zrudnjch wobštejenjow. Šchtó wě, hač wón runje pšchž to tysa-
cam woczi wotwricž a l spoznacžu dacz njecha, zo je cyrkej wot Bóha załoženy
wustaw, pšchecziwo kotromuž so čłowjekojo podarmo zběhaja, a jich l pšchimzacžu
wěrnosće a l pšchistupjenju l cyrkwi pohnučž. Spodžitwne wostanje, zo runje
katholska cyrkej, tał powichitkownje wot mócnjch nješkćeczelow potkoczowana a
pšchecžehana, tola so njepoda ale z lóždym nowym napadom jeno krucžisko steji,
mjez tym zo hewal wschudžom njewobstajnosćž a njewěstosćž knježi.

Wobkrucžmy sa tał tež my we nowym lěcže we swěry l cyrkwi, we po-
stusćnosći pšchecziwo jeje lazniam pštajimj swoju čžecž, nabožnosćž njech nasch

živjenjo a vsčitlje našče stutli woblnježi. To pomjedze nas i społojnomu a i zbožownomu žiwjenju, lotrej „Kath. Posol“ vsčitlim swojim čjitarjam a pscheczelam z wérneje wutrobhy i nomomu létu pschjeje.

Mjeczislaw hrabja Ledochowski, arcbisłop diłcesom Bożnan-Guězdno.

We krótkim budze létu, zo pruste knježestwo přenjoho katħolstoho bisłopa „njeposkusnosćje“ pschecziwo nowym cyrkwinłkim zakonjam dla, do jasłwa sadži. 3. februara 1874 bu arcbisłop hrabja Ledochowski ze swojoho wobhydlenja we Bożnanje do zbalenoho městacžła Ostrowo wotwjedzeny, zo by tu dwělétne jasłwo pschetrał. Wón byłli we jenej malej celli z dwěmaj wołnomaj, z lotrymajž so do mateje zahrody widži. We swiczczy steji łozo a druhe nuzne móble z brězowoho drjewaja; za rjad a čjistosć we swi starasče so sam; halke piched dwěmaj měšacomaj bu nowy služownik za jasłwo pschistajeny, a wosebitej službje knjeza arcbisłopa pschepodaty. Tónsamy služi jomu tež pschi Bozej mschi, a stoj jomu we čjitanju polłtich a němłtich nowinow i pomocy. Božu mschu swjeći arcbisłop wschědnje we celli, napscheczo swojomu wobhydlenju. Wotkar je jednory; wšče Božeje martry je tam wobraz stóbleje wutrobhy Žezusoweje a dwě statuij, maczerje Božeje z Lourdes a s. Hedwigi, lotrejž buschtaj jomu pscheczelnje darjenjej. Dolež by łóžde piłane stowcžto so sudnistwej i pschehladanju počozaj dyrbjako, njepisa arcbisłop do cħła niczo, nima ani tyny ani pjera we swojej celli. Ženo z módrnym wołojnikom napišče swoje mjeno na swjećatka, lotrejž tym i wopomnjeczu dari, kofsiž joho wopytaju. Čħyri trócz za tħdžen dostanje wopyt swojoho sekretära, kapłana Miłłzynskoho; tež najwóle wchucy družy, kž ħcejdža swojoho lubowanoho arcbisłopa wopytacz, so pschipusćeža a wot dohladowarja jasłwa i njomu pschewóžjeja. Wščitłich, kž i njomu pschindu, ħnuje mēr a społojnosć, ħaj njetajena wjesłotecz wutrobhy, lotraž so na joho wobliczu a we joho stowach polazuje. Ze to wosebita ħnada Boža, lotraž joho we čježkim domaphtanju spodžiwnje posylnja a z tał krutej doměru napielnja, zo je cħle podwolnje do Božeje wole podaty a wot čłowjekow pomoc a trócht njemoczajuje. Njeleđzbujó na čłowjekow abo wšchelake wobstojenja, džešče tónle wutrobity wječħ cyrkwe na puczu, lotryž jomu swjate winomatofće swojoho wysłotoho pomokanja pokazowachu. Čħtož je joho za to potrjećiko, to čzerpi netto z wjesłotym dopomnjecjom, zo je swěrnje swoje cyrkwi a kralej čjinjene stħby dđeržak, a njestara so wo sudjenja swěta. Dolħe piłmo, lotrej winy joho wobstorkenja wopschija a rozsud najwyschšchoho cyrkwinłstoho sudu we Barlinje, lotrej joho wotšadjenje postaji, njeje ani čital, ale swojomu sekretärej stħowanju dał. Psched krótkim bu jomu wozjewjene, zo su so jomu 4 měšacy jasłwa spusćčjile, abo wjele wjacy ze 6000 tolerjow zđeržanych dołħodow murunake, wón pał wostla pschi tutym powjestwje do cħła žmėrom a praji jeno: „Spusćčejmy so na Boħa a nic na čłowjekow.“ Doměra na pschichodne a to blizke wobrocjenje cyrkwinłtich naležnosćow njeje we nim zatšasjena. Po čjele je dospoknje strowy, ħacž-

runje jeno wschędnje hobzinu so we czerstwym powětrje pschelhobzuje. We lěčžo wopyta tež mlódschi bratr ze swojey swójbu swojoho bratra we jastwie. We poslednich dnach mėsaca oktobra dósta jaty arcbisop ze wschędch stronow swojeju diocesow a tež z druhich krajow najrjeńsche dopokazy lubosćiwoho wobžarowanja a wobstajneje swěry; 29. oktobra mjenujcy swjećejše wón swój 51. narodny džen. Wón je na tymle dnju pschěz 600 zbožapšcheczow we listach a telegrammach dóstał a to z najwyschšchoho zemjanstwa a duchownstwa, kaž tež wot wschelakich towarštwow a druhich ludži kóždoho pomolanja. Wjach dnow trjebasche, zo by wschitke listy cžital a rjadował. Šdhž bě so to stało, položi je pod swój wołtar, zo by za tych na Božej mschi spominał, kotřiz běchu jomu zbožo a Bože žohnowanjo pscheli. Wo wobymaj rozschěrjenymaj diocesomaj pschipoznaja a wobdžiwaja wschitich jenohłósujne khwalomne, wobstajne zadžerženjo swojoho najwyschšchoho pastra. Žoho krasny pschitkad pał zahorja tež wschitlich wofadnych, wosebje wschitlich duchownych, kotřiz su wot nowych cyrkwinškich zakonjow najcžězšcho potřecheni. Nimale wschitich wyschšchi duchowni su wschelakim khostanjam wotšubženi, dokelž wozjewieč njechadža, hđže tamna duchowna wyschnosć so namaka, kotraž bisopa zastupuje a we joho mjenje diocesu we duchownych naležnosćach rjaduje a duchowne pokuomoch wudžěla. Wschitich mostanu swěrnj a podarmo da knježerstwo jich wobhydjenja a pišma pschepytowacž. Wjele stow druhich duchownych su ze swojich městow wuhnaczi, dokelž so jich postajenjo po mejškich zakonjach stalo njeje, wjele farow a druhich duchownych městow je njewobšadženych, a jich zamoženjo so wot swětnych zastojnikow zarjaduje. Sena pólska nowina: „Przypiaciel Ludu“ piša wo wobštejenjach katholiccho duchownstwa we Pózenstej: „Wschitich naschi duchowni su ł smjerczi pschihotowani. Někotři su hžjo wschitko pschedali, druzhy chcejdža pschitkad swojoho arcbisopa scžehowacž a so cžazacž dacž. Woni wjedža wschitich, zo budža ze swojich městow wuhnaczi. Džez toho, zo by jedyn profeta był, móže jedyn tola do přědka prajieč, zo to wschitko storo docžakamy. Šcho haffe budže so stacž, hđhž so tež tamni duchowni, kotřiz su nětko hifchěže we jich farach so wupokazaja.“ Ale chće duchownstwo a pólski lud stoji swěrnje katholickej cyrkwi a ł jeje swjatej wucžbje. Pschitkad njebojazneje wutrobitoseče, kotřhž jich arcbisop jim dawa, pošhlinja chće duchownstwo a wschitkón lud, zo radšcho kšimdu scžerpnje znjesu, hało zo bhchu swoju macž, swjatu cyrkej pscheradžili abo wopuschczjili.

Nowinki a powjeseče.

Ž Łuzich a z Salksteje.

Ž Wudyschjina. Kaž druhe lěta wobradžesche tež lětsa Bože džěčžo kshudym džěčžom tachantškej šchule wschelake trěbne a wužitne wěchy a drasty, wot wschelakich dobroczerjow a dobroczerkow ł tomu pschecjelnje nawdate a zastarane. Šwjatocžnosć bu 23. decembra popołdnju z hodownym spěwom wotewřjena a z druhim spěwom rjenje stónčžena. Knj. direktor šchule rozestaja džěčžom z pschihódnym powjedancžtom wulku dobrotu jim pschihotowanoho hodownoho wjesela a

napominasche, dary z dżakownej wutrobu derje nałożecz. 130 dżeczji buchu z darami zwjeselene. Wóh pał zohnuj darniwnych dobroczerjow.

Z Wudh schina. Tšeczji džen hodow bė we towarštwje katholickich rjemjeslničkich hodowne wjeselo. Na dżiwadle hrajesche so najprjedy biblijski truch „Tobias“. Hnujomna stawizna pobožnoho Tobiasa a jeho swójbij je hłowne wobpschijeczo trucha. Žiwjenje a wotšud někotrych swėrných Izraelitow, kotřij bėchu we aššyriskim zajeczu živi, je z tamnej stawiznu wustojnje zjednoczene. Wšchitcy hrajaču rjenje, wosebitu šhwalbu pał zaškuzitaj sebi, kiž Tobiasa a Hanu pschėdštajeschtaj. Po stónčzenym dżiwadle bė wobradzenjo Wožoho dżėcza. Dobroczerjo a pscheczelajo towarštwja bėchu t tomu dary a pjenjeh nambali. Róžbh jobustaw — tu šhwilu ma towarštwjo jich 137 — dósta pětny dar, kiž so pschėz lós na njoho trjechi. Wudbhjehny hodowy šhtom bu z pschėdžowanjom pschėdawanym. Zednotliwe hašy z nad nimi wisachymi ptodami pschėdžechu tał do wšchelatickich swójbow. Žana njpschėda so tunijscho hačz za 12 nřl. Wunoscht pschėdžje t wužitku rjemjeslničkoho doma, za kotřij tež njeznata dobroczerka počehnujenje za šchtyri posleschcza t Wožomu dżėcžu dari. Pschi tutej pschėlėznosczi bė towaršchnja, wosebje za tnych z balokje cuzbh, kaž lubowanym wótcny dom, kiž wšchitkich t jenej swójbje wokoło hodownoho šhtoma zjednoczi. Njech tež wšchitke jobustawy dale lubošcz a pscheczelnoscz swojich dobroczerjow sebi wobthowaja.

Z wukraja.

Nėmřka. Wjėrč Wismarck jara lohcny hrozny, zo swoje wšfote zastojnstwo zkoži, jelizo wjetřchina komorow po joho hłownje njewuradža; lóžřaku winu t tomu pał dotal njemjenomasche, hało posledni tydžen pschėd hodami. Raž je so hižo we poslednim cziřke Póřta powjedalo, bu sobustaw reichštaga, redaktor Germanije, kaplan Majunkle cyle njenadžich a nahle do jastwa wotwjeđžehny, zo by swoju šchtrafu nastupik, kotrejš bu dla wšchelatickich nastanokow, we Germaniji wozjewjehnych, wotšudžehny. Reichstag sam cžujesche so pschėz to ranjehny a wobzantny, zo ma so knježestwo prošecž, zo ma postajenjo němřłejje wustawy tał wujajnicž, abo tał pschėmėnicž, zo so we cžasu, we kotřymž je reichstag zhromadžehny, žadnu joho sobustaw jaty wzacz njesmė. Tele wobzantnjenje je Wismarcka tał raniko, zo chchysche ze škužbh stupicž, prajiwšchi, zo z tajlim reichštigom wobstacj njemóže, kotrohž wjetřchina ze stronu djerzi, kiž je jomu njpscheczelřka. Wdóžno pał tež je, zo chchysche wjėrč Wismarck reichstag kusł do štracha zahrnacž, zo by so jomu nazajtra z wulkej wjetřčinu dopořaz dowėry dał z tym, zo so jomu wėřta summa, z kotrejš móže po swojim špodobanju škutkowacž, bjez toho zo by so we tym zamołwjecž trjebał, pschizwolika. To so tež řta, hačzrunje Windhorst jara porošowajo Wismarckowu politiku a wosebje wobthlowanjo wšchelatickich krajnych a wukrajnych nowinow rozšudžesche. Z wulkej wjetřčinu bu tamna summa pschizwolena a z tym Wismarck zas wujednany.

Pruřka. Rijana chřkej řwj. řchizja we Meisse, do kotrejš bė so 18. novembra cžróbřta starakatholicitow pod nawjedowanjom swojoho duchownoho, prjedawšchoho għmnasialnoho wuczerja Webera z Wracřiskaw, z namocu řamala a

we njej Božej službi swjećila, je tola nětlo zas katholickej wosabđe pschepobata. 14. decembra bu zas wuczišćena a 17. rano wot fararja kanonika Neumanna z mjerých biskopstei domolnosću swjećena. Radostne a dźalowne „Te Deum“ wobzantny swjatočnosć.

Pruska. Arnimowy proces, kiž tał dołhi čas mjele we sebi rycjeć bašce, bu srjedu 16. decembra stónčeny. Statny rycznik Lessendorf bě na posledku namjet stajil, zo by so Arnim k pokřesćalětnomu jastwu wotsudžil, mjez tym zo jeho advokatojo dospoknu njewinowatosć wobzorzjenoho we dołhich rycjach dopelazac so prěcowachu, a namjetowachu, zo ma so jomu czinjena ischwidba a schoda zarunac. Sućnicy pak wotsudžichu hrabju Arnima k tšjom měsacam jastwa, z tym pschizpomnjenjom, zo ma so jeho sedjenje na dwaj měsacej pomjenšćic, dokelž je hižo jedyn mēšac dla pschepytanio jaty bhk. Wotsudjenje rěka: „hrabja Arnim ani wotštronjenja zastojnskich pišmow ani zastojnschoho pschestupjenja winowaty njeje, ale wón je winowaty, zo je pschecziwo zjawnomu porjadkej slutfowak.“ To je so, kaž pschetsyda suda wulkadowašce, z tym stalo, zo wón pišma, kotrež so pozdžišcho wot njoho žadachu, we prawym časfu Bismarckej pschepobal njeje, ale zo je same z Pariza do Berlina we swojim kosru sobu pschijest a je potom hišćeže do Karlsbada sobu wzał, hđžež bě so dla wuzijanja tamnišch kupjel podal. Tónle kónc procesa njeje nihđe spojojik. Bismarck je wosebje z statnym rycznikom jara njespokojny, zo njeje druhe winy we chkej wěch namakal, z kotrymiž by swoju storžbu podpjerak. Powjeda so, zo budže tohodla pschesabženy. Wón kaž tež hrabja Arnim sam je appellirowak. Duž budže we samej naležnosći wšchšchi sud jednac mēčž. Schtož pak so we jednanjach tuteje wěcy wozjewi, njemōže druhe knježestwa z mulkej doměru pschecziwo pruslomu knježestwej napjelnic. Bismarck ma wšchudjom swojich ludji kofšiz derje płaczeni, kōždu kroczel cuzych knježestwom woblebžuja a jeho wo wšchitkim rozwuczeja. We wšchitkich krajach ma płacžene nowiny, kiž za jeho politiku pišaja a na druhe knježestwa slutfuja. kaž to jomu najwjach wuzitka pschinjese. Tał mōže so stacž, zo nětotrežtuli knježestwo po jeho hłowje swój lud wobknježi, bjez toho zo by to wjedžalo a zo so pozdžišcho dźiwje, zo je so tał slepje do jeho prudkow popadnyč dalo. Francōziska wosebje mōže z procesa namuknyč, zo je monarchiske knježestwo za kraj najspomōžnišce, dokelž mjerč Bismarck tohodla pschecziwo založenju monarchije dželasce, dokelž by kraj pod njej najprjedy zas k mocam pschischoł. Zapocžak a winy a wotpohladanja nētčžišceje chrtwinske pschekoch pak njemēdžachu k spōznacžu luda pschincž. Pišma, kiž wo tym rycžachu, buch w potajnym posebženju czitane; je to wēšte znamjo, zo ich wozjewjenje tamnym mužam, kiž su wobzarowanja hōdny njemēr zbudžili, czefče pschinjeli njebhchu.

Pruska. Baderbornski biskop, Konrad Martin je džen pschec tšjomi kralemi 5. januara, pschec sud za chrtwinske naležnosće do Berlina žadany. So samo rozemi, zo knjez biskop tam njepšchidže. Sud budže wo jeho wotsabženju jednac a do přěbta směny prajicž zo budže rozsudžicž, zo ma so biskop Martin swojoho biskopschoho zastojnstwa wotsabžicž, kaž je to we podobnej naležnosći poz-

njanškoho arčbiskopa hižo we haryslu rozsudžik. Pruska wschał nima prawa, biskopa katholickeje cyrkwej wotšabdič; mzdu drje može jomu zaprěč, z nim jednacž može pschestač, joho tež z kraja wupokazacž abo jatoho džeržecž, tola katholiccy wěriwi wostanu pschi tym swojomu biskopej swěrni, kaž to jasnje we Bozeniskej a tež we Schwajcarske widžimy.

Pruska. Schlezynski baron Jurij Dyhern wróći so 1. januara do Klina katholickeje cyrkwej.

Pruska. 19. decembra wumrje po krótkej chorosći hrabja Franc Hoensbroech na swojim hrodže Haag, njedaloko města Geldern. Soho swójba skuscha ł najstarschomu a najwofobnišchomu němstomu zemjanstwu. Njeboji bě znaty halo swěrnj katholic ł je wosebje we poslednich lětach, we kotrychž mējachu duchowke rjadu katholickeje cyrkwej tał mjele njepscheczelstwa a lšchindy znječ, ze swojim zamoženjom ł položenju jich nuzy pilnje pschinoschował. Hižo joho chorosč zbudži wšchudžom wěrnju sobuzelnosč. Swjaty wótc pošla jomu japoschtolke požohnowanjo a tež němsta kšěžorka da so za joho namakanjom praschec. Šdyž bě wumrjel, daschtej kšěžor a kšěžorka zrubženej wudowje swoje nutrne wobžarowanjo wozjemič. Pod powšchitkownym wobdželenjom wołoknoho wobhydłejstwa bu joho čželo 23. decembra na kšchowje we Geldern khowane, hžej ma swójba we gothiskej kšapackcy swoje pohrjebnišchžo. Šrabinka Madlena Stolberg we Workleach je joho džowta, kaž drje wjetški džel čžitarjom wě.

Schwajcarska. 19. novembra sta so we Schwajcarskej, na horje St. Bernard wulke nježbožo. Hora, sankt Bernard rěkana, je 10,470 stopow wyšoka, pschez nju wjedže droha, kiž so we wšy Martinach započjina a we italskim městacžku Aosta stónčji. Na horje 7670 stopow wyšoto je jedyn kšochtr, kotrohož mnišcha z pomocu swojich ł tomu wosebje wotwucženyh psow zabudženyh pučowarjom phtaju a do swojoho kšochtra ł dalschomu zastaranju a wofschewjenju domjedju. 19. novembra běchu 12 italskich džekaczerjom na swojim dompučju wjes St. Pierre wopušchčjili, zo bychu abo horu pschekročjili, abo we kšochtrje pola pschecželnyh mnišchow pschenócowali. Njebjeja běchu wobčehnjene, wětr mócnje dujesche a sně šylnje džěsche. Šdyž běchu na počojcy swojoho pučža, trjehdichu dwej mnišchow z jonym šlužownikom, kotřiž pschewodženi wot wulkohe psa, po swojich kšochteriskich kaznijach pučowarjom phtachu, kotřiž bychu jich pomocy potrebni. We tym čžasu džěsche sně tał šylnje, zo wbojich chle wobda a pošypa. Přenje wotdželenjo, pschi kotrymž běschtaj tamnej dwaj mnišhaj, šlužownik, a pos a pjecž džekaczerjom, bě wjach kšechji hšuboko pod njěhom zahrjebane. Tež družu buchu do sněha čžisnjeni, tola radži so jim, zas wulesč, dolelž tał mjele sněha wyšchšche nich njeležesche. Šdyž běchu podarmo so prócowali, swojich towaršchow ze sněha wumozičž, wróćichu so zas do St. Pierre. Wot přenjoho wotdželenja wudrapa so jeno swěrnj pos ze sněha, kšwatašche do kšochtra, hžej mnišcha na nim derje špóznachu, šchto je so stało. Wjach z nich kšwatachu na tamne město, zo bychu šphtali, nježbožomnych pschod swjercžu zalitacž. Ale jich próca bě podarmo, njenamataju jich ani wjach; najškerje běchu pschez surowy wichor družde donjeseni. Šrudni wróćja so mnišcha do swojoho kšochtra, namalaja pał

we jenej tkežcy jenoho z dwej mnichow, kotryž bě z wulkej prócu ze swojoho lodowoho rowa so wumožil a hač t tamnej tkežcy dójškol, we kotrejž nětko hižo 27 hodzinow pschewywasche. Wón mějesche jeno hiščeje tať mjele moč, zo móžesche wupomjedacž, što bě so stało, a wumrje potom we rukach swojich bratrow, tiž joho halo cžěto do kóštra přichinjesechu. Tež dale bu za nježdžnyimi phtane ale podarmo. Wot lěta 1816 njesta so tať wulle nježbožo, taž wopisane.

Naležnosće towarštwu.

Sobustawy na lěto 1875: ff. 1—8 z Budyšcina: kan. kap. kantor J. Kuczant; direktor tach. šule P. Šokta; farať M. Hornik; njezdělski přjedať tach. wšar J. Dienst; katecheta tachantski wšar Još. Schönberner; registrator Jurij Bana; žkónt tach. cyrkwy J. Wjenta; Jan Nowak 9. farať Smoła z Njebjelczi; 10. kaptan Mich. Kola z Kalbic; 11. Pětr Lebza z Kalbic; 12. Mik. Bkajit z Kalbic; 13. Jať. Bjarich z Łazka; 14. Fr. Pantrac z Brna; 15. Fr. Jurij z Dumburka; 16. Wittawš Jawork we Krupcy; 17. P. Innocenc, administrator we Kóžencze; 18. P. Benedikt, kaptan we Kóžencze; 19. Jakub Glawš z Kóžanta; 20. Jakub Wjenta z Kóžanta; 21. Michal Kuba z Pěštec; 22. Michal Matka z Smerdzaceje; 23. Wittawš Hajna z Borschje; 14. Hana Kachele z Łazka; 25. Jan Krasa z Bělczec; 26. Franc Šabler ze Zajdowa. (Pšichodnje dale.)

Na lěto 1874 dopřacžicu: ff. 403. Marija Kjeczyna z Kamjenej; 404. Marija Handritec z Kamjenej; 405. Michal Šokta z Měrkowa; 406. Jan Kubica z Khasowa 407. Michal Šcipála z Radworja; 408. Jurij Pětrjenc z Zbjerje; 409. Jakub Mětt z Kutowa; 410. P. S. z Z.; 411. Šokta z Horkow; 412. Šokta z Horkow; 413. Ščerc z Horkow; 414. Šokta z Noweje Wjěsti; 415. —18. z Kóžanta: Josef Věšć; Mik. Suchi; Michal Zurl; Pětr Lebza; 419.—22. z Pěštec: Michal Manjoť; Madlena Bardonja; Pětr Šokta; Michal Mechela; 423. Pětr Čzornal z Nowoslic; 424. Buť ze Zernjan; 425. Lehmann ze Smjerdzaceje; 426. Mik. Čžěsla z Horkow; 427. Jakub Šokta z Hatow; 428. Jan Kyncž z Brěmjenja; 429. Michal Kocor ze Šunowa; 430. Wěrschla Šcipšchilec ze Šunowa; 431. Michal Njehor z Kalbic; 432. Wittawš Bkajit z Kalbic; 433. Wittawš Weclich z Kalbic; 434. Jať. Klimant z Pěštec; 435. Mich. Kuczant z Łazka; 436. Mik. Biesold z Zernjan; 437. Pětr Čzornal z Konjec; 438. Franc Měrcžint z Bělczec; 439. Jakub Pětrjenc z Budyšcina; 440. Hana Mužikowa z Budyšcina; 441. Jan Šěblak z Njebjelczi; 442. Jakub Stranc z Njebjelczi; 443. Jať. Krawcžit z Juric; 444. Jan Pjetasch z Juric; 445. Pětr Weclich z Juric; 446. Michal Hajban z Wotrowa; 447. Michal Bobit z Wotrowa; 448. Wosežij Šchuster z Kóžanta; 449. Jakub Klimant z Kóžanta; 450. Michal Womežerť z Praňch; 451. Jakub Wjenta z Kóžanta. (Pšichodnje dale.)

Dobrowólne dary za našče towarštwu: ff. R. 75 pj., R. R. 25 pj., J. Krasa 75 pj., F. S. 25 pj., S. M. 50 pj.

Dary za cyrkej w Čzornecach abo Bacžonju.

R cjesčzi Božej a spomoženju dušchow su dale woprowali: J Kheľna 1 tol.; J Božej cjesčzi 1 tol.

šromadže: 21157 marc. 91 pj.

Čiřšćžat L. A. Donnerčat w Budyšcinje.

Katholiski Porok

Vukhadža prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyžolětna plaćizna na pósć.
a w kniharni 1 m. 70 pj

Ludowy časopis,

wudawany wot towarstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: Jurij Łusčanski.

Číslo 2.

16. januara 1875.

Lětnik 13.

Sobotu, 9. januara, rano pschińdže cyle njewoczałowana powjesć, kotraž so ze spodźiwnej špěšnosću po cetyh měsće a wot jow dale rozšěrjesche, wšchu-
džom wěrne wobžarowanjo, we wutrobach katholicow hłuboku zrudobu wubudžejo,
powjesć, zo je hnadny kněz biskop a tachant

Ludwik Forwerk,

pjatt, 8. januara wječor $\frac{3}{4}$ 10 po trótlej ale bolosćiwjej thorosći
z bódžnje wumriek.

Tale powjesć zrudži nas čim hłubscho, dotelž móžachmy po starobie
a dotalschim namańanju hnadneho knjeza sudžo, wěštu wjesotu nadžiju měcz, zo
hischje wjele lět jonu dowěrjenu wosadu we wichorach našeho časa zbožow-
nje we měrje powjedže.

Nětko wosyroczena diöcesa žaruje wo jara swědomitocho biskopa, kiž
prawa swojeje cyrkwe a swojoho wysołoho powołanja we straschnych časach mu-
drje zamotwjeć wjedžesche, bjez toho zo by druhich ranik; pshecželnoho
sprawnoho pschedstajenocho, kiž poddatych z lubosću sudžesche a jim z naj-
rjenšchimi měšchnistimi pocinkami do přědla džěsche; miłosćiwoho wótea, kiž
mějesche za wšchitke swoje džěči čjućiwu wutrobu a darniwu, woporniwu rufu.

Njebohi kněz biskop narodži so 29. augusta 1816; 1 měšchnikej bu swjećeny
14. novembka 1839; za kanonika Budyšchinschoho tachantstwa bu wuzwoleny 5.
septembra 1854; a džěń pozdžischo za tachanta postajeny; 24. septembra pat
hale biskop swjećeny.

Jubilejste lěto.

Nastupjene lěto je jubilejste lěto, t. r. lěto, we kotrymž móža wěrimy z hódnyhm dó-
stacjom s. sakramentow pokuty a s. woprawjenja a z dokonjenjom druhich postaje-
nych dobrych skutkow hnadu dospołneho wotpuska dobyć. Słowo „jubileum“ je
hebrejske a znamjenja tať wjele kaž wjeselo, zradowanjo. Pola Židow we starym
zakonju bě lóžde pjeczǵdžesate lěto jubilejste lěto, lěto wjesela; we nim
wurunachu so wschelate njerunosće we nastupanju časneho zamoženja. Njewol-
nich, liž běchu swoju swobodnosć pschisadzili, buchu z wotrocǵstwa pusšćezeni;
naczinjeny dołh bu spusšćezeny, pschedate kubka buchu zas jich přjedawšchim knjezam
abo jich herbam wróćzene. Kaž chly stary zakon ze swojimi woporami a wsche-
latimi ceremonijemi, tať bě tež jubilejste lěto pschedznamjo jubilejskeho lěta no-
woho zakonja, we kotrymž ma lšhesćzan tež rjanu pschiležnosć, so mumuzicǵ z
wotrocǵstwa hrěcha, spusšćezeny dóstacǵ dołh a sebi zas dobyć zhubjene kubko hnady
a pscheczelstwa Božoho. We chrtwi rozeznawa so dwoje jubileum. W urjadne
jubileum, kotrež so pschi wěštych jara waznych pschiležnosćach jeno za krótschi čas,
l pschikladej za mējac, druhdy tež jeno za džěl chrtwje wupija. Porjadne
jubileum, kotrež so nětko lóžde pjecz a dwaceři lēt swjeczi, chle lěto traje, pa-
torǵicu abo džēn psched hodami ze wschelatikimi wontownymi swjatocǵnosćezemi so
zapocǵinawšchi a z hodowym časom pschichodnoho lěta skónczioschi. Wontowne
swjatocǵnosće, z kotrymž so jubilejste lěto zapocǵina a skónczi, stamu so jeno we
Romje. Wo nimi, kaž wo wschelatikim druhim, jubileum nastupachym rozmucǵimy
swojich cǵitarjow we pschichodnych cǵistach. Dženja chcemy jeno džēle tamnoho
liska podacǵ, z kotrymž našch swjaty wótc Pius IX. patriarcham, archibisopam,
bisopam a druhim chrtwinski wyschnosćezam a wschitkim swojim wěrimym zapo-
cǵatǵ nětcǵijskeho jubileja wozjewja. List, 24. decembra wozjewjeny, zapocǵina so:
„Pšchez czeže pruhowanja, kotrež chrtwej we nětcǵijschim časju domaphtaja,
pohnuty, a pscheswědženy, zo dyrbiwy Boha wo pomoc prosyć, nejismy we časju
swojoho bamǵstwa pschestali, lšhesćzanski lud napominacǵ, zo by z pobožnym ži-
wjenjom, z pokutnymi skutkami a nutrynymi modlitwami majestocǵ Božu wujed-
nacǵ a spodobanjo njebjes zaslužicǵ so prócowať. We tymle wotpohladanju smy
my wjach króć z japoschtołstej darnimosćju duchowne postkady wotpuskow wěrimym
wotworjeli, zo bychu z tym l wěrnej pokucje zahorjeni a pšchez sakrament wujed-
nanja wot hrěchow wucǵisćezeni, z cǵim wjetšchey doměru so thronej hnady Božeje
bližili a wuslyšćenja swojich modlitwow so hódnych sežinili. To smy my wosebje
we časju powšchitkownoho Watikanskeho koncila cǵinili, zo by tale wysołowajna,
l žohnowanju chleje chrtwje zapocǵata naležnosć so tež pšchez modlitwy chleje
chrtwje spěchowala . . .

We běhu zrudnych podawkow cǵasa je nětko so zapocǵało lěto 1875, tamne
lěto, kotrež swjaty čas postaji, liž su pobožne waschno našchich přjedownikow na
japoschtołskim stole a jich pschiklaznje l swjeczenju wulkeho jubileja postajili. Wo-
pomnjo wschelatore cǵěnosće, kotrež chrtwej domaphtaja, a namóene prócowanja
njepscheczelow, liž chcedža lšhesćzanski wěru z wutrobow wuforjenicǵ, cǵistu wucǵbu

skazyć a jěb boha zabyciwosće wschudžom rozschěrjeć, wopomnjejo wschelatore pohoršći, kiž so na wschitkich městach wěrnyh dawaja, a nakaženjo kschesczanskich waschynjom, kotrež so njeschestawajch dale rozschěrjeja, bjezbóžne powróczenjo wschoho bóžstho a człowjeskoho prawa, kotrež kóždy zaklad podryje a wopomnjejo, zo mamy so we teje bjezoménej mnohosceji zloho we swojim japoschtokskim zastojnstwje czim bóle za to staracž, zo by so wěra, nabožnistwo a pobožnosć hajika a wobkruzćika, zo by so duch modlenja rozschěrili a zahorili, zo bychu padnjeni k polucze a k polěpschenju žiwjenja so pohonjeli, hrěchi, kotrež sebi hněw Boži zasluža, z pobožnymi skutkami so wujednali, we tym džěn wobsteja wosebite pody wulkoho jubileja, wschitko to wopominajo njemóžachmy my tule spomožnu dobrotu kschesczanskomu ludej pschi tutej pschiležnosći zapowjesć, ale ju wudžěljeć tak derje, kaž to wobstejenja czaša dowola, zo by z tym poshljneny we duchu na puczach sprawnosće z kóždym dnjom wutrobicizšcho krocžik a wuczisczeny wot kóždeje winy lóžo a bohatišcho bóžsku hnadu a wodacžo dóstať.

Duž njedh sljshći chła wojowaca chrtej Khrystusowa nasch hłós, z kotrymž my k jeje powhschenju, k swjatoscženju kschesczanskoho ludu a k czejsći Božej powschitkowne a wulle jubileum za chle lěto 1875 pschepowjedamy, wozjewjamy a wupisamy, schěrofo wotewrischi tamny njebjejski polkad, kiž je hromadženy ze zaslužbow, czerpenjom a pocžinkow naschoho knjeza Šězusa Khrystusa, joho knježnistwe maczerje a wschitkich swjatych, a kiž je pschěz spocžerja naschwe zbóžnosće naschim rukam k zarjadowanju pschepodaty. . . .

My wobrocžimy so k wam wschitkim, džěczi katholickeje cyrkweje a napominamy was wschitkich zhromadnje a kóždoho wosebie z wótcowiskej lubosću, zo byschće pschiležnosć k dobheju jubilejskoho wotpuska tak wužili, kaž sebi to wěrne prócowanjo za waschaj zbóžnosću žada. Pschede wschěm pať posluhajeće na japoschtokski hłós my, mucžni a wobcěženi, my, kiž seje so zabkudžili wot puczja zbóžnosće a kiž pod pschahom bjezbóžnych nakhilnosćow we wotrocžitwje djabola žakofcizje. Njezapěcize bohatstwa dobrocžiwosće, scžerpnosće a dohromyhsnosće Božej, pschetož ženje njeposticza so wam tak wobschěrna, tak lohka móžnosć k dobheju wodacza, zo njebhschće we swojej zasakosće bjez zamočwenja byli psched bóžskim sudnikom a hněw Boži na so scžahnyli na dnju suda a sprawnoho pkaćenja. Swět zańdže ze swojimi wabjenjemi, wotpołožje skutki cziny a wopasajeće so ze skutkami swětk. Njewostańće dale njescheczelajo swojich duschom, njescje radscho tudy drěmjo a nadžejeće so we tannym swěcze wěcžneho mhta sprawnych. To su nasche pschecza, wo to chcemy dobrocžiwoho Boha bjez pschecstacza prosheć, a my so nadžijamy, zo za wschitke džěczi katholickeje cyrkweje, kotrež su z nami we modlenju zjednoczene, tute hnady wot wótcja wschwe smělhosće tež wuprosjmy.

Še zbožownomu dokonjenju tutoho spomožneho a swjatoho skutka a k zambatej wschitkich hnadow a njebjejskich zohnowanjom njedh je japoschtokske požohnowanjo, kotrež my wam wschitkim, cžesczowani bratsja, a wam wschitkim, lubowane džěczi katholickeje cyrkweje, z chleje wutrobhy z wěrnej lubosću we Knjezu wudžělimy.“

Ze błędnym dzienią z japońskości listy świętego móca, z których wón wspominają pewnych tkliwe wosobieństwa naschogo czasu, hładny jubilejskiho lęta pofliczuje, tola bjez wonownych chręwinfkih swjatocznoscjow. Wschelate drube postajenia, wosobie mumnęjenja, pod ktorymiz mōze so dospołny wotpuřt dohycę, přchinjeřemj pozdżiřko.

Nowinki a powjeřce.

Z Rużich a z Sařkeje.

Z Budyřcina. Wo łhorosczi a poslednich dnach hładnoho knjeza biskopa žhonimj, zo męjeřke njebohi we poslednim času wjele bolosęze wustaci. Hizo někotre lęta czerpjeřke na prawej noży; męjeřke tu woczinjenu ranu. Kupjele Karlsbad czinjachu jomu derje a přchinjeřechu jomu kōzdy krōcę položenjo. Lętia pař přchin-dže hładny knjez biskop wo wolřchemjenjo, kotrež nuźnje potrebasęke, přkež to, zo chęřke we Kralowejhrodže s. sakrament firmowanja wudželeć, řktož pař bu jomu, řaž je znate, wot rakuskoho knježęřtwa zakazane. Sęžęhwki sebi zapōmwjedženjch kupjelow so teź bōrży pořazachu; rana so powjeřkeřke, přchihotowa jomu huřčišku a mjeřku bolosęz, tola niřtō we tym cęęži řrach njeřpōzna. Wyřoli řwjedžen hodow přkebhwasęke hładny knjez pola nař, tola bę bolosęz tař wulka, zo do chręwoje hić njemōžeřke. Wožu nōc řwjećeřke jeno junu Wožu mřku, we swojeř domjaceř křapałcy, druhi džen teź to wjac njebořonja a na s. Zana woprowasęke posledni krōcę wopor Wožeje mřkę. 28. decembra wrōci so do Drejdžan, hđęž pař joho noha tař boleřke, zo na nju wjac nastupicę njemōžeřke. Lętarjo přchitazachu dospołny wotpocęint, řlubichu pař tola teź dospōłne wuhōjenjo, řaž to řam z radořcu piřasęke. Nowe lęto pař zapocęinasęke so noha czerwjenicę. Wojořę, zo so žymny wohen přchida, rořęeřke; řčęhrowace dny pořazachu, zo je tomu we prawdže tař. Smjertny řrach njebę wjac ! wotwobrocęnju, moč wotebje-rachu. Přatř přchija hładny knjez biskop z nutnej pobožnosću s. sakramentj, wobřhowa řačę do poslednjoho czasu swōj dobrj rozom a pod modlenjom du-chownjch a we přchitownosczi swojeje zrudzeneje swōjby poba swoju duřku swojomu řworicęřerjeř. Powjeřę wo joho řmjerczi rozřchęri so jara řpęřhuję a zbudži wřchudžom pola katholicow řaž druhowęřimjch węrne wobřarowanjo, kotrež so na-najřjawniřko přchi joho swjatocęnym pohřebye pořazowasęke.

Z Budyřcina. Powřchittowne wobbžęlenjo krajnjch a męscjanskich, řwętnjch a duchownjch wřřchnosćow a chłoho ludu přchi pohřebye hładnoho knjeza biskopa pořaza tař prawje řasnje, řař bu njebohi wot wřchittich wřřokowajęny, řař hłuboku zrudobu joho řmjercę wřřchudžom wubudži. Katholřch duchowni kraja bęchu nimale wřchitj přchitowni. Z Budyřcina wosębe knj. senior Hoffmann, knj. řantor Kucęant, knj. direktor Blumentritt a knj. wilar Schōnberner, ze řerbřkich wřřow knj. řanonikus Barth, knj. řarař Herrmann, knj. řarař Wornar; dale: knj. probřt Marijnoho Dola, P. Riward, knj. řanonikus Junge ze Seitendorfa a řarař Mřller a řapřan Hōrnig z Wostrowca, knj. duř. řabđicęř Fr. Schneider; někoti knjeza řhonichu czas pohřebye pozdže, a duž njemōžachu přchicę. Wřchittę wř-

śchnoścje, ministerije, wuczene a wumjeſſte towarſtwa bęchu pſchęz deputacije zaſtu-
piene. Kral a kralowa pſchęz ſwojich najwyſſichich komornikow, prync Zurij
woczakowasche cżęło ſam na kęrchowje a wuczala pohrjebnu ſwjatocżnoſcį. Z Bu-
dyſchina bę tam męſchczanoſta Böhř, zaſtupjerſtvo męſczjanſkeje rady, wotrjesny
hejtman z Weuſt, amiski hejtman z Salza, krajny ſtarſchi Hempel każ nęlotſi
druży knjeża ryczerkublerjo, deputacija wſchelaticz ſubniſtwow. Pohrjeb męjeſche
knjez ſuperior a farař dwórſkeje cyrkwie Fr. Stolle. Po wuſpęwanju pohrjebnych
pſalmow we wobhydlenju hnadnoho knjeza, bu kaſchęz na cżęlny wóz, do kotrohoż
bęchu 6 toni zapſchęhnjenych, donjeſeny a tař dżęſche cżęlny cżah pod zwonjenjom
zwonow z węze dwórſkeje cyrkwie na katholicſki kęrchow. Na dohlim puczu z hro-
doweje haſy hačz na kęrchow ſtojeſche muż pſchi mužu a pſchi kęrchowje bę cżi-
ſhcęnca tař wulka, zo wulki dżęł pſchewodżerjom ſo na kęrchow pſchęczijchęczęz nje-
mójeſche. Knjez ſuperior Stolle męjeſche tu pohrjebne ſwjatocżnoſcje a pohrjebnu
rycz, we kotrejż wón z rycznimymi a hřuboko začutyymi ſłowami wobraz žiwjenja
njeboh biſtopa poda a rozeſtaja, kař wjele je we nim kraj, cyrtej wobeju diće-
ſow a zawoſtajena ſwójb a žhubika. Tař powſchittowne wobżarowanjo we wſchit-
licz dżęlacz ludu, pola wyſolicz a niźlicz njenamata tař loſcy nęłoho ſmierczż,
każ ſmierczż biſtopa a tačanta Rudwifa Forwerka. Böhř dai jomu węcżny
wotpocżint!

Z Budyſchina. Męſczjanſka rada, ſmierczż knjeza biſtopa a tačanta
žhonimſchi, nije jeno we hnujomnym węrnje pſchęczęlnym liſcze tačantſtwej ſwoju
ſobuźelnoſcį wuprajika, ale też ze ſamotnoho pohnučza ſwjatocżne zwonjenjo pſchęz
tſi dny pſchilazata.

Z Budyſchina. We męſcze a wſchittlicz wjač naſcheje woſady je ſo
zańdżene lęto 132 dżęczi narodżiko, mjez nimi 9 morworodżenych; z nich je 13
njemandżęlſticz a 33 w druhič t. r. lutherſticz cyrkwiach kſchęzenych. Węrowane
bu pola naſ 13 mandżęlſtwow. Wumrjeło bę z cżyła 121 cżłowjekow, z kotrychż
bu 12 na filialnym pohrjebniſchęczu we Miniſchoncu a 11 na druhič (lutherſticz)
pohrjebane. Mjez zemrjetymi bęſche 58 dżęczi do 14 lęř; 16 pičęz 70 a 4 pičęz
80 lęř; mjez wotroſcżenymi bęſche 9 nježenjenych, 18 mandżęlſticz hoſpodarijom,
6 mandżęlſticz hoſpozow, 7 wudowcow a 16 wudowow. R Wożomu bliđu je
4269 ludži pobżyto.

Z Radworja. W naſchej woſadze je ſo w zańdżenym lęcze narodżiko
64 dżęczi (33 hólęcżatow a 31 hólęcżatow), pičhipowjedanych 19 porow, z kotrychż
je tudy 8 węrowanych; wumrjeło 34 woſobow (12 dżęczi a 22 wotroſcżenych).
R bożomu bliđu je býto 1646 (z tutych w Żdżeri 96) woſobow. H. D.

Z Rałbic. We zańdżenym lęcze je ſo tu 47 dżęcżatow (mjez nimi 27
hólęcżatow a 20 hólęcżatow) narodżiko, a buchu we naſchej farſtej cyrkwi kſchęzeni.
Wumrjeło a po kſchęcżjanſkim waſchnju pohrjebanych bu 29 woſobow (mjez nimi
bu 14 mużykoſo a 15 žónykoſo ſplaha). Pičhipowjedanych bę 18 porow, a z
nich 7 porow jow węrowanych. R.

Z Rhróſcżic. We naſchej farſtej woſadze je ſo we zańdżenym lęcze na-
rodżiko 113 dżęcżatow a to 53 hólęcżatow a 60 hólęcżatow. Zemrjeło je 102

wosobje a to 45 mužstoho a 57 žónstoho splaha. Po tajlim je so 11 wjach narodžito, hačž wumrjelo. Pšchipowjedanych bu 47 porów a z nich 34 we naschej cyrkwi wěrowanych. K Wožomu blidu je 7285 wosobow pobhlo a we kłoschtrze Marijnej Šwěždze, kiž tež do nascheje wosady skuscha bichu, 9085 t Wožomu blidu. Š.

Ž Worklec. Kaž hižo druhe lěta, tał pšchihotowaschtej tež lěta hrabia Franc Stolberg a jeho knjeni mandželsta khudym džěčom tudomneje schule hodomne wjeselo. 43 džěči dosta wschelake potřebne a mužitne wěch t Wožomu džěscju. Zo by Bóh dobrocziwje knjeistwo dotho zdžeržat, boharče zohnomat, to je žaboscž zwjeselenych džěči a jich staršich. Š.

Ž Kłoschtra Marijneje Šwěždzy. Na swjědzenju Tjioch kralow, 6. januara rano wumrje z bžžnje tudy kłoschterska knježna Paulina Waldl, rodbžena z Brůza, 63 lět stara. Sobotu, 9. januara, bu swjatocznje pohrjebana. R. i. p. T.

Ž Kulowa. We zarižnym lěče 1874 je so we Kulowstěj wosabže narodžito: we měscje (w Kulowje) 59 hólczatkow a 41 hólczatkow; we 12 zafarowaných wjach: 20 hólczatkow a 16 hólczatkow, zwonta wosady 4 hólczatka a 4 hólczatka; hromadže 83 hólczatkow a 61 hólczatkow = 144 džěči, 1 džěčo wjac hačž w lěče 1873. Mjez nimi su 5 krócž dwójnitojo a 8 njemandželste džěči (7 we měscje, 1 na wjach). Narodženyh je 32 wosobow wjac hačž wotemrjetyh. — Wumrjelo je: we měscje 39 wosobow mužstoho a 33 wosobow žónstoho splahu; na wjach 26 wosobow mužstoho a 14 wosobow žónstoho splahu, hromadže 65 wosobow mužstoho, 47 wosobow žónstoho splahu = 112 wosobow. Mjez tymi 112 wotemrjetymi su 3 z Wojerjec. Najstarschi muž bě Mikławskh Nowotny, wumjehtar ze Sulšec, stary 81 lět 4 měsach; najstarscha žónska: knježna Dora Kronec, mandželsta džowka njeboh' knjeza rektora a wučerja Zosifa Krona, stara 86 lět 4 měsach. — Wěrowanych mandželstwow bě 28 (19 mjenje hačž w lěče 1873), pšchipowjedanych pał 44. — Do arcbratstwa swj. rózarija je so 105, do bratstwa swj. skapulira 12 wosobow zapisadž dalo. — We cyrkwinstich kollektach za khude cyrkwe, schule a na skutki kšchěježenstjeje miłosčeje je so hromadžito 19 tolerjow 14 plěbornych 5 pjenješkow; za swjatoho Wótca a bamža pšchěz bratstwo swjatoho arcjandžela Michala 18 tolerjow. — Cyrkwine zamóženjo je jara snadne: 1453 tol. 28 fl. K cyrkwinim wudawkam potrjeba so kóžde lěto wjac hačž 250 toleri, a hdyž po rjathym lěče pšchinosch t woženjawěščenju (38 tol.) pšchistupi, nimalo 300 tolerjow. Pjenjež t tuthym lětnym wudawkam hromadža so z danje horjela pomjenowanoho kapitála, z cyrkwineje móschnicžki, z pohrjebnych městow, z pšchedadža cyrkwinych městow a z pšchinoschtkow duchownych z fundirowanych božich mschow (34 tol. 21 fl.) Dotelž cyrkwine zamóženjo njebosaha t nowomu twarej a wuporjedženju cyrkwinych twarjenjow (su: wulka farška cyrkej z tórmom, mała cyrkej swj. Iškija, murje wokolo tjšch kerchowow, fara z hróžbeni a z bróžnju, dvě kaplanstweje a lantorowy dom), dhyrja cyrkwina patrónka (gnadna knjeni habtissi-na we kłoschtrze Marijneje Šwěždzy), město Kulow a wosadni — kóždy džěl z

tječjini — pomhač. Wobsteji tohodla we kulowskej wofadze twarsta deputacija pod zakonškim wjedženjom fararja, kotraž wschě twarste naležnosće wobstara. Sobustawy twarsteje deputacije su čjile knjeza: knjezi hajni Heidrich we Nowej Wšy, hało zastupjeř cyrkwineje patrónki; z Kulowa: Welš, měšćčanosta; Jakubec, radny knjez; Čžornal, mčóniški mištr we Klečcy; Hejdan, tysčeřski mištr; z 12 zafarowanych wšow pod wjedženjom wuzwolenocho wyhššchoho školy Michala Lebzy, gmejnštoho přědštejerja a lenika we Kulowcu: Michal Šchořta, gmejnški přědštejer a poklenik we Němcach; Jan Šchořta, lenik we Kulowcu; Jakub Kubanič gm. přědšt. a poklenik we Nowej Wšy; Mikławš Brězan, gm. přědšt. a lenik we Dubrjeńtu; Jurij Domaschka, kšěžkar we Lubosću; Jakub Čžorlich, tysčeřski mištr a poklenik we Sulšchecy; Pětr Kral, gm. přědšt. a lenik we Salowje; Pětr Nowal, poklenik we Koczinje; Michal Šchořta, gm. přědšt. a lenik we Hóřtu; Michal Woschpork, zahrodnik we Kachlowje; Mikławš Mart, zahrodnik we Brěšchach; Mikławš Kral, kšěžkar we Nowej Butojnje. Sim wschittkim je pišcy cyrkwinški a swětny žitoň wážna winowatosć naskadžena, za to so staracž, zo mnohe a rjane cyrkwine twarjenja, liž su wot naschich přědownikow z drohimi pjenjezami a z wulkej prócu Bohu k čžeřzi a wofadnym k duchownomu spomoženju natwarjene, we dobrym a pschistojnym rjedže zawostanu.

3 wukraja.

Pruska. Po chlym kraju kroczi knježerstwo we potkocžowanju katholicsteje cyrkwy dale, kaž prjedy. Katholicsojo, wosebje jich biskopja a duchowni wobthowaja cyrkwi tusamu swěru kaž dotal. Sud za cyrkwinške naležnosće, liž bě so 5. jan. k sudženju Paderbornštoho knjeza biskopa we Warlinje zhromadžik, je wotšadženjo knjeza biskopa wobzantnyk, kaž so to powšchittkownje hinal njewocžalomasche. To njebudže we swěry a pschiwisnosći, kotruž su jomu wofadni dotal wopolazali, ničjo pscheměničž, dokež kóždy katholic wě, zo swětno knježerstwo biskopa wotšadžić njemóže.

Pruska. Trierski biskop bu posledni džeň zandženocho lěta z jastwa puschčeny, we kotrymž bě 299 dnow byk. Wjeselo nad tym je wulle a powšchittkowne. Ščěhwli dołchoho jastwa pał su na knjezu biskopu k spóznacju.

Němska. 4. januara 1/22 popokdnju wumryje we Wamberku arcibiskop Michal z Deinlein. Wón bě wjac lět hižo khorowaty; njemóžešche ta tež měšćniški jubilej we loňichim lěče swjatocžnje wobenež.

Němska. We bundesracze, we kotrymž so zakonje, kotrej maja za cyku Němsku płacžić najprjedy wuradžeja, prjedy hač so rajchštagej pišchepoloža, bu něto zakon civilne mandželstwo nastupacy wuradžany. Šakši zapóškanec hřosomasche pschecžiwio zakonjej. Wajerski pał zawjebženjo civilnocho mandželstwa we chkej Němskej. Dotelž je wjetščina za njón, drje so tež we prawdže bóržy wobradži.

Španiska. Rome lěto pschinjeje nježbožownomu krajej druhoho nowoho krala. Alfons, syn zahnateje kralowny Šabelle, bu wot jenocho generala hało kral

mumokany, wot wulkocho dzjela wójsta pšcipóznaty. To je so po wotryčenju a spodobanju nětczišchoho republikanskiho Inježerstwa stało, kotrež bě tač stabe, zo so dleje dđeržecž njemóžesče. Wobstejenja so we Španištej z tym njeopolšpšča. Najbóle je 17 lět stary mlódzenc Alfons k wobzarowanju, zo je so wot strony, kiž thron a trónu druhim podawacž žanoho prawa nima, k španiškemu kralej scžinicž dač. Kralowacž drje ženje njebudže směč, ale we joho njenje budža to druzh čžinicž. Prawo na španiški thron ma jeno Don Karlos, kotrež dobrowólne ženje so tutoho prawa njewotrjeknje. Liberalne strony a Inježerstwa so na nowyh schmjatach wjesela, dolež stare prawo, kotrež Don Karlos zamokwja, pšchěhrawa. Měr a zbožo drje tele nowe pšcheměnenjo krajej nje-pščinjese.

Naležnosće towarštwu.

Sebustawh na lěto 1875: 17. farat Jak. Nowak z Radworja; 28. kapł. Handrij Duczman z Radworja; 29. Jan Čyž z Radworja; 30. Madlena Wünschec z Radworja; 31. Jak. Šantusch z Radworja; 32. Jan Běta z Budyščina; 33. P. Arnold Bornač we Ofjezgu; 34. Michal Čyž z Budyščina; 35. Michal Wels z Něwsec; 36. Hanža Müllerowa z Boršcěje; 37. Mikł. Kubanja z Kalbic; 38. Jan Koplanski z Budyščina; 39. Jurij Klemenš Jakubajš z Budyščina; 40. Mikławš Müller z Budyščina; 41. P. Tadej Natusch, kapłan we Marijnej Šwěždze; 42. Hajnt z Panczic; 43.—52. z Jamory: Mikł. Wawrij; Pětr Wudroch; Michal Čžorlich; Mikł. Zarjent; Pětr Krawc; Mikł. Krawc; Madlena Šhofcžic; Michal Šanusch; Pětr Brhl; 53. Jan Brhl we Drežbjanach; 54. pšketupe Delencžta we Kutowje; 55. Michal Šascha z Katarjec; 56. Madlena Łarasowa z Šrubjelcžic. (Pšich. dale.)
Na lěto 1874 dopkacžichu: 452. Jak. Žofka z Dobrosčic; 453. Jak. Šantusch z Radworja; 454. Mikł. Libšca z Radwerja; 455. Mikł. Mišchnat z Radworja; 456. Jurij Grolmus z Radworja. (Pšich. dale.)

Dobrowólne darh: za našče towarštwu: k. Šč. 1 m., M. Wž z Šh. 50 pj., Jan Brhl 70 pj., Š. K. 50 pj., Š. Š. 50 pj., M. M. 50 pj., M. L. 50., P. T. 40 pj., Š. Šč. 60 pj. (Pšich. dale.)

Za s. wótea: M. Šascha z Sulšcěc 50 pj.

Žemrjetu sobustaw: Madlena Łarasowa z Šrubjelcžic.

Darh za chrtej w Čžornecach abo Bacžonju.

K cžesčej Božej a spomoženju dušchow su dale woprowali: Njemjenowanu z Křžófcžic 3 m.

Šromadje: 21160 mark. 91 pj.

Z naktadom našchoho towarštwu je wuščot a pšhedawa so we expedicjach Pšsta a pola Kamarjow za 2½ nšl.

K r a j a n

Katholska protyka za Hornju Łužicu na lěto
1875.

Čižcžkat L. A. Donneršal w Budyščinje.

Katolički Porok

Wukhadža prěnu a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłolětna płacizna na pósće
a w knihárni 1 m. 70 pj.

Ludowy časopis,

wudawany wot towaristwa S. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: Jurij Łusčanski.

Číslo 3.

6. februara 1875.

Lětnik 13.

Ze žiwjenja a skutkowanja njeboh biskopa.

We času, we kotrymž druhe lěta swojim čitarjam pastyrski list knjeza biskopa pschepodawachmy, dyrbimy lěta k powšchitkowonemu wobzarowanju jeho nekrolog, t. j. powjesež wo jeho njenadžitej smjerczi z krótkim wopisanjom jeho žiwjenja a skutkowanja pschinjesež. Hdyž tak jeho biskopske słowo wjach k nam njeryczi, njech nam zwostanje wobraz jeho póčziwneho žiwjenja, njech so nam tak wobšhomje wopomnjeczo na jeho spomožne skutkowanjo. Wobraz jeho žiwjenja, wot naš poddath, njemóže wschat dospołny byč, dotelž smy po lětach a zastojnstwje jeho žiwjenju a skutowanju zdaleni, ale podarmo časachmy hač dotal na drobnišce wopisanjo jeho dołholětnoho biskopskoho skutkowanja wot wustojneje a k tomu křmaneje ruti. Dotelž pal so nam tež we bližichim času k najmjeišchomu ničo podobne nješlubi, dyrbimy sami, hačžrunje swoju słabosć k tomu znajemy, zaslužbnomu wyjšchomu pastrzej naschjeju saksteju diocesow mały wopomnił stajicž.

Njebohi biskop, Ludwik Forwerk narodbi so 29. augusta 1816 we Drezdžanach. Zoho nan bě we službje pryńca Maximiliana, nana dweju kralowskeju synow, krala Friedricha Augusta a krala Jana. Pod pilnym prócowanjom pobožnej staršicej a pod wustojnym rozwucžowanjom křesćejanskich wučerjow, z kotrychž je nětko hišćeje jedyn, kralowski kaplan a přeni radčicel japoschtolstoho wikariata, k. Štěpanek, živy, wotučachu a pošlynjachu so jeho duchowne mocy a dary. Zahe hižo wudubzi Bóh we jeho pobožnej wutrobje žadosć za mějachnistim powołanjom. Zo bě tale žadosć křuta a wěrna, dopokaza nam jeho cyle pozdžišce žiwjenje. Po krótkichim pschihotowanju we Drezdžanach zastupi wón nazhymu lěta 1831 do serbskoho seminara we Prahy, zo by so tu k wotmyslenomu swjatomu zastojnstwu hódnje pschihotował. Hato wučezome małoserbskoho gymnasia, posłuchat filoso-

fiskálních pschedenoschtow a študenta theologije wuznamjenjesche so Ludwig Forwerk runje taž pschez swědomitu wutrajnu pilnosć, kaž pschez cžiche, podwolne pocziwe waschtujo a bu tohodla wot swojich wučerjow a towaršchow wysofo wažený a lubowany. Z wulkej khwalbu wotpołoži swoje pruhowanja a po bližichim pschihotowanju dósta 14. novembra 1839 wot biskopa Ignaca Bernarda Mauermanna měšchnišklu swjeciznu. Hato pomócný kapłan superiora a fararja hrabje Franceschi del Campo započja wón swoje měšchniške slutkowanjo pschi kralowskej cyrkwi we Drežďjanach. We lěće 1841 pał nastupi podobne město we Hubertusburku pola fararja a kralowskoho kapłana Kirpala. Tutej dvě přenjej zastojnstwje pschicizowaschtej mlodomu měšchniškej wjele pschilěznosće, so we theologijich wědomosćach wudolnjecz a z bohathch nazhonjenjow zaslužbnych fararjow so k mudromu zastaczu duchownych zastojnstwow pschihotowacz. Wot lěta 1844 slutkowasche wón potom krótki čas hato njedželsti ranišchi předar pschi kralowskej cyrkwi a hato katecheta Drežďjanskich schulow. Ze spotojnošcju, kotruž bě jebi we swojich dotalskich zastojnstwach pola swojich pschedstajenych dobył, z wustojnošcju, kotruž pschi rozwučenju schulskeje mlodosće počja a z bjezporočnym měšchniškim žiwjenjom doby jebi doměru pryńca Jana, kiž jebi joho na město Józefa Dittricha, kotryž bu 1845 k Wudystomu tachaniej wuzwoleny a k japoschtóskomu wikarej pomjenowany, k wučerzej swojich synow a džowtow pschija. Z najwjetšej iwěru zašta wón jomu dowěrjene sluzby. We zrudnych dnach Drežďjaniskoho zběžta we lěće 1849 sežehowasche wón kralowskej swójšje na twjerdžiznu Königstein. Pschez džesaczlětan, nimale wšchědný wobłhad spózna pryńc Jan joho wosobne samotnosće a dobre poczińki, a hdyž bě po nahkej smjerczi swojoho kralowskoho bratra Friedricha Augusta we lěće 1854 z kralom, njenamata wón za město japoschtóskoho wikara, kotrejž bě so ze smjerczu biskopa Dittricha hižo we oktobryje lěta 1853 wupróznilo, žanoho wustojnišchoho a dostojnišcho muža, kaž Ludwika Forwerka. Po dlějšich jednanju a wuradženju bu wón tež 5. septembra 1854 kanonikej Wudystoho tachantstwa sežinjeny a džeri pozdžišcho tež k tachantej wuzwoleny a hato tajki wot knježestwa wobkuzeny. Krótki čas psched tym bu wón hižo wot bamža k biskopej z Leontopolis postajeny a njedželu 24. septembra 1854 we Prahy we domje s. Wita, wot arcibiskopa kardinala Schwarzenberka k biskopej iwječeny. Pschi swjeciznje asistrowaschtej jomu dwaj priedawškej wučeraj, abt z kšofštra Strahova we Prahy Zeidler a general rycerjstoho rjadu křichžownikow Dr. Beer. General mjenuje so najwujšichši pschedstecizec tutoho duchowno-rycerjstoho rjadu. Tož bu Ludwik Forwerk k najwujšichšim cyrkwinškim zastojnstwam pschez dowěru krala Jana a pschez wólbu kanonikow Wudystoho tachantstwa pozběhujeny. Wón bě tehdom 38 lět starý.

Toho dwacyzilětno swěrno slutkowanjo, z kotrohož bu wón k wulkej zrudobje woběju diocesow taž zahe a njenadžich wotwořany, počja, zo je nadžije, kotrejž so na njoho stajachu, rjenje spokojil. We Ružich dije njełnježjesche powšichtowna spokojnosć z joho wólbu, dokež so njerady widžesche, zo so hódnosć a zastojnstwo tachanta z japoschtóskim wikarom zjednoča. Tajke zjednocenjo móže lohcy za woběj zastojnstwje schłódně býč. Hdyž pał bě so wólba stala a hdyž

bu hafo tachant wobkrucejny, njeje so jomu ženje najmjeńšcha kšćiwba stata. Ze swojim pscheczelnym, dowěru wobudźacych waschnjom, ze swojim ledźbnym zadźerženjom, z kotrymž prawa Łuziskeje cyrkwy a duchownstwa zakitomawše a za dobre zarjadowanjo a wobkrućenjo cyrkwiniskeho žiwjenja so starawše, doby sebi wón za krotki čas wschittich wutrobny. Wón sam pschi jenej swjatočnej pschiležnosći wupraji, kať je hafo cuzownik do Wudychina pschischet, kať pať bē bōrzh ze wschěch stronow luboscź, pscheczelnosć a dowěrnoscź zhoniť. We wschittich swojich prócowanjach namaka podwolne podpjeranjo. Łuziske duchownstwo zasluži sebi za tele bjezporokne zadźerženjo křwalomne pschipoźnaczo.

Za wobkrućenjo katholickeho žiwjenja je so we časju joho dwachćilětnoho biskopskwa jara mjela stata. We Łuzicy buchu tsi nowe fary załožene. Neuleutersdorf, mjes pola Žitawy, kotraž bē prjedy ł Czěstej skuscha, dosta pschěz wobstajne prócowanja njeboho biskopa Forwerla jara rjanu cyrkej a wschitto shtoz hewal ł zarjadowanju fary skuscha. Rjane a wulke město za cyrkej a faru a wučernju a kěrchow bē hižo biskop Dittrich kupil. 5. oktobra 1862 bu pod powšchittownym wobdzelenjom cħeje wołoknosće, rjana cyrkej swjećena. Žwony bēchu hižo 16. augusta samoho lěta swjećene. Klōštr Marijny Doł, kotromuž ryczerise lubio z hrodow me Reichenawje skuscha, bē tu 17. septembra 1863 zakladny kamjeň ł nowe, krasnej cyrkwi pokozil, kotraž bu 8. novembra 1868 swjećena a farskej wosadze, kotraž bē hacź dotal ł Seitendorfej skuscha, pschepodata. Po mjelolětnym zadźewanjom bu wosebje pschěz njewustate prócowanjo knj. biskopa tež Špital pola Kamjeńca 8. oktobra 1871 ł samostatnej farje wuzbēhnjeny. Wulku sƳofojnoscź pschihotowa knjezej biskopej tež, zo so jomu psched dwěmaj lětomaj radži, zamoženjo, kiž bē za zdźerženjo kapłanstwa me Strahwaldze pola Herrnhuta wot hrabje Hrzan wołoko lěto 1770 załožene, za faru me Žitawje pschenjesć. We Strahwaldze a wołoknosći je nětko jara maľo katholicow. Wobsedzeť tamnoho ryczeriskeho kubla, na kotrymž bē katholicka kapala załožena, je protestant. Wjachkrocź bē so hižo wo dowolnosć prošly, zo by so kapłanstwo me Strahwaldze zbēhnycź a zamoženjo ł založenju fary me Žitawje nałozicź smělo, hdběž može za katholicke žiwjenje mjela rjeńšche plody pschinjesć. Sprawna prošwa pať bu hacź do lěta 1873 wot knjezerstwa kōzdykrocź wotpokřana. Žitawa drje ma kať nětko dořahace zamoženjo ł založenju fary, ale najmućnišcha žadosć njeboho biskopa, nahladnej Žitawskej wosadze nowu farsku cyrkej a faru natwaricź, njedyrbjesche so dopjelnicź. Rjane město drje bu ł tomu hižo psched lětami zastarane, tež nowa škula natwarjena. Pjenjezne frēwō za twar cyrkwy pať pobrachrja a kať drje žmēje Žitawska katholicka wosada, kiž ma wołoko 3000 buľow, me pschczenym domje Wožim tež dale swoje Wože słužby dźeržecź. Tež susobne město Lubij dosta pschěz staroscź knj. biskopa za mēšac junu misioniske Wože słužby. Přenje dźeržesce wón sam 16. oktobra 1870. Nětko pať zastaraja so z Wudychina. Tohorunja mnd Āla so katholicim dźěcjom me Lubju wot tohosamoho čřasa jow za tydžen junu kšesćansku wučěba wot katholickeho duchownoho. — Łuzica pokazuje kať rjane wopomniti sƳowanja swojoho tachanta Lubow'a Forwerka.

Tež za chrwinski žiwjenja sakskich krajow starasche so wón nanajpilnischo. Nowa katholicka cyrkej we nowych Drezdžanach bu pod nim dofonjana, rjenje wudebjena a swjećena, Chemnic dósta nowe zwonj, kiž buch 13. augusta 1862 swjećene, nowa cyrkej we Lipsku, kotraž bě wot biskopa Dietricha we lécze 1847 jeno pozohnowana, bu we lécze 1862 swjećena. Najrjenski dopotaz jeho prócowanjow za wobkrućenjo katholickeho žiwjenja wobshnje pírna wo swojim krasnym nowym domje Božim, kaž we jara rjanymaj za faru a schulu postajenymaj twarjenjomaj, kiž pschi cyrkwi stojitej. Twarjenje cyrkwe bu we lécze 1868 dofonjane, rjane zwonj 23. hapryla tosamoho léta swjećene, a 8. decembra buch we cyrkwi přeni krócz Bože služby djeržane. Swjatocžne swjećenje cyrkwe pak bu hač do 26. septembra 1869 wotštorčen. Z wulkej spofojnošću a nutnym džatom pschecziwo Bohu spominasche njebohi biskop na dofonjanj, we prawdže krasny dom Boži, pschi czim pak tež njezamjelca, zo změje hišcsje léta dołho z murunanjom nastatych wulkih wubawkom wojowac. Kruta dwer, zo Boh smělna wutrobj t podpjeranju swjatoho slatka wubudži, možimi pschecy jeho wutrobu.

W dđerženju a t podpjeranju chrwinskoho žiwjenja wophtasche wón kóžde schyri abo pieč lět wschitke jomu dowěrjene wofady, wudželešche swjatocžnje j. sakrament firmowanja ischescžanskej młodosći, napominasche a rozwučowasche wschitkich a wschudžom ze swojim biskopskim słowom, pschephtowasche z fedžbnosću chrwinske naležnosče wschitkich farow, posłuchasche ze sečerpnosću na wschelake pschecza a próstwy, kotrež so jomu pschi tajkich pschiležnosčach wuprajichu, prócowasche so z pschelnosću nastate pschekory wujednacž, pschewědčji so pschewophtowanjo schulskich pruhowanjom wo pokročowanju, kotrež schulsta młodosč czini. Za wofady pak běchu dnj, na kotrych wšchšchi pschyr jich ze swojej pschitomnosću zwjeseli, swjatocžne dnj, ze zwonkowymi czesnymi znamjenjami pokazowachu tež swoje wjeselo. Wschelake towarštwa, kiž t pštonjenju nabožnobo ducha srjedž jeho wofadow nastowachu, kaž rjemjeslnišche towarštwa, abo kiž mějachu, nuzu a hubjenstwo khudych a khorych položecž, kaž towarštwa j. Vincenca a j. Hilzjbjety, abo t ž mějachu t hódnomu swjećenju Božich službow, služicž namawachu we njebohim biskopu swěrnoho pscheczela, kiž tež z pjenježnymi sředkami jiu skutkowanjo podpjerasche.

Za najradoštnišche džělo swojoho biskopskeho zastojnstwa měšesche wón wudželenjo měšchnisťe swjećizny. Měž dochownymi, kotřiz nětko we Sakskej skutkuja, je nimale počojca wot njoho do swjatnych knjeza zawjedžena. Kunje 30 měšchnikow je wón swjećil; z nich su tšjo přjedy njoho do wěčnosče wotwofani, mjenujcy knj. Mikš. Zastawł, knj. Jřidor Kre dmer a knj. Sakub Wels. Wutrobny džěl hjerjesche wón na wjawim, sch ož jeho duchownstwo potřechi, a wobbželi so rady na swjatocžnosčach jich měšchnisťoho žiwjenja. Tak mjeselesche so t pschitkadej t jutram, hđžej pschecy swojoho za službnoho wučerja a dołho létuoho swěrnoho radžicžela a pscheczela, knj. Stěpaneta we Drezdžanach, ze złotej trónu měšchnisťwa debicž, kaž bě to posledni krócz we lécze 1872 we Khrosčicach czinił, hdyž knj. kanonikus Barth swój piečdžesatletny měšchniski jubilej swje-

čješke. Wschitkim svojim mješnikam bě wón luboscziwy wěrnny pscheczel, z do-
wěru bližachu so tohodla tež wschitcy k njomu, dolelež znajachu, zo wot njoho
mudru radu a sprawnu rozsudbenjo a jelizo trěbne, tež mócnu pomoc dōstanu.
Čakste duchownstwo žaruje tal we nim wo wōtcowstoho pschędstajenoho, kiz nje-
stronistlu sprawnosć z dołhomylnej lubosczi zjednoczese.

Kaž we žiwjenju koždoho čłowjela, tal mēnjachu so tež we žiwjenju nje-
boho biskopa skōnczne, wjesoke dny ze zamrōczenyimi zrudnyimi. Čěta joho biskop-
stwa panu džěn do čzasa, hđžež so swjata cyrkej tal hani a pschesczěha, hđžež
jeje najswjeczišče prawa so z namocu rubja, hđžež jeje spomožnomu skutkowanju
so tal wulle zadjewli do puczja kladu. Čak njebyrbał so tal pastyr zrudzič, hđž
byrbi pschihladowacž, kał so joho stadło na jědojtu pastwo wodži, bjez toho
zo by zrudne sczěhwli moht wotwobroczič. Čak njebyrbał biskop we naschim
czasu žarowacž, hđž byrbi swědl byč, do kał surowych strachow so joho wěriwi
pschinesu. Čule joho zrudobu wupraji njebohi biskop we swojich pastyrskich listach
kaž pschi druhich pschiležnosczach. K powschitlownym czěsnoczam cyrkwje pschi-
towarschichu so domjace, kotrej biskopowu wutrobu bolachu. Čak husto we
czaju joho dwacyčlětnoho biskopstwa, pschimachu katolikam nje-pscheczelne nominy
we Čakstej wěrnosczje s. cyrkwje, hanjachu jeje wustawy a pschisłodžachu so na
jeje skuzownikow. Čaj we samych krajnych komorach běchu rycze podobnoho wo-
pschijecza k stychenju, k pschikadej pschi powołanju mitosczimych sotrow do Drež-
džan a Lipska, wo nastupanju skutkowanja sotrow kschesczaniske lubosczje we Joze-
finskim wustawje abo po wozjewjenju wuczby we njezmōlnym wuczerstwje bauza.
Čbyž něchtō swoje najlěpsche wotpohladanja tal nje-pscheczelnych wulkadomacž widži
a stychi, to byrbi joho zrudzič. Čola rozomni ludžo, kiz njestroniscy wěc roz-
sudžecž wjedža, su zaslužbne skutkowanjo njeboho biskopa tež žiawnje khwalomnje
pschipožnali. Časche knježestwo čzesczesche we nim wjercha swojich swěrných ka-
tholiskich pōdbanow, kiz čakste nabožne wobstajenja derje znajo z wěrnej znjesli-
wosczi pschecziwo druhowěrimym swoje stadło wjedže a tal ze swojim zabjerženjom
jara wjele k tomu pschinoschuje, zo so nabožny měr we kraju zdžerži. Čižo we
l. 1860 bu wón pschěz ryczersti kschiz zaslužnoho rjada wuznamjenjeny. Pschi pschi-
ležnosczzi joho pjeczadwacyčlětnoho mēschnistoho jubilea pał dēsta halo znamjo
kralowskoho pscheczelstwa a pschipožnacza lomthurski kiz druheje rjadownje zaslužb-
noho rjada. Kultusminister Dr. z Falkensteina ryczesche pschi swjatocznyim psche-
podaczu wulcy čzesczowace słowa knjezej biskopej a khwalesche joho mudru kēž-
bniwoscz, joho swěru a nje-pschestawace pilne skutkowanjo. Čwjedžen swojoho
pjeczadwacyčlětnoho mēschnistoho jubilea, kotryž wón 14. novembra 1864 we
Budyschinje a 21. novembra we Dreždžanach swjeczesche, skuschu wěscze k naj-
rjenschim dnam joho cyłoho žiwjenja. Ze wschěch stronow, wosetje pał wot
duchownstwa wobeju dičesow dōsta rjane dopokazy njetajeneje lubosczje a čze-
sčownosczje.

Čbožo, kotrej drje dawno žadny Budysk tachant mēl njeje, dwōjcy we
Romje, we sředžinje katoliskoho swěta pobycž, mējesche biskop Forverl. Črēni
kročž puczowasche tam we lěczje 1867, zo by woschmaczestowlětno jubileum

martraštske smjercze wjerechow swjatyh japoschtow Petra a Pawoła wobojšchof. Pjchi tutej pšchiležnosceji pomjenowa joho bamž Pius IX. k assistentej bamžowoho stoła. Druhi króc pšchewywasche tam pšchez pollěta, wot decembra 1869 hač do srjedž julia 1870, zo by na wuradzenjach waticanstoho koncila dže brat. We wobhady ze čjesčomnym wjerechow chteje cyrkwe, we spóznaću tak wjele horlimych a stawnych zastojnstich bratrow z cyloho swěta, we cyrkwinskih swjatočnosťach, kiž so we Romje z wulkei swjedzenstei pšchu wobowodu, namata njebohi biskop nowe móčne zahorjenje, wšchitke swoje mocy k spomoženju swjateje cyrkwe swjecić. Tež wjele druhich a wjesokych a swjedzenskich dnow pšchihotowa njeboh biskopej joho wysoke powoľanjo. Tajte dnj běchu wosebje tež swjatočnosťe kralowške swójoh, kaž wosebje zloty kwas krala Jana, wěrowanjo joho džowfow a kšćenjenja we swójsh prynca Surja. Cyta kralowšta swójba, kotrejž bě wón tak swěrnje podaty, wajejše sebje joho radu a joho počynti wysoke.

Wšchitke winowatosće swojoh wysokoho a wazneho powoľanja dopjelni njebohi Ludwif z najwjetschei swěru. Bóh bě joho k tomu wuhotowal z pšchihódnymi čjětnymi a wosobnje bohathmi duchownymi darami. Wobitejenja, kotrejž jomu čas a město pšchihotowachu, wjedžeje wón mudrije, k wěrnomu spomoženju swojeje cyrkwe natožecž. Tak spěchowasche wón njepršestawajey jeje lěpše. Čzas joho biskopstwa nije jeno wuznamjeny pšchez dolhe lěta ale tež pšchez mnohosč wěrnje zaskužbnych skutkow, kotrejž joho zarjaduja do ryma najzaskužbnich tachantow a joho wopomnječo wobšhowajaja za pšchihodne časny.

Welchior Matej Handrijec.

(Episkop Anton Tscherney, kapitan w Krimje.)

Dňž we 17. a na spoczatku 18. lěstotka w Čzechach katholicny duchowni jara pobrachowachu, běšče jich we serbskej Łuzicy runje wjach, dňžli trjeba, a tajch móžachu tam wupomhač. Jednu z nich běšče Welchior Matej Handrijec, kotryž w Sebastianbergu a stóněnje w Krimje pola Weiperta w rudnych horach zaskužbnje skutkowasche. Z joho žimjenja chcemy něšto sobudžělicž po pomjescjach z archiva mjenowaneju městnow, kotrejž su z wjetscha wot njoho samoho tam zapisane.

Handrijec narodži so wokolo l. 1675 w Romej Wjy pola Kulowa (nětko su hišće we wšy Němcach Handrijecy abo Handrijancecy), hđžež mějesche joho nan zahrodnišku žiwonosč. Z joho dječatstwa a přenjeje młodosče njeje niczo znate. W tym času a wosebje na kóncu 17. lěstotka študowasche wjele Łuzičanow w Rhomorowje. Náš H. pak pšchihotowasche so w seminaru pola s. Bartromja w Prahy pod wjedženjom jesuitow; pšchetož wón mjenuje so pozdžišcho sacerdos juratus Clementis XI. de propaganda fide t. r. pšchijahany měšćnik wot rezchěrjenja wěrn. Tak mjenowachu so cji, kiž běchu hafo bamžomi alumnojo abo stipendiatjo pola s. Bartromja študowali a bjez nimi běchu tež Łuzičenje. W Prahy doby sebi H. tež titel „magister philosophiae“ a „baccalaureus ss. theologiae“. Hafo nowoswjeczeny měšćnik je H. najšterje

na jenej farje jesuitskoho patronata byl, ale tele město njeje znate. Na to běšče wot l. 1711—1716 farař we Sebastiansbergu, městaczk w najwyschich hochach na čěstosakřich mjězach, a wobstara tež jobu susodne městaczk Sonnenberg. Šdž wopomnimy, zo běšče to wobščěrná a wobčežna wosada, (nětko staj dwaj duchownaj w Sebastiansbergu a tež dwaj w Sonnenbergu!) je Š. dyrbjak splny a stromy muž byč. W Sebastiansbergu starasche so bjez druhim tež za posyl-njenjo cyrkwinsteje hudžby, za pauki a trompety; a zawjedže processiju z hudžbu pschewodžanu do křapaki we Quinau. Wot joho nastupnikow je křwalbuje spominane, zo njeje nještrowe a hubjene měsčezanjte piwo po swojim prawje darmo wjacj brak, ale zo je za to zarunanjo žadał, zo mohł jebi druhdže strowišče wobstaracž, šchtž hewaf domolene njebē.

We februaru l. 1716 dósta našch Š. faru we wšch Krima (hodžinu wot Sebastiansberga a z něhdže 300 duschemi), totraž tež pod kollaturu rektorow jesuitskoho kollegia we Rhomotowje stejěšče, hafo nastupnik Serba (Vandalus) Zakuba Ruchela z Kulowa, kotryž bu tehdom tachant w Rhomotowje, hdžez je joho podobizna (portrait) hiščeže džěnja widžecž. Tež tudy měsčez Š. jara wobčežnu skužbu; pschetož wjacj dyžli 12 wotležanych wšow w zdalenošči hač do pokřecža hodžiny skušesche do Krimy, a k tomu běšchtej dvě filialnej cyrkwi we Neudorfje a Wohlau, hdžez běchu kóžbu 3. njedzeli femjke. Z cnyka drje běšče tehdom 1200 wosadnych, bjez tym zo je jich nětko we tych samych městnach piečž frócž wjacj. Š. sam zymnu krajinu jara njetřwali a praji, zo su žně (hušto jenož wowsne) hafo z kónc oktobra. Farste kubleschto běšče na 15 čěstich kórcow wuměřjene, ale te njehodžachu so wšchitke wobščež; džeržecž móžesche dweju konjow (jenoho k jěchanju trjebasche) a na najwjacy tři howjadla, ale za to měsčesche 50 čěstich kórcow jeczmjenja a 50 kórcow wowsja z wotšypka, a wšchje toho něšchto role a kufi wot filialow.

Wosadna cyrkej bē njedawno prjedy twarjena a wón pschitwari hiščeže šakristiju; tež dasche w znuteskownym porjedžecž a wutwarjecž, a došta wšchelate dary za cyrkej. Pod nim so cyrkwine zamóženjo na 400 šchějnafow pschispori. Drjewjane farste twarjenjo bē jara hubjene a měsčesche malo inventara. Z cnyka měsčesche Š. piečž čzeladnikow a wjedžesche wo hospodářtwje jara nadrobne knihi. Wón měsčesche kójšchto knihow w swojej knihowni, wosebje theologiske a tež historiske. Matřiki wjedžesche drje jomu wuczeř, ale Š. dyrbesche w nich wjele porjedžecž; špodžimne wafchnjo je tam spóznacž, zo běšče pschi njemandželskich džecžoch 24 kmótraw.

Wosadni jomu něhdžykuli mjerzanjo pschihotowachu, dokelž (kaž joho nastupnik spomni) duchownych rady nimaja, tola pschiwjedže jich našch Melchior k tomu, zo wjetřchina schtyri frócž za lěto k swjatej spowjedži křodžesche a někotři tež měsčaznje. Za swjedžen cyrkwinsteje patronki s. Hany běšče wón z Roma wotpuřk wustarał a pschitřadžesche na tónle swjedžen wjele hórskoho ludu. Wón zawjedže procession na Wože špěcžo do Rhomotowa (dwē hodžinje zdalenocho) a najšterje tež tón do Quinau.

Farsta cyrkej měsčesche stare prawo nadróžneje šchlahi, tať zo běšče nje-

dželfkih a swjatyh dnach wot ranja hač do poſdnja tam zaſchlahane; po dwana-
cých buchů paľ fórmami za wotebaty ſlěborny krosch dale puſchczeni. Šbhž nětko
jenu njebželu tamniſhi hoſcjencař ze ſwojim wotrocžkami ſchlahu z mocu wot-
kama (dolež ſórmami teje ſchlahi dla njechachu wjacy pola njoho nocowacž, ale
radſcho dale jězbžachu), wobcžezowacše jo Š. pola wyſchnowcže w Přeſnicach a
tež w Prazh (halle na kóncu 18. ſtotka ſtuſcha Krima do Leitmėric) pola kon-
fiſtorija, ale po czaſu dyrbjeſche pſchi wſchim dobrym prawje, kotrej cyrkwu lėtnje
wokoło 10 ſchěſnalow wunofcšeſche, ſchlahowanjo pſchecacž.

Raſch Melchior ſtaracše ſo za ſchulu. Pod nim doſta farſta wjele nowe
ſchuľte twarjenje a tež wobě filialch a ľ tomu naſta hiſchcže nowa ſchula we
wſh Domina. Šedyn wofadny wuczeř cžinjjeſche fararjei wjele njerzanja, do-
lež burow a cželedž na njoho ſchžuwacše, njeřócžiwie žiwjenje wjebžjeſche, džěcži
hubjenje wuczeſche, muſiku njerozemjeſche, cyrkwu ſtuſchace wulle huľle zaſtaji,
a druhu njeprawdu ſkittlowacše, taľ zo bu ſlócžnje po 28 lėtnej ſtužbje
wotſadžent.

Burja dyrbžachu jomu z konimi robocžicž; ale wón ſtorži, zo pſchi ſwojim
džěle wjele jěcž a picž žadaja, laž woni tež hubjeny wotſpľ dawaja a pſchi
ſkľadnocžach po dotalnym waſchnju njewopruja. Póbla wobcžezuje ſo tež, zo jara
wjele proſcheryow pſchińdže, koſiž joho jara pſchecžehachu.

Jara zapjeraſche ſo a wjele piſacše najch Melchior, hđhž buſchtej dotalnei
filialnej cyrkwu wuſarowanei, taľ zo Neudorf ľ nowej farje w Sonnenbergu a
Wohlau ľ Sebastianſbergei ſo pſchidželi; tola njemožjeſche wón domobaracž a
doſta ſlócžnje z wěſteje kaſſy 100 ſchěſnalow lėtnoho žarunanja.

R pſchiſporjenju wěch a pobožnocže załoži abo wobnowi Š. w l. 1734
bratſtvo ſ. Marije pomocnich (Maria Hilf) a wuſtara w Romje wotpuſti a pri-
wilegitrowany woľtař za bratſtvo. Tejele wěch dla mějeſche faraľ wjele jednanja
z konfiſtorijom we Prazh, pſked kotrymž dyrbjeſche ſo priedy ze 300 ſchěſnalami
bratſtwowoho kapitala wuſolacž, ľ cžemuž jomu zamožni ludžo dopomhachu; za
lėto běſche hižo 1000 ſobuſtawow z křimſteje a druhih wofadow, wjele duchow-
nych a mnichow, ľ cžomuž Š. pſchnu bratſtu zapiſnu knihu załoži. Džez tymile
ſobuſtawami namala ſo tež fararjowy bratr Hans, joho cžetka Wóřſchla Han-
drijec a ciſterciſka knježna Klara Trahtmanec z Marijneje Šwěždy. Bratſki wot-
puſtny ſwjedžen běſche na ſ. Marije naroda, a na tóu pſchitħadžeſche wjele ſtow
ſpomjednych ludži, taľ zo dyrbjeſche wjacy cuzych duchownych (wofebje z Raadena)
na pomoc pſchińcž. Bratſtvo mějeſche wofebite khorhoje a druhe cyrkwinske wěch;
zamoženjo běſche pod Š. na 400 fl. zroſtko, ale pozbžiccho je wotebjerako a w
czaſu kħežora Šózeſa ſo z druħim cyrkwinskim kľbom žhubiko.

Wjacy lėt po załoženju bratſtwa ſtoržeſche Š., zo je ſtary a khorowaty, a
w nalěcju 1743 khorje taľ, zo dyrbjeſche ſebi pomocnoho duchownoho wzacž,
z přėnja minoritu z Raadena potom ſwėtnoho duchownoho. Tola zapiſowacše
Š. ſam do matřiki hiſchcže w novembřu mjenowanoho lėta. Z kónc oktobra 1743
žeſtaji wón ľacjanſch ſwój testament, w kotrymž ſwoje maľa zamoženjo (cžiſtych
142 ſchěſnalow) z wuwzacžom wěſtyh legatow bratrei Žanej abo po joho ſmjřecži

joho džowkami Wóbrschli, Rhatyrnje a Madlenje wotfaza. Ze f. sakramentami wobstarany zemrje wón 27. novembra wokoło 68 lět starý a bu po swojej žadojći zšchod bratřim wotstarjam f. Marije w cyrkwi pohrjebany. Na joho rowje njeje žadny wopomnjeniski kamjen. Tež bratr Hans (Johann Handriek aus Wenden) žakoži po pschickadže njeboh fararja w Krimje mału fundaciju za njeboh Melchiora a joho starscheju.

Tak wjele chych Serbam, kotrychž krajinu sym w lěčzu 1874 wophtak, tudy sobu džělicž ze žiwjenja zaslužbnoho Serba, kotryž je zdaleny wot domizny pola nas f. čjeszi Wozej žiwý byl. Njech je to znamjo džatownosće w mjenje potomnikow najdušich wosadnikow njeboh Handrijenca pschecziwo njomu samomu kaž tež pschecziwo serbskemu krajei, kotryž je nam joho darik!

Ž němšoho nastawka wuczahnył a pscheložit

M. Hórník.

Nowinki a powjesče.

Ž Łuzich a z Sakskeje.

Ž Budyščina. We wschittich farskich cyrkwach nascheje diöcesy běchu we tydženju po smjerczi knjeza biskopa Łudwita swjatoczne requiem, kotrejž wšchudžom wjele pobožnych kemscherjow zhromadžichu. We kralowstej cyrkwi we Dreždžanach běchu kemsche schtwórt 14. januara. Cyła kralowsta swójsba bě pschitonna. Sobotu dachu pólsky katholicsojo, kotřiz we Dreždžanach pschebnywaju, swjatoczne kemsche za swojoho biskopskoho dobroczerja džeržecž. Pólski duchowny, knjez Zastrjemski pscheproschomasche z wosebitym čyščanym listom. We Budyščinje džeržesche so swjatoczne requiem pjatl 15. januara we tachantskej cyrkwi. Wina, zo so requiem za njeboho biskopa hnydom po joho smjerczi abo na dnju pohrjeba njeđeržesche, je we tym, zo so we tydženju po tšjoch kralach, kaž tež we tydženjach po někotrych druhich wysočich swjedženjach, bože mschě we čornej barbje swjeczič njesmědža. Těhodla so tež stanje, zo so pschi pohrjebach we tychle tydženjach Woža nascha nic we čornej ale we barbje swjedženja džerži.

Ž Budyščina. Nasche rjemjeslniske towarštwó, kotrejž mějesche druhe lěta posnich towarščne zamjeselenjo, je lětsa tesame na njeđzelu po swjatym Šurju, t. j. na džen 25. hapyła wotštorcziło. Na swjedženju f. Šurja 23. hapyła je tež narodny džen krala Alberta, kotryž chce towarštwó swjatocznje woběncž.

Ž Budyščina. Derje trjedehny wobraz naschoho njeboho knjeza biskopa je we Kólnje wuschol. Šchtóž chce sebi jón kupicž, tomu jón redakcija Kath. Pólka rady wobštara, jelizo na bliščim pučju jón njeđostanje. Wobraz płaczi 15 ufl. Tež dobre fotografije buchú we Dreždžanach a tež we Budyščinje zhotowjene.

Ž Budyščina. Pjatl, 22. januara, bě antřke hejtmanštwó tamnych katholickich woběđerjow a nauow z Budyškeje wotolnosče we tawantskej schuli zhromadžiko, kotřiz maja wjacy, džgli poč hod'iry do Łudwigina. Čizami mějachu so wupraicž, hač wcej za f. Budyškej kat'olskej schulej wosadže pschistupicž abo hač chceđža f. njekatholickim bliščim schu jtim wosadain pschisłushecž. Nomy

šulski zakon mjenujch postaji, zo puč ze wšow, kotrež jenej šulli pschisťuscheja, pschěz poť hodžiny daloti byč njesmě. Dokelž je něťto najwjacy wšow, kotrychž katholic schobhlerjo swoje džězi do tachantskeje schule sczelechu, pschěz poť hodžiny zbalenych, mějachu staršchi so wuprajicž, hacž chceđža swoje džězi dale do tachantskeje schule stacž. Zednohťósnje proschachu wšchitcy, zo by so jim to dowolito a zo by jim amiste hejtmansťwo tule dowolnosć wot ministerija chcyto wusťutkowacž. Hdž budže tale naležnosć rozsudžena a tať šulski wotrjes za katholicu schulu wobmjězowany, budže so šulskie pschedstějicestwo wuzwolěč. We zrozemjenjenju a nakožowanju šulskoho zakonja knjezi hišchće wšchelaka nje-měšťosć, tať wosebje we tym, hđže ma so šulski dawť (Schulanlage) pťacžicž. Paragraf sydomy postaji, zo ma šulsta wosada sřědłi ł załoženju a zdžerženju nuznych ludowych schulow zastaracž. Džewjaty paragraf pať praji, zo šulsku wosadu wuczinja wobhlerjo šulskoho wotrjesa z wuwzaczom druhowěrownych, kotřiz sami swoju schulu založa a zdžeržža. Nakožimy tele postajenja zakonja na swoje wobstajenja, njemoža so katholic schobhlerjo a wobshdžerjo dale nuzowacž ł pťacženju šulskoho dawťa ł zdžerženju njeatholic schulow, ł kotrymž jich wšy sluscheja, dokelž sami swoju schulu zdžeržža. Stanje so tola, dyrbja so hnydom wo prawo wobhonjeć, dokelž hewať dyrbjełi dwójcy šulski dawť dawacž.

3 Njebjelczi. We naschej farskej wosadze narodzi so we lěčze 1874 16 džěczatkw, mjez nimi je 10 hólczatkw a 6 hólczatkw. Pschipowjedako je so 10 porow a 8 bu tež tudy wěrowanych. 10 su wumrjełi a pola Wožoho blida je 1764 wosobow pobhło.

3 Róžanta. We naschej hnadownej kapali su we lěčze 1874 3670 wosobow s. woprawjenjo dóstali.

3 Wotrowa. Zañđžene lěto je we naschej farskej cyrkwi sw. Kschęcencu dóstoto 10 džěczatkw, jene dósta jenož nuznu domjacu Kschęcencu, hromadže tať 11 džěczatkw (loni 15), mjez nimi jene njemandželste, 8 hólczatkw a 3 hólczatka. Rchowane bu na nasch Kschěrchow 14 cžěkw, (loni 15) mjez nimi 7 dorosčěnych a 7 džězi. Pschipowjedanych bu 11 porow (loni tež tať wjele), 5 porow (loni 3) buchů pola nas cyrkwinscy wěrowane. K božomu bl'ou su byłi 1634, loni 1632. Wunosť přědpsianych cyrkwinšich woporow bě scžěhowacy: Za towařstwa swj. Franciska ł rozschěrenju Kschěscjanstwa mjez pohonami 34 toleť; za towařstwa swj. Jozefa 12 toľ; za swj. row we Teruzalemje 7 toľ. 19 nřl.; za towařstwa swj. Bonificia 20 toľ; za swj. wóťca 22 toľ. 12 nř.

3 Lipška. Tudy wumrje 18. januara po dlějšchěj Khorosčzi jara zasťužbny katholic, pschě. wpc Heinrich Becker. Jocho sa, cěř njemožaruje jeno zrudžena swójba a pschěcěstwo ale cyła katholic wosada we Lipku, kotraž wo njebohjim swěrn' o a woporniwoho popjerarja wchitkich nabsžnych přěcowanijow zhubi. Jocho porjeb 21. januara bě tež jara wjatožny. Wjacy duchowcy h z Drežđžan a tež ze susjednych prusťich krajnow, katholic towařstwa Lipka a nahladne druhe pschěwodčestwo wopokazachu zasťužbnomu mužej pojednju cžěč a lubosć. Njebohi bě hadle 47 lět stary.

3 w u k r a j a.

Němska. Reichstag je zakon, po kotrymž ma so civilne mandželstwo po chkej Němskej zawjesčej, wuradzik a pschizwał. Ze zapoczątkom pschichodnoho lěta budže tał tež we Sakskej placziwosej dóstac, hač runje nihto wo tele nowe wobradženjo Pruskeje njerodzi ale kóždy so joho wobara. Šchtóž budže so tał we pschichodnym lěće ženicž chcyje, budže najprjedy pschi zastojnikach, kotřiž su wot swětnjeje wyschnoseje k tomu postajeni, swoju wolu wozjewić a podpisać dyrbje a potom budže joho hake duchowny wěrowacj směć. We Pruskej, hdžež ma wón hižo wot 1. oktobra loišchoho lěta placziwosej, pokazuje najzrudnišče scěhwi. Wosobnje we wjetšich městach je mjez nje-katholiskimi mało cyrkwinšich wěrowanjow. Lutherckych duchowni storka tam tohodla tež powšchitkownje schody dla, kotruž maja pschek zakon we swojich dohodach a žadaja sebi wot knježestwa wuramanjo. Rozrudnišcy scěhwi civilnoho mandželstwa pał je, zo so młody splah we pohanstwoje wocěhuj, dolež šchtóž bjez cyrkwinšchoho požohnowanja a na druge waschuj, hač je cyrkej postajita do swj. mandželstwa zastupi, njebudže tež swoje džeczi kscheciz dacz, njebudže so wo jich kschesczanske rozwucenjo starac, a tał so pod nawjedowanjom tał mjenowanoho kschesczanskocho statá nowe pohanstwo spēchuje. Wo civilnym mandželstwje a we zdžerženju katholicow pschecziwo zakonkej pomucimny swojich cžitarjow pozdžišcho.

Pruska. Nałożenjo mejškich zakonjow stawa so kaž prjedy. Tamni zastojnich, kotřiž so kusł smělnišchi wo jich nałożenju byč zdachu, su wotfadženi. Biskopja a duchowni wobthowaja bjez wurzacza swěru swjatej cyrkej a njeboja so žanoho wopora. Šdy a tał zrudne wobštejenja we Pruskej so pschemjenja, nje-hodži so prajic.

Pruska. Biskop Martin, kiž je nětko cžas zajecza, kotromuž bu wotfadženy, pschětrał, wotwjedže so hnydom po tym do twjerdzizny Wesel, zo by tu nowu schracu dla pschestupjenja mejškich zakonjow nastupil. Tu móže so nětko k najmjeńšchomu wot murjow wobdatym měšće pschekhodžowac. Po pschětračnu tutoho khostanja drje budže so jomu něhdže město abo wotries pschipo-kazac, we kotrymž změje so zdžeržowac, jelizo joho knježestwo z chla z kraja njeuwopolaže. Pschek wopuschčenjom Paderborna je dlějšchi pastyrski list swojim wosadnym wudał, we kotrymž so Bohu za hnadne zalitanjo a swojim wěrimym za wopokazanu swěru džafuje, a drobnišče wěry wuznaczo wotpołoji.

Pruska. Biskop z Münstera Dr. Brinckmann, bē tež wobstorženy, za je pschi pschiležnosci wudželenja s. firmowanja wjachyřócž krajnu wyschnosej hanil a měješče so tohodla pschek sudnistwom we měšće Cleve zamokwjeć. Wón bē sam pschitomny a wotpokazowasche z rchžnywini słowami donoschowanja. Sudnistwo je joho njewinowatosč wuprajilo.

Pruska. Měšchniški seminar we Fuldže je zběhujeny, theologojo, kiž we nim pschebwachu a so k měšchništwu pschihotowachu dyrbjachu jón wopuscheciz. Zamoženjo biskopskocho stoła a diocesy bu pod zarjadowanjo swětnoho zastojnika stajene.

Cyrkwinski powéštnik ze serbskich wojadow.

3 Wotrowa. We januaru: Kschczeni: Madlena, Pëtra Weelicha, zahrod-
nita we Žuricah, dž.; Kšata, Mikławšcha Kšcha, zahrodnita we Kšepjecah, dž.;
Jurij, Michata Pjeha, tyšcherja we Wotrowje, s. — Wërowanej: Michal Jencž,
wuczer z Mariju Zoftec z Worklec. — Zemrjetu: Jakub, Mikławšcha Kitta, mu-
rjerja we Wotrowje pšhez nužnu kschczenca kschczeny mandželstij syn.

Maležnosće towarštwu.

Sobužewy na lëto 1875: K. 57. Mikławš Schotta z Wotrowa; 58. Michal
Bobik z Wotrowa; 59. Mik. Schotta z Kšepjec; 60. Mik. Ksch z Kšepjec; 61.
Jan Pjetasch ze Žuric; 62. Marija Grohmanowa ze Židowa; 63. Marija Schneideka
z Džežnifec; 64. Jak. Něžal z Bëlcžec; 65. Hana Mërcinowa z Džežnifec; 66.
Handrij Schotta z Maksec; 67. Handrij Hascha ze Zajdowa; 68. Kasha Duczmanec
z Budyščina; 69. Madlena Duczmanec z Budyščina; 70. Mik. Kucžant z Kšalbic;
71. Madlena Spanec z Maksec; 72. Handrij Mötto z Budyščina; 73. Jakub
Čžornal z Konjec; 74. Jak. Schwejda z Kšalbic; 75. Marija Hrbuškec z Konjec;
76. Jak. Matka (Bëšcha) z Konjec; 77. Merja Hencžec ze Schunowa; 78.—90. z
Mitocžic: Michal Sawork, Mik. Kral, Mich. Fult, Mik. Brust, Mich. Schwan,
Pëtr Wawrit, Mik. Kšyczerja, Mik. Pëcta, Jak. Bjarsch, Jak. Šejdan, Mik. Lušasch,
Mik. Kral a Kusch; 90.—97. z Kulowa: Duchowny rožžicel farar Schneider,
kapł. Jak. Womčezek, kapł. Pëtr Lipicz, Jak. Hórnit, Hana Wjerschec, Mich. Comak
a kšebëtar Mërczin Comak; 98. Hana Šantowa z Hóšta. (Pšchich. dale.)

Na lëto 1874 dopkacžicu: 457. Wórschla Krawcowa z Bronja; 458.
Mik. Čžornal z Kšasowa; 459. Michal Bóžer z Kufcža; 460.—464. z Wudworja:
Michal Schotta, Jak. Schotta, J. Zarjent, Mik. Žórsch a Mik. Bryl; 465. Pëtr
Nowak z Kozaric; 466. kapł. Jak. Schotta z Kšróščic; 467. Jurij Pjetar z Worklec;
468. Marija Mtonkowa z Now. Wješt; 469. Jak Schotta z Kšróščic; 470. P.
Džifkawl ze Smjecžec; 471. P. Kudžela ze Smjecžec; 472. J. Mtonk z Worklec;
473. J. Kilant z Now. Wješt; 474. Mik. Kocor z Now. Wješt; 475. M. L. z
Jasench; 476. M. Schotta z Horu; 477. M. Bulec z Jisench; 478. M. Wawrit
z Kšróščic; 479. M. Hascha ze Sulschec; 480. Jak Wóški ze Stareje Čhelnicy;
481. M. D. z Now. Wješt; 482. Marija Wawrikowa z Kšróščic; 483. Michal
Kissint z Kšróščic; 484. Pëtr Čžumpjelta z Wotrowa; 485. Theresia Zarjentowa
ze Židowa; 486. Hanža Müllerowa z Borschecze; 487. pšchekupc Delencžka z Kuf-
owa; 488. wuczer Augustin Bräuer z Kufowa. (Pšchich. dale.)

Na prijedawšche lëta dopkacžicu: Na lëta: 1867., 1868., 1869.,
1870. a 1871. N. N.; na lëto 1872. N. N., Michal Kucžant z Kasfa, M. L.
z R.; na lëto 1873: N. N., Michal Kucžant z Kasfa, pšchekupc Delencžka, mtonk
Wawrit we Kufowje; M. L. z R., M. z R.

Dobrowólne dary: Za naše towarštwu: Š. Čh. 25 pj., Š. M. 30 pj.,
M. Sp. 25 pj., M. Č. 50 pj., M. W. z Kš. 50 pj., Bër z Libbonja 50 pj., Waw-
rikowa z Kšróščic 50 pj., Pëtr Duczman 50 pj., M. K. 50 pj., J. Š. 50 pj., R.
50 pj. a J. Š. 50 pj.

Dary za cyrkej w Čžornecah abo Bacžowju.

K cžezeczi Božej a spomoženju dušchow su dale woprowali: M. Š. 1 mt.
Šromadje: 21161 mark. 91 pj.

Katholicki Posol

Wukhadža prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyžolětna plaćizna na pósće
a w kniharni 1 m. 70 pj.

Ludowy časopis,

wudawany wot towaristwa S. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: Jurij Łusčanski.

Číslo 4.

20. februara 1875.

Lětnik 13.

Wotewrjenje jubilejskeho lěta we kulowstej wosadze.

Zubilejske lěto z dospołnym wotpuskom, katrež swjaty mótc, bamž Pius IX. křesćanistomu swětej na 1875 pšhipowjedat je, wotewri so we najšćej kulowstej farkej cyrkwi přěnju njedźelu swjatoho posta a budže tracz hač t koncej tutoho lěta. Sobotu do přěnjeje njedźela posta, wječor w 5 zegerjach, zwoņeješe so poł hodžiny dołho ze wšćěmi zwonami a farfa cyrkej napjelni so z cžródami pobožnych modlerjow; měšcnich, najrějšchu cyrkwinstu drařtu wobefani, pšchistupichu t wulkomu wołtarjei a zaspěwachu tšěrłusč wot swj. Ducha: „Veni sancte spiritus“; stónčnje wuštaji so bože cžěto a da so swj. žohnowanjo. Přěnju njedźelu swj. posta spěwaješe so po wulkej bozej mšči wot měšcnika a zhromađzenoho ludu litanija wot wšćitkich Swjatyh z pšchistusch:cyimi paczerjemi a da so znowa swj. žohnowanjo z božim cžětom. Tohole jubileja dia jo našč hnadny kněz biskop Heinrich Förster w Wraczišławje (pšchetož we lěcže 1821 bě nowopruska kulowsta wosada we duchownych naležnosćach wot budyskeho tšachantwa wottorhņjena a z Wraczišławu zjenocžena) wěriwym swojeje biskopiskej wosady zapschimaty pastyrski list pšchipoštak, we kotrymž wón mjez druhim to rozestaja:

Zubilejske lěto, abo swjate lěto, abo lěto dospołneho wotpuska je tón wažny a hnadny čas, na kotryž jo wupšćětrje dospołny wotpusk, kotryž bamž, hačo widžowny wječř swjateje cyrkweje, wšćitkim katholicim křesćanam wudžěli. We starych cžasach bu jubilejski wotpusk kōžde sto lět, pozdžišcho kōžde poł šta lět, a nětk, dolež so cžłowječe žiwjenje bóle a bóle pšchitróča, kōžde piecžadwacęzi lět wot bamža swjatocžnje pšhipowjedany. Zubilejske lěto ma swoje pšchedznamjo we starym testamjeņcže, hđžež buchu po 50 lětach wšćě dołhi spušćęzene, wšćě pšchedate pola a kubka zasy wrócžene, a hđež wšćitcy schłowojo, zas swoobodnosč dóstachu. We křesćaniskej cyrkwi bu přěnje jubilejske lěto wupisane wot

We wosebnitych padach, hdyž chle njemožne je, předsřisane wuměnjenja k dóstacju jubilejskeho wotpuska dopjelnicž, móža spowjednikojo we swj. spowjedzi tele horjeka spomnjene wuměnjenja z chła abo zdžela položicž a do druhich pschisprawných skutkow kšesješćanšteje pobožnosće pschewobrocžicž. We jubilejskim čzasu budže sarsta cyrkej chly džen wotewrjena a měsčnich budža we wěstých hodžinach we spowjednych stotach swoju duchownu službu wobstaracž.

Zadro chřtkwinšteje a domjaceje pobožnosće we jubilejskim lěcže su wotpuskne paczerje, we kotrychž my Boha toho Injeza prosymy: Wón chcył swoju swj. cyrkej wjesć, zdžeržecž a po chkej zemi wupšchěstrjecž; wón chcył widžownoho wjercha teje chřtkwe, biskopow a měsčnikow ze swj. duchom z mudrósću a slynosću napjelnicž; wón chcył njepscheczelow teje chřtkwe ponizecž, jich k spóznaću njesprawnosćow a k dobromu wobwrocžicž; wón chcył wschitkim kralam a swětnym wjercham prawu pschezjeność wobradžicž: wón chcył našchoho najhnadnischoho kžžora a joho kžžorški kralowski dom žohnowacž; wón chcył wschitkim kšesješćanam spomoženjo a měř posticžicž.

Tež we jačmožnach njeměmy woliwknyč. Žbžžnik praji: „Schtožkuli my najmjěšchomu waschich bratrow čžinili sće, to sće mi čžinili.“ Tohodla poručam ja, wasch biskop, wam bratstwo swjatocho arcjandžela Michaka, kotrež jačmožny hromadžu za wurubjenoho swjatocho Wóčca, zo móht wón čžěžte, wazne a drohe rjegěrowanjo teje chřtkwe po chkej zemi tał wjesć. Tohorunja wam poručam towarštwow swjatocho Bonifaciusa, kotrež we njelatholskich krajinach našchim křudym wopušchčženyh bratram chřtkwe a škole natwari. Bratstwej swjatocho arcjandžela Michaka a towarštwwej swjatocho Bonifacija woprucže wasche jubilejske jačmožny. Tohodla budža we jubilejskim čzasu woporne laschčžiki pschi chřtkwiných durjach pójšnjene. Schtož wot waschich wopornych łarow nutspschindže, budže so rozžželicž mjcz towarštwom s. Michak-a a Bonifacij-a. Pschitym pał njezabhžžecze na tch křudych, kiž sřjedža mjcz nami bydla a kiž tež našcheje kšesješćanšteje smělnosće a pomoch potrebni a dostojni su.

Póšt je čžas swjateje pokuty, jubilejske lěto je čžas swjateje čžichoty. Sřěschnych swětných wjeselow dhyrbimy so žmijecž a po pschilladže toho žbžžnika, kotryž do puščžiny džěšče, tam so modlicž a posćicž, dhyrbimy tež my něł puščžinu duchowneje čžichoty we našchich komorach a we božim domje horjephčacž, hžžžžž móžemy z našchim Bohom rycžecž a wěcžne spomoženjo našchich duchow sřěchowacž.

We čžichocze teje puščžiny widžesche patriarcha Žakub božich jandželow z njebjes na zemju delestupicž; we čžichocze teje puščžiny rycžesche Wóh na horje Sinai z Mžozesom; we čžichocze teje puščžiny pschifotowaschaj kšchženil Žan so na swoje powołanjo a Žezus na našche wumoženjo — we swjatej čžichocze našchich komorow a božoho domu dhyrbimy tež my hnadhypne jubilejske lěto swjecicž. Swět služži džabowej; my kšesješćenjo hčemy Bohu služicž.

Tohodla hladajcže horje a pozžžhčicže wasche hlomy a rozpominajcže, schtož jo k waschomu pokojej. Pschetož krotke ja našche puščžowanjo, žimjenjo ze sřěchom čželne a njewjadch stejimy pschi našchim rowje, přjedy hacž sej to myšlimy po-

tom pať pšchindže boži sud. Smjaty Pawoť nas pomina: Ğobžina tu jo, ze spanja stanyč. Nóc jo zajščla, džei jo so pšchibližik. Wotežisimny stutki teje čimny a woblecžimny jo bróń toho swětka, z kotrejž pšchindžemny pšchez poslenju nóc toho rowa ł dnju wěcznoho jubileja za kotrymž žana nóc wjac njeječžujuje.

Schto čžinja we Šchpaniskej?

Nětežischi lěstotetk je za šchpaniski lud a kraj jara nieměrnny a nježbožomny. We prěnich lětach toho samoho mějese, kaž nimale čyła Ğwropa, mjela čerpecz wot Napolena. Lědoma běchu tať nabite rany trochu zajili, počoži winu ł nowym nieměram kral Ferdinand VII. z tym, zo naručžany wot swojeje tšeczeje mandželiske Marije Šchrystiny dotalschi zakon swojeje swójby, po kotrymž mójachu jeno mužich potomnicy knježicž, we lěcže 1830 zacžisny. Marija Šchrystina porodži mjenujcy kralej, kotrohož přeněj dvě mandželstwo běščtaj bjez džěči wostałoj, džowczicžku, Šfabelu, a ł jeje lěpšomu bu tamny zakon pšcheměnjeny. Z tym pať niemőžese bratr Ferdinanda VII., Don Karlos z pokojom byčž, dokeľž po přebawšim powšchitkownje pšchipožnatym zakonu mějese wón a joho mužich potomnicy po smjercži Ferdinanda z kralom byčž. Ğdžž tohodla we lěcže 1833 Šfabella, tehdom tši lěta stara, wot mőcnoho pšchiwěščla srojeje maczerje na kralowski thron pšchindže, žbudži Don Karlos žběžł pšchecžimo ni. We počnőcnych krajinach, we Biscaya, Onipuzcoa, Alava a Navarra namata wón mőcnu podpjeru. Tute provincy su wot luda wobhdlene, kotryž so Baskojo mjenuja. Tőnle lud je we swojim čžasu dobrowőlnje ł Šchpaniskej pšchisłupik a sebi pšchi tym wšchelate wosebite prawa wužinił. Tute prawa jim swěrnje wobthowacž a zakitacž slubi Don Karlos a tohodla namata mjez nimi pomoc. Tola we lěcže 1839 dyrbjeiske swój wőtcny kraj wopušchicž. Podarmo bč za swoje prawa wojowať. Tšiczeži lět pozdžischo trjechi podobny wotjud tež Šfabelu. We lěcže 1868 bu tež wona z kraja wuhnata a mjedžiczerjo šchpaniskoho luda pytaču doľho za kralom, doňž sebi we Italskej, slyna krala Viktora Emanuela, Amadea z mjenem, njewuzwoliču. Tuton pať tež niemějese wustojnosčž, šchpaniski lud wječž a wozbožicž, tohodla wopušchicž 13. februa 1873 po nimale dweji lětnym pšchebhwanju Šchpanisku. Šchpanista bč tať z nowa bjez krala.

Powšchitkownu nješpoťojnosčž z njchődnym knježerstwom, kotrejž je wina na nježbožomnych wobštejenjach kraja, chychiše Don Karlos, wnuť horjeka spomnje- noho Don Karlosa wužicž a z pomocu Baskow sebi swoje prawa zas dohycž. Pšchez dvě lěcže doľho wojuje wón z wulkej wutrobitocžju a wobstajnosčju za nje. Šłabe knježerstwo, kotrohož wječč bč marschal Serrano, so stajnje z dohžnymi bitwami křwali, a žadzerženjo Don Karlosa a joho wőjsłow hani, najwjetšche a najnjchődnishe surowoseče łži, wot mějaca ł mějacej tež žběžł stőncžicž slubi, ale ničjo njedotonia, šchtož by krajej měr a žbožo pšchihotowať. Dokeľž tať same ničjo njedotonia, nadžijese so, zo so wěc lěpje radži, hđžž žmėja zas krala, dokeľž šchpaniski lud je kralowšich žmjšłeny. A šchto so tať sta? Čžisami

ludjo, kotkiž z wulkim wjeselom Isabellu 1868 z kraja wuhnachu, wuzwolichu něto jeje syna Alfonsa, 30. decembra 1874, kralej. Tónjamy slubjesche ze słowami wjele, wosebje pozcishezenjo zběžta a změrowanjo schpaniskich krajinow. Wón sam poda so k wójsku, kotrej pschecztiwo joho wujej, Don Karlosej wojuje, tola wulku wojeršku cšezč sebi njezasłuži. We krótkim pschewědźi so, zo je we Madridže, we swojim hłownym měsće tola lěpje, duž wójsko wopušczi a so zas domoj wróczy. Wot njoho samoho schpaniski lud wjele wocžatowacž nje-trjeba, ale wobštejenja we kraju a tež we wukraju su za njoho zbožomne. Stro-ništwo we Schpaniskej žada sebi šlaboho krala, a knježacy liberalisemus we druhich krajach njecha na thronje we Schpaniskej wjercha měč, kotryž je jomu njescheczelnj.

Za Don Karlosa tał wěc po zdaczu k rajmjenišcomu prawje berje steji. Prawo ryczi za njoho. Wyšce toho je wón muž, kotryž by schpaniski lud zbožomnje wjedl, dokelž so njeby wot wschelatic stronow wobtnjezicž dał. Po swojim swědomju a najlěpschim spóznaczu by wón tał z krutej ruku wěrne zbožo kraja spěchowal. Tola hač so jomu radzi, wulke zadžewki pschewinycž, so njeda z městosežu prajicž. Dotal drje stoji wón njeschewinjeny we tamnych 4 poknócných krajinach, ale wón njeje we časju dwej lětow ani jenu krajinu pschidobnył, haj tež nic ani jenu twjerdziznu za so dobył. Hdž so jomu tał dotal njeradzi, ze swojich horow wustupicž a we wjetšej bitwje swoje zbožo spytacž, budže to nětko, hdž maja joho njescheczelojo zas wječha, wjele cšezšcho. Skónčnje pał dyrbi so to stacž, dokelž tamne 4 krajiny njemóža dołho wjach cšezju tajseje wójny zujescž. Žda so tež, hačo by lud we druhich krajinach za njoho tał zahorjeny njebył, dokelž so ničšo njeslyhici, zo by za njoho stutfowal a wustupowal. Hač runje ma wón najwjetšce prawo na schpaniski thron, hač runje ma wón sam tež tamne thmanosčje a wosobne samotnosčje, swój lud wěrnje wozbožicž a hłuboke rany zas zahojicž, směny so tola bojecž, zo joho prawo podleži a zo so krej tał wjele wutrobitych, zo Boha a swoju wotečzinu zahorjenych młodžencow a mužow podarmo pschelije. —

Nowinki a powjesče.

3 Łuzich a z Saksteje.

3 Budyschina. We naschej protnych Krajanu je czišczeriski zmóll stejo wostał, kotryž je k wschelatic naprašchowanjam winu podal. Soboty we tydženjach posta su tam hačo počne póstne dny (†*), na kotrychž je jedyn króčne dospołne nashczenjo z wostajenjom mjasnych jedžow domolene, stajene. To pał je wopaki. Na sobotach póstneho časa je póst pola nas woloženy, mjasne jedže su na nich domolene.

3 Radworja: Nasche towarštwo, kiž bu 2. februara 1874 załožene, liczi nětko 68 sobustanow, a to 23 z Radworja, 7 z Bronja, 3 z Khasowa, 3 z Khelna, 1 ze Skonej Boršcže, 6 z Kamjenjej, 1 z Lutowcja, 2 z Měrkowa, 3 z Čzornocho Šodlerja, 1 z Woranec, 4 ze Ždjerje, 3 ze Łuha, 4 z Čzemjeric,

1 z Něwsec, 2 z Dalic, 3 z Stróschizca a 1 ze Zajdowa. Zhromadźiznow bu we tutym čjasu 16 dźeržaných, a buchu tute zhromadźizny z čyła wot 573 sobustawow a 63 hosći wopytane, tak zo we pscherězku na jenu zhromadźiznu 36 sobustawow a 4 hosći pschindze. Najbohatscho wopytana běšče IV. zhromadźizna, 5. hapr, 1874, hđžej běšče 47 sobustawow a 9 hosći pschitomnych. Najmjenje jich bě na XII. zhromadźiznje 18. oktbr. 1874, hđžej běšče 15 sobustawow a 1 hósć pschitomnych. Pschednosčkow bu dźeržaných 32, a to 24 wot knj. pschedshdy kapł. Duczmana, 7 wot pišmawjedźerja, wuczerja Krala z Radworja, a 1 wot knj. wucž. Šchołty ze Zdźerje. I. Rnj. pschedshda dźeržesche scžěhujace pschednosčki: 1) Wo stutkowanjach a čerpjenjach bamža Piusa IX. 2) Pastryřski list pruskiš biskopow. 3) Wo Malachiasowých měšćčenjach bamžow nastupachč. 4) Pówjescž w njeměrnej jutrowniczcy 1623 w Radworju. 5) Pius IX. a swobodo-murjerřstwo. 6) Zemjanska deputacija pola bamža w čjasu Viktorowocho kralowskeho jubileja. 7) Wusměšćenja, kiž běšče něchtó w němřtim čzasopiřu: „Oberl. Anzeiger“ na kath. Serbow wusypował. 8) Spomnjenja na njeb. hrabju Kaja ze Stolberg-Stolberga. 9) Pohlad na 100 lět cyrkwinjskeho njeměra w Radworju w. 1575—1675 (w 4 pschednosčkach). 10) Wotřadźenjo kath. biskopow pschěz swětku wřšchnosčž. 11) Spomnjenje na křobtných młodobcnow, kotřij so w. l. 1814 Napoleonowym měšćenjam do cyrkwinjskich naležnosčow napřesčžo stajichu. 12) Wo kěrchowach a rowných napismach a w wopomniku njeb. fararja Wałby w Radworju. 13) Wopomnjenje na wuzwolenři džen bamža Piusa IX. 14) Louisa Lateau w Bois d' haine, kotraž ma pjatki na swojim čžele bluzny Žězusowých ranow. 15) Čžitanjo pohrjebneje rycže, w Warlinje pschi kashčju njeb. Malinfrodta, dźeržanej. 16) Wo civilnym mandželřtwje a wo palenju čžekow. 17) Pucž naschego knj. biskopa do Kralowejhrodu. 18) Wo swobodo-murniřtwje. (VI prednosčkow.) 19) Wěřšćenja Ferrmana Rěhninskeho. 20) Pówjescž wo Radworřkej řhult. 21) Wo wulřosčži a rozdželenju uěmřskoho wójřka. 22) Šodowne wopomnjenje. 23) Žiwjenje a stutkowanjo njeb. biskopa Forwerka. 24) Rņež, kotruž bamž Pius IX. na třoch kralow wotpóřštanym italskeje młodobseje dźeržesche. II. Piřmawjedžer Kral dźeržesche 7 pschednosčkow, a to: 1) Zběhnjenje 123 kath. farow w pruskej Šchlezijsej w. l. 1830—1844. 2) Wřóćenjo hrabje Šchönburga a barona Šchönberga do kath. cyrkwe w. l. 1869. 3) Wukrajne pčžoh. 4) Lipa a jeje počah na žiwjenje ludow. 5) Rał je Wóh wonjecžeserjow řwj. řšhiza řhostat po Albanu Stolcu. 6) Wo zběhnjenju kłóřštruw w Pelplinje a w Karthause we wjecžornej Pruskej w. l. 1823. 7) Wo pschescžehanjach řšhescžanow we čjasu řhěžora Diokletiana. III. Rnj. wucžer Šchołta ze Zdźerje dźeržesche pschednosčki: „Wo žiwjenju a stutkowanju njeb. Ferrmana Malinfrodta.“ Wřšche teho kóždy křóč naspomnjenje wazniřšchich podawřkow čžasa. — Wubjerř je so w 9 posebženjach zhrowadžil a wřšelake naležnosče towarřřtwu muradžował, kaž tež we pschijecžu nowých sobustawow. Wubjerř wobřteji za pschichodne lěto ze scžěhujacych: knj. kapł. Duczman, pschedshda. Žurij Retsch z Radworja namjěstnil. Žakub Kral, wucžer z Radworja, piřmawjedžer. Pětr Šchołta, wucžer z Radworja, pokladnil. Wřich. Čžemera z Rad-

worja. San Delan z Lutoweja. San Chž z Kadworja. Mikl. Retškf z Bronja a San Wicžas z Woranec, wubertowincy. Halo dny, na kotrychž budža so we w pschichodnym lécže zghromadžizny dđeržecz, su postajene: 28. febr., 11. hapyrha, 9. meje, 30. meje, 29. jun., 1. aug., 29. aug., 26. septbr., 31. oktbr., 28. nov., 26. dec., 23. jan. 1876. Nječh nasche towarštwu tež w pschichodnym lécže dale na sobustawach a mocach pschibera.

J. Kr.

3 wutraja.

Němška. Subilejše lěto je so we wschelakich němškich biskopstwach z wotěbithymi swjatocnoszczemi wotewriło. Tež do Roma pschihotuja so k nalecžu wulotne deputacije z Němškeje, kaž tež z Francosškeje a druhich krajow.

Pruska. Pschez Arnimowy proces buchu tež wschelake depešje a pišma němštoho reichstancera wječha Bismarcka wozjewjene, kotrež wažne naležnosčeje katholickeje cyrkwy nastupaja. Z nich hodži so prawje jasnje spóznać, kał je pruske knježerstwo njepscheczelske zakonje pscheczimo ni dołho přjedy pschihotowalo a wuradžalo a kał Bismarck so prócuje, katholicstu cyrkej potkóčecz, ju wot Roma wotohrnyč a němstu narodnu cyrkej založič. Zednanjo we tamnych pišmach drje běchu z wječšohoho dželca potajne; nělotre pišma pał buchu tola doštownje wozjewjene. Najwažnišče mjez nimi je depešha, 14. meje 1872 pišana, kotraž ma wólbu pschichodnoho bamža k swojomu wopšchijecžu. Bismarck prócuje so we nej dopokazáč, zo je pschez postajenja Watikanskocho koncila, njezinólne wučerštwu bamža nastupace, počah bamža pscheczimo swětnym knježerstwam so pscheměnił, a zo maja tohodla swětnu knježerstwa winu a prawo, wo wólbu pschichodnoho bamža so staráč. We depešhi praji so, zo su biskopja na mocy zhubili, swoju njewotwisnosč pschifadžili, zo su jeno zastojnicy bamža, kiž maja wschitko dotonječ, šhtož jim wón pschitazuje, zo su tał zastojnicy cuzohoho wutrajnoho wječha. Wamž pał je pschez to na nahladnosčji a mocy dobył. Zara k wobzarowanju je je, zo tał nahladni a we kraju móćni ludžo so za lěpšim rozwučenjom nještaraja, ale kžam a hanjenjam katholickeje wučžby wěrja. Na jasnych rozestajenjach wučžby, njezinólne wučerštwu bamža nastupachy we prawdže njepobrachuje. Němšcy biskopja su nětko zghromadne pišmo wudali a tež pruskomu knježerstwu pschipóskali, we kotrymž wupraja, zo su we Bismarckowej depešhi rozestajene rozsudženja počaha japoschtotkocho stoła k biskopam a k swětnomu knježerstwu dochła wopacžne, a zo su postajenja Watikanskocho koncila stare wučžby katholickeje cyrkwy. Bismarck drje by rady widžal, zo by po smjercji bamža piusa IX., kotryž je wschelakim ludžom pschedolho žiwj, prawy njeporjad we katholickej cyrkwi nastal a njepschězjenosč wudhryka. Tola drje budže podamo na to čžaláč. Katholikojo prošha, zo by Pius IX. hišćeje dołhe lěta žiwj był a po joho smjercji njebudža čžaláč a na to hladáč, hač Bismarck nowohoho bamža pschipóznaje. Zapowje němške knježerstwo nowomu bamžej swoje pschipóznadžo, drje móža we Němškej nowe za cyrkej njelube zwontowne njeměny nastáč, katholickojo pał budža tež bjez knježerstkocho pschipóznadža we nowym bamžu wječha swojeje cyrkwy čžesčič.

Pruska. Pšchekora mjez cyrkwiu a statom, pšchěz naloženjo mejskich zakonjow nastata, traje dale. Wjele wosadow je bjez duchownych. Wšerwi zbro-madzeja so sami ł Bozym słužbam; cyrkwinste wustawy so zběhaja a cyrkwinste zamoženjo staja so pod zarjadowanjo śwětnych wyschnoscjow.

Bajersta. Pšcheczimo civilnomu mandželstweji, lotrež ma so po zakonju we němskim reichstagu wuradzenym a pšchizwzathym, tež we Bajersteji zamjeszcz, su bajerscy biskopja pola krala protestirowali. Tež we bajerstkim sejmje zbudzi tónle zaton wulku njespokojnoszcz. Tola to drje njebudze Bajerstu pšched zakonjom zakitacz.

Naležnosće towarštwia.

Sobustawy na lěto 1875: ff. 99. Madlena Bjedrichowa z Němcow; 100. Marija Schotczina z Kulowca; 101. Marija Kefelina z Kulowca; 102.—106. z Sulšhec: Michal Michaltec, Hana Matjec, koczmar Pětr Schotta, Witt. Micz a Madlena Hanczowa; 107. Witt. Schotta z Koczina; 108. Jan Hascha ze Salowa; 109. Marija Comakowa z Koczina; 110. Jakub Schotta wuczer z Koczina; 111. Madlena Schotczina z Koczina; 112. Pětr Rosnij wuczer we Němjach; 113. Michal Pjeczł z Kachloma; 114. Jurij Balant z Kachloma; 115. Worscha Nowotnec z Hósta; 116. Michal Debit z Hósta; 117. Witt. Kubic z Brěškow; 118. Marija Welfec z Noweje Wšy; 119. Jan Rachel z Schunowa; 120. Katha Marktec z Noweje Wšy; 121.—124. z Němcow: Madlena Schiemanowa, Jak. Czorlich, Jak. Kral (Matjanc), a Albert Comak. (Pšich. dale.)

Na lěto 1874 dopłaczichu: 489. Mich. Pjecz ze Swinjarnje; 490. Pětr Lebza z Kufowa; 491. Kpncz ze Swinjarnje; 492. W. B. z Budyšcina; 493. Michal Wojnar z Passic; 494. Hana Wiczafec z Kalcic; 495. Jak. Czornak z Konjec; 496. Jan Rachel ze Schunowa; 497. Mich. Żurk z Łazta; 498. Marija Henczec ze Schunowa; 499.—503. z Koflowa: Madlena Korjentowa, Hana Domaschcyna, Marija Czornakowa, Marija Krawczikowa a Madlena Kjelcyna; 504.—506. z Nowoslic: Hańža Manjotowa, Marija Bětcyna a Madlena Chyzowa; 507. mfoht Wawrik we Kufowje; 508. P. Sch. z R.; 509. Madlena Wawrikowa z Kadworja; 510. Hańža Chyzowa z Kadworja; 511. Witt. Kjecł z Bronja; 512. Mich. Czunka z Kbelna; 513. Jak. Wiczas z Brěmjenja; 514. Jak. Konecht z Brěmjenja; 515. Witt. Nobel z Wjelkowa; 516. Bernard Berger we Panczicach; 517. Żur we Swinjarni; 518. Michal Trenchel z Róžanta; 519. Jak. Kilant z Nowoslic; 520.—523. z Njebjelczje, Witt. Wujesch, Marija Czornakowa, Mich. Bělt a Mich. Żur; 524. M. z R.; 525. J. L. z B.; 526. H. W. z E.; 527. J. Sch. z Z.; 528. J. Koczja z Brěmjenja; 529. Bubar z Běteńcy; 530. Jakub Džifkawł z Wotrowa; 531. Pětr Schěrat ze Żuric.

Dobrowólne dary: za swj. wótea z Křošecje pod: de profundis clamavi ad te domine, domine exaudi vocem meam: 3 marki.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

Ł cžesccji Wožej a spomoženju duchow su dale wewprowali: J. E. 1 mk. Gromadze: 2162 mark. 91 pj.

W o b r a z y

njebo Injeza biskopa Lubwika pšchedawa redakcija Kath. Pósta. Płacizna 15 nsl.

Cišhczał L. A. Donnerhal w Budyšcinje.

Katholiski Posol

Wukhadža přenju a treću
sobotu w měsacu.

Cyžolětna płacizna na pósce
a w knihárni 1 m. 70 pj.

Ludowy časopis,

wudawany wot towarstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: **Jurij Łusčanski.**

Číslo 5.

6. měrca 1875.

Lětnik 13.

Bulla banža Piusa IX., biskopam Pruskeje pschisćowana.

Zadźerženjo pruskich biskopow pschecziwo tał mjenowanym mejskim zakonjam namata jara wischelake rozjudženjo. Pruske knježerstwo khosta biskopow, kotřiž swěrní swojej cyrkwi, postajenja tamnych zakonjow dopjelnicž njechadža a njemóža. Chle nowinafstwo, kotrež we službje pruskeho knježerstwa stoji a tež tamne, kotrež pschecziwo kschesczanskej wojuje, hani biskopow a swěrných duchowných hačo straschných njpscheczelom noweje Němskeje, wjeseli so nad khostanjom, kotrež jich potrjehi a nad pschesczehanju katolskeje cyrkwe, kotrež z kóždym dnjom pschibjera. Druzhy zas, a mjez nimi tež sami katoliktojo, mjenja, zo drje su pruscy biskopja trochu tež sami wina na nětcziškich zrudných wobstejenjach, dokelž so we ničim žadanjam knježerstwa počisfnyč njechadža, dokelž su ze swojim wustopowanjom hněw knježerstwa zbudžili, haj sam wjaty wótc, tał wjedža druzhy mudraczkojo powjedacž, njeje z biskopami spofojom ale je jim radžil, zo bychu pučž k wujednanju phtali.

Schtóž pał wopshijeczo a wotpohladanjo nowých pruskich zakonjow znaje, wě derje, shto ma we tajkich rycach džeržecž. Pruscy biskopja wobžaruja jeno-hlósnuje njezbožomne zakonje, kiž njesu jeno schkodbje katolskeje cyrkwe ale tež k mulkej schkodbje chleje Němskeje dawane; jich postajenjam so počisfnyč njemóže žadn katolski biskop, dokelž tesame ranja a zničža prawa a wustawy katolskeje cyrkwe, bjez kotrychž jeje samostatnosč wobstacž njemóže, zakonje cžinja cyrkej k wotwisnej služownich swětnoho knježerstwa. Tomu tola njemóže katolski biskop pomocny byčž.

Wjexč katolskeje cyrkwe, Pius IX., znaje jara derje wopshijeczo a wotpohladanjo pruskich tał mjenovaných mejskich zakonjow. Hacz runje je wón wjacž kóčž jednotlímých pruskich biskopow, kaž hrabju Ledochowstoho, arcibiskopa Melchers-a,

biskopa Martina a druhich we listach jich swěrnoho zadžerženja dla chwalił a tak hižo zjawnje pokazal, zo je z nimi jara spokojom, a zo so tamne zakonje ze zarjadowanjom katolskeje cyrkwie njeznjesu, je wón tež hišće we nowym piśmie, kotrež je wschitkim nēmskim biskopam so pschipošlalo, swjatocějnje wuprajil, zo su tamne zakonje njeplacziwe, dokelž pschecziwo bojskomu zarjadowanju cyrkwie wojuja. Pschelož jara wažneho pijma, wot pscheczelneje ruki nam pschipošlany, podamy swojim czitarjam. Pola nje-pscheczelow cyrkwie je pismo njerzanjo a hněw wubudžilo, kotrež z nashymi słowami we svojich nowinach wuprajeja. Wo-sebje harweja tohodla, zo so bamž do statnych wěcow měšča, a zakonje wot swětnoho knježerstwa date, za njeplacziwe postaji. Na to pał njespominaja, zo tamne zakonje, kotrež je swětno knježerstwo bjez wschoho prawo čalo, cyrkwi placza, zo chcejdža naležnosće rjadowacž, kotrež rjadowacž ma jeno cyrkwinsta wšćnosć prawo. Nic swjaty wótc ale swětno knježerstwo je jomu pschipokazane mjez pschecstupilo, a porok, kotryž so wot nič bamžej čini, placzi swětnomu knježerstwej.

Nashim čješćownym bratram, arcibiskopam a biskopam we Pruskej, Pius IX., bamž.

Čješćowni bratsa, postrowjenjo a japoschtołske požohnowanjo!

Schtož, wopominajo postajenja, kotrež buchu wot tutoho japoschtołskoho stoła z najwšćishej knježerstwej mocy we Pruskej we 21. lěće tutoho stotytk a zbožu a spomoženju cyrkwie katolskich naležnosćow wujednane, ženje za možno džerželi njejsmy, to je so, čješćowni bratsa, we waschich krajinach na wobzarujomne waschnjo stało: na měr a pokoj, kotrohož so cyrkej pola was wjeselische, je wulki, njemocžakowany wichor scžěhował.

Zakonjam, kotrež buchu njedawno napscheczo prawam cyrkwie wudate, a pschek kotrež su hižon mnozy swěrní a swědomiczi słužownikojo teje sameje tak derje z měšćnistwa, kaž tež z wěrneho ludu potrjeheni, su nowe pschidate, kotrež bojsku mustawu cyrkwie chle powaleja a njeranjomne prawizna biskopow dočyła zničēja.

We tutych zakonjach bu swětnym sudnikam móc pschicpěta, zo smědža biskopow a druhich duchownych wěrščnikow zastojnsku dostojnosć a móc wuslec. Pschek tele zakonje buchu mnohe a wulle zadžewti tym pschihotowane, kotřiz su powotani, we nje-pschitomosći wyschichich pastyrjow jich zakonisku móc wufonjeć. Pschek tele zakonje so wot kapitulow katedralnych¹⁾ cyrkwow žadašče, zo bychu pschecziwo kanonam²⁾ kapitalnych wikarow wuzwoleli, mjez tym zo biskopski stol hišće wuprózdnieny njeje. Pschek tele zakonje bu, zo wscho druge njenaspominam, wyschichim pschedsudnikam³⁾ prawo date, tež nje-katolskich mužow na město biskopow a z porunej mocy we diocessach⁴⁾ ze zarjadowanjom duchownych kubłow postajecž, kotrež su za cyrkwinste wosobny a ł wudžerženju domow božich wustajene.

¹⁾ t. j. biskopskich.

²⁾ t. j. cyrkwiniskim prawidžam.

³⁾ t. j. Oberpräsident.

⁴⁾ t. j. biskopskich wosobach.

Wy derje wěsće, częścowni bratśa, kał mjele śchłoby, kał wśchelatornych wobczę-
 zenjow a krudowanjow je z tutej zachowanjow a z jich krutoho wufonjenja sczě-
 howato. Ze zamysłom wo tym mjelczi, zo bchmy powśchitkownu bolosc;
 pśchę napomnjenjo wśchoho zrudnoho njepowjetejili. Ale mjelczech njemōzemy
 t njehodze, kotraž je diocesh Gnezdno-Poznań a Paderborn potrjedhita. Pścheto;
 hdyž bēchtaj našchj częścownej bratraj Mjeczislaw, arcbisop we Gnezdne a Po-
 znanje, a Konrad, bisop we Paderbornje do jastwa storczenej a wufudzenjo
 nad nimaj wuprajenej, kotrež z najwjetschj njeprawdu postaji, zo staj swōj
 bisopski stōł a swoju zastojnstu mōc zhubikoj, staj teje diocesh zohnowanoho na-
 wjedowanja swojeju wubērneju pastyrjow wurubjenej a do bjezdna wuzkōscow a
 zachowcze pśchijedzjenej.

Wy drje njemēmny tutej našchj napomnjenjey częścownej bratrow wobza-
 rowacz, ale sterje hačo zbožownej khwalicž, dofelž, — spominajo na knjezowe
 słowo: „Zbōžni budzecz, hdyž was cžłowjekojo hībza a was wufurkaja a wasche
 mjeno hanja sħna cžłowjeka dla“ (Łuk. 6, 23.) — nic jeno hrožacoho stracha so
 njestrozishchaj, ani pśchēd woblicžom zachowcch postajenych khostanjow njepśchēstachaj,
 po swojim waznym zastojnstwje za chřwinstwje prawa a prawidła zastupowacz, ale
 mjele wjach sebi za czech a sławu dzerzechchaj, runja druhim wubērnyim wśchschim
 pastyrjam tamnoho kraja njezakřwene wotfudzenjo a khostanja winikow sprawnoscje
 dla na so wzacz, t jasnomu pśchiladej a natwarjenju za chłu chřej.

Tola, bħrnje jimaj tež bole krasna khwala, dħžli sħlyh wožarowanja sħuscha,
 dħa tola ponizhenjo bisopskjeje dostojnosczę, wobschłodzenjo swobod-
 nosczę a prawow chřwile, pśchēscžehanja, z kotrymž staj nic jeno na-
 spomnjenjey, ale tež drħe pruwke diocesh křōczene, wot nas žabaja, zo my po
 swojim drje bjes našchj zaskřwch wot Boha nam pśchepodach japoschtořkim
 zostojnstwje swōj hōs storchich pozbēhjemny napscheczo tamnym zach-
 njam, kotrež su žōrko tamnych hizon dokonjanych a mnohich hšchcze woczakujom-
 nych zchōscow, a zo my za chřwinstw, pśchēz bjezbōžnu mōc potceptanu
 swobodu ze wśchitkej krutoščju a z nahladnosczju božoho prawa wufupimny.
 Zo bchmy tule winomatōcž swojoho zastojnstwa dopjelnili, wuprajimny pśchēz tele
 pismo chle žawnje wśchitkim, kotrychž nastupa, a chłomu katħolřkomu swētej, zo
 su tamne zachowc njepřacžiwje, dofelž chle napscheczo bōjřtomu zachowowanju
 chřwile wojuja. Pśchetož nic mōcnarjow zemje je Knjez nad bisopow swojeje
 chřwile stajit we wēcach, kotrež swjatu sħužbu nastupuja, ale swjatoho Pētra, ko-
 tromuž je pśchepodach, zo by nic jeno joho jehnjata, ale joho wowch pasł, (Jan.
 21, 16. 17). A toho dla njemōzeja so pśchēz žanu bħrnje wśchschu swētnu
 mōc cži wot swojoho bisopřkoho zastojnstwa wotřadžicž, kotrychž je swjaty duch
 hačo bisopow stajit, zo bħmju chřej wobknežili (Zap. staw. 20, 28).

Ř tomu pśchistupuje scžēhowaca, nadobnoho luda njedostojna wobstejnoscž,
 kotraž dħrbi so po našchj zachowc tež wot njestronich njekatholřkow zachowowacz.
 Tele zachowc mjenujch, kotrež we swojich kruthch khostanskich postajenjach njepōř-
 chachym czech khostanje hroža a t wufonjenju tutej khostanjow wobronjenju mōc
 pśchihotowanu maja, pśchijedzuja pokojnych a njewobronjenych krajanow, kotřž su

kaž možaču zakonjedamarjo sami derje wjedžec a to zabhec njesmédžachu, swědomja dla tutym zakonjam wotkhilleni, často skoro do njezbožnoho a wuzkostnoho postajenja čłowjekow, kotřiž so potkóčowaceje pschemocy wobrucž njemóžeja. Tohodla chce so zdacž, hačo bychu tamne zakone nic swobodnym krajanom, t žabanju rozomneje poskuschnosće, ale wotročnikam napokožene byle, zo by so poskuschnosć pschez móc hrózbh wumocowała.

To pať so njesmě tať zrozemicž, hačo bychmy mēnili, zo maja čzi sprawne wuzamkowjenjo, kotřiž chchli z bojojsće radscho čłowjekow poskuchacž, dychli Boha; wjele mjenje ma so tať zrozemicž, hačo bychu bjezbóžni čłowjekoj, je-li tajch su, psched bójskim sudnikom bjez khostanja wostali, kotřiž zepjerajo so na zaťit krajneje moch, su pscheważnje farste cyrkwe do wobshda wzali a swjatu sľužbu we nich wufonjecž sebi zwažili. Namopať my wuprajamy, zo tamni bjezbóžni a wschitch, kotřiž pschichodnje so pschez podobny zľofutľ do snježenja cyrkwe zatkóčza, po swjatyh prawidľach po prawje we sľutku wjetšcheje exřomunifikacije (wuzamka) zapadnyli su a zapadnu. A napominamy wěřimych, zo bychu so božich sľužbow tychšamych zdalowali, wot nich sakramenty njedostawali, a so ľedžbnje wobľhadjenja z nimi wostajeli, zo žty zafis njeby chle čzěsto sľazyľ.

We tutych tychnosćach je našchu bolosć woložowała wascha njebojaznosć a wobštajnosć, čzefczowni bratřa, kotruz su duchownřtvo a wěřimi zhromadnje we pschewazcu twjerdoho wojowanja z horľiwosću scžehowali. Pschetož tať wulka bēšche jich krutosć we hajenju prawow a winwatosćow katholickeje cyrkwe, tať řhwalobne zadžerženjo ľóžboho na swojim mēfcze, zo su woczi wschēch, tež najdalschich, na so scžahnyli a jich spodbizwanjo wubudžili. Njemóžesche tež hinať bycž; pschetož: „Kaž wulke je sľaženjo t padej scžehowachch, hdyž je pschēdstajeny padnyľ, tať wulki je wuzitľ t spomoženju, hdyž so biskop we krutej wěrje bratřam hačo pschitkad pschēdstajuje.“ (Swj. Cypr.)

D zo bychmy wam we tutych tychnosćach nēľajke woloženjo posticicž móhli. Mjez tym njebudže wam, hdyž tule zapowědu*) napschecžo wschomu, řchtož je zariadowanju cyrkwe božeje a jeje zakonjam napschecžne a napschecžo namocowanju, kotřež so wam na njespravne waschnjo čžini, wobnowimych a wobkrucžimych, zawēscže našcha rada a wobstejnoscžam pschimēřjene powucženjo zdalene.

Čzi pať, kotřiž su njespschecželsch napschecžo wam zmhřleni, njech wjedža, zo my, hdyž so pschecžimicze, řhēžorej dacž, řchtož je bože, kralowskej nahladnosćzi žaneje řschiwdy njecžinicze a jej nicžo wotczahowacž njebudžecze. Pschetož pisane je: „Bohu dyrbi so bóle poskuchacž, dychli čłowjekam.“ (Zap. staw. 5, 29.) Ř tomu njech tež žhonja, jo je ľóžbh z was hotomy, řhēžorej dawki dawacž a posľuschnosć wopokořowacž, nic z mocowanja, ale swědomja dla we wschitkim, řchtož pod krajnym řnjeřřtwom a mocu řteji. řdyž takle wobej winwatosćzi na prawe waschnjo dopjelnjecze, a postajenjam božim posľuchacze, budžecze wjesoleje myřle a potřacžujcze, řaž řcze zapocželi. Pschetož njemaka je wascha zaskužba, dokeľž macze scžerpnosć a znjesecze řžyřowoho

*) t. j. Protest.

mjena dla a nješčje womucznyli. (Pot. zjew. 2, 4.) Gladajće na toho, kotryž je we czežskich czerpjenjach pryedy was schoł a je „so khostanju hanibneje smjercje podwolik, zo bychu jeho stawy namuknyłe, pscheczelnosć swěta wostajecž, strachow so njebojecž, wěrnosće dla pscheczimnosć lubowacž, spodobnosće so bojecž a wostajecž.“ (S. Grehor Wulki.) Tónsamy, kotryž je was do tohole wojowania stajik, spožči wam tež k wojowanju dosahace moč. „Na nim wotpoczńje nascha nadžija, jomu so podczisimy a jeho smilnosć sebi wuproschujmy.“ (Swj. Aug.) Hižon je, wy to widžicže, so to dopjelniko sčtož je wón pryedy prajik: tohodla so dowěrjeječe, wón wam bjezdělnje to da, sčtož je slubik. „Na směče směječe tyschnosć, tola so tróšchtujče, ja hym swět pschewinŭ.“ (Jan. 16, 33.)

Na tele dobhečo so spuschejejo wuproschamy wam mjez tym ponižnje pokoj a hnadu swjatoho ducha a wudželamy hačo znamjo nascheje wosebiteje lubosće wam, chłomu duchownstwu a waschej starosći dowěrjenym wěrnyhm z chćeje wutrebhy japosčtołske pozohnowanjo.

Date w Romje pschi swj. Pětru, 5. februara lěta 1875, naschoho bam-
 žowstwa 29. — Pius, bamž IX.

(Pisheł. H. D.)

Nowinki a powjesće.

3 Łuzicy a 3 Sakskeje.

3 Budyšcina. Kultusministerium je mjez druhimi tež knjeza seminar-
 skoho direktora Blumentritta k kommissarej za pruhowanja, kotrež maja wu-
 czerjo Łuzicy pschi wustupjenju ze seminaru, k dosahnjenu wólbothmanosće kaž
 pschi pschesadženju na druge města wotpołożic, pomjenowalo.

3 Königshejna. Pjatt, 26. februara zapořaza so swjatocńnje do swo-
 joho nowoho zastojnstwa hačo přeni wuczeř a organista dotalny drugi wuczeř k.
 Mikławsch Bur z Kutowa. Sta so to pschez wotryjesnoho škuliskoho dohlado-
 warja, knj. profesora Michaela ze Žitawy, muža, kotrohož sebi swědomitosće a
 kruteje wěry dla wjele wazimy a kiž je sebi ze swojej pscheczelnosću za krótki
 čas dowěru sebi poddatych katolikow dobył. Škuliska mlodosć, swjatocńnje
 wuhotowana škulste khorhoje njejo, powita jaho hižo nazdala, pschewodžeshe joho
 k wucžerni, hdžež psched džečimy a wosadnymi nowozawjedzenomu wuczerjej we
 krótkěj rhyži winowatosće wazneho wuczeriskoho powołanja rozestaja. — Zhro-
 madny wobjed we wjesnym hoščencu ikónczi swjatocńnosć.

3 Drežďzan. Štwórtk, 25. februara, pschipočdnju bu nascha kralow-
 ska swójba a z njeju chly lud z dopjelnjenjom radostneje nadžije zwjeseleny.
 Donna Marija Hana, knjeni mandželsta pryncu Burja dari krajej strowoho
 pryncu. Wjesoly podawł bu wobydlerjam hłownoho města z 101 wutšělom z
 kanonow wozjewjeny. Telegraf rozščeri wjeseku powjesć bórzy po chlym kraju.
 Sobotu dósta mlody prync we pschitomnosći chćeje kralowskeje swójby swjatu
 kščeńicu pschez knjeza přařesa, kralowskoho kapłana Bernerta. Mjena na to-
 trež bu kščeńeny ju: Albert, Karl, Anton, Ludwik, Wilhelm, Viktor. Smótr

bě rakuski arcwojwoda Karł Ludwik, kiž bě sobotu dopokdnja do Drežďžan pschijeł. Swědkojo swj. kšeczeny běchu dale arcwojwodla Marija Antoinetta z Toskana, mandželsta pryncy Maxa z Bajersteje a wojwoda Wilhelm z Braunschweiga. Njedzela běchu we Drežďžanskich cyrkwach dźatowne Bože služby, we katolskej kralowskej cyrkwi swjatočnje Te Deum, kotrež mócný wothkós namata we wutřelach z kanonow zwonka cyrkwyje. Města wotoko cyrkwyje běchu ze syłami ludu pschepjelnjene. Čyła kralowsta swójba a wulka mnohosć pobožneho ludu bě we cyrkwi.

Prync Jurij ma nětko 6 dźěći. 4 pryncow: Friedrich August, rodženy 25. meje 1865; Jan Jurij, rodž. 10. julija 1869; Max, rodž. 17. nov. 1870 a Albert, rodž. 25. febr. 1875. Dvě prynceschnje: Mathilda, rodž. 19. měrca 1863, Marija, rodž. 31. meje 1867. Bóh johnuj a zakitaj hnadnje našch młodych kralowki splah!

3 wutraja.

Němška. Tu khwilu ryeži a pisa so wjele wo tym, zo reichskanceler Bismarck swoje wysoke město we krótkim zkoži a so chle k wotpoczinkeji poda. Za minu toho wudawje so jeho khorwatosć. Tež we posleńskich dnach wozjewješe so, zo je so kthětro zazymnik. Z jeho nahnych rycjom, kotrež pschi wšchelaťeji pschiležnosćju we reichstagu abo pruskim sejmje dzeržeše, kaž tež z waschnja, z kotrymž wšchitkich wobstozowasche, kiž běchu jeho wojobu něřak ranili, wšchaf da so sudžić, zo je khorwaty a zo jomu tamny měř pobrahuje, kotryž je k zbožomnomu wjedženju tak wulkotnych naležnosćow třěbny. Džiwacž so njesmjemy, zo je na wšchitko tak mjerzaty, hdyž zrudne płody wobhladuje, kotrež nětko so pokazowacž zapoczinaja pschi powšchitkownym nakoženju mejskich zakonjom. Spóznaje wšchaf, zo je we swojej mochy tola pschecziwo katolskej cyrkwi jara słaby, a zo swoje wotpohladanja pschecziwo ni wuwjesć njemóže. Zo je so we rozsudženju katolskeje cyrkwyje a jeje mochy a we rozsudženju katolskeho biskopstwa a duchownstwa tak zhebał, to jeho rudži a mjerza. Wón mě a móže spóznacž, zo so nutskowne wobstejenja Pruskeje změrowacž njebudža, dóńž so njezbožomne mejske zakony zas njezběhnu. K tomu pať njecha wón pomhacž a duž njesměny so džiwacž, zo junu sřyščimny, zo je na wěsty čas urlaub wzał a zo pozdžišcho zhonimny, zo swoje wysoke zastojnstwo khorwatosće dla zkoži. Njesměny pať so nadžecž, zo so potom hnydom měrnishe cšasty zas wrócza. Měnje nazhonjeni mužojo budža snadž hišćeje jurowischo pschecziwo katolikam zahhadžecž zapocžecž a tak nowe rany katolskej cyrkwi nabicž, ale sřóncznje cyrkej wěsće dobudže.

Pruska. Pruske ministerium pschihotuje nowe kročeje pschecziwo katolskim biskopam. Dokelž so we spomnjonym lišće s. wótsa mejske zakony njeplacziwe mjenuja, budža so pruscy biskopja zjawnje a jasnje wuprajicž dyrbcž, hač budža woni runjewon statej poslušnosć zapowjesć. Selizo so to stanje, budže stat, nic po mejskich zakonjach ale po staršich kaznjach z chleji krutosćju pschecziwo biskopam wustupowacž zapocžecž. Podobnje budža tež katolscy zastojnicy prashani. Kultusminister je hižo zapocžatł činiť ze zastojnikami, wosebje

wuczerjemi, kiž pod nim steja. Zeližo so to wuwjebdže, wróćza so tež za prusskich katolikow tamne bjezbožne czašy, kiž su we Zendželstej pod kralom Henrichom VIII. a kralownej Elisabeth Inježike.

Pruska. Pruski sejm, kiž je nětko zhromadženy, wuradžeške nowy zakon, po kotrymž ma so cyrkwinste zamoženjo pschichodnje we Pruskej rjadowacž. So samo rozemi, zo budže cyłe zamoženjo, tež czinjene fundacije pod dohlad swětnje wuščnosće stajene a duchowni, kiž su pschi cyrkwi abo wosadže postajeni, budža z tym we swojich dohłodach cyłe wot swětnoho Inježerstwa wotwisni. Inježerstwo wocžakuje wjele wot nowoho zakonja, wosobnje zo so njeposlušnosć duchowństwa z nim žlamje.

Pruska. Śwjećacy biskop we Poznanje, Janiszewski, je tež nětko z jastwa puščženy, we kotrymž je wot 27. julia pschewymacž dyrbjak. Hnydom bu tež z wěstych krjesow Pruskeje wupołazany, wón je sebi Warlin l swojomu dalšchomu wobhdlenju wuzwolil.

Pruska. Pruste Inježerstwo je wozjewjenje někotrych² pastyrskich listow załazało.

Rakuska. Sobotu, 27. februara, stónczi so we Winje jara zajimawy proces, kotrohož jednanja pschew pschisajnym sudom wokoło 6 tydzenjow trajachu. Wobstorženy bě pjeněžnik Ofenheim, direktor jeneje železnicy, kiž je pschi twarjenju a zarjadowanju tejesameje wulke hebanjo czinil, kotrež hromadu wjac milionow wucžini. Proces połaza, tał wulka stáženosć mjez tamnymi mužemi so namata, kotřiz wot někotrych lět jow we Rakuskej Inježa, swoje zastojnstwa jeno l swojomu wobohaczenju trjebaja, a wbohich wobhdlerjow a poddanow tał rjec wusflekaja. Mjez swěđłami běchu jara nahladni mužojo, ale jich swědczenja a cyłe jednanjo njepschinjese jim wjele cšesće. Prjedawski minister Giska mějesće tež swědcizć a połaza l swojej hańbje, zo je swoju prjedawšchu móć a nahladnosć hačó minister jeno l tomu nakožil, zo by z njeje za sebje samoho wjele pjeněz wudobyl, njehladajo na to, zo maja krajni wobhdlerjo z toho najwjetichu škłodu. Haj sam minister Banhans dyrbjesće pschew sudom swědcizć, a pschi tym zaschmjata so we swojich rječach tał, zo tež joho ničto wjac za njeminowatoho nima. We druhich krajach by tajki minister hnydom wostupicž dyrbjak. Pschewšda suda baron Wittmann a statny rječnik hrabja Camezan stej sebi ze swojej spodžiwnej wustojnosćju, kotruž we tał dołho trajachy jednanjach wobstajnje połagowaschtej, powšchitkowne pschipožnacžo zaslužitoj. Czim bóle pał dżiwachu so ludžo, zo je pschewšda najwuhščichoho rakuscho suda, baron Hein, tež jedyn prjedawski minister, pschewšdže pschisajnoho suda we nastupanju wšchelach wěcom swoju njepokojnosć wuprajil. To zrudži barona Wittmana, kotrohož mocy běchu pschew tał dołhe jednanja mjez tym hižo wjele cšerpjeko, tał jara, zo nahle žhorje a zo je dotal straschnje žhorj, tał zo dyrbjesće zastupnil so l wozjewjenju rozsudka postajicž. Pschisajani wuprajichu z wulkej wjetščinu hłosow, zo je Ofenheim bjez winy. Tónle rozsudk je wulki pohorichl mjez ludom zbudžil, a rakuscy poddani czuja z nowa, tał so jich nětczische liberalne Inježerstwo za jich zbožo stara. Pod druhim ministerium by Ofenheim, kotryž přecž njemóžesće, zo je surowe sumny pjeněz na njedowolene wachnjio na so scžahnył, zawěščje

wotsudzeny był, kaź je sebi zaslužik. Advokat Meuda, kiź mējeske joho zamokwjeć, je swoju węc hubjenje wumjedł, ze swojej wustojnoszczu njeje Ofenheima psched wotsudzenjom zakitał, ale pschedy je pschi processu bohate žně mēł, dōsta za swoju prócu 80,000 schēsnałom.

Italska. We Romje je tu khwilu italski sejm zhromadzeny, tež stary zběžtar Garibaldi je we Romje samym na sejm wuzwoleny a je tam tež psched nělotrymi njebzelemi pschijel, z wulkej haru bu tam witany, ale kaź so zda, nje-społoji nadžije tamnych, kiź su sebi joho wuzwolili. Nadzachu so, zo budže pschedziwo kralej a tuježerstwu za republiku wosłowacz, ale to njećini, wophtuje wjelewjac krala a tež krónpryncu. We Romje je hewak jara žrudnje. Wscho so tam muczi, najhōrsche njeukizjomnosće so tam wobendū, zamoženjo, cjesć a žiwjenjo, wscho je tam we njemēstosći. Psched krōtkim bu redaktor jeneje njeukizjomneje nowiny we swojim wobhydlenju wot jenoho tyscherjskoho morjemy. Storo žadyn džen so njeminje, na kotrymž so njebychu podobne zšōsće dofonjeli. We tymle njeporjedži stoi we spodžitwonej krutosći stala wērnosće a rjadu bamž, wječch katholickeje cyrkwe. Srijedja nje-pschedzelow nima bojosće, dokeļ so na Boha spušćeja a jeno wot njoho pomoc woczatuje. Zubilejske lēto, kotrej drje so bjez woseditych swjatocznosczow swjećzi, pschiwjebže tež wjele pobožnych wērinych z druhich krajow. Swjaty wōtc z mēje tu nomu pschiležnosć, so wo swērje a lubosći swojich džēczi pscheswēdēciz.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

z Wotrowa we mējacu februaru. Pētr Kuczan, wumjenkar we Mitocjicach, 86 l. 6 m. 27 d.; Madlena, Jurja Schokty, dzěkaczerja we Nowodwōrje mandjelsta, 50 l. 1 m. 14 d. — Kschēženy: Jan Mar, mištra Korla Gottloba Weclicha, wob-spdzerja Hagrec mthna pola Żēdłowa.

Naležnosće towarštwu.

Sobustawy na lēto 1875: ff. 125. Jan Schokta z Noweje Wsh; 126. Marija Elsnrowa z Czornych Roslic; 127. Khrystiana Donatec z Khelna; 128. Marija Micžec z Hodlerja; 129. Marija Wōstec z Khelna; 130. Marija Haskhina z Khasowa; 131. Ł. z Radworja; 132. kapł. Rubasch z Kōnigshaina; 133. mištr Schōna z Czafec; 134. Madlena Wōlmanowa z Czornec; 135. Mik. Nobel z Czornec; 136. Mik. Jōrdan z Czēžec; 137. Madlena Pjehowa z Libonja; 138. Hanža z Czumpjelka z Nutnicy; 139. Lebza z Nutnicy; 140. Pētr Bēr ze Zehic; 141. H. Kschizant z Pozdec; 142. Mich. Wjenka z Pozdec; 143. Mich. Schewczil z Baczona; 144. Jak. Schpitant ze Schulschec; 145. Pētr Just z Jasnich; 146. Mik. Janla z Jaseńch. (Pschich. dale.)

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

K cjesći Bożej a spomoženju duschow su dale woprowali: J. Ł. 1 ml. Hromadže: 21163 marf. 91 pj.

Cišćejał Ł. A. Donnerhal w Budyshinje.

Katholfski Posol

Wukhadzá přenju a třeu
sobotu w měsacu.

Cyloletna plácizna na pósce
a w knihafni 1 m. 70 pj.

Ludowy časopis,

wudawany wot towarštwu S. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor : Jurij Łusčanski.

Číslo 6.

20. měrca 1875.

Lětnik 13.

Zeleny šchtwórtk.

Čas swjatoho posta běži kónce; posledni, matrowny tydžen je so hižo z bowońčnej njedželu započat. Wón je wot cyrkwje k žiwomu dopomnjeczu na wulki skutk našeho wumožjenja postajeny, kotryž je so pščež bolosčizmu smjercz našeho knjeza Žezusa Khrystusa dokonjat. Tsi poslednje dny swjatoho tydženja, zeleny šchtwórtk, wulki pjat a jutrowna sobota, su we cyrkwi pščež swjatocžne hnujomne ceremonije wuznamjenjene, we kotrychž so rjane a wažne wěrnoscje khowaja. Kaž je „Katholfski Posol“ pšched dwěmaj lětomaj ceremonije bowońčti rozestajat, tak chce lětsa něotre swjatocžnosće zelenoho šchtwórtka wopisacž. Mjeno zelenoho šchtwórtka so jara wšchelalo wukladuje. Nělotki mjenja, zo ma swoje mjeno wot „zelow,“ kotrež su přeni křešćenjo na tymle dnju přeni křóč we nalecžu wužiwali, druzy zas praja, zo tohodla zeleny šchtwórtk rěka, do- kelž je Žezus po poslednej wječeri do zahrady, do zelenoho schož; zas druzy pytaja mjeno pótajnišeho wuswětkož. Cyrkej wopomina na tymle dnju wosebje załoženjo najswjeczjšeho sakramenta wotkarja a započatk čžerpjenja Žezusa Khrystusa. Na to dopomnja swjeczženjo Wožich skužbow a wot- křežjo wotkarjow.

Swjeczženjo Wožeje mšče zeleny šchtwórtk stanje so we bělej barbje, we barbje swjatocžneho wjesela, mjež tym zo je cyrkej we čžtym posče a wosebje we matrownym tydženju zrudobu wozjewjaka. Tež módry rubicžk, z kotryhž bě Woža matra poslednej tydženjaj posta pschilrhta, je so z běčym pscheměnik. Křwalbnny křerlusch Gloria na Wožej mšči, kotryž so wot njedžele Septuagesimy wjac njespěwafše, so zas zanjesje, a pšči zaspěwanju zazwoni so ze wščitimi zwonami, sčtož so hewal jeno hiščež jutrownu sobotu a Wožu nóc stanje. Čžohodla tele znamjenja swjatoho wjesela sřjedž matrownoho tydženja? Cyrkej

swjeczi zeleny schtwórtk wopomnjeczo na założenjo najswjeczishoho sakramenta, na tymle dnju je wona njewuprajomnje drohe herbstwo mot swojoho bozishoho założerja dóstała, jene tał wosobne kúblo, zo wona pschi hórkej zrudobie dla bolesczinowe smjercze toho knjeza tola swoje wjeselo cyle podushec njemóže.

Wóhczłowjek bē slubit, zo wón mjez swojimi zwoštanje, wón bē slubit, zo tamny potajny khlēb zawoštaji, kotrhž je z njebes pschischoł a kotrhž swētej žiwjenjo wobraczi, swoje mjaso ł wērnej chrobje, swoju krej ł wērnomu napomje ł njesmjertnosci. Pschi poslednej wjeczeri wón swoje slubjenjo dopjelni, zažiwšchi najczeszczomnišchu pótajnoscz swojoho mjaso a krewje. Šdžž cyrkej zeleny schtwórtk wopomnjeczo posledneje wjeczerje swjeczi, njedhrbjaka so wona pschi tym wjeselicz? njedhrbjaka tał rjec na wošomitnjenjo na zrudobu pozabhec, kotrhžž dopomnjeczo džēn so hnydom zas wróci, dolež so po wospěwanym Gloria žynk zwonow a zwónczłow pschi wołtarju dale nještšchi hacž ł jutrownej sobocze. — Kaž syn Boži na tymle dnju swojich japoschtółow ł pótajnej wjeczeri wołolo so zhromadzi, tał je tež waschnjo we cyrkwi, zo tam, hžžž je wjac duchownych, jeno jedyn z nich wopor Božeje mšče woprucje a družu dóstanu z joho rukow swjate woprawjenjo; kšwalomne waschnjo pał je tež je, zo runje na tymle dnju wērini ł žhromadnomu swjatому blidu do swojeje farskeje cyrkwie kšwataja a swjate woprawjenjo z ruki swojoho dušchow pastra dóstanu. Na tymle dnju, na kotrhžž je so Šhrystus z nještóncžneje lubocze so samoho na tał potajne waschnjo nam pschepodał, njemóža wērini tež rjeišcho swoj horcy džal muprajicz, hacž zo derje pschihotowani joho kšosej scžehuja: „pójče wschitcy ł mni!“ Šdžžž so to stanje, tam je wosada zeleny schtwórtk swērny wobraz posledneje wjeczerje. Cyrkej je stwa na horje Zion, wołtar blido, pschi kotrhžž so poslednja wjeczeř swjeczeshche, mēšchnik zastupi Šhrystuja, wērini su na mēšcze s. japoschtółow, a sčtož tuczi něhdy z rukow Žezusowych dóstachu, to dóstanu tež woni ze žalbowaneje ruki mēšchnika, Žezusowe cžčo a krej pod sčtastnosczu khlēba. Šjane a pschihódne je tež waschnjo, kotrež najbóle we wschitkich naschich serbskich wosadach knježi, zo so tež mlodoscz na tymle dnju přēni krocž ł swjatому woprawjenju pschijedže. Póštny cžas ze swojimi potutnymi pobožnosczami a dobrými pschikladami motrosčžnych wērinych je prawje dobra pschiležnoscz, jich mlode wutrobny z dobrým rozwucženjom na tónle jich najrjeišchi džēn hódnje pschihotowacz, a zeleny schtwórtk, wopomnjēški džēn założenja najswjeczishcheje pótajnoscze, je derje wuzwoleny, mlodych wosadnych přēni krocž z tutym njebeskim khlēbom naschecz a pošhlnjecz a jich swjedzenju jutrow pschihotowacz. Derje by bhlo, hdy by tež tónle za mlodoscz wážny wopomnjēški džēn pschēž pschihodne swjatocžnoscze, woseljbe pschēž praje bohate wobdželenjo motrosčžnych, pschēž žjawne wobnowjenjo kščžeristoho sluba, kaž druhdže we katholicich wosadach, so rjenje wuznamjenjecz mošł.

Na Božej mšchi zeleny schtwórtk pschēžžohnuja so tšči wulke hoštije, jenu z nich wužije mēšchnik pschi swjatym woprawjenju; dwē drugej pał so žšowatej, jena ł wustajenju we Božim rowje, druga pał za Bože služby wulkocho pjatta, dolež na tymle dnju njeswjeczi so wopor božeje mšče, dolež je na nim Šhrystus krawny wopor na kščižu dołonjak, pschi Božich službach wužije mēšchnik zeleny

šchtwórtk pschežohnowanu hostiju. Po s wopravjenju zeleny šchtwórtk položitel so tamnej dvě swjatej hostiji do jenocho czištoho khelucha, wodžetaj so a wostanjetaj hač kóncej Wožeje mschě na woltarju. Po Wožej mschi pať njeje měšchnik we swjatocžnym processionje najswjeczišchi sakrament do jeneje poboczneje kšapafki abo na druhe pschisťojne město we cyrkwi, kotrež je k tomu rjenje wupyšchene a ze swěcami bohacze wuhotowane. Wschitč, kiž so na processionje wobdžela, maja zaswěčžene swěcži we rukomaj njesčž a sobu kšwalbnj kšěrlusch: „Pange lingua“ pobožnje spěwacž. We někotrych krajinach wostanje najswjeczišchi sakrament cyh zeleny šchtwórtk na tymle tať wudebjenym měščje wustajeny, a wěriwi maja rjanu pschiležnosčž, jomu hódnu cžesčž a lubosčž wopofazacž. Teke swjatocžne pschenjenjejo najswjeczišchoho sakramenta móže nas tež dopomnicž na Žezusowy pucž k wolijowej horje, na kotrymž joho swjeczi japoschtokojo pschewodžachu. Tam chychche so wón we cžichocžje pschihotowacž na swoje hórke cžerpjenje. Tať njeje so tež zeleny šchtwórtk po Wožej mschi najswjeczišchi sakrament woltarja, we kotrymž je Kšhrystus wěrnje pschitomny ze swojeje wschědneje swjatenič, ze woltarja na poboczne město, kotrež móže wolijowu horu pschewodžacž.

Tabernafel na woltarju je nětko próžny, ton Knjež je z njoho wuczahnył, k čžomu dyrubaj nětko woltar hichčeje wupyšcheny wostacž? Tohodla so po Wožich kšlužbach woltarje wotkryja. Měšchnik pschindže z sijonkovej stolu, kiž je znamjo žudoby a pokuty, k woltarjej. Šdyž je tu pschihódnu antiphonu zaspěwal: „do mojeje drašty so džela a wo moju suknju mjetaju kóštku“, woznje wón pod spěwanjom jedyn a dwachtocho psalma wschitto z woltarja, schtož bě k wudebjenju na nim, jeno pschikrytu Wožu matru ze schěščž swěcžnikami tam wostaji. Kaž hlowny woltar, tať wotkryja so tež wschitte poboczne woltarje. Pschi tym spěwa měšchnik jedyn a dwachty psalm, we kotrymž je kral David hižo tysac lět přechy cžerpjenje knjeza hač do najmješchich wobštejenjow wopisal. Tať praji we tamnym psalmje k pschikladej David na měščje cžerpjacocho zbóžnika: „ja sym wacžka, a nic cžłowjet, směch cžłowjetow a zapěčžo ludu. Wschitč, kiž nje widža, so mi wusměwaja, rozdajeja huby, zawiwaja z hlownu prajich: Knjezej njech stóřži, wón pomhaj jowu... Žesthujena kaž cžrop je moja móč, mój jazyl lépi na mojih džafnach, pschekoli su mi rucy a nohi; do mojeje drašty so džela a wo moju suknju mjetaju kóštku,“ a t. d. Tať wupraji cyrkwej pschěz tule ceremoniju a pschěz pschi nej dokonjamy pacžet swoju hluboku žudobu nad nječjeječži a smjerečži, kotraž je Kšhrystusa potřechika. Wly uamafamy we tutym wotkryčžu woltarjow znamjo dospokocho poniženja, we kotrymž chychche so Bóhčžłowjet pofazacž, hdyž so swoju bójsku móč a hordosčž dospoknje wotpoložiwjchi, rukam swojich njepschecželow pschepoda.

Zeleny šchtwórtk swjecža so we biskopskich cyrkwach swjate wolije, na wschelach měštach dokonja so tež hnujomna ceremonija nobimneča. Wo tym pať chcemy druhe lěto rycžecž. Wopisane swjatocžnosčže, kotrež so we wschitlich kštholskich cyrkwach stanu, maja nas prawje žiwje wo nještónčnej lubosčži naschoho zbóžnika pschewědčičič, kiž je so zeleny šchtwórtk nam na dwoje hnujomne waschujko pschepodať. Pschi poslednej wječeri zawostaji so nam we potajnym kšlěbje

hało cyroba nascheje dusche, a krótki čas potom pschepoda so dobrowolnje do rukom swojich nje-pscheczelom, zo by tał nasche winy njes a nas z njebjestim wótcem wujednał.

Nowinki a powjesceje.

3 Łužich a z Sakskeje.

3 Budyšcina. Runje dóstanjemy jara zrudnu pómjesč, zo ł. kapłan Bruno Friebel we Seitendorfsje wutoru mjeczor nahleje smjercze wumrjet. R. i. p.

3 Budyšcina. We zańdženym tydzenju běchu we Budyškich wyšichich a nižichich schulach jutrowne pruhowanja. Póndželu a wutoru pruhowachu so klasny tachantseje wucžernje a dopožazachu, zo su žadanja zakonja derje dopjelnili. Staršci, kotřiž běchu so z kraja a z města prawje bohacze pschipošluhanju zhromadžili, zwjeselichu so nad potracžowanju swojich džěczi. — Po běkej njedželi, 5. hapryla započina so nowe schulske lěto. Hnydom na započatku drje so tež nowe schulske pschedstejicžerstwo wuzwoli, dolež schulski wokrjes za katholicu wucžernju we Budyšcinje je nětko postajeny. Hacz runje zakon žada, zo ł schulstomu wokrjesej pschisłusčne wš pschez poč hodžiny wot schule zdalene byčž njesmědža, je ministerium tola na próstwu, kotrež je amtiske hejtmansstwo we mjenje wobhdlerjom dalschich wšow Budyškeje wokołnosce, czinito dowoiło, zo smědža so tež tesame do Budyšcina pschipožazadž. Wokrjes Budyškeje katholicseje schule je tał jara wobščěrnny. Wóh daj, zo bychu nowe zarjadowanja nascheje katholicseje schule za Budyštu wosadu a tež dalschu wokołnosčej prawje spomožne byle. — Srjedu a pjatk běchu pruhowanja we wucžerškim seminaru. Lětsa njewustupi žadny młody wucžer ze seminaru. Wupróznjene měta njebudža so tał we běhu lěta z nowa wobjadžicž moc. Za tamnych młobžencow, kiž hčejdža ł dalschomu wudospołnosčženju we wědomosčach abo ł pschihotowanju ł dalschim shtudiam do wucžerškoho seminaru zastupicž, budže sobotu po jutrach pruhowanjo.

3 Budyšcina. 3 Prahi pschidnje ł nam zrudna powjesč, zo je shtwórł 11. měrcu popoždnju Reinhold Wocksteittner z Rabeberla, gymnasia VIII. rjadomje, wumrjet. Pjatk 5. měrcu schorje czežcy na zahorjenje podbruschnich, khorosčej pschihotowa jomu surowu bolosč. Njedželu běšče jeho pohrjeb, na kotrymž so wyšče serbskich seminaristow tež chle małosłroniske gymnasium wobdželi. — Hizo prjebny, 3. februara wumrje we Rhemnicach Emil Buk, gymnasiast VI. rjadomnje, kiž hizo suchocžiny dla, na kotruž bě schorjek, so z próžninow do Prahi njewróczi. Tał mamy we krótkim wo dweju naschich towaršchow žarowacž, z kotrymajž rjane nadjije za wotčzinu sobu do rowa shtowachmy. R. i. p.

3 Rhróscžic. 9. měrcu wumrje tudy zbóžnje ze swjathmi sakramentami na puč wěcznosce derje pschihotowany, Zafub Lehman, emeritowany zwónt nascheje cyrkwe. Bě 85 lět, 10 mėfacow a 9 dnow stary. Najsterje drje bu wón posledni jakski wojak nascheje wokołnosce, kiž je na bitwisčczach Czěsteje (w lěče 1809) a Ruskeje (1812 a 1813) mužnje wojował a wjesłosč a zrudobu ze sakskim wójskom džělił. 30. septembra 1817, po wróčenju sakscho

wójska z Francozskéje bu hašo zastužbnj podwyschl z wójska puščezny. Po taš njeměrnej a strašchnej młodosći, we kotrejž bě joho Bóh hnadnje zatitat, zasta došhe lěta z čješću a křwalbu zwoństwo we Šhróscjich. Wón wotpoczuj we měrje.

3 wukraja.

Pruska. Bulla abo zjawne pišmo, kiž je mjekch katholickeje cyrkweje pruskim biskopam pschipsłak, a we kotrymž wón dochka zjawnje wupraji, zo so nowe zakonje, kotrejž je pruske knježerstwo samostatnje we naležnosćach katholickeje cyrkweje dawako, z wuczbanj a zarjadowanjom cyrkweje njeznjesu, je pruske knježerstwo jara rozmjerzako a wschelakim nowym krocjelam t potkoczowanju cyrkweje pohnuło. Jara wazny zakon, kiž bě prijedj hižo wot ministeria pschihotowany, je nětko kralowe podpismo dobył a bu krajnomu pruskomu sejmjej pschepožołeny. Tónsamj postaji, zo maja so dokhodj, kotrejž pruske biskopstwa a duchowni wot stata dóstawachu, jim pschichodnje zapowjesčž, taš došho, donjž biskopja so statnym zakonjam njepecžisnu. Jednotliwi duchowni, kotřiž statnym zakonjam poslušchnosčž slubja, móža paš sebi pschěz to swoje dokhodj zawěščiezč. Tónle zakon rani katholicstu cyrkej we Pruskej čježch a njesprawnje. Pruske biskopstwa, ze wsčěm schož t jich zarjadowanju sluscha, tež něščto farow, měščniske seminarj z jich wuczjerjemi dóstawachu dotal swoje dokhodj wot stata. Šdyž so jim tesame nětko zaprěja, je to za katholicstu cyrkej prawje zrudnje. Knježerstwo paš je tu pscheczjwo ni jara njesprawne. Dofelž to, schož je stat hačž dotal za wustawj katholickeje cyrkej płacžit, t tomu bě won winowaty, dofelž je cyrkwiniske zamoženjo, kotrejž mjese mjac pschinjesje, hačž to wuczjini, schož je za naležnosčže cyrkweje dotal wuplacžak, na so scžahnył. Pschi zarjadowanju tynch naležnosčjow mjěz cyrkwju a statom na započatku nětcžischoho lěštotetka je stat swjatoczjnje slubił, zo budže tamne pjenježj hašo make wurunanjo za naležnosčže katholickeje cyrkweje wuplacžezč a we krótkim cyrkwi kubla a lěšch wotstupiczč, a z jich dokhodom by potom cyrkej pschisłuschnje wurunanjo dóstacž měła. Tola podarmo je cyrkej wo džerženjo sluba proška a nětko dyrbi widžezč, kaš njesprawnje so ji pschisłuschace dokhodj zaprěja. Zakon kotryž so nětko we krótkim we pruskim sejmje wuradži, dóstanje tam wěščže mjetschinu hšosow a taš dóstanu joho postajenja tež płacžiwosčž. Čježka rana drje budže katholicstu cyrkej bolesčž, ale moriczž ju njebudže. Tež wschelake druhe zakonje pschihotuje pruske knježerstwo. Taš wosobnje, zo ma so biskopam a cyrkwinistikim wyschnosčžam załazaczč, bjez dowolnosčže knježerstwa něščto wozjewjecž, haj tež sebi z japoschtołistikim stolom dopisowaczč a suabž budže wot duchownych a tež swětnych zastojnikow so žadaczč, zo so wupraja, kaš su pscheczjwo cyrkwinistikim zakonjam zmyšleni. Podobne wěch su so psched 200 lětami we Zendželskej natoželi a wschitchj sprawnje zmyšleni ludžo su to za surowosčž džerželi.

Pruska. Biskop we Münsteru, Dr. Brinkmann drje so tež tón tydžen do jastwa wotwobje, dofelž napožezue křostanja ze pjenjezami a zamoženjom wurunaczč njemóže. Šižo schwórłk a wosobnje pjatk woczajomasche so z wěštosčju joho zajecžo. Wulle čžródh ludu běchu tohodla psched biskopskim wobdy-

lenjom zhromadzene, duchownstwo, wjedzene mot swjeczacocho biskopa Dr. Boffmanna, bē jomu z hnujomnymi skowami Božemje prajiko. Tola knj. biskop bu tōn džen we mērze wostajeny. Sobotu woshmaj hodžinje pať pschindžeschtaj dwaj zastojnikaj policajstwa do joho wobhydlenja a tchyschtaj z nim rječecz, wēcže jeno we wotpohladanju, zo bhychtaj joho jatoho wzaťoj. Tola knjez biskop bē, kaž bē to hjo prjedy postajit a slubit, rano schēstej hodžinje wotjēť, zo by we jenej zdalenej farisej wosadže, kotraž je dla pruskich zakonjow duchow pastyra zhubila, spowjedž slyšchať a njeđzelske Bože služby dđeržať. Tajtich wosadow je wjele we rozschērenej diöcesy, a knj. biskop wopytuje a zastara je, tať derje kaž so to hodži na njeđzelach. Wschudžom so z wultimi swjatocznoščemi wita a dōstawa znamjenja swēry a pschimiznoščje. Pōndželu mējesche knj. biskop so psched sudom we Cleve zamokwjeć. Wōn bu za njeminowatocho wuprajeny. Wot tam wrōczi so zas do Mūnsteru.

Pruska. Summa pjenjez, kotruž je sebi knježecstwo ze dokhodom, kiž biskopam abo cyrkwinikim wustawam na njesprawne waschujo woczahny, dobyťo, wuczini 110,958 toleť.

Italiska. Kať njewēste su wobstejnoščje we Italiskej, dopokaza tōnle zrudny podawť. We mēscje Livorno bēchu swjatoczne Bože služby, pschi kotrychž bē tež biskop pschitomny. We wotomitiwjenju, hđež wōn na stupjenje woltarja poklahať, zo by ze najswjeczišchim sakramentom Bože požohnowanjo dať, bu wot ztōsnisťeje ruti jena oršiniombu t woltarjej czijnjena, kiž ze surowym prafkom rozleća a wschudžom we pschepjelnyhym božim donje wulki strach a bojosč zbudži. Kruchi wot njeje do wschēch stronow lētachu, tola njeranichu niłoho, hač jenoho hōlcžka, kiž t woltarjej služesche. Knjez biskop zmērowa nastrozēny lud z skowami, kotrež t njomu rječesche a wschitich džaťowachu so Bohu za spodžiwny žakit.

Italiska. Swjaty wōtē je we kousistoriju, kotrež mējesche so 15. mērcu 6 nowych kardinalow pomjenowať. Su to: jaty arcbisťop pōłstjeju diöcesom Poznan=Onēzdno hrabja Ledochowski; arcbisťop Manning, skawny cyrkwiniki wjereč Zendzelsťeje; arcbisťop Dechamps, jara zastužbny wjereč Belgisťeje; arcbisťopia Gionelli, Mac Closkey a Bartolini. Zo je jedyn jaty biskop kardinalaj pomjenowany, drje so dołho wjac staťo njeje. Cyle nowa pať wēc tež njeje. We Zandzelsťej bu pod njehōdnym knježenju Henricha VIII., potajkim psched wjac hač 300 lētami, jaty biskop Fisher tež kardinalaj pomjenowany. Krōtki czas potom pať bu t smerczi wotšudženy a morjemy.

Francoziska. Z hnadownocho mēsta Lourdes we južnej Francoziskej pisa so, kať tam mēsto rosče, wulke hoščency za cuzych so twarja a nowe hahy z wulkotnymi khezemi nastawaja. Tamna hōrka, pod kotrež je prōznjenca z hnadownym kuzōlom, pschemjeni so do krasneje zahrody. Pōdla hnadowneje chrtwje dotwarja so khezja za misionarow, kiž je 700 stupjenjow dołha. Napscheczo prōznjenca twari so wobhydlenjo za biskopa, kiž drje budže najrjeisťe biskopisťe wobhydlenjo we Francoziskej. Wjacy kōschťrow tu hjo wobsteji, wjele druhich duchownych rjadow su sebi tu mēsta kupili, na kotrež tchjeđža swoje kōschťry

twarič. Guzi ze wschelafich krajow hižo sem pschifhadzeja, lěta hačo we jubilejskim lěće, woczakuje so jich jara wjele.

Schpaniska. Nowy „kral“ we Schpaniskej je kralowanja hižo syty. Widzi, zo wjele spomoznoho za kraj a lud dolonjeć njemóže. Swoje sľubjenje, zo Karlistow we krótkim pschewinje, njeje dopjelnit. Kral Don Karlos je ze swojim wutrobitym wójskom sebi nowu slawu dobył, kujezeršće wójska wjac króčž žbit, a z tym swoje knjeistwo wobtrucžik. Nětko ma zas twjerdžiznu Bilbao woblehnyenu. Hdy by so jomu jeno radžilo, tusamu dobyč a potom we znutsownej Schpaniskej wjac pschiwěšča sebi dobyč, potom wschał by jomu puč do Madrida ložšcho panžk. Don Alfons drje by najradšcho wotstupit, ale joho knjejožta mačž Isabella njepschida. Zuta je swoju najstarschu dźowku, do Madrida póšćala, zo by swojoho bratra na schpaniskim thronje podpjeraka a tróschto waka. Schpaniska ma tu khwislu 4 kralowny, ale tam, hdžez dhyrbjeli je pytač, na thronje, so žana njenamata, dokež mlody Alfons hiščeje njeje ženjeny. 4 druhe kralowny pač su: kralowna Khrystina, wudowa Ferdinanda VII., je, we Francoskej žywa; Isabella, Alfonsowa mačž, tohorunja we Francoskej; wojwodka z Aosta, mandželska zahnatoho krala Amadea, je we Italskej a Donna Margarita, mandželska krala Don Karlosa. Liberalna knjejeistwa drje budža wschitke möjne frědki nakožecž, zo by Alfons tak dołho hačž možno z kralom był, dokež Don Karlos njeje liberalnje zmnyšleny.

Cyrlwiniski powěšćnik ze serbskich wošadow.

3 Budyšćina. Kscheczeni: Mikawšch Pawoł, f. žiwnosćerja Jana Měrćinka z Hrubjelczie; Franciska, dź. pschepupca Jana Hoffmanna; Marija Martha, dź. khěžnika Jakuba Bräuera z podhyroda; Richard, f. korežmarja Jana Röglera; Otto, f. skotokupca Jana Bohuwěra Lehmana; Konstantin Walter, f. slěbrownika Ottomara Kircha; Hilžbjeta, dź. khěžnika a wuhnjerskoho mištra Franca Mosera; Paulina Haiža, dź. Wylema Augusta Pöfflera; Hana Marija, dź. Augusta Nyčtarja; Jakub Ernst, f. Jana Schokty; Martha Dorothea, dź. ryčtarja a žiwnosćerja Witusa Krala z Maksec; Marija Martha, dź. kublerja Michaka Welsa z Něwsec; Marija Martha, dź. tapecirarja Augusta Majcharja; Hana Helena, dź. khěžnika Mikawšcha Delanka; Hana Olga, dź. kublerja Jana Mikela z Něwsec; Jurij William, f. Schčžěpana Siebera. — Wěrowani: Jan Pawoł Hauenstein, zankarški tudy z Hanu Nowotnec; Wjacław Wopinka, dźětačej z Budyštec z Johannu Goderec; Jan Leschawa, khěžnik tudy, z Madlenu Siebarec z Hrubjelczie; Korla Mišchnač z Madworja, z Madlenu Cyhec ze Stróžišćy; Jan August Müller, kubler w Czemjercach, z Hanu Mjenjec tam; Józef Ježula, krawski mišchtyr tudy z Mariju Holschaiderec z Madworja. — Zemrjeczi: Marija zwudowjena Lehmannowa abo Kralowa z pedhyroda, 77 l.; Marija zwud. Nowatowa abo Bjarschowa, 72 l. 5 m.; Michal Siebat z Hrubjelczie, 68 l.; Augusta Kralac ze Židowa, 35 l. 5 m.; Jan Wocžka ze Skoneje Borschće, 82 l. 4 m.; Madlena, robž. Welsac njeboh Pétra Larasa z Hrubjelczie wudowa, 52 l.; Józef Hartig, schłšakski, 25 l.; Hana robž. Juršćec, Jakuba Schokty mandž., 61 l.; Michal, f. kublerja Mikawšcha Müllera z Borschće, 11 m.; Jan Winkler, khěžnik a třěchitryjer, 82 l. 1 m.; Jan Karl August Laras, khěžnik, 57 l.; Marija, njeboh Handrija Wencela z Džěnikow zawost. dź., 21 l. 2 m.

Kależnoſcże towarſtwa.

Sobuſtawſy na lęto 1875: ff. 147. M. Bjećka z Banec; 148. Marija Zyn-
dziej z Tućca; 149. M. Domſch z Hórkow; 150. Jan Domanja z Khróſcżic; 151.
Marija Wawrilowa z Khróſcżic; 152. Hana Kyncżowa z Khróſcżic; 153. Marija
Kralowa z Hrubjeleżic; 154. Jan Maaz z Wjełowa; 155. Jurij Zarjeńt ze Żidowa;
156. Pętr Duczman z Bożantec; 167. Marija Pjetaschowa ze Żidowa; 158. Ma-
rija Kaſlic zn Żidowa; 159. Hana Mrózec ze Budyſchyna; 160. Jan Kral z Cz-
emjeric; 161. ſarań Benſch z Kalbic; 162.—164. Injeżny Eſteſtina, Franka, Joſefa
we Kóſchtreje Marijnej Hwęzdy; 165. Budań we Węteńcy; 166. Michał Schele z
Kóžanta; 167. Michał Wlazil (Schokta) z Kóžanta; 168. Katha Kynczerie z Kje-
bjeleżic; 169. Jań. Schokta z Kjebjeleżic; 170. Jań. Hojbit, khebętar we Radworju;
171. Jan Wóſki ze Stróžyſchcżja; 172. Jań. Chż ze Stróžyſchcżja; 173. Marija
Hrjechorjowa ze Stróžyſchcżja; 174. Hana Wolmanowa z Kuha; 175. Jan Schokta,
wucżer we Żdjeri; 176. Jan Kjećka z Radworja; 177. Michał Maj z Budyſchyna;
178. Jań. Tuſejanſki z Wotrowa; 179. Jan Pętr Męrczińt z Hrubjeleżic; 180.
ſarań Herman z Wotrowa; 181. Korla Nowań z Kšanec; 182. Jakub Krawcził ze
Żuric; 183. Jakub Smoka z Kaſchec; 184. Hańža Lehmanec z Kšanec; 185. Miłk.
Wóhne z Wotrowa; 186. Pętr Schęrat ze Żuric; 187. Jakub Strane ze Żuric;
188. Miłkawaſch Kyncżka z Wotrowa; 189. Madlena Koblowa z Wotrowa; 190.
Pętr Haſchła z Krjepec; 191. Pętr Smoka z Wotrowa; 192. Miłkawaſch Heiban z
Wotrowa; 193. Miłkawaſch Chż ze Żuric; 194. Jakub Liebſch z Wunjowa; 195.
Miłk. Kjećka z Dżężnik; 196. Jan Mętomſki z Borchcżje; 197. H. Truc we Ko-
burku; 198. Żelnań we Kutowje; 199. Marija Kynczerina z Kutnicy; 200. Michał
Herrmann z Worflec; 201. Miłk. Gławſch z Worflec; 202. Jań. Mkońt z Worflec;
203. Madlena Domſchowa z Worflec; 204. Hana Nowotnowa z Hórkow; 205.
Miłk. Duczman z Wudworja; 206. wucżer Jań. Pjetasch z Khróſcżic; 207. Marija
Wjenkowa z Khróſcżic; 208. Miłk. Kral z Khróſcżic; 209. Jań. Hórnit z Khróſcżic;
210. Jań. Wujecch z Khróſcżic; 211. Jań. Nowań ze Stareje Chhelnicy; 212. Miłk.
Chż ze Smjećkec; 213. Miłk. Delan z Bacżona; 214. Jań. Żur z Bacżona; 215.
Handrij Smoka z Bacżona; 216. Hawschthyn Eiſeltec z Bacżona; 217. Katha M-
hnowa z Czemjeric; 218. Jań. Bęłt z Pęſtec; 219. Jan Müller z Czemjeric; 220.
Jan Schäfer ze Schunowa; 221. Michał. Czjona z Kalbic; 222. Jurij Żur z
Kalbic; 223. Michał Schęjda we Marijnym Dole; 224. Miłk. Koccho ze Schunowa;
225. Jań. Matka z Konjec; 226. wucżer Hida z Kalbic; 227. priorka Pawła we Ma-
rijnym Dole; 228. Hajńt ze Serbſkich Paſlic; 229. Jurij Auguſt Kofka ze Zajdowa.

Na lęto 1874 dopłacżyciu: 532. Hana Kyncżowa z Khróſcżic; 533. Michał
Leidler z Khróſcżic; 534. Pętr Żur z Worflec; 535. Marija Domſchowa ze Żyhic;
536. Hana Kudjelic z Dreżbjan.

Dobrowólne dary: za naſche towańſtwa: V. J. D. 1 m.; P. T. 49 pj.;
M. Kynczerina 1 m. 25 pj.; Z. M. z Cz. 50 pj.; H. z Paſtie 50 pj.; pr. Pawła 1 m. 50 pj.
Za ſ. wótea: 1 m. 80 pj. z rozpſchadacżja kniżkow wo bratſtwach ſ. ſtapulira.
Za dżężatſtwa Żężuſowe pſchęz: Fr. Żurja 4 m.

Dary za chyrkej w Czornecach abo Bacżonju.

K cżęcżi Bożej a ſpomozenju duſchow ſu dale woprowali: Pętr Delanta z
Wutokęc 150 m.; K Bożej cżęcżi 3 m.; Madlena Kęckec z Dżężnit 1 m.

Hromadje: 21317 marķ. 91 pj.

Pobożnoſcż Kſchżizowoho pućja. Z nowym pſchidawtom zwjazana 30 pj.

Cżiſchcżak L. A. Donnerchak w Budyſchinje.

Wschidawek t 6. czisłej Kath. Pósta.

Jutrowni křihizerjo.*)

Jutrowniczka, dobyczerski swjedzen Horjestanjenoho so bliži! Zomu t cześci wupytuje swjata chrtek najrjenischi pychu a zanošuje najradošniške spěwy. Wěrivi ledžbujaj na jeje wolu a wjesela so teje wěrnošće: Křhystus je horje staněk! Wón je smjercz a helu pšchedobyk! Tež my budžemy zbudženi t nomu žiwjenju!

Dokelž pał je jutrowniczka dobyczerski swjedzen, pšchihotujaj so dobyczerske cžahi; su to processiony abo wobkřady wokolo chrkwow a tež wot jeneje chrkwje t druhej. Wosebje pał a jeniczcy wuznamjenjeja so w našchich katholicich wošadach

*) W lětniŭ 1866 je Katholfski Póset hižo wo nastaczu a wuznamje křihizerjow pišał.

processiony na konjoch abo kschizjerjo hako jutrowny, dobyčeriski czah. Rchor-howje, znamjenja dobycza njesu so na prědku processiona, potom sczěhuje znamjo f. kschiza a znamjo Horjestanjenoho; mužojo a mlodzencojo spěwaja kschesczanske dobyčeriske kšerlusche; konje su swjedżeńscy wupychene a wojeblane hacz nanaj-rjenischo. Kať pschihodny a krasny je tajkile procession!

Kschizjerjo sami dopomnjeja nas tež na kschesczanskich ryczerjow, kotřiz něhdy w kschesczanskich poczinkach so wuznamjenjachu a za kschesczanstwo wojowachu. Kať našcha swjata chrckej wjele wojowarjow bjez swojimi Swjatyimi czesczuje, na pschickad f. Bofczana, f. Surija, f. Měrczina a wjele druhich, tak ma z chla znamjo wobronjenoho a dobywacoho ryczerja tež nětko hichcze f swjatošci pohnu-wacž. Wly wschitcy smy wojowarjo Khrystusowi, stejiny w joho skuźbje, dyrbinny wojowacž pscheczimo hrěchej a hnědy hako dobyčerjo nuts czahnyčž do wěcneje zbóžnosceje. Nafche najtrěbnishe brónje pať wopisuje swjaty Pawoł, hdyž pišche (f. Efesjikim 6, 13—18): „Wzmicze brón Božu, zo móžecze so napscheczo stajecž na ztym dnju, a we wschim dosprownjeni kručze wobstacze. Tohodla stejeje wo-pasani na swojich ledzbach z wěrnosczu, wobleczeni z brónidłom (draftu) spraw-nosceje, a wobuczi na nohach z podwolensjom sczenju pokoja. Nad wschitko wzni-cze nastawu wěry, z kotrejž móžecze wschitke zehliwe kłoki zloho njepscheczela wu-hasnyčž. Tež wzmicze kłobuť zbóžnosceje, a mjecž ducha, kotřiz je słowo Bože.“

Ƙ dopomnjeczu na tajke kschesczanske ryczerstwo pschistajimny tónkróc wobraz jenocho swjatocho ryczerja.*) Ze to swjaty Wjacław, czěšti wójwoda, kotrohž katholicny Czehowje a Polach hako swojoho patrona czesczuja. Zoho kschesczanscy ryczeriske žiwjenje, joho džělawosczž za rozsčěrjenje a wobkručjenje kschesczanswa, pať njecham tudž z nowa wopisowacž, dokelž so to hižo w 11. zeschwtku „Ži-wjenja Swjatyh“ wot S. Duczmana na stronje 748 atd. namaka. Swjaty Wjacław ma mlodostny napohlad, dokelž je 28 lět stary zemrjek.

M. Hórník.

Chrcwiniske wolno.

Pobožny, bohobojazny bur, kiz chycsche ludzi we swěcze lěpje spóznacž, we zbožu a njezbožu wobkědžbowacž, wopuschczi mērne wobhydlenjo swojeje czicheje wjeřki a pucžowasche do dalokoho, schěroloho swěta. Wobleczeny z brunej wol-mjanej jutnju, schěroki kłobuť na hłowje a fruty kiz we ruch pschěndže wón wschelac krajiny a kraje. We džiwnyh pifanyh stutfewanju swěta spózna we krotkim, zo so wot cšłowjefow jara malo póccziwoho, za to pať wjele njepoczi-woho dokonja. Nad tym so cžim bóle džiwasche, dokelž tola znamjo swjatocho kschiza na pucžach, na ponoskach kšěžow a na chrcwiniskich wěžach stajene widžesche, znamjo našchoho wumožjenja, kotrejž tola jeno na swjate, njebjeske pokazuje. Susťo widžesche tež, kať dyrbi kschesczanska póccziwošcž swój khlěb ze sylzami macžecž, we nuzh a hubjenstwje, wopuschczena, wopacziuje wobškoržena a wotšudžena we cuzbie

*) Tónle wobraz je nam pšeczel našchoho Serkewstwa, f. knižkopyc Zósef Chocicewski z Poznania dobroczijnje pozcijil.

wokłobłudzicę; za to pał widźesche tež huśto, zo njełhmanstwo so horbzi z nje-
sprawnje dobytymi czaśnymi kłubami a wjeseleni, zo so jomu njeprchisłuschna
cześc a kłwalba wudźela.

Žunu wotpocźny našy pucźowař na swojim pucźu a syny so na njełajki
lamjei abo ławku a rospominasche sebi zrudny wotjud kšescežanskeje poczıwosće
tudy na zemi a tež hnydom zbožo a powšchitowne cześcžowanjo njełhmanstwa. Ğdyž
sebi to tak blęžski czaś rozpominasche, a pschecy jasnišcho spóznawasche, kał mało
we swěcže sprawnosć a rozomnosć placzi, zdasche so jomu hłowa wjerczeć, bę
jomu, kaž by błudził, a myślesche sebi storo we prawdže, zo tudy wschitko pod
njewěštnym pschıpadam steji.

Žunu pschındže pschi raišchim switanju do dźiwej njełubozneje krajiny. Tu
zastupi do doła, wot lěšatyh horow wobdatoho. Śrjedža stojesche kłapalka, kłuda,
njenahladna, kaž wonka we swětowej harje kšescežanska poccžiwosć. Pobožnje
zastupi do domu Wožoho. Tola kał so džiwasche, hdyž bę nutka wscho cźmowe;
dolež jenicže wołnjeschko wysche wołtarja dawasche zlutniwje swětkosć kłudobnej
cyrkwiczy. A hdyž kędźbnišcho na wołno hładašche, wotaczi hneń we joho wutrobje,
zo su huźte schleńcy z cźornymi a brunnymi a módrymi smukami njeporjadnje
pomazane. „Kajki njerožom!“ zawola, „zo bu tele jenicže wołno tež hišcže tał
njeprchihódnje zacžennjene.

Wón poklatny a z hłubotej ponižnosću modlesche so swój raišchi paczeř.
Ğdyž bę swoju modlitwu dokonjał, stany zas. Ale tu zawjeseli so joho wutroba
a na so samoho zabuwšchi zawola so zradujo: „Kajki dživ“ — dolež cyla
cyrkwicža blyšcžesche so z dobom we najrjeišchich pišanych barbach, kaž we nje-
bještej krasnosći. Rאיšche stonćto bę zesładžako a swěcžesche na wołno, na ko-
trymsch bę z pobožnej nutniwosći a z woprawdžitej wustojnosću sławne do-nje-
bjes-spěcžo Křhřtusowe woznamjenjene.

A pucźowař, kiž bę psched krótkim tał njeřpokoyny a mjerzaty, hładašche
pokny wjesokosće wofolo so a džiwasche so nad tym, schtož widžesche tał jara,
zo wotmjelny a sľubi psched Wožom, zo so ženje pschez wonkowny napohlad njecha
zhebacz dacž a zo ženje njecha we swěcže a njez ludźimi njenahladne a njezapřhi-
jomne za zacpějomne a njeřprawne nićcz, a sebi myślicž, zo je wschitko wot pschi-
pada zdžeržane a wjedžene.

A schto chce nam nazhonjenjo tutoho pucźowarja we cyrkwiczy prajicž.

Chce nam prajicž: Bruhujecže węc, hdyž je we prawym swětle, hdyž seže
sebi ju ze wschěch stronow wobhladali; njeřudžecže jadro po wonkownej storpinye.
Podobnje zda so žiwjenjo pobožnoho kšescežana na zemi wocžam swětnych cźlo-
wjełow, kiž jeno na wonkowne hładaja a po wonkownym řudža, njenahladne, kłu-
dobne a njewjesoke. Ğdyž pał so tele kłudobne žiwjenjo sprawnoho — něhdy we
tamnym swěcže pschez stónco węcžnoho žiwjenja rozjasni, potom budže so jasnje
swěcžicž a wostanje jasne we Wožej węcžnej krasnosći, njez tym zo njełhmanstwo,
kotrež so tudy blyšcžesche a horbžesche, do cźmoweje nočy hele zapadnje a tam
węcžnje zahrjebane wostanje.

Swjaty japoschtol Jan we cuzbje na kupje Patmos.

Swjaty japoschtol Jan, biskop we Efeju, bu wot romiskeho křezora na kupu Patmos do cuzbnictwa pósłany. Hdž bě tam došel a na kraj stupil, cžiny so we zrudobje k skale a žarowanske hač do poł nočy.

Na dobo rozjasni so cžemnosć, a z cžewjenojstaj jasnosću wobdatej stupištaj Rafael a Salem, jandželaj pěstonaž lubowanoho wučowownika, k žarnacomu. Ščera skala so blyščeješe, kaž mróčeje pschi khowanju skónczka.

„Što žalosčijš, Žano?“ prajšeschtaj so njebješeje pošolaj.

Wón wotmotwi a prajše: „Podawki cžaja cžinja mi wulku starosć. Ty ran daji wuznawarjow wěrnosće po tšacad, pschecžetojo Šorjestanjenoho so z kraja honja a ja dyrbju daloko we cuzbje pschebhwacž.“

Salem wusměwlny so a prajše: „Njestoješe ty na Golgatha, hdž Wšchohomócnny swoju hłowu pokhili a po tšjad dnach pschi próžnym rowje?“

„Ža drje wěm“ — wotmotwi japoschtol — „wěrnosć dobydže we křutym wojowanju. Wocy hele ju njepscšewinu. Ale mje boli, zo dyrbju dželeny byč wot tamnych, kiž za wěrnosć cžerpja a šwědca a kotryhž ja tał horco lubnju!! Ach cžěnosće cžaja mam jeno na wutrobje!“

„Tak dha,“ prajše Rafael, „hdž nětcžije pschescžěhanja tebi tał wjele starosće cžinja. — Z kšchibkami serafa hiščeje tebe njemóžu wuhotowacž, tał dołho hač na zemi kłodžijš — a ty njebudžeš je tež trjebacž!“

Tał rječješe Rafael a dótny so cžola wupotazanoho. Žoho wóčžo bu jasne. Pschě cžěmne mróčeje hladasče hač do njebjesteje swjateicy, wuhlada wěrnosć dobywacu we njebješeje jasnosći. Žomu bě, hačo by wón wjac nje-pschebhwal na wosamocženej kupje ale we žbóžnišch krajinach.

(Džiwne herbstwo.) We Fontainebleau zemrje pschěd někotrym cžasom džewjećdžesatična jara bohata knjeni. Šerbja žhromadžichu so wjele, testament bu wocjinjeny a we nim namata so wjež druhim tele postajenje: „Mojomu lékařej, kotrohož radže a lékařstwam mam so džakowacž, so sym tał wšoku starobu docpěla, wotkazam wšchitko, ščož so we starej dubowej kšchinje, kiž pschi mojim ložu steji, namata. Klucžik k ni je pod hłowatom.“ Šerbja so nad tym jara stróžichu, dokelž we starej kšchinje dyrbjachu po jich měnjenju najwjetše bohatswo byč. Žola ščo pomha. Lékař bu zawołany; sudniški zastojnit pschepoda jomu swjatocžnje wážny klucžik. Z njeměrnej ruku wotewri žbožomny herba kščinu a namata — rjenje do rynchow zestajene wšchitke lékařstwa, bleschki a tyšti, kotrež bě wón wot dwacyži lét swojomu pacientej zapisował.

Katolicki Posol

Wukhadza přenju a treću
sobotu w měsacu.

Cyloletna placizna na pósce
a w kniharni 1 m. 70 pj.

Ludowy časopis,

wudawany wot towaristwa S. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: Jurij Łusčanski.

Číslo 7.

3. hapyrła 1875.

Lětnik 13.

Halleluja!

Tak spěwa kšecžanstwo cyłoho swěta a čžescžuje z wjeselom horjestačo Syna božoho, Žezusa Křhřystusa. Šchtó njechal so wjeselič z krasnym dobyčju swojoho wěcznoho krala. Pšched krótkim žarowachmy pola jeho rowa a wopominachmy rany, kotrej je Žbóžnik našče dla dóstał. Žudašchowa pšcherada, bo-
jazne rozčželanjo Žezusowych wucžownikow, pšchetawatane zapřecžo Pětrowe nas we wutrobje tyschesche. Želchane wobskoržowanja židowskich měšchnikow, kupjene swědčzenja nablaznjonych swědkow, surowa zasulkosč pohanskich wojałow, khablatosč bojaznoho, njesprawnoho sudnita wubudžesche našču najwjetschu njespolojnosč. Křany a pruskele, pšchelata křej, smjertna styšnosč a poslednje bėdženjo Žezusowe pohnumašče nas k wěrnej sobuzelnosčji. Nětko, hdyž je Křhřstus z mowych stany, wjeselimy so na jeho bėdženju a žohnujemy jeho swjate rany; pšchetož bėznych tutych ranow pšchetrasnjeja do wěcznosče Žezusowe čžeko a z nich wukhadza numoženjo a huada za chle čžowjestwo. Žohodla jutrowne „Halleluja“ tak wjesele křinczi we chřtwjach a domach, po pucžach a honach. Žezusowy martrowny tydžej je so pominył a město „Křhřizni jeho“ spěwaja jomu njebjesa a zemja „Halleluja.“

Žele Halleluja, kotrej Žezusowu křwalbu wopowjeduje, pšchpowjeduje kšecžanam tróšcht a škódku nadžiju. Žezusowa chřej je we našchim času žašy so martrownoho tydženja zastupika. Wšchudžom je wobdata z njespšecželemi, diž wołaja „prjecž z nej, prjecž z nej.“ Wšchu mudrosč čžłowjestoho ducha, wšchu brón swětnje močy napschecžo nej nakožuja, zo bychu ju podušyli, zničyli. Žeje wucžba, kotruž je Žezus z njebjes pščinjest a swojej chřtwi za wšchitte čžasy pšchepodał, so wusměšča a začžistuje. Žeje křaznje, porucžnosče a postajenja, po božej močy, a božej čžescžji date, so začpěja a swětny zakon ma stacž wšche

lagnjow božich. Seje srěbki hnadow so wotfronjeja a tať so wěrinym zatyhuja žórta wumozjenja a spomozjenja.

Žezusowy naměstnik na zemi je we jatofczi a chcebža jomu zakazacž, cnyu cyrkej po Žezusowej porucznofczi nawjedowacž. Za žto jomu bjeru a bychu so najradšcho na joho swjećenej wosobje pšchepšchimnyli, hdyž wón njebojaznje pšched swětom wěrnofcž ryczi a hježbóžnofcž nješcheczelškich pospytom wotkrywa.

Jednotliwe stadla cyrkwy chcebža džělicž wot zhromadnoho a jenicžtoho paštryja a založecž takle cyrkwinšle zlenocženštwu, kotrež wot swětnje močy cnyle wotwisujaja a so po njewobstajnofcžach sejmskich wjetščinow kóžde lěto, je-li so spodobaja, pšcheměnjeja.

Wštopow a městnikow do jastwa sadzeja, we božej službje zadžewajaja, do cuzby wuhonjeja. Kłoschyršle rjadu so zahanjeja. Schule so wot cyrkwinškeje natebžby džěla, zo by so kšchescžanšta podpjera do wutrobom džěczi njezaschcžěpifa. Takle zakonje so džělajaja, kotrež kšchescžanej džeržecž možno njeje, kšiba zo chce swoje swědomjo wot so czisnyčž a swoju wěru zaprěcž. Swětna wyschnofcž chce we natežnofcžach duschow přěnje a poslednje słowo měcž a tať swětny trón stajicž wysche tróna božoho.

Cyrkej a jeje stawy spytujaja pšchez kšostanja a na wšchelakich njepramnych pučach czasnoho wobšedženštwu wurubicž, kaž něhdy Žezusa joho draštu wusleczěchu. Džeržecze sebi a džělcze so do cyrkwinštoho kubla, kiž je Bohu darjene. Katholšta cyrkej, byrnje na prošchěrški liž pšchicžka, tola wostanje, šchož a kajkaž je. A byrnje so cnyle wóšštwu pšcheměniče do katow a dračow, i zničženju swěrných kšchescžanow — možno, zo czěla moricze; dusche moricž njemóžecze a hlós swědomja do wěcžnofcže nješchewoćacze.

Byrnje cyrkej kšeluch czerpjenjow wupicž dhyrbjača hač do poslednje lapki, nihdy wona njezahinje a žana móc, byrnje z hele byla, ju njepowali a nješchewinje. Martrowny thdžen změje tež swoju jutromnicžlu a po horju a czerpjenjach budže cyrkej, po dostacžu dobhčža, swoje dobhčžerške Halleluja spēwacž a rjenšča, mócnišča, wjetšča stacž pšched woczemi so džiwacoho swěta.

Sčerpnje czalajmy na prawy čas, kotryž Bóh znaje, swěrnje stejmy tež we pšchecžimnofcžach. Z Křhřtušowoho pšchikada czěrpajmy křóblhofcž a šylnofcž. Boho so džeržimy a wot joho cyrkwy so njedajmy wotorhnyčž. Potom namy tež my za Žezusowu cyrkej Halleluja wěšte. H. D.

† Bruno Friebeľ.

Cnyle njewoczafowana pówjecž rózšchěrjesche so 17. měrcu a wubudži wšchudžom žrudobu a wěrnú sobuzelnofcž, powjescž, zo je kněz lapkan Friebeľ 16. měrcu wječor nahle wumrjel. Strowy a wjesolny bě popoždny do susodneje wšy, Hřichfelde, šchol, wječor bu morwy domoj pšchimwjezenty. Njeboji Friebeľ narodži so 9. oktobra 1840 we Budyščinje. Po pilnym wopšytowanju tachantškeje šhule pšchihotowasche so na wučžerškim seminaru poldra lěta i dalšchim šchudiam. Nazymu 1854 bu do serbštoho seminaru we Prahy pšchimwžaty a

wophtowasche 7 lět małoftronfke gymnafium. Swoje wuběrne duchowne dary nalożowasche z pilnoszczu, tał zo mjejsche we wśchđch klassach jene z prěnicđ męstom. Wofebje z luboszczu dżęlasche we mathematifskich wědomoszczach. Po křwalomnje wobstathm maturitnym pruhowanju wophtowasche Prażfku uniwersitu tsi lęta a wobsta z cżeszczu pruhowanja z theologiię. We lęcże 1864 poda so do Kōlna, zo by so tu lęto dołho we męschnistim seminaru swjecjiznam a męschnistomu powołanju hōdnje pschihotował. Tu dōsta też niżsche swjecjizny każ swjecjiznu subdiacona a diacona. 9. oktobra 1865 bu we Budyschinje ł męschnifej swjecjizny. 6 lět skutkowasche na to jara spomożnje halo kapłan we Scherachowje, założi tu mjeż druhim też rjemjeslnifke towarfstwo a wjedjesche tefame wjach lęť dołho z wustojnoszczu. Njeradł widjesche joho wofada wot so cżahnycz, hđyż bu na kōncu lęta 1870 do Wofstromca pschesadżeny, hđyż hacż do 1. augusta loifchoho lęta skutkowasche; tehdom bu halo kapłan do Seitendorfa pschesadżeny. We krōtkim cżasu doby sebi njeboji tu we wofadze cżescz a luboscz, kotraż so też wofebje pschi joho tał cyle njewoczakowanej smjerczi a pohrjebje zjewi. Pod jara nahladnym wobdżęlenjom wofadnych każ pscheczelow ze susodnych wšow bu joho cżęto 20. męrcza křowane. Duchowni susodnych farow a kōschtra Marijnoho Doła, kiż mōżachu wotencę, bęchu pschifchli, jomu poslednju cżescz a luboscz wopozacz. Kni. farar we Seitendorfe, kanonikus Junge, pschewodżany wot 6 duchownych męjesche pohrjebnu swjatocznoscz. Wōn wotpoczuję na stronje druhoho męschnika, knj. kapłana Wřidora Kretschmera, kiż je 1861 we nadżijępotnej młobosczki tam zenurjek. Njeboji Friebel zawostaji swoju zwudowjenu macz, kiż z wulfej luboszczu na swoim jeniczkim synom wifasche, a kiż bu tał pschęz joho nahu smjercz cżęto zrudżena.

Wōh daj jomu węcny wotpoczint!

Nowinki a powjescze.

3 Lużicy a z Saksceje.

3 Budyschina. Srijedu, 31. męrcza męjesche wņžitne towarfstwo Macziży Serbskeje, kiż so z wudawanjom dobrych spisow za zdżęlanoscz Serbskoho luda stara, hłownu zhromadżiznu.

3 Budyschina. Po prastarym křwalomnym wafchnju bęchu też lętsa jutronczku swjatoczne processiony křchizercjow we wśchitkich serbskich wofadach, hđyż so zawjedżene.

3 Budyschina. Schtwōrtk, 18. męrcza pschindżę z Dffegga sem powjesc, zo je na samym dnju popofdnju tšeczej hodżinje zbōżnje wumrjek abt cisterciřkoho rjadu we Cżechach, Dr. Athanasius Filip Bernhard. Pschęz lęto cżerpjesche hiżo na noży, ł tomu pschistupi nętko we posleischim cżasu wodula- woscz. Pōndżelu matrownoho tydżenja bu pohrjebany. Wōn bę najwchschki dohladowar nascheje kōschtrum cisterciřkich knjeżnow. Marodzi so 2. jaņuara 1815 we Radonicach we Cżęstę, kōschterfke sluby wotpokożi 30. sept. 1838; ł męschnifej bu swjecjizny 23. augusta 1840, a 15. septembra 1853 ł abtej wuz-

wolent. Wot wschitkich, kiž joho znajachu, wosebje wot swojich kłóšterskich bra-
trow bu swojeje swědomitośće a pscheczelnosće, kiž we swojim wysokim zastojn-
stwje pokazowasche, lubowany a cześczeny. R. i. p.

3 Budyšcina. Wo 1. hapyrta je sudnistwo we Katakach zběhnjene
a wšy, kotrež tam sšuschachn, su nětko wschitke 1 Budyšcinej pschipołazane.
Srjebu 31. měrca pschijewjeczchu so alty fem we wulkim wožu, kotrež pał běchu
tał cześke, zo wóz na garbarskej hašy jazny a na druhi džen hafle móžesche na
swoje město so dowjesč.

3 Kłóštra Marijnej Šwězdy. Tudy zemje 24. měrca jara psche-
czelna kłóšterske knježna Johanna Beer, a bu jutrownu pónđzelu swjatocznje
pohrjebana. Wona bě so narodžila 3. decembra 1792, we Pcuwalde we Čžě-
skej; bě tał najstarscha mjez kłóšterskimi knjeznami we Marijnej Šwězdy. 6.
augusta 1811 bě swjatoczne slubny wotpožjka. R. i. p.

3 Drježdžan. We křapali Josefinskoho mustawa swjecjesche jutronczku
dopoldnja přeni kralowski kaplan, nětczišči naměstnik japoschtokštoho wifara, knjez
Šchczěpanel žkoty jubilej měšchništwa. Knjez Josef Šchczěpanel naro-
dži so 9. meje we lěcze 1801 we Prachowicach njebaloto wot Rattenberka we
Čžěskej. 28. měrca 1825 bu we Prahy 1 měšchnilej swjeczeny a skutkowasche tu
tři lěta jara spomožnje. We lěcze 1828 pał bu pschěz biskopa Mauermannna do
Drježdžan powołany, hdžez je we wschelatich zastojnstwach, kotrež buchu jomu we
dokhim časju swojoho 47 lětnoho tudomnoho prócowanja dowěrjene, pschěz pilne,
swěrne džěto, sebi bohate zaskužby nahromadžil. 25 lět dokho džětasche wón we
Josefinskim mustawje hafo kaplan, katecheta a dohladowar schulow, tohodla wuz-
woli sebi tež křapalu mustawa 1 wobonđzenju žadneje swjatocznosće. Drobnišču
rozpramu pschijnjesenych pschichodnje. Wóh wobradž wysokodobstojnomu jubilaraj tež
we wysolej starobje wutrajnu cžětnu a duchownu stromotu!

3 Kulowa. Jutrownych křchizerjow je lětsa bžlo z ralbicžanskeje
wofady 67 a z kulowskeje wofady 134. Wjedro běsche z Woha chty džen cžiche
a rjane; ze wschěch strowom bě so wjele cuzych ludži w Kulowje zejškto, tónle
žadny a krasny procession wohladadž. Wóh daj, zo bchmy we lubowanym wótc-
nym kraju po pschětrathym wulkim pjattu chřkwinych pschescžehanjom a zrudobom
tež sterje a lěpje wjesole jutry džetžecz móhli we swjatym měrje a we njewob-
cžeznym wuznaczu nascheje wěry!

3 wukraja.

Pruska. Biskop we Münsteru, Dr. Brindmann, bu 18. měrca rano
jaty wzaty a do Warendorfa do jastwa wotwjedženy. Ze to sčeshty biskop
Pruskeje, kiž dyrbi dla mejstkich zalonjom do jastwa. Hžo sobotu, 13. měrca,
mějesche so wón jaty wzacž, tola bě přjedy wotjěl, zo by we jenej zdalenej wo-
šroczenej wofadze njeđzelu Wože sšuzžby džeržal. Wótpóskani sudnistwa njena-
matachu joho tał wjac we joho wobhđenju. Schwórtk rano, hnydom po sčes-
stej hobjinje pschijedže zastojnik policaje z extrapostom 1 biskopstomu wobhđenju.
Knjez biskop mějesche runje we domjacej křapali Wožu mšchu. Po dofontjenju

tejesameje snědasche. Mjez tym bě so tachantstwo, wjele duchownych, a bruhich knjezow, zemjanow a měščezjanow wošlo njocho zhromadžiko. Pšched jocho wobhydlenjom stejachu wulke czródny ludu. Policajski zastojnik bu knjezej biskopej pšchupšchczeny, strachocziwoje wozjewi swoju naležnosć, knj. biskop pšchecziwo namoch protestirowasche, zastojnik položil swoju ruku na njoho a nětko wopušczi biskop swoje wobhydlenjo, sczěhowany wot tamnych swěrných, kiž buchu so wošlo njoho zeschli. Hdnž jocho ludowe czródny pšchi wustupjenju z wobhydlenja wuhladachu, zanjesechu móčne, bjeskónczne „slawa“ a potom jedyn znaty thěrlysch, we kotrymž swěru wěrje a chrwki slubja. Knjez biskop zastupi do woza, pšchewodžany wot jenocho wosobnoho zemjana a swojoho kapłana. Druhe wozy běchu tež pšchihotowane, we kotrychž zemjenjo a tež wjele měščezjanow biskopa pšchewodžachu, zo bychu jomu z tym swoju lubosć a swěru zjawnje pokazali. Pšched městom, hdžez mějachu wozy pšchez železnicu jěcz, njechachu jim policajowje, kiž běchu tu stajeni, nimo dacž; haće hdž chychu druhi pucz wzacž, bu barriera wotewriena. Do Warendorfa, wošlo 5 hodzinow, wot Münstera zdalenocho, pšchijedze knjez biskop k napok džefaczi.h. 16 wozow běchu jocho pšchewodželi. Chyke město bě z thorhojemi rjenje wudybjene. Wulke czródny luda běchu so zeschli a pšchwołachu swojomu biskopej „slawa.“ Pšched jastwom wudžesche biskop zhromadženomu kleczacomu ludej Bože požohnowanjo a postrowi jón ze słowami: „Wubž thwalentý Žezus Khrystus.“ na czož bě thsacore mocne wotmołwjenjo skychenju: „Do měcznosće. Amen.“ Na to sczěhowasche biskop policajstomu zastojnikaj na stupjenje, kiž k jastwej mjedu. Durje so zadny njoho zawrjechu. Móčne slawa so hšchcze zanjese a lud so czicho a we rjedže rozenidze. Tamni knježa, kiž běchu swojoho biskopa pšchewodželi, dachu z wotpóskanym telegrammom swjatomu wótcej powjesć wo tym, šcho je stalo a prosjachu wo japošchtokše požohnowanjo a dóstachn we najkrótšim wotmołwjenjo z Roma. Na dompučzu zastachu we wšy Telgte, džechu wšchitcy do stawnje hnadowneje thapale a modlachu tu ržowce za swojoho jatoho biskopa. — Chrxej we Pruskej ma we prawdže jara czežke domaphtanja. Tola ništo njesmé so bojecž a strachowacž. Słowo Tertulliana, zo je krej martrarjow šymjo nowych kšchesczanow, je so we wšchitkich czasach hačo wěrne wopokazako, czerpjenja a pšchesczěhanja chrkwje běchu pšchych póškojo stawy a wěšte znamjenja skóncznocho dohycža.

Pruska. We pruskim sejmjje běštaj 16. a 18. měrc jara njeměrnej dnaj. Na džejstkim porjedže bě zakon, kotryž dothodny, kiž pruske biskopstwa a duchowni a wšchelate wustawy hačo jara snadne zarunanjo za wžate kubla a ležomnosće wot stata dóstawachu, dale wuplacjecž zakazuje. Nětczišči pruski sejm, na to móže pruske knježestwo z wěstosczu twaricz, kždny zakon, kiž so k potkoczomanju katholickeje chrkwje wuda, z wulkej wjetščinu za dobry spóznaje, a tak tež namata tónle pšchi wšchitkej njeprawnoscz, kotryž we nim leži, wulku wjetščinu. Tež přenja komora sejma jomu wěsće pšchihłosuje, a tak změje zakon placziwoscz. Wot 1. julia njebudža so potom spomnjene dothodny dale wuplacjecž. Zednanja wo zakonju běchu we druhej komorje jara njeměrne. Pšchecželojo chrkwje, stawni katholiccy mužojo, laž Reichensperger, Windthorst, Schorlemer a tež wěriny a

škavny protestant z Gerlach a družny wojowachu pšchecziwo zakonjej z rycznivej wutrobotoscju a z wutrajnoscju, kotraž sebi cjim khwalomnišche pšchipoznacjo zafskuzi, doleŝž dhrbjaču za jenu sprawnu wěc podarmo ryczeč, a za wšhitke wopory, kiž pšchinjeju, wot njepršcheczelow ani sprawne rozludjenje ale jeno hanjenje namakaja. Z heŝkom: „słuscha so, Boha bóle posłuchacž hačž cžłowje-
 kow“ pšchimachu woni tamnu bładnu wučžbu našchoho cžasa, we kotrež maja wšhitke njeprawnne zakony swój kužoŝ: zo je stat wšchohomócnny, a zo smě wšhitko dokonječ, sčtož so jomu spodobá. Talc zrudna wučžba žada sebi džězi ze srjedžiny swójbny a sczele je do šulow, kotrež su wot stata zarjadowane a dohladowane, njeprašcha so hačž so staršchim to spodobá; młodych strowy-
 ch mužow žada sebi za wójsko, a nětko hce swoju wšchohomóć tež na cyrkej a jeje naležnosće rozšěrěć, postajejo, sčto ma cyrkej wučěć, kaŝ ma sebi swojich skužownikow wozahnyć a lubacž a kaŝ ma wuprózňjene města wobjaděć, a hdyž cyrkej njeposłucha, potrjěchja ju najcžejšche khostanja. Cyrkej paŝ so ji njemóže poczišnyć, ale kaž je wona we prjedawšich cžasach ludny wotrocžstwa wušwobodžika, taŝ budže wona je tež nětko zakitacž pšched zrudnymi scžěhw-
 kami tamneje wučžby. Pruske knježestwo je hižo spóznacž mohło, zo so katolska cyrkej taŝ lohcy njestroža a njeoczišnje, a tež tón nowy zakon budže tesame dopokazacž. Sčtož so cyrkwi na dohodač nětko zaprěje, wučžini wočoło milliona toleŝ, to paŝ budža pruscy katolicojo bjez wulkeje prócy hafo dobrowólne wopory nahromadžicž wjeděć.

Pruska. We Trieru wuŝhadžacy „St. Paulinusblatt“ powjeda scžěhwacu zajimawu wěc: We jenym jastwje sedžitej mjez druhimi tež jedny katolski duchowny a jedny žid. Přeni dla pšchestupjenja mejškich zakonjow, druhi banle-
 rotta dla, pšchi kotrymž so wo 130,000 toleŝ jedna. Woboj stej přeni křóčž we jastwje. Katolski duchowny ma 31 měšacom, žid paŝ jeno 6 njeđzelow sedžecž. Woboj stej wo domolnosčž proškoj, zo hysčtaj za swoje pjenjěžy směloj jěčž dōstawačž. Wo to je duchowny dwójech prošk, žid paŝ junu. Wotmoŝwjenje na přenju próstwu je duchowny haŝke za dwě njeđželi, na druhu paŝ haŝke za tsi njeđžele dōstaŝ; žid paŝ měješche wotmoŝwjenje hižo za dwaj dnaj. Kaŝ rěkašche we wotmoŝwjenju? Za duchownoho: „na žane wašchnjo.“ Žoho próstwa bu dwójech wotpoŝazana. Za žida paŝ: „je domolene.“ Žoho próstwa bu hnydom wušŝchana. Katolski duchowny je faraŝ Šbert z Naumburka, žid je ze Saarlouisa, woboj namakatej we Saarbrücken we jastwje.

Pruska. Biškop Martin z Paderborna je nětko z zajecža pušchcženy, tola paŝ je jomu Wesel k wobhyhlenju pšchipoŝazane, bydli tam pola jenocho wojobnoho katolika, a dōstawa ze wšchěch dželow swojeje diocesy adrešty a deputacije.

Pruska. Tež biškop Dr. Förster we Wraczišlawje so we křótkim cžasu pšched najwysšichy cyrkwinški sud staji, zo by tu so dla pšchestupjenja mejškich zakonjow sudžik.

Pruska. Biškopja Pruskeje su 31. měrcá a 1. hapryla we Fulda zhromadženi. Wyšche pruskich biškopow je tež biškop z Mainz, knj. z Ketteler pšchitomny.

Rakuska. Khežor Franc Jozef chce so 1. hapytla do Dalmacije podać, a pojedže mot tam tež do Benediga, hdžež joho italsti kral Viktor Emanuel powita. Hižo wjac lět prócowasche so italste a tež liberalne rakuske ministerium za zetkanjom tuteju dweju wječehow, kotrcjž bėshtaj hiščeje pschod 9 lětami wulkei njepsczecheljei. Najradšcho drje by so widžato, hdj by khežor Franc Jozef do Roma pschijel, tola to wón nočce. Italste nowiny pať tež wo tym, zo so khežor italstkim kralom runje we Benedigu trjehi, zjawne znamjo spóznaja, zo wón žaneje njepsczechelnosčeje pscheczimo italstkomu kralej dale nima, kiž je jomu we 1859 Lombardiju a 1866 Veneziju wzał. Zo budža pschi tajlich wobštejenjach rakuskeho khežora we Benedigu pscheczelnje witacž, móže sebi kóždy myslieč. Tež we Dalmaciji pschihotuja so wosobne swjatocžnosčeje i powitanju krajnoho wječcha.

Ž Roma. Swjaty wótc je chle stromy, we hapytlu a meji pschindu ze wschelatick krajow wulke deputacije, kotrež s. wóteej we adressach wuprajenu swěru a pschiwiznocž katolikow swojich krajow tež ertnje wobtrucža. Deputacija z Němsteje změje 13. meje audienču; ščo so na tutej deputaciji wobdželi, njeje hiščeje znate, snadž so tež něchtó z naschich krajinow pschizantnje.

Ruska. Tež ruske knježestwo wustupuje jara namócnje a njepsczechelsch pscheczimo katolskim wosadam, je z wojerstej mocu i pschestupjenju i ruskej cyrkwi muzujo.

Schwajcarska. We tutym kraju je hiščeje pschecy jenaf zrudnje. Knježestwo, najskerje schezumane mot druhich, wudawje wutazy i potkocženju wschoho cyrkwinstoho žiwjenja. Tola tam, hdžež katolikojo wjetšchinu wuczinja, drje so storo lěpsche cžasty wróčža. We katonje Bern, we krajinje, kotraž so po horach Tura mjenuje, su katolikojo najrjenšche pschickady kschesczaniskeje wobstajnosčeje dawali. Šacž runje so jich biskop a jich swěrne duchowni, dokelž so nje-hódnym zatonzam nje pocžisnychu, z kraja wupokazachu, a druzhy njehódni duchowni ze wschěch dželow swěta wosadam z mocu nacžisčezachu, wostachu tola wschitke wosady cyrkwi swěrne. Tež duchowni, kiž so najbóle we susodnej Francoziskej zdberzowachu, njewopuschězi chle swoje wosady. W noch a wschelato pschecdrasčeni wophtuja woni khorjch, kschězija male džězi abo spowjedaja. Polizajomje drje pilnje ledžbowachu, hdže bychu duchownoho trjehili a jatoho wžali, tola je so to jara z rědla stalo. Husto pať so we swojim cžuschlenju zhebachu, tať zo město duchownych druhich ludži, haj junu tež jenoho žida jatoho wžachu. Tola taž so nětko zda, drje budže so duchownym storo zas dowolicž, so domoj wróčieč.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Ž Radworja. (wot 3. sept. 1874): Kschězjeni: Michal, s. Jana Cyža z Radworja (+); Jan Kurt, s. Richarda Ulbricha z Bronja; Michal, s. Ernsta Cymera z Khelna; Jurij, s. Pětra Domaschki ze Sulšec; Hanža Theresia, dž. Korle Petermana ze Zđerje; Jan Pawot, s. Jurija Pětra z Khelna; Jan August, s. Pětra Barika z Měrlowa; Michal, s. Miklawšcha Lufascha z Radworja; Kathyrna, dž. Jurija Schramy z Radworja; Marija, dž. Jana Měšcherja z Měrtowa (+); Bje-drich Alwin, s. Bjedriča Forkerta z Čž. Goblerja; Jana Khrystiana, dž. Jurija Gaw-

nika z Měrlowa; Mikławsch August, f. Pětra Lisčki z Madworja; Korla August, f. Jana Donata z Měrlowa; Jan, f. Jakuba Wicjaza z Cz. Hoberlja; Marija Madlena, dz. Jurija Czorliha ze Zdzerje; Hanža, dz. Korle Krempti z Khasowa; Michat, f. Michata Pawliki z Madworja; Hana, dz. Hana Pietascha ze Kschiw. Borscheje; Hanža, dz. Michata Raffy z Kamj. Haja; Hana Madlena, dz. Mikławscha Epitanta z Madworja; Hana, dz. Handrija Glücklich z Miktec; Marija Madlena, dz. Jana Wjeraby z Khelna. — Zemrjeczi: Madlena Budarjec ze Zdzerje, 55 l.; Bjedrich Khrystian Hensch ze Židowa, 30 l.; Marija, wud. Mikl. Žura (Mitascha) z Kamjenjej, 78 l.; Jakub, f. Mich. Kubanti z Khelna, 2 m. 10 dn.; Hanža, wud. Jana Schpihele z Madworja, 80 l. 15 dn.; Marija, wud. Jana Mikele z Eupj. Dubrawy, 57 l. 6 m. 15 dn.; Madlena, wud. Jana Pjeczi z Madworja, 86 l. 2 m. 12 dn.; Marija Madlena, dz. Jana Dubstoho z Khelna, 1 l. 7 m. 11 d.; Jurij Kšóca z Brěmjenja, 66 l. 6 m. 20 dn.; Mikławsch Delan z Madworja, 25 l. 10 m. 15 dn. — Wěrowani: Michat Bindrich z Now. Smjerdzacej, z Mariju Francec z Brěmjenja; Mikławsch Delan z Madworja, z Hanu Šorschtec z Madworja; Pětr Glawš z Jaseňch, z Hanžu Henczec z Madworja; Jan August Bohot z Budyšcina, z Madlenu Bryctec z Madworja.

Z Wotrowa. Kschjena: Hana, Mikławscha Cyža, žiwnošcerja we Žuricach dz. — Zemrjeczi: Marija rozb. Strancec, Mikławsche Czornaka, kublerja we Wotrowje mandželka 38 l. 6 m. 6 d.; Hana, rozb. Kšchorjec, njeboho Pětra Kittla, kšerjerja n czěsliskoho we Hakschtrowje zawostajena mandželka (wumrje we Wotronje) 89 l. 4 m. 3 d.; Hana, rozb. Pjeczec, Michata Bufa, kublerja we Wotrowje mandželka 43 l. 3 m. 8 d.; Hana, rozb. Krawcec, njeb. Pětra Koča žiwnošcerja we Krjepjecach zawostajena mandželka 74 l. 9 m.

Naležnosće towarštna.

Sobustawy na lěto 1875: ff. 230. can. cap. senior Josef Hoffmann z Budyšcina; 231. farar Jak. Wornar z Špitala; 232. wojn. mischt Jarjent z Džejnikec; 233. Marija Pietaschowa z Drjezbjan; 234. Mikl. Šida z Madworja; 235. Jurij Hanczla z Bronja.

Na lěto 1874 dopkacizhu: 537. M. Th. z R.; 538. M. R. z R.

Na lěto 1873: Z. P. z R.; Z. Ž.

Na lěto 1872: Z. P. z R.; Z. Ž.

Dobrowólne dary: za naše towarštno: knj. kan. cap. senior Hoffmann 1 ml. 50 pj.; M. Pietaschowa 70 pj.

Za f. wóta: pschej t. kapšana Duczman 50 pj.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

R czěszi Bozej a spomoženju duchow su dyle woprowali: Fr. Jurij 1 m. 9 pj. Šromadje: 21319 mart.

Wutrobny džak

Wuprajam z tym wschitkim, kotřiž su t česnomu darej pschinoschowali, z kotrymž buch pschi pschiležnosći pjeczdzesatletnoho jubilea babinštna wulew zmjeselena.

Madlena, žwudowjena Kyczerjowa.

We Wotrowje, 31. měrc 1875.

Katolički Porok

Układača prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyfoletna plaćizna na pósće
a w knižarni l m. 70 pj.

Ludowy časopis,

wudawany wot towarstwa S. Cyrilla a Metoda w Budyščinje.

Redaktor: **Jurij Łusčanski.**

Číslo 8.

17. hapryla 1875.

Lětnik 13.

Ńłowi kardinalojo.

Najwysšjscha cyrkwinsta hódnošć po banžu je hódnošć kardinalow. Žich ma po prawym 70 byč, tola tale lidžba njeje ženje dospołna. Woni su najbližši radžicjełojo swjatoho wótc a pomocnicy we wjedženju rozšchěrjeneje cyrkwyje. Banž sam sebi jich wuzwola, a woni maja zas prawo, po swjereži banža za cyrkej nowoho widžownoho wjercha wuzwoleć. Dwě tjećinje jich hłosow dyrbitej so we jenym zjednocžić, zo by tutón plaćiznje wuzwoleny był. Wjetšich dźěl kardinalow zdžeržnje so stajnje we Ńłonje, we srjedzinje katoliškoho swěta a swjereži swoje moch a swój čas zarjadowanju cyrkwinstich naležnošćow. Bohcy móže tohodla kóždy zapšchječ, zo je po narodnošći najwjacych kardinalow z italskoho ludu, tola pał su tež druge ludy we jich srjedzinje zastupjene. We wschitkich časach běchu mjez kardinalemi jara stawni mužojo, kotřiž so pšchez swjatošć, wurjadnu wučženošć a wulku mudrošć we wjedženju jim dowěrjenych cyrkwinstich a statnych naležnošćow wuznamjenjach. Šdych maja kardinalojo po cyklnu kšecjejanstwu swěće jara wulku nasladosć, nješchidže to jeno z jich wyškotoho zastojnstwa a najbližšeho počaha k wjerchej cyrkwyje, ale tež z jich samotnych wosobnych poččinow. Raž we swojim časju spomnichny, je swjaty wótc we konsistoriju, 15. měrca džeržanym, 6 nowych kardinalow pomjenował. Mjez nimi stej dwaj italskeje narodnošće: arcibishopaj Bartolini a Gionelli; jedyn Słowjan: hrabja Ledochowski, arcibishop pólskeju dićesow Poznań=Šněždno; jedyn Francoza: wjerch Belgiskeje cyrkwyje, arcibishop Dechamps; jedyn Žendželežan: arcibishop Manning, a jedyn Američan: San M' Closes, arcibishop we New-Yorku.

Pozběhnjenjo tšjoch drje jara zastužbných a stawných mužow k wyškotej hódnošći kardinalow zbudži powšchitkownu zajimawošć. Hrabja Ledochowski cšerpi hižo pšchez lěto we jenym hubjenym měšćazku na ruskich pomjezach za swoju

swěru a wutrobotosć, z kotrejž je prawa f. cyrkwe pschecziwo namocnomu wustupowanju pruskocho knježerstwa zamotwjał. Pschěz wosebitny, wot swětnocho knježerstwa zarjadowany cyrkwiniski sud bu wón swojoho biskopiskocho zastojnstwa wotšadženy. Wječy cyrkwe pał, šamž, najwyschšichy wjedźiczeŕ cyrkwe, wuzběhnje joho t najwyschšichej cyrkwiniskej hódnošczi, nowy najjašnišchi dopořaz, zo je swjaty wóte z arcibiskopom Ledochowskim a druhimi biskopami Pruskeje, kiž so runje tał horliwje zadžerža, jara spofojom. K wysokej cyrkwiniskej hódnošczi pschindže arcibiskop Ledochowski mjez tym hač je we jastwje. We stawiznach tschesczaniskeje cyrkwe namata so jeno dwójcy podobny podawł. We 16. stotetku bu stawny jandželski biskop Fisher wot bamža Pawoła III. t kardinalaj wuzběhnjeny, mjez tym hač bě wot surowoho krala Henricha VIII. we jastwje džeržany a něotre dny pozdžišcho po poručnošczi tohosamoho morjeny. Druhi we jastwje kardinalaj wuzběhnjeny biskop je arcibiskop Tournon, kotryž bu we lěcze 1705 wot bamža Clemensa XI. do China poštany, zo by tam wschelate wudyrjene pschekory wujednał, thěžor pał da joho do jastwa thknyč, we kotrymž wón hafo kardinal za tsi lěta wumrje.

Pomjenowanjo arcibiskopa M' Closesky t kardinalaj je tež wurjadny podawł. Ze to přeni kardinal we zjenoczenych statach pońócneje Ameriki, kotrejž so, taž tam wuthadžace nominy pisaja, z tuthym powyščenjom jenoho ze swojich arcibiskopow same tež čsesczene spóznaja. Hizo we lěcze 1844 bu wón t biskopej swjećeny, wustojnje wjedžesche wón najprjedy diöcesu Albany, z kotrejž bu we lěcze 1864 za arcibiskopa do New-Yorka powořany. We čřasu 10 lět, we kotrychž rozšchěrjenej diöcesy pschědsteji, bu tam za katolske naležnosće jara derje starane. Nowe cyrkwe buchu twarjene, mjez nimi wuznamjenja so nimale dohotowjena biskopska cyrkej we New-Yorku, kotraž budže najkrasnišcha cyrkej we Americy, wjele nowych wosadow a katolskich wustawow bu zařoženych. Z wuzběhnenjom arcibiskopa we New-Yorku t hódnošczi kardinala pał chychše Pius IX. tež jara swěrných katolikow Ameriki počsesczicž, kotřiž tał bohate wopory za cyrkwiniske naležnosće pschinjesu. Dofelž we Americy njepodpjera so cyrkej a jeje wustawy wot stata, tež bohate fundacije so tam njenamataja, ale wěřivi zařožeja a zdžerža cyrkwiniske wustawy z dobrowólnymi darami. A kał njeje so katolska cyrkej pschěz swoju samotnu móe tam zařorjenika a rozšchěrila! Na započatku nětečischoho stotetka běchu tam 3 biskopja a wokoło 200,000 katolikow, a nětko hižo 59 biskopow a 6 japoschtofskich wikarow z wjac hač 7 millionami katolikow. Skoro žane lěto so njeminje, we kotrymž so njebychu nowe biskopstwa zařozelł. K 7 arcibiskopstwam, kotrejž běchu dotal we zjednoczenych statach pońócneje Ameriki, su pschěd krótkim 4 biskopstwa t arcibiskopstwam wuzběhnjene; su to Boston, Philadelphia, Milwaukee a Santa Fe, tał zo je tam nětko 11 arcibiskopstwow. Tał rozwija a roscze katolske cyrkej z swojej samotnej mocu, bjez wschitkeje statneje podpjerhy.

Kardinal M' Closesky bě hižo 7 lět biskop, hdyž so kardinal Manning, kotryž bu na thysamym dnju t tutej hódnošczi powyščeny, do křina katolskeje cyrkwe wróci. Wón so narodži 1808, joho nau bě zapóřkanc we jandželskim

ejnje a wěšty čas tež direktor stawnje jandželskeje banki. We swojich schudijach pokazaja bohate duchowne dary, kotrež z wulkej pilnosću lubkasje. We Džforcze zpšhecželi so tež z prjedawšchim dohłołětnym ministrom Gladstone-om, kotryž we přėnich lětach swojoho wysłoho zastojnstwa wschelate sprawne žadanja jandželskich katholicow społoji, we poslednich lětach pał we pišnje a ryczi wučzbu katholickeje cyrkwy pschima a hani. Po z wulkej khwalbu dokonjanych schudijach bu młody Manning anglikanski farač we malej wosadze. Tu woženi so, tola po 6 mėsacach hižo wumrje joho mandželsta. Za krótki čas pomjenowa Manninga, kiž so hało stawnny přėbač wuznamjenjesche, biskop we Chichester k arcibiatonej. To je we anglikanskej cyrkwi najwysšscha hódnosč po biskopkej. We lěcze 1841 powoła joho universita we Džforcze za swojoho přėnjoho přėdarja. Džford je najstawnischa universita we Zėndželstkej. We tym času nasta mjez wučzenymi anglikanskeje cyrkwy pschětoru we nastupanju skutkowanja huady Božeje we sakramencze kschězeny. We tutej pschětorje rozsudži stónčnje statna wyschnosč, sčto ma so we anglikanskej cyrkwi wėricž. Pschěčiwu tomu, wosebje pschěčiwu tomu, zo chce swėtna wyschnosč cyrkwinste naležnosče stónčnje rozsudžecž, žėhnychu so najstawnischi duchowni anglikanskeje cyrkwy, mjez nimi wosebje tež Manning. Za njoho, kaž tež za wjacy druhich bu to hłowna wina, zo wón do katholickeje cyrkwy so wróci. Zo bė wón hižo wjac lět prjedy na puczju k ni, dopokazaja wschelate mjenishe pisma, kaž wosebje tež přėdowanja, kiž bė wudač. Hišcže 4 njedzele prjedy, hacž swoje zastojnstwa žtoži a wot kardinala Wisemana wo pschimzaczo do katholickeje cyrkwy proschěsche, namjetowachu nětotfi mőcni pschěczelojo najwysššchomu jandželskomu ministrej, zo by Manninga khėtse k biskopej pomjenowač, a jomu jene runje wupróznjene biskopstwo dač a tač za anglikansku cyrkej ždžeržak. Tola minister je na tónle namjet wotmōkwit, zo je to wopacžny frėdč, Manninga wot nastupjenoho puczja wotwobrocžicž. Tač durbjesche kōždy sudžicž, kiž joho znajesche. Žoho wožimjesche jeno jena žadoseč, žadoseč wėrny mėschnik Boži bheč a tač za čzesč Božu a za wėrne zbožo blišschoho njepšchewajacy skutkowacž. Hdyž bė spōznač, zo anglikanska cyrkej bōjšku wėrnosč njewobšhnye a zo su mėschniske swjecziny we nej njepšchěwne, njemōžesche joho ničtō woidžeržowacž, do cyrkwy zastupicž, kotruž za jeniczy wėrnu spōzna. Dwė njedželi pschėd jutrami 1851 wotpołōži wón we Londonje katholicke wėry wuznaczo. A krótki čas potom bu we Romje k mėschnikej swjecziny. Do Londona so wróciwšchi, bu wón superior we jenym klōšchreje a skutkowasche jara spomōžnje. Žoho přėdowanja pohnychu kōžde lėto wjacy stow ludži najbōle wučzenych powołanjow, so wrócičž do katholickeje cyrkwy. Swjaty wōč pomjenowa joho k probstěj tachantstwa we Westminsteru. Hdyž bė 1865 kardinal Wiseman wumrječ, a hdyž mėsjesche tachantstwo nowoho biskopa wuzwolecž, njebė Manning mjez tamnymi tšjomi, z kotrychž mėsjesche swjaty wōč jenooho biskopej postajicž, dokelž so kanonikojo strachowachu, muža k najpřėnischej hódnosčji wuzbėhnyč, kotryž bė hačle 14 lět dohł katholic. Tola s. wōč joho lėpje rozjudžesche; njewuzwoli žanoho tšjoch jomu namjetowaných kandidatow, ale 30. hāpryla 1865 bu Heinrich Eduard Manning k arcibiskopej we Westministeru pomje-

nowany. Cyła Zembzelska, katolikoj to kaž protestantoj to, spóznachu bórzny, zo je bamž prawoho muža wuzwolil a zo kardinal Wisemann lěpšeho nastupnika njeje dóstač mohł.

Archieškop Manning wopokazuje we swojim zastojništwje spodźiwnu pilnosć. Žadny tnyžoi so njeniše, we kotrymž njeby we telej abo drugej cyrkwi, husto wjach króčž wobdžoi přédował. Njepschěstawajcy skutkuje za twarjenje nowych schulow. Na wschitkich skutkach křesćanskeje miłosće so wón wobdželi, stara so za položenjo wotšuda džělaczerjow, njez kotrymž ma wón jara wulku nahtadnosć, je wopravdžity wótc a swětny pastyr jomu dowěrjenoho stadla.

Nowinki a powjeseče.

3 Łuzicy a 3 Sakskeje.

3 Kufowa. Schtwórtk, 8. hapryla swjećeske wučer Augustin Bräuer pjeć a dwacyzi lětno zastojnišće jubileum. We pschipožnaczu joho dohtolětnoho, swědomitoho a swěrnoho skutkowanja dósta wot tachantikoho konsistoria we Budyšinje česny dar, a bu wyshe toho wot knj. probsta Dr. Eiselta hafo schulstoho dohtadowanja, schulsteje wosady, wokołnych katolskich wučerjow, swojich schulerjow atd. z darami zwješeleny. Tež wyshe dostojne knještwo we Marijnej Hwězdze, we kotrohož wustawje wučer Bräuer tež rozwuczuje, wobdželi so na swjedženju z darom we pjenězach a winje wobstejajcym. Wóh zdžerž nam zaskuzbnoho wučerija hišćeje wjele lět pschi strowoče a čerstwých mocach!

3 Drježdžan. Kaž smy hižo spomnili, swjećeske jutronečku dopekdnja přeni krolowski kaplan, nětcziški naměštnik japoichtokiskoho wifara, knjez Schčžěpanek złoty jubilej měšchništwa we Zosefinstin wustawje, we kotrymž je wón nimale 25 lět dohlo tak spomožnje skutkował. Šhapala bě k tomu rjenje wupychana. Wulki wěnc wyshe a wokoło duri z napisom: „Zohnowany budž, kiz pschindže we mjenje Knjeza“ dopomni na rjany swjatocžnosć. Psched šhapalu běchu holeczi wustawa we dwěmaj rynchomaj zestajane a powitachu jubilara z pschihodnym spěwom a we swjatocžnym čahom wjedžechu joho k woltarjej. Pschi zastupjenju do cyrkwe zanjese so z pischčzelemi křerlusch k swjatomu duchej, po stónčenju tohosamoho wuspěwa jubilar pschikřuschnu modlitwu a wudželeske potom pschitonnym Bože požohnowanjo, kaž je to pschi tajkej pschiležnosći waschnjo. We krótkej ryczi rozestaja na jara hnujomne waschnjo wožnosć dnja za so a wuzbchowashe wesebje hnadu Božu, kotraž jomu dowoli na tynsamym měšče žadny swjedženi swjećicž, na kotrymž je tak dohlo skutkował. Na kóncu proscheske pschitonných, zo bychu pschi Božej mišči, kotraž nětko scžehowashe, tež na njoho spominali. Po dokonjenju Božeje mišče, na kotrejž holeczi wustawa spěwachu bu jubilar zas z cyrkwe pschewodžany. Z wschelatimi drohimi darami, zbožopšchajnymi listami a telegrammami bu na hnadownym dnju zwješeleny. Kral Albert wudželi jomu psches kultusministra ryczerški křadž zaskuzbnoho rjadu.

3 w u t r a j a.

Pruska. Biskopja Pruskeje, kiž běchu we přenich dnach tohole měsaca we Fuldze zhromadzeni, zo bychu swoje dalšce zadžerženjo pschecziwo nowym, chrtwi tak njepscheczelnym zakonjam wuradzili, su mjez druhim tež z wosebitnym listom křěžora prosyli, zo by so zakoni, kiž dotalschu statnu podpjeru chrtwinski wustawam woczehnje, zas zběhnut. We tutym pismje praja biskopja mjez druhim: „Tónle zakoni sebi wot biskopow a duchownych žada, zo bychu slubili, zo džejbža bjez wšchoho wuměnenja statnym zakonjam poczisnjeni byč, hewal so jim statna podpjera zopowje. Takle slubjenje njesnjese so ze swědomjom křesćana. Zaposchtolowje a njesměrna čžrōda křesćanskich martrarjow su radšo smjercž čžerpjeli, hačo zo bychu so statnym zakonjam a wustazam wyšchnosčow poczisli, kotrež jim wzjewjenje bōjškeje wěrnosče zakazachu abo zaprěčzo křesćanstwa sebi žadachu. Wny njemōzemy tak tamne slubjenje čžinicž. Wyšche toho njesju tamne statne podpjeru, kotrež biskopstwa a duchownstwo dōstawa, dobrowolne, ale ze swojej čžesčeju je so Pruska k wustaczenju zwjazaka a hačo krutu winowatosč na so wžala. Zaprěčzo tamneje podpjeru wubudži we wutrobach katholicow čžim bōlosčiwšce zacžucža, dokež so duchownym druhich wuznacžow dothodny polěpsheja. Najbōle pak žrudži nas woczehnjenje tamnych dothodow, dokež so hačo khostanjo za zadžerženjo biskopow pschecziwo mejštim zakonjam wudawje, kotrež wmwjesč biskopja a duchowni pomhacž njemōža, bjez toho zo bychu swoje najšwjeczišce winowatosče a wot Boha postajene zarjadowanjo chrtwje ranili. Wny njewobrocžimy so na sejmu, we kotrymž so po zdacžu křesćanske zmyšlenjo pschecy bōle pomije, ale na Waschu křěžorsku majestosč z proštwu, zo hysčeje swoje najšwjeczišce wobkručenje zakonjej zopowje, kotryž rani zawěšćene prawa a kotryž budže kužot njewuprajomuce žrudoby a mucženja.“ Křěžor Wilhelm je na tute biskopske pišmo pschekž ministerium wotmołwił. Wotmołwienie je jara njepscheczelne, we nim čžinja so biskopam chle njezastžžene poroki a praji so, zo je so tamny zakoni z křěžorowej domolnosčeju sejmek pschepołožil, a zo so tohodla tola žadacž njemōže, zo by wōn po pschiznacžu wot sejma jomu wobkručenje zopowje. Z toho mōže so spōznacž, zo pruske knježerstwo so wot nastupjenoho pucža wotwobrocžicž njedža. Katholicka chrtwej budže tak we Pruskej nowe pruhowanja a šylne wichory wudžeržecž dyrhjecž.

Pruska. Wjerchbiskop Dr. Förster we Wracžiskawje bu wot pruskeho knježerstwa napominany, zo by so sam biskopstwa wotrejek. Tola je na to wotmołwił, zo knježerstwo prawo nima sebi to wot njoho žadacž, dokež biskopske zastojnstwo je wot chrtwinskije wyšchnosče jomu doměrene. Knježerstwo pschijnese nětko chlu naležnosč pschek chrtwinski sud we Warlinie, kotryž je hižo dweju biskopow wotšadžil. Dr. Förster tež nicžo druge njewocžatuje. Boho rozščěrjena biskopsta wosada pak pschihotuje so k šwjatocžnomu wobooidženju joho pječdžesatletnoho měšniškoho jubilea, kotrež so 17. hapryla šwjeczi. Šdny joho pruske knježerstwo wotšadži, drje so do tamnoho džěla swojeje diocesny poda, so-tnyž k Rakuskej sluscha. Pschi wostupjenju Schlezyniske buchu nježy mjez Rakuskej a Pruskej tak čžehnjene, zo so Wracžiskawska diocesa dželi a tak je tež

zwościło. Ze Statusej ma wjerchbiskop wjele lěpšce dohody hacž we Pruskej, tam ma tež jara rjany hród Johannisberg, hdžež tež we lěče, hdžž jomu čas dowoli, bydli.

Pruska. Knježerstwo je nowu jara waznu kroczel we potkoczowanju katholickeje cyrkwie sejnilo, kotraž dopokaje, zo je tež k wschomu druhomu hotowe, zo by cyrkej we Pruskej poczisczalo. Artikel 15. 16. a 18. pruskeje wustawy ma so zběhnyč a prawa katholickeje a protestantiskeje cyrkwie maja so pschez nowe zakonje zarjadowacž. Sejmej je so to hižo pschedpožiko, a wjerch Bismarck znaje svojich podwolnych ludži we sejnje, njetrjebajce tohodla za wjele winami pytač, z kotrymž bu tule cyle njewozatowanu kroczel zamołwať. Wjetschina sejma wěcže tež bjez winow Bismarckowu wolu dopjelni. Po tuthym pschedkožku ma cyrkej pschetač byč nabožnište towarstwo, ma zhubić wschitte prawa, swoje naležnosće samostatnje rjadowacž. Zastojniski zwjazt z cyrkwiniskimi wyschnoscemi je roztohrnjeny a zakazany a stat žada sebi sam prawo, wschitte duchowne města wobsadžecž. Hacž dotal bě koždomu pschipožnatomu nabožništomu towarštwej pschez krajnu wustawu zaručene, swoje znutskomne naležnosće samostatnje rjadowacž. Article, kiž to postajeca pať maja so nětko zběhnyč, a cyrkej budže wot liberalneje wjetschiny pruskeho sejma zakonje dostawacž, kotrymž so dobrowólnje ženje pocziscnyč njebudže. Podobne wobstejenja taž we Schwaicarskej drje tež Pruskej hroža.

Pruska. Druhi nowy zakon, kiž so bóržy pruskomu sejmej pschedpožiko, postaja, zo maja so wschitte kłóschtry we Pruskej zběhnyč. Žid zamoženjo staji so pod statne zarjadowanjo. Tamne sobustawy kiž su pschi zastupjenju swoje zamoženjo kłóschtrej dati, dostanu tesame wrócene. Ze zamoženja dostanu sobustawy zběhnyčnych rjadow na čas žiwjenja wěšty wumjent. Schěšecž měsacow po wozjewjenju zakonja dyrbi zběhnenjo zřadowane byč; tamne rjady, kotrej maja schule, dostanu 2 lěče dowolene, zo bychu swoje naležnosće zarjadowacž mohli. Nělotre rjady, kiž maja khorých wothladacž, maja hacž na dalšce wobstacž.

Pruska. We diocesy Münster, kotrejež biskop Dr. Brinckmann je we jastwie, je joho naměstnik postajik, zo by so po kóždej Boži mischi wotče-nasch a strowa-sy-Marija zo jatoho wjercha diocesy spěwalo. Nětko je knježerstwo wuczerjam a wuczerštam kručje zakazalo, džěči do cyrkwie wobjicž tak dotho, doňž so za biskopa prosy.

Pruske. Nětczišce pruske knježerstwo je surowje njeznjesliwe, njedha sebi lubić dacž, hdžž so joho njesprawne zadžerženjo pschecziwo katholickam rozjudžuje, taž sebi to zasluži. Belgiske nowiny a biskopja we pasyrskich listach ryczachu wo njespscheczelnym pschesczehanju katholickeje cyrkwie we Pruskej a hnydom hóršchi so pruske knježerstwo, a by najradšcho Belgisku khostalo, dofelž jeje knježerstwo nowinam a druhim zakazacž njedha, wo pruskich naležnosćach pisacž, rycžecž a jawnu njesprawnosć cyrkwiniskich zakonjow rozjudžecž. Belgiske knježerstwo je pať na to wotmołwilo, zo je Belgiska njewotwisny kraj, a tohodla nima tam Pruska rozlazowacž. Tež wot Italskej je pruske knježerstwo pschedkrótkim podobne wotmołwjenjo dostalo, hdžž sebi žadasce, zo by italske knježer-

stwo bamżej zakazało, zo so wón njeby pschecziwo pruskim mejskim zakonjam z nowa podobnje wuprajik, kaž je wón to we poslednej encyklicki czinił, hdžež praji, zo su tamne mejske zakoneje cyłe njeplacziwe. Tola italske knjezeřstwo njeje we tutym nastupanju prustomu k woli bylo.

Rakuška. Kaž bě wotrhyzane a kručje postajene, puczuje rakuski kňězor nětko we Dalmaciji. We Trieste, hdžež so najpriedy poda, bu wopomnik k czejszi jeho bratra, archiwójwody Maxa, kotrohož pozdźišcho hało mexikanštoho kňězora zatśělchu, swjeczeny. Z Trieste jědzesche do Italije, do Weneciga, hdžež so z italskim kralom trjechi. Tu bu wot italskeje kralowskeje swójby, kaž tež wot wobhydlerjow města jara czejsčownje powitany. Wo tutym zetkanju so nětko jara wjele we novinach piša. Pruske nowiny a wschitke tamne, kotrej so wot pruskoho knjezeřstwa płacza, su jara njespokojne, zo stej so dwaj mócnej wjerchaj, pschemodzenaj wot swojeju prenjeju ministrow, trjedhiloj, mjez sobu wuradźaťoj, bjez toho, zo by Bismarck k tomu pscheproschenty abo praschany był. Zda so, hało by we Pruskej strach był, zo mohťoj so Italska na Rakuska a suadź tež Francoska zjednocizć a pschecziwo pruskej namoch mustupowacć poczınjecć. Zo so tola ničzo tajkoho stało njeby, chychče tež pruski kral do Italskeje, tola lětarjo jomu to wotradžichu, a nětko bu pruski kronprync na dobo khorwath, zo dyrbi kaž nowiny pisaja, do južneho czoptišchoho kraja, a je tohodla hižo do Italskeje so podať a trjechi so tež měscje něhdze z italskim kralom. Dny psched nastupjenym pucžowanjom wuradźowasche hušto a dołho z wjerchom Bismarckom.

Schwartz. Swjedźen jutrow bě tam lětša jara njewjesokly. Dofelž su prawje postajeni mješnicy hischče z kraja wupokazani, dyrbesche so lud sam k Božim službam zhromadžeć a to nic we cyrkwach ale we bróžujach, dofelž cyrkwy su we moch tamnych duchownych kiz je stat postajał. Zrudnišcho je za starych a khorých ludži. Mješnicich, kiz na pojinezach bydla, wopytuja drje wschelalo drasczeni swoje stadko, tola su we stajnym strasche, zo so wot policajow spóznaja a do jastwa tytnu. 14 mješacow traja tele zrudne wobstejenja. Duchowni dawaja najrjeisiche pschiklady woporniwosče. We jenej wsy, Mervelier z mjenom, slukuje hižo 40 lět pobožny mješnik, Pětr Josef Moutet, we prawdže japoschtoski muž, kiz so wosebje pschěz miłosć wuznamjenjesche. Wón bě jeno za křudnych žiwj. Psched 15 lětami woslepi drje, tola to njezadzewa jeho we swojej wosabje dale slukowacć. Dofelž bě hižo stary a křpy, njetrjebasche z kraja. Lěto 1874 bě za njoho czejske lěto. We wofolnosći njeběchu katholicych duchowni a duž mješesche wbohi pschewjele džěla. Sřjedz noch dasche so wjele hodžinow daloko po horathych pucach wodžicć, zo by khorým s. sakramenty wubželať. Wot započatka jutrownoho cžasa bě tať rjec wodnjo a noch we spówjednym stole. Mjebu mucžny, hdžj jeno mőzesche njesmjertne dusche za Boža dohymacć. Jutrownu sobotu bě wot pschipođnja hacž wječor do jědnateje hodžiny me spówjednym stole; a jutrončku rano zahe hižo zas. Džewječich chychče Božu mschu džeržecć. Zu cyrkej maja we Mervelier jenu bróžnju. Farat Moutet, hacž runje jara mucžny, chychče tola jutrončku spěwacć. Z pozběhnyjem hłosom spěwasche wótsje, přědowasche po scženju hdžj k „sanctus“

pschindže, napanj jeho skaboseč, močy pať so z džela zas wrócjichu, wón psche-
zohnowa, wza f. wopravjenjo, pschilehny so f wottarjej a tu pany a da swoju
dušču tomu, kiž je prajil: „Sa sym horjestaczo a žiwjenjo.“ Tak wumrje
swěrnj měščnik mjez swojimi wosadnymi, kiž horce slyzy pschez njoho ronja.

Amerika. We Buenos-Ayres stachu so jurowe podawki. 28. februara
bu kšoftr Jesuitow wot cirody ludu, kiž bě nimale 30,000 slyna, napanjeny,
twarjenjo z petroleum zapalene, wjacj duchownych morjenych, druzj ranjeni. We swo-
jej džijej njemdroščej zapuščej lud tež archiepskopste wobydlenjo, dokelž bě archiepskop
krótki čas přjedy pastyrski list wudať, kotryž by lud tak rozumjerzał. Knježerstwo
wotpósła wójsko, zo by kšoftrj a tež knježerstwe twarjenja psched ludom zakitaťo.
Šchtó je po prawym lud tak naschězuwať, dalšche pschepytanjo wěcy dopofaza.

(Wróczenjo f chrkwi.) Z Azije so piša, zo je wjerch nabožniščeje
sekty Nestorianow swojoho bluda so wotrjeť; po joho pschikladže drje wrócza
so tež joho wosadni, kotrychž je wokolo 100,000 katholickej chrkwi. Tole sekta
nasta we času powšchitownoho koncila, kiž so we Efesu we léče 431 džeržesche,
hdžež bu bludna wučba Konstantinopolskoho patriarchi Nestoria, kiž wučjesche,
zo swjatej Mariji mjeno „boharodžiczerka“ nješuscha, začjinsjena. Tole sekta
rozšchěrjesche so na započatku dalofo, dosahajšche hač do China. Mohamed ju
podpjerasche. Zich blud wobsteji we tny, zo wučza, zo stej we Khrystusu nic
jeno dvě naturje ale tež dvě wosobje. Wo čžifčju njechadža ničzo wjedžerž,
modla pať so tola za wotemrjetych. Wysche swjatocho kšchiza nječžesča a nje-
čžerpja swjeczatta. Ze znanjon f. kšchiza so woznamjenjeja a dwójch za džei
spěwaja wěrywuznaczo. Maja 7 sakramentow. Zich patriarcha ma móč, man-
dželstwa džělicž. Zich póst je kruty. Na 152 dnach maja so jich wěrimi
wschoho džeržerž, šchtóž wot škotu pschindže. Zich swjeczenje započinjaja so ze
khowanjam skónca a skónca so ze zhadženjom skónca pschichodnoho dnja. Pa-
triarcha sam njeje ženje mjaso, wuzwola so koždy krócž z tejesameje swójby.
Zich chrkwinška ryčž je syrista.

Maležnosčeje towarštwa.

Sobustawy na léto 1875: ff. 236. Michal Domich z Bozantec; 237. Mich.
Cyž z Now. Smjerdžaceje; 238. Michal Bjedrich ze Smjerdžaceje; 239. Wórschla
Schmelmowa ze Bernjan; 240. Michal Lipičž z Bernjan.

Na léto 1874 deřkazjichu: 539. Sak. Serbin z Nowostic; 540. Jakub Žeska z Drańcy.
Dobrowólne dary: za našče towarštwo: M. D. z B. 50 pj.; Ž. S. 50 pj.;
W. Š. 50 pj.; M. B. 25 pj.

Zemrjetj sobustaw: Jan Měrcžint z Bělcžec.

Dary za chrkwej w Czornecach abo Baczonju.

K čžejči Božej a spomeženju duščow su dale wěprowali: Křubdy džěkacjer z
Baczonja 6 mark; Njemjenowana z kšofatra 6 mark.

Šromadje: 21331 mark.

1. meje póřbže po dopotniščich kemschach procession z Budyščina do Filippsdorfa.

Gšchofat f. A. Tomowal w Budyščině.

Katholiski časopis

Wukhadža prěnju a treću
sobotu w měsacu.

Cyžolětna plaćizna na pósće
a w knihařni 1 m. 70 pj.

Ludowy časopis,

wudawany wot towarštna S. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Jurij Łusčanski.**

Čísło 8.

1. meje 1875.

Lětnik 13.

Deputacija katholicow wšchelakich narodow pola j. wótea na dnju 13. hapryla.

Czim wótsišcho njepscheczelajo zatkadžeja pschecziwo stafe, na kotruž je Ahrystus swoju cyrkej twarił, czim kruzischo dzerža so swěrnj katholicjo k swojomu widžownomu wječhej. Stawizny cyrkwyje njeznaja čas, we kotrymž by so bamžej tak wjele a tak wěrných dopokazow swěrnj a pschwišnosće ze wschitkich stronow ludu dawalo, kaž so to we našim stawa, hdžež njepscheczelajo cyrkwyje wschitke swoje brónje k powalenju a k zahubjenju japoschtokšokho stola naložeja. Wot lěta 1860 jow, hdžež Wiktor Emanuel so zwaži bjez winy bamžowe krajiny napančež a pschecziwo wschomu prawej z italskim kralestwom zjednoczić, hacž do našich dnow, we kotrychž je wječh cyrkwyje tež swoje hłowne město, haj tež swój hród tamnomu kralej dyrbjat wotstupič, tak zo je wón kaž jaty we swojim wobhyhlenju, njeminje so skoro žadyh thžben, we kotrymž njeby wjac deputacijow z Italskeje, Francoskeje, Žendželskeje, Němskeje, abo tež z balených krajinow druhich dželow swěta do Roma pschisškło a swjatomu wóteci swoju njewobstajnu swěru wobkruzalo. We najuowischim časju pak maja tajke deputacije hišćeje wjetschu mažnosć, wosebje hdž pschindu z krajow, we kotrychž so cyrkej wschelako pschescžěha, hdžež druhowěriwa wjetschina ze zakonjemi prawa katholicow rani a potkoczuje, hdžež so bamž pschi wšchelakich pschiležnosćach zjawnje hani a so jomu wot mócných ministrow najhóršche poroki czinja, kaž so to psched někotrymi dnami we prěnjei komorje pruskoho sejma sta, hdžež wječh Bismarck bamža „njepschecžela evangelia a tohodla njepschecžela Pruskeje“ zjawnje mjenowasche, deputacije z tajkch krajow móža tež domjace knježerstwa powuczić, zo katholicjo pschěz hanjenja a knježerstwe porokowanja so njebadža wotwobroczić wot wječha cyrkwyje a zatraschicž we zjawnym wuznawanju swojeje wěry.

Tajke deputacije wubudza a poshlnjeja katholickego ducha nic jeno we tamnych, kiž so na nima wobbžela ale tež we tšjacach, wot kotrychž so wotpočezelu. Swjaty wótc namaka we tajkich mócných znamjenjach katholickego žiwjenja tróšcht a poshljenje a słowa, kiž pšchi tajkich pšchiležnosćach ryčži, swěbža wo frutej dowěrje k Bohu a wo wutrobitej zahorjenosći za prawa s. cyrkwi, z kotrychž ani najmjenijeje dobrowólnje njewotstupi.

Tež 13. hapyrta, na wopomjeniskim dnju, na kotrymž so pšched 25 lětami z twjerdžizny Gaety do Roma swatocznje wróćti, a na kotrymž bu pozdžiščo z druhoho smjertneho stracha spodzijwne wumoženy, mějeske wjacy deputacijow pšchistup k swjatomu wótcu, njez nimi bě tež deputacija katholicow ze wschelatich narodow, wjedžena wot wječča Windicshgräza. Deputacija 300 wosobow šylna, zhromadži so rano we Pětrowej cyrkwi k Božim službam, dósta tu s. woprawjenje a poda so potom do Watikana. Po pšchikhadže s. wótcu dósta wot njoho Bože požohnowanjo a potom čzitaske wječč Windicshgräz adressu, we kotrejž so swjatomu wótcu najškubšče počeszczowanjo wupraji a swjatocznje protestiruje pšchecziwo wschelatomu bñudej, kotryž so wo nastupanju bamža wot nje-pšcheczelow rozšchěruje a pšchecziwo wschelatej kšchidže a njesprawnosći, kotraž je so jomu abo hižo staka abo kotraž so hiščeže pšchihotuje.

Swjaty wótc wotmołwi na to: „Dñnje wot was me mjenje cykeje zhromadžizny wuprajene słowa njespchinjesu mojej wutrobje jeno tróšcht, ale pozběhujatež moju mócu k njebojaznomu wufonjenju mojich tał wysočich winowatoszczow pšchecziwo Bohu a cyrkwi.

Prěčž so njehodži, zo smy we žnych čzajach, ale wěrnó tež je, zo je Bžus Khrystus, hdyž je na kšhizu wumrjet, wschitkim swojim wěrnym testament za-wostajit, a we tutym testamentu je drohe wotkazanja kšhizja zapřisane a na tym njesmē so ničto džimacz, dolež je Bžh swojeje cyrkwi poručit, zo ma wona wěrnosć wučiez, wěrnosć wubudži pał hidženjo a rozmnoži kšhize swjateje cyrkwe. Wulcy a njewulcy njehadža we naschich dnach za wěrnosć wojowacz, a město toho, zo bychu ju zamokwjeti, wojowaja pšchicziwo ni, do dweje stronow so dželo. Wěczi ludžo, kiž nēčžishe ludy wjedu, njepopšheja cyrkwi mócnu wliw, kiž ma na wotfudy ludow, a čhejdža ju po swojim spodobanju wodbiez, jeje bóishe zarjadowanjo po njeowobstajnym čžłowjeskim wobstejenjami pšchemjenječ, a wustaw, kiž bu wot Boha založeny a kiž je njespchemjenjomny we swojich zakonjach, k čhe čžłowjeskomu wustawej šchězinič; druzhy, wot surowoho hidženja wožiwjeni a wot močy hele pohonjowani, čhejdža we krótkim čzasu wschitto zahubiez a zapušečiz, tał zo ani šlehy katholickeje wěry a Božich službow zwostacž njedyrbja. Čacž runje so jedyn tał hrubhy skutk wuwjesč njehodži, njeda so tola přečž, zo jena kaž druha strona njewjesče Khrystusowej wulku škodu nacžini.

Dolež mamy tajkich njespcheczelow pšchecziwo sebi, mam ja, cyke duchownstwo a wschitcy dobri winowatoscz, so hiščeže pilnišcho modlicž a duchownstwo wošebje bñudne wučebhy wotwobroczeč a swóž hčos pozběhowacz a wozjemječ, zo budže Bžh zawěcže kšchidhy wječčiz, kotrejž so jošo cyrkwi staru.

Žo kych ja ze swojim pšchikhadom duchownstwo k tomu pohnuł, wobrocžu

so, wschitke dokonjane boharubjenste skutki z nowa wotšudžo, na trala, kiž je prjedy tež swjatihč we swojej wysokej swójbje měl a z wótowsej lubošču a we nui wotučenej, mojomu wysokomu zastojnstwej pschiskuschnej zahorjenošču za zbóžnosč dušche praju ja: Majestoscž! swjatocžnje was ja prošču, we njenje najzbóžniščeje knježny Marije a we njenje Božim samym a ja wam to praju was samych dla, njemužiče swoju prawicu, zo byščeže nowy zakon t ischodže cyrkwe podpisat. Dotelž to, wó čimž je rječ, čce duchowništvo zahubič a hdy by móžno bylo, tež chlu katholicu cyrkej powalicž. O Bože dla, Majestoscž, njepočezujče swoje winy pola Boha z tym, zo swoje swědomjo z nowymi matrami pschecžimo cyrkwi do njeměra stajiče. A sčtož ja wam praju, to praju ja tež wschitkim, kiž maja móc nad ludami zemje: Pschestańče a njenaslupeče žanu nowu froczel na puczu kotryž was do najhórščoho nježboža wjedže.

A kak je to móžno? Za so dopomnju, zo Tertullian, Justinus a tať wjele druhich zamołwjerjow katholicseje wěry, psched pohanskimi, pschiboham skužownymi a nic fšchecžanskimi a katholicimi wječami swobodnosč katholicow zamołwjadu a hjo tehdom dopokazachu, zo su woni najswěrníšchi poddani a zo mējachu tróšcht a wjesoloscž, žhonicž zo pschecžěhanjo wotebjera, zo matrwanjjo pschestawa. O ja nješym Tertullian, ja nješym s. Justinus, ja šym naměstnik Khrystusowy a hačrunje nješkodny, pschivolam ja wschitkim, kiž maja móc, zo bychu pschestali. Za jich prošču a wopschisaham nic spomoženja cyrkwe dla, ale jich jamotnoho spomoženja dla. Nječadža pať tele moje nutrne próstwy wuslyščež, nječ so dopomnja, zo je tónle lud pod surowošču Faraonom žakoscžo, wschědnje we próstwach swój hłós t njeju pozbehował a wó huadu a smělnoscž prošyt, zo by so z wotrocžstwa wumožik, we kotrymž žakoscžese. A Bóh poruczi Mojsesej, zo by tam schoť, a swój lud wumožik.

Mojses prošese, ale njebu wuslyšchany, wón hrožese, ale joho hroženja so zapěchu. Duž pschindže nětko po Mojsesowej porucžnosči džesacž čiwělow na egyptowski kraj, kaž je wam zuate. Zawěseče, Bóh je wuslyšchal próstwy a žakoscženjo swojoho ludu. Tak čcemy tež my dale za prawa a swobodnosč cyrkwe proščež, čcemy njepschestawajcy t Bohu so modlicž, zo by swój hněw změrowal, a ze svojimi khostanjemi pschestal, a hdyž to najmėnje woczajemy, budžemy wižecž, zo je prawica wschohomócnoho pschemjenjenjo pschinjestla a hłós slyščež, kiž t našchomu tróšchtej praji: „Wolaujo džězi Israel je te nui pschischlo.“

O moj Božo, ja Tebje nutrne prošču, wuslyšch swojoho naměstnika, hačrunje snadž je najnjehódnišchi mjez wschitkimi, kiž su jomu do přědla schli we minjenych nimale džemjatnače lěttotetkach. O moj Božo, ty jy tule katholicu wintcu stworik, a z Twojej drohej krewju wumožik. Dopomni so na nju, dopomni so na ludy, kotrež tebe wo smělnoscž prošča, a hdyž tutych pschitonnych žohnujesč, žohnuj tež wschitkich, kiž su zdaleni, a wubudž we wschitkich wutrobach, kotrež hiščeže njeisu nabkazujene a zatwěrđnjene, žive začučža wěry, a we tamnych, kiž twojej dobročiwoscži tať wulku twjerdosč napšhecžo stajaja, t najmjeri-

šhom začučjo čješče, zo bychu chrkwi na jese puczu bale hič bali, kotrhž sy ji ty sam pokazal, skutkowacž swjatosčzenjo ludow.

Mjez tym chcemy pač so za to staracž, zo bychu swjate spěwy we domach Wožich so dale zanofchowali a hdyž budžemy, kaž so nadžijamy, Wožu pomoc dóstacž, pscheju ja wschitkim, zo bychu frute wobstajne stołpy byli, kiž so nawalow nje-pschecžela nještróžja, abo njezatschafomne sfačy, kiž harwacy wíchor wutraje.

Nětko pač poklačeje pschod Bohom a proschče wo tamne požohnowanjo, kotrež wutrobotosčž podawa a hižo dóstatu zdžerži, donž nam popschate njebudže, zo kónc žych dnow docžakamy a zesłhadžzenjo slónca dobhčja, měra a pokoja. Teke žohnowanjo njech so rozschěrja mjez waschimi swójbami a nšech je wobohacži z dobrnymi počinkami, zo bychmy wschitcy pschěz zastupnu próštnu kralowny swjatyh a wschitkich swjatyh samych hódni byli Boha khwalicž a čješčicž do wěčžnosčje.

Teke słowa s. wótea, kotrež tež wschitke italske nowiny wocžisčezčachu, su pola italskoho knježestwa multí njeměr zbudžike. Ministerium je rycž hnydom italskomu kralej pschípóstało, a Wiktor Emanuel je nad njebožaznymi słowami wjercha cyrkwyje hčuboko hnuty był, kaž to słowa pokazaja, kotrež je ministerijej hačo wotmołwenjo pschípóstał. Swjaty wóte njeda so wot mócných zemje ani zawjesčž a zhebacž ani zatraschicž. Wěrnosčž a prawda namača pschěz njoho kóždy čas pschípóznacžo a khwalbu, žža a njeprawda, njech so wobohóžje wot tohož dce, so wotjudži a žjawnje začisnuje. Zaposchtoski stoł woštanje tał „stołp a wjerbdžizna wěrnosčje.“

Žloty měšchniski jubilej wjerchbiskopa Dr. Förstera we Wraczišlawje.

Jara zaslužbny wjerchbiskop rozschěrjeneje Wraczišlawsteje diócesy, do kotrejež tež Serbja Kulowsteje fary slusčēja, swjećesčje, 17. hapryla pod wschitkownym wobdželenjom swojich wosadnych swóž žloty měšchniski jubilej. Žrudne cyrkwinsto-politiške wobštejenja, pod kotrymiž Němsta a wosebje Pruska čžerpi, nje-pschidachu, zo by so žadny swjedženi z tamnymi zwontkownymi swjatocžnosčžemi woboiščoł, kotrež bychu we druhich měrných časach wjeselo powyschili a hiščeje powschitkownišče wobdželenjo pschihotowali. Wě džěn tola ministerium we Warlinie a pschěz to tež wyschnosčje města Wraczišlawy swojim zastojnikam kažakazo, so na tutej swjatocžnosčži wobdželicž, kotraž runje pschěz to wuraz njetajeneje lubosčje a wěrnoho čješčžowanja pokazowasčje, dofelž wschitko, sčtož so sta, njebě poručžene, ale dobrowólnje dokonjane. To pač runje ma wjele wjetšchu waznosčž. Ze wschitkich stronow rozschěrjeneje diócesy, kotrejež džěl tež we ruskšej Schlezynskej leži, pschinjese duchownstwo a katolski lud swojomu čješčžowomumu wyschšchomu pastrej svoje zbožopschecžja, kotrež buchu tež najbóle pschewodžene wot rjaných najbóle jara drohich darow.

Pjatt popołdnu, 16. hapryla pschindže tachanstwo a deputacija Wraczišlawstoho a wontkownoho duchownstwa do wjerchbiskopskoho hrodu a pschinjese jubilar-

jej we ryczninych słowach swoje zbożapšhecza, kaž wobtruczenja balscheje wobstajneje swěty. We tymśamym wotpohladanju pschindžechu tež wotpóslani unifersity, študentow a wšchelakich katolskich towarstwow města. Poslednišče buchu wjedzene wot hrabje Ballestrem-a, kiž pschi tym wumjelscy wuwjedzenu adresu pschepoda. Wjeczor džewjatej hodzinje bu wjerchbiskop we rjenje rozšwětlenym dworje swojoho hrodu wot wšchelakich katolskich spěwarskich towarstwow z pschihodnymi spěwami powitanj.

Sobotu, na dnju swjedzenja samym, mějesche wjerch biskop swjatocžnu Wožu mschu we domje, cyrkwinste drašty a sudobja, kiž so pschi njej trjebachu, běchu jomu džei prjedy k wopomnjeczu na rjany swjedzen darjene. Do doma bu wjedzeny wot katolskoho zemjanstwa Schlezynsteje, kotrej bě so jara bohacze k tomu zescho a wot duchownstwa swojeje diocesy. Cyrkej bě z pobožnymi pschepelnjena. Po kemschach pschinjesechu jomu zemjenjo swoje zbožapšhecza.

Heinrich Förster narodži so 24. novembra 1799 we měsće Groß-Glogau, wopytowasche najprjedy schule swojoho narodnoho města z wulkej khwalbu a pschindže we 1821 do Wracziškawy, zo by so k měšchništwej pschihotował. Swoje wotpohladanjo dosahny, 17. hapryla 1825 bu k měšchnitej swjeczeny. We tymśamym lécze hiščeje bu za kaplana we Ringnicach postajeny. Ze swojej pilnosczu we zastaczu swojeje skužby dobu sebi luboscz swojich wosadnych we tak wulkej měrje, zo joho njerady puschějichu, hdž bu we lécze 1828 za fararja do Landshuta powołany. Tu stutkowasche wón džewjecz lět a zasluži sebi powšchittownu ežescz a luboscz, wón sam njemije tóule čas najžbožownišchi swojoho žiwjenja. Tola joho biskop chychše joho moch a wustojnoscz, wosebje joho ryczninoscz lěpje trjebacz a powola joho we lécze 1837 za předarja do biskopsteje cyrkweje we Wracziškawje. 16 lět dotho je wón na najprejšichej klěty diocesy słowo Wože wozjewal a ze swojimi zahorjenym předomanjami we wjele tysac wutrobach hasnjenu swěcu kšchěcžansteje wěry z nowa zaswěcizil, luboscz k poczjinosczji wubudžal a džeržal. Ženje njebudže katolska cyrkej Schlezynsteje zabych, kał spomoznje je Heinrich Förster hało předar we Wracziškawje stutkował we tamnych lětach, hdž bježbóžny Ronge wustupi a tak wjele k wotpadej zawjedže. Tu zamokwjesche bjež bojosczje ze swojimi jasnymi słowami wěrnosczje katolsteje cyrkweje. Někotre lěta pozdžišcho, 1848, hdž we wšchitkich stronach muczenja pschecziwo swětnaj wyschnosczji so pokazowachu, napominasche Dr. Förster k postuschnosczji pschecziwo swětnaj wyschnosczji.

Po smjerczi kardinala a wjerchbiskopa Melchiora Diepenbrocka, kotrohož mjeno a stutkowanjo we wěčnym wopomnjeczu zwostanje, bu Dr. Förster 19. meje 1853 jenohófuje k wjerchbiskopej wuzwoleny a 18. oktobra wot kardinala Schwarzenberka swjeczeny. 22 lět wjedže wón nětko jenu z najwjetšich diocesow we strašnych časach k spomozenju wšchitkich jomu dowěrjenych. Tež swětnaj kšchěcžanstwo Pruskeje bě z joho stutkowanjom jara spotojom hacz do najnowišchoho časaja, we kotrymž tute prawa cyrkweje we waznych wěcach ranicz zapoczjinasche. Kaž je wjerchbiskop we njeměrnym lécze 1848 prawa swětnaj wyschnosczje wutrobicze zamokwjal, tak zamokwja wón nětko runje tak njebojaznje prawa cyrkweje,

bu za to wot swětněje wyschnosće hižo wjac króč khostany a nětko hlada swojomu wotřadźenju napscheczo, kotrež drje najwyschši cyrkwinški sud we Warlinie we króttim wupraji, kaž je to hižo přjedy nad bispocie Martinu a arcibispocie Ledochowškim čjinił. Wraczišlawška diöcesa změje tał pschiležnosć, swěrnú pschiswifnosć, kotruž je nětko wuprajila, tež we skutku bórzy hišćeje rjenšeho dopořazacž. Swjaty wótc we Romje je tež mjercbiskopja Dr. Förstera pschi žadnym swjedženju wuznamjenil, jomu pallium pschipořlawšchi. Pallium je mała wołmjana draščježka, kotraž so nad cyrkwinškej draščje nosy, a kotruž maja jeno arcibispopja. Jeno porědko spochczi s. wótc tele wuznamjenjenje druhim zaslužbnym bispopam.

Tak rjane znamjenja njetajeneje lubosće su mjercbiskopa Dr. Förstera z nowa we čježtim čjasu poshluite, we swěrje k cyrkwi a wosadze wobtrucize. Njeh wulka Wraczišlawška diöcesa sebi joho hišćeje za mjele lět hato swojoho swěrnoho wyschjichoho pastra wot Boha wuprosy!

Nowinki a powjesće.

3 Łuzicy a z Sakskeje.

3 Budyščina. Narodny džen našchoho krala Alberta, 23. hapryl, bu po cyłym kraju swjatocznje wobondženy. We wschitkich katolskich cyrkwach běchu spěwane krmšče z khwalbnym khěrłuschom: „Tebe my Boha khwalimy.“ Budyščin bě tež khorhojemi rjenje wuphscheny a mjeczor tež z džěla rozswětleny. We wyschich schulach běchu swjedženste rhyje a druhe swjatocznosće, we wschelatich měščjanskich towarštwach zhromadne zawjeselenja. Tež towarštwó katolskich rjemjeslnikow wobondže narodny džen krala Alberta njedželu 25. hapryla jara swjatocznje. Wjeczor bě wulki sal z pscheczelemi towarštwó z města a z kraja so napjelnik, jedyn z najstarschich towaršchow deklamowasche dlějšchu basen, kotraž so swjatocznosći derje pschihodžesche a na to hrajesche so jara čježti kruč: „Zriny abo dobyčzo twjerdžizny Sigetha.“ Towaršchojo zaslužja sebi wschu čžesć a khwalbu za nałożenu prócu, kotruž su sebi k nawuknjenju a hódnomu pschědštajenju čžěžkoho kruča bracž dyrhjel. Po derje stónženym džiwadle zdžerža towaršchna zabawa hišćeje dohko hosći zhromadženych. Tak pštoni katolske rjemjeslne towarštwó tež pilnje lubosć k wótczinje a krajuomu mjerchej.

3 wukraja.

Pruska. Pruske knježerstwo njemóže so změrowacž dla zetkanja rakuschoho khěžora z italskim kralom a prócuje so nětko zadžewacž, jelizo je so mjez nimaj něšcho wujedualo, schož by Pruskej a jeje něčžiskej politicy napschecziwne bylo. Dokelž khěžor sam so njezwěri, do Stalskeje pučowacž, bu tam kronprync pšskany. Rěkasche drje we knježerstkich nowich, zo so pučowanjo jeno stanje, dokelž sebi strowosć džěczi kronprynca južny kraj žada. Ale čžohodla mějesche dha tał kronprync pschěd swojim wotjědženjom tał husto a dohko konferency z mjercchom Bismarckom, lětar Bismarck tola njeje. A nětko we Stalskej njepschěbhwa kron-

prync pschi swojéjé, kiž je we hornej Italskej, ale je hnydam dale jěl zo by krala Viktora Emanuela trjedhil. Tutón bě so, snadž runje zo by zetkanju z pruskim kronpryncom wuschol, do Neapela, po tajlim do južneho džela swojoho kralestwa podał. Pruski kronprync so njeda pschez to wottraschicž, pschez Rom poda so tež wón do Neapelsteje. Tał wjele je wěšte, zo pruski kronprync podarmo italskoho krala tał žadosčiwje njepyta a tež nic z pschezčelstwa, ale zo so tu něšto plecže, pschezimo komu, njehodži drje so prajicž. Tola njemóžne nije, zo snadž chce Pruska z Italskej so zjednocicž pschezimo japoschtokskomu stolej a wosebje pschezimo něčizischomu bamzej, kiž so pschez hroženja mócných zemje njeda zatraschicž, swójó hčós za wěrnosčž a sprawnosčž wšchubžom sčhpschicž dacž.

P r u s k a. Zednanja we pruskim sejmje, we přenjej komorje taž druhej, bčchu jara žiwe, dofelž we wobhymaj komoromaj jednasche so wo wažne, chrfej nastupace postajenja. Přenja komora pschinzja tamny njesprawny zakon, kiž katholickej chrkwi a jeje skuzownikam wuczinjene statne dohody tał dotho wotčehnje, donž so meiste zakony njepchipožnaja. We katholicich zemjanach a tež nělotnych sprawnje zmyšlených protestantskich mužach namala drje zakon krutnych pschezimnikow, tola wulka wjetšhina tež přenjeje komory pschinzja zakon, kotryž je nětko tež hižo wot pruskojo krala wobkrucženy a wozjewjeny. We druhej komorje jednasche so wo zběhnenju tšjoch artiklow pruskeje krajneje wustawy, kotrej prawa katholickeje a tež ewangeliskeje chrkwoje postaja a žarucja. Hačž runje tež tu stawni katholiccy žapóslancojo Reichensperger, Schorlemer-Alst, a wosebje rječniwy Windthorst žrudne scžehwli njetrjedawischoho pschemjenjenja tał wažnych postajenjow rozestajachu, bu namjet knježerstwa tola z wulkej wjetšhiny pschinzaty. Wyfocžesčicž pał dyrbi kóždy tamny mužow, kotřiz tola z tał wulkej rječniwosčju a z tał wjele woporami na strowocje a žamoženju za prawo rječja a skutkuj, hačž runje do přědka wjedža, zo je wšcha našožena próca podarmo, zo so jich namjeth wot hinał zmyšleneje wjetšhiny potkocja. Žawěsčje pał pschijnjenu jich stawne rječje něhdy rjane pčody. Šchtóž njestroniscy jich rječje a rječje knježerstweje strony, wosebje nahle słowa wječcha Bismarcka kěžbnje čžita, spóznaje lohcy, na kotrej stronje je prawda a na kotrej hruba namóc, a prawda wěsčje na posledku dobydže.

S a n d ž e l s k a. K tutomu kralestwjeje sčuscha tež kupa Malta, kotraž l počbnju wot Italskeje leži. Tam bu nowy arcbisop swjecženy a pschi swjatocžnosčzi wopolazachu jendželske wyschnosčje nowomu arcbiscopej wulku čžesčž. Biskopja, kiž so ze Siciliskeje do Malta swjatocžnosčzi podachu, buchu wot jendželskeje kóždže pschemjezeni. We Malta buchu we mjenje najwyschschoho žastoinika pschez joho adjutantu powitani, do woza pschemwóženi a do joho hrodu dowjezeni, hčžž buchu jim wšchelate woschemwenja pschedstajene. Na dnju biskopsteje swjecžizny dawasche najwyschschy žastojnit ppschny wobjed, l čžesčži nowoho arcbisopa, pschi kotrymž wón stawu wunjese najpředy swojej kralowni, potom bamzej Piusej a na to nowomu arcbisopej. Katholit njeby so rjeišcho žadžeržecž mohł hako tónle protestantski gouvenerneur.

S č h p a n i s k a. Dohki čžas pschihadžachu jara njewěšte a žaschmjate no-

winki z města wojowania. General Cabrera, kiz prjedy po zdaczu swěrnje f kralej Don Karlosej stoješce, da so wot španijskoho knježerstwa naryzjeć a jednasche z nim we nastupanju wójfka Don Karlosa, bjez toho zo by f tomu prawo abo polnomóc měl. Stabe knježerstwo, kiz ani wustojnosće ani pienjez nima, woczakowasche wot tutoho jednanja z generalom Cabrera, zo budža wyschcy a generalojo sprawnu wěc Don Karlosa wopušćesjeć. Štož woni woczakowachu, trubjachu do přědka do swěta a tohodla pisachu newiny tóždy dzei, zo je tekto a tekto stow abo hdyž so hodjesche tež tyjacow wojaťow ze swojimi wyschfami na stromu knježerstwa pšesťupiko. Nětko so to hafo kja wopotaža. Cabrera doby jeno něšćto karlistow za so, kotřiz so we Francoszkej zděrzowachu a f wojfku njeskuschachu a někotrych nižšich wyschťow, kiz běchu wutrobotosć zhubili. Na hłowne wójfko pať njemějesche Cabrera žaneje mocy, tesame steji čzim krućizšcho f swojomu kralej a njebudže so jednanjam pocizisuč, kotřez njesu wot Don Karlosa wuššće. Generalojo knježerstwa čakaja pšechy na slubjenu pomoc, ale knježerstwo nima pienjezy a tohodla tež nic wojaťow; hćejđža tať rady měr čzinić, ale Don Karlos njecha prjedy, doňž so joho prawa na cyku Španijsku njepšchipožnaja. Hłowne bitwischćejo je wokołosć twjerdžiznow Bilbao a San Sebastian. Tu su wšchědnje mjenišche abo wjetšche wojowania.

Belgiska. Nowi kardinalojo dōstawoju po wrōcěnju z Roma we swojich dišćesach rjane dopokazy čzesće wot swojich knježerstwow, wosebje pať wot swojich wojadnych. Najwosobnišche česne powitanjo pať pšchihotowa so nowomu kardinalej Belgiskeje, arebiskopej Dechamps-kej, we Mecheln. Po zastupjenju do města bu wot najwyschšich cyrkwinšich, knježerstich a tež wojeršich wyschnosćow powitany a potom do cyrkwy Notre-Dame dowjedženy. Tu bu jomu čerwjeny klobuč, kať jōn kardinalojo nascha šajeny a po krōtkej modlitwje bu we swjatocžnym čahu, na kotrymž swěćne a kłōšćeriske duchownistwo, katholicke towaršćta krajni zastojnicy, uniwěršita z professorami a študentami so wobdžěli a kotryž wojaćy po dwěmaj rynchomaj wobdawachu, do arebiskopskeje cyrkwy dowjedženy, hdyž běchu potom cyrkwinške swjatocžnosće. Pšchi powitanju kať tež we času čaha tšelešche so z kanonow a zwony wšchěch cyrkwow zwonjachu. Wjećor po sydomich bē swjatocžna wječer, pšchi kotřez bē pšche; 200 hošćow. Najwyschšichi kralowsch zastojnicy a generalojo, swěćni a kłōšćeršcy duchowni běchu tu we najrjeišche; pšchějenošćzi wjesele hromadže.

Naležnosće towaršćta.

Sobustawy na lěto 1875: ff. 241. Šaf. Serbin z Nowoslic; 242. Šaf. Domascha z Rōžanta; 243. Wikk. Šcholta z Rōžanta; 244. Šafub Cyž z Konjec; 245. Wikk. Duczman z Džežnikec.

Na lěto 1874 deplaczi: 541. Šaf. Cyž z Konjec.

Dary za cyrkwy w Czornecach abo Baczonju.

R čzesćzi Wožej a spomeženju dušchow su dale wewowali: 24 mark 40 pi. nahromadžene we Konjecach pšchěz knj. Šaf. Cyža; 1 m. v. Šch.

šromadže: 21356 mark. 40 pi.

Čišćečat R. A. Donnerčat w Budyschinye.

Katholiski Posol

Wukhadža prěnju a třecu
sobotu w měsacu.

Cyžolětna plaćizna na pósće
a w kniharni 1 m. 70 pj.

Pudowy časopis,

wudawany wot towarstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor : Jurij Łusčanski.

Číslo 10.

15. meje 1875.

Lětnik 13.

Zběhujenjo Kłóšchtrow we Pruskej.

Sednanja pruskeho sejma na dnju 7. a 8. meje požazaja z nowa, kaž je wjetsčina pruskeho sejma nětčyšomu knježerstwu slepje poslušna. Na dženstkim porjedze bě nowy zakon, zběhujenjo Kłóšchtrow nastupacy. Po nim su wschitke Kłóšchterse rjady a tutym podobne zjednocenstwa we Pruskej zakazane, nowe založecy so dale njedowoli; wobštejace njesmjedža nowe sobustawy pschipsuchczech a maja so we času 6 měsacow zběhnuch. Tamne kongregacije, kiž mlodošč rozwučjeja, móže ministerium hšchče 4 lěta wobstacy dac, dońž so druge moč k rozwučenju njewobstaraja. Tamne rjady, kiž su jeno za wothladanjo khornych postajene, wostanu, móža paž so tež kóždy čas pschěz kralowski wulaz zběhnuch, a su pod dohled stata stajene. Wo nastupanju zamoženja zběhnuch rjadow je zakonste postajenjo jara njejasne; praji drje so, zo sebi je stat nježada a tola woznje je pod swoje dalsche zarjadowanjo, nima niomu wo nim zamožwenjo dawacy, slubi drje, zo z njoho sobustawy zběhnuch rjadow zdjerži, a zbhny džel chce natožecy po zakonju, kiž ma so k tomu dac. To su hłowne postajenja nowoho zakonja, kiž je nětčyške pruske knježerstwo k potkoczenju katholickeje cyrkwe wudało a wjetsčina krajnych komorow we slepej poslušnosceji za dobre spóznaje. Dležšchi čas bě rječ, zo nowy zakon so seimej we lětuschim posedženju hšchče njepschepokoži, zo ma kšezor wschelake wěch na nim wustajecy, tola liberalne knježerstwo, kiž spěschnje a nahle doscy na puczu potkocowanja cyrkwinkeho žiwjenja do přědka krocžic njemóže, njeje měra dato, dońž sebi kšezorowe pschipoznacy a podpismo njeje wuskutkowało. Pschi pschepokoženju a tež pschi wuradženju we seimje namjetowasche centrum wsach krocž, zo by so tak wazny zakon tola někajkej komisiji najprjedy k drobnišomuwuradženju pschepodač, kaž so to drugdže stanje, tola wot wjetschiny bu tajki namjet tež kóždy čas zacjšnjeny.

Tola kajte winy dha ma pruske knjezeftwo za tule njespravnu kroczel, z kotrejz tał wużitne a spomożne, tež wot njełatholskich czeszczene kłoschterste rjadu katholickeje cyrkwyje z pruskojo kraja tał namócnje wustorezi? czoħodla chce tał wjele tysac ze swojich najlěpschich pobbanow, kiž su we kłoschterstim powołanju swoje zbožo pytali a namatali, a to z dowolnoszczu knjezeftwa, dolelž kłoschterste rjadu su pschez krajnu wustawu dowolene a pschipożnate, na dobo we jich powołanju zadzewacz? Knjezeftwo je so prócowalo, tajte winy pytacz, a je tež ł zakonjej ł pschewodej data a kultusminister wospětowasche je hišchcze junu we posedženju 7. meje. Knjezeftwo praji mjenujch, zo je wobstaczo kłoschterstich rjadow straschne za stat, dolelž wone stoja pod wutrajnym pschedszejiczerjemi, kiž maja swoje sydło we Romje abo we Francozstej. Zohodla móža so kłoschterste rjadu jara loħy za skutkowanjo trjebacz, kotrejz móže za stat schłódnje a straschne bycz. We rjadach knjezi tał mjenowana jesuitiska postuschnoscz, pschez kotruz so samotna wola pocjšchczi a mori, schtož je za cžłowjeła njeħodne. To su najwážnišche winy, z katrymiz knjezeftwo zakon pschewodža. Kultusminister prócowasche so tesame z wjele słowami podpjeracz a wosobnje nowy zakon ze krajnej wustawu zjednoczicz a mēnješche, zo su artikle, kiž so na wobstaczo duchownych rjadow pocžahowachu, dotal wopacžnje wukładowane a zrozemjene. Chła rycz kultusministra njeje drje niłoho pschewēdczika, zo je zbēhnjenje kłoschtrow nuzne haj z njeje móžešche so sudžicz, zo drje tež knjezeftwo žaneje winy na kłoschterstich rjadach njenamala, zo pał dyrhja so tola zbēhnycz.

Katholisch zapóskancy: Reichensperger, Schorlemer-Alt a Windthorst dopolazachu z wullej wustojnoszczu a z rycznymi słowami njesprawnoscz chłoho zakonja a próznoscz winow, z kotrymiz je jón knjezeftwo pschewodžato. Njesprawny je chły zakon, dolelž prawa katholicch pobbanow a catholickeje cyrkwyje rani, kotrejz su we krajnej wustawje Pruskeje pschipożnate. Kóždy kšchescžan móže so pomakany czucz ł wjetšej dospoknosczji a njesmě so wo docpēcju tejesameje zadzewacz. Šdžez so to stanje, tam njełnjezi ł najmjenišchomu swobodnoscz. Najlěpje a najwēscžišcho pschindže kšchescžan po wuczbye ł pisma ł žadanej dospoknosczji pschez wobledžbowanjjo tał mjenowaných scženstich rjadow, mjenujch samowólnje kħudoby, stajneje cžistoty a dospokneje postuschnosczje pod duchownym wšchšchim. Z wobledžbowanjjom tyčšamých mori wón we sebi tšojoh' straschnoho njepscžecžela, kiž so cžłowjelej na puczju ł wēcznej zbowžnoszczu napschecžiwja, žadoscz za cžasnymi lubłani, mjasnu nahilnoscz a straschne zabludženja samotneje wole. Zo by we prócowanju za tutej dospoknoszczu wēšty rjad knjezik, su so hižo wot najstarchich cžasow cyrkwyje wēšte łaznje zestajale a wot cyrkwinsteje wšchšnosczje wobtruczale. Wšchitch, kotšiz pod wēštej postajenej łazni so ł wobledžbowanju cyrkwinstich rjadow ł zhromadnomu žiwjenju a prócowanju za kšchescžanskej dospoknoszczu zwjazachu, wuczjinjachu cyrkwinstik rjad. Dolelž móže so woczajowacz, zo kóždy, kiž po dołhim swēdomithym pruhowanju sebje samoho, z wobstajnoszczu na nastupjenym puczju kšchescžanskeje dospoknosczje dale pokrocžuje, je wēscze pschihodne a ł dosahnjenu swjatoho wotpoħladanja jara spomožne, haj pod wēštyimi wobstajnoszczemi nuzne, zo so sobustawy kłoschterstich

rjadom i woblehdybowanju sczejnkich rjadom ze swjatocznyimi slubami zwjazaja a so Bohu a jeho sluzbje swjecza. We tutyh klósterkich rjadach ziemi so najrjejscha strona kshescjanstwa a cyrkej namaka we nimi najmócnischa podpieru pschi swjatosczenju człowjestoho splaha, njech wone ze swojim pschikadom njewinowatoho abo pokutnoho žiwjenja druhich i swjatosczi pohonjeja abo ze skutkami kshescjansteje luboscze njewédomoscž wotstronjeja a nuzu polozeja abo za wédomoscž a rozšerjenje kralestwa Božoho na zemi skutkuja. Stawizny swédca, zo su klósterste rjady najwuzitnische mustawy, kiž su kshescjanstu zdžekanoscz najpilnischo rozšerjeli a we kotrymž nětko hišcže tyfacy i czesczi Božej a i spomoženju człowjestwa zbožomnje skutkuja. Tola we Pruskej je to pschez nowy zakon nětko zakazane. Njeje to njeprawda poddanow zadžemacz, hdyž hcejdža po wuczbje kshescjanstwa za wjetšej dospołnosczju so staracz. Njeje to kšiwda, kiž so wschitkim pruskim poddanam stanje, hdyž so tał wuzitne i powšchitkomnomu zbozej skutkowace mustawy namócnje zběhnu? Móžja pruscych poddani hišcže doméru i swojomu knježestwu a i seimej mécž, hdyž jedyn artikel po druhim najkrucischoho zakonja po swojim wuzdacju zběha?

Winy z kotrymž hce so zamókwjeć, su dochła próžne. Klósterste rjady njemóžja za wobstacjo Pruskeje schłódné abo strasčne byč. Zo nělotre rjady pod wukrajnymi wyschichimi stoja, ničto njepřeje; tola potom dyrbjalo so tež swobodomurjerstwo zběhnjeć, dolelž ma tež swojich pschédstajenych, kiž so ani njeznaja we wukraju, mjez tym zo rjady katholickeje cyrkwje zjawnje ze swojimi wyschichimi we zwjazku stoja. Poskušnoscz, kotruž sobustawy swojim wyschichim slubja, tež ničzo strasčne njeje, dolelž so jeno počahuje na dowolene wěcy, nihdže njeslubja sobustawy rjadom slepu poskušnoscz, tał zo bychu po parucznosczzi swojich wyschichich něščto njedowolene, hrěščne czinicž dyrbjeli. Žim so tohodla njemóže něščto statej schłódné pschoporucžecž, a hdy by so pschoporucžalo, njebychu czinicž trjebali. Abó ma snadž statne knježestwo jeniczi pschiklad, z kotrymž by swój poroł wobkrucizč mohło? A hdy by něhdže sobustaw klósterstoho rjadu abo jedyn cyh rjad so zabyl, a wopravdže něščto za wobstacjo statnoho rjada schłódné wotmyslił, nima dha stat we swojim njesmėrnym wójsku tał wjele moč, zo mohł jón khostacz? Klóstersta poskušnoscz njeje za czowjela nješkodna, samotna wola so pschez nju njemori. Druhy njemotwisni a z klósterstim zarjadowanjom znaczni mužojo, kaž i pschikladej francoziki wuczenty Gnižot, praji zo je so we wschitkich lėsttotekach najwjetšcha krutoscz wole a stromy rozsudł we klósterkich zienoczenstwach pokazowal. To je tež i woczakowanju, dolelž sobustawy klóstrow njedadžja so woslepizč wot wschelakoho zwontownoho wliwa, skutkuja po hłosu swojoho swédomja, z wobstalnosczju džekajaja na dosahnjenju swojoho pomokanja, a pschi tajkich wobstejnoscžach so człowjestwa wola wobkrucza, rozsudł wěcow pschibjera. Škėrje mohł so statej poroł czinicž, zo sebi za czowjela nješkodnu poskušnoscz žada, kaž i pschikladej nětko wot biskopow cyrkwje, zo maja so zakonjam poczišnyč, kotrež su pscheczimo jich swédomju. Na wschelaku druhu poskušnoscz, kotruž sebi stat z namocu žada, njesmėm pokazowacz. Tał wjele je wěste, zo sobuželnoscz ze stawami klósterkich rjadom a žadoscz za polėpschenjom

jich wotfuda, pruske knježerstwo pohnuke njejo, rjady katholickeje cyrkwe zběhnyč. Ale wone widži, zo kłóšteriske rjady wěrne kšesćanske žiwjenje podpjeraja, zo maja mjez wěrnyhm ludom wulku nahladnosć, zo prócowanjam swobodomurjeřstwa, kotrež chce kralestwo Bože na zemi wuforjenič, najwjetšce zadzewki pschihotuja a a tohodla maja so kłóštrny zběhnyč. Tamne kongregacije, kotrymž zafoń hišće žiwjenje wostaji, pał maja so dospołnje pod joho dohled stajič, a wot joho hnadny budže wotwisowac, kał dołho změja hišće stutkowac. Snadž so wójnski njeměr bliži, a na bitwisćečach su so mišosćiwne sotry hafo najwustojnišće wothladarki ranjenych a khorych wojakow wopozake a tohodla njemóže Pruska hišće tu khwilu bjez nich wutrac. Pruska sebicnosć da po tajkim tele rjady na čas hišće wobstac. Tola so prascha, hacž snadž wone lěpje njeczinja, hdyž samotwólne rozenidu, hafo zo pod dohled stata stupja.

To móže kóždy, kiž nještronišcy wěc rozsubđuje, spóznać, zo nowy zafoń pruskomu krajei a lubej wjele wužitka wozuje a wjele schodny pschinješe.

Nowinki a powjesće.

3 Łužich a 3 Sakskeje.

3 **Budysčina.** Wot časa k čjasej pschinjesu někotre sakske nowiny wšelake wumyslne powjesće wo nastupanju nowoho biskopa za Saksku. Tak tež pschod něšto dnami wjedžachu powjedac, zo je wot najwšćeje strony knježerstwa muž do Roma póskany, kiž ma s. wótcu pohnuć, zo by zwolik, zo by so nowy sakski biskop z liberalneje strony wuzwolik. Tola nasche knježerstwo je wozjewike, zo su tajke nowinki chle njewěrne. Tesame polaza najbóle tež wulku njewědomosć z katholicimi naležnosćemi a měšćeja so do wěcow, kotrež jich ničjo njestaraja. We Sakskej pschodstaja kral japoschtokskomu wótczej muža, kotrohož chce za japoschtokstoho wifara mēč, a s. wótc ma joho wobkručic a pomjenowac, hdyž je so pschewědčik, zo je wot krala namjetowany muž hódny. To pał njemóže so we někotrych ihdženjach stac. Po smjerczi njeboho knjeza biskopa je kral Albert, kaž to knježerstwo tež same wozjewja, muža namjetowal, kotrohož najprěnscheje cyrkwinškeje hódnosće we Sakskej za dostojneho dzerži, a tohodla budže joho s. wótc tak khetše hacž je so tež sam we joho hódnosći pschewědčik, k japoschtokskomu wifarej pomjenowac. Łužica pał doštanje swojoho ordinaria pschěz wólbu kanonikom tachantstwa we Budyschinje. Wuzwoleny tachant we Łužich a pomjenowany japoschtokski wifar za herbste kraje Sakskeje njetrjebatej pał jena a tasama wošoba bhyč, kaž bě to we poslednich 30 lětach, hdyž biskopaj Ditrich a Forwerk woboj hódnosći zjednoczičtej ale ka-uonikošo tachantstwa móža sebi tež tachanta wuzwolic, kiž njeje japoschtokski wifar.

3 **Budysčina.** Pjatk 7. měje wudyrli tu we druhej hodžinje pschipołdnju we khetži pjelara Lehmana we žitnej hascy Boži wohen, kiž pał, dokelž bě wustojna pomoc wohenhascherjow hnydom k ruch, na tule khetžu wobnjezeny wosta.

3 **Budysčina.** Kaž kšychimy, budže so schtwórtk po swjatkach nowy abt za kłóštr Dšseg wuzwolec.

3 Drježdžan. Pryneczna Mathilda, najstarsza dżowla prynca Surja, dósta na dnju Bożoho do-njebies-spěcza we křapali kralowskoho hrodu přenje swjate woprawjenje. Snujomna swjatocnosť sta so we pschitomosći chłoho kralowskoho dwora a wjele druhich pobožnych.

3 Drježdžan. Njedzelu, 9. meje běchu we dmórskej cyrkwi we Drježdžanach lětsa druzi króć serbske Bože služby za Serbow we Drježdžanach a we wokolnosći. Knez kanonikus kantor Jak. Kuczant mějesche serbske předomano. Bože služoh běchu jara derje wopytane.

3 Drježdžan. Dwa zaslubnej duchownej we Drježdžanskej diöcesy, kněz přases a direktor progymnasia we Drježdžanach, Jakub Buk, rodzeny ze Zhyic a kněz kaplan a přases rjemjesnikskoho towarštwia we Lipsku, Jos. Zuhr swjećejchaj njedzelu 9. meje swój 25-lětny měšchniski jubilej. Wóh zdžerž Jeju nam hišćje k pilnomu skutkowanju prawje wjele lět.

3 w u t r a j a.

Pruska. Na pruskim sejmje džělaja nowe zakonje k spinanju katholickeje cyrkwe tak spēšnje, kaž by to z paru škło. Lěhdoma je zakon, po kotrymž so katholicomu duchownstwej a wschelatim wustawam přjedy wuczinjene dołhody z krajneje kassy dale njewuplaccjeja, we wobhymaj komoromaj pschizwath, wot thěžora wobkruczeny a wozjewjeny, wuradzi druha komora hižo zas tsi nowe zakonje k potkoczenju cyrkwe. Přeni postaja, tak ma so pschichodnje zamoženjo a wobsedženstwo katholickeje cyrkwe rjadowacž (verwalten). Knježerstwo, kotrež dotal nicžo prajicž njemějesche, změje tu nětko najwjetšje prawo, a dolež we Pruskej so wot knježerstwa prawo džěla, móže drje so stač, zo so we blizkim čjasu wot njoho postaji, zo tež dotalsche cyrkwinške zamoženjo, kaž farske kubka, zamoženjo fundacijow a bratstwow atd. tež cyrkwinškim služownikam tak dołho apowje, donž tuczi so mejštim zakonjam njepočisnu. Druhi zakon, wo kotrymž bu druhej komorje jednane, je tamny, po kotrymž ma so po namjetowanju starokatholika Petri-a tam, hžjež su tak mjenowane „starokatholicke“ wosady nastale, tutym tež prawo na zamoženjo, cyrkwe, cyrkwinške sudobja atd. dacž. Hacz runje zapóslancy katholickeje stronny suowu njeprawnosć spomnjenoho namjeta dopokazowachu, bu wón tola wot wjetšich pschizjaty. Tjeczi wazny zakon je tón, kiž kłóšctny we Pruskej zběhne. Wo nim so hižo rycjesche a pschispomni so tudy jeno, zo je po wudawanju knježerstwa we Pruskej 1032 mnichow we 78 kłóšctrach a 7763 kłóšcterskich knježnow we 836 kłóšctrach abo kłóšcterskich stacijach.

Pruska. Biskop we Münsteru, Dr. Brinckmann, je swoje křostanje we Warendorfje pschětral a wróci so 27. hapryla zas do Münstera, hdež bu tak swjatocnje witanj, kaž to knježerstwo dowoli.

Pruska. Wječhbiskop we Wraczištamje, Dr. Förster, je so do rakujkoho džela swojeje diöcesy podal. We Pruskej je joho stóřba nětko pschěd najwšchšchim cyrkwinškim sudom we Barlinje. Nima drje so tež druhoho wusudka nadžecž, hacž zo joho knježerstwo ze zastojnstwa wotsadzi. Hacz sebi po-

tom tež žada, zo joho rakuske knježestwo nuzuje, so do Pruskeje wróćić, drje je možno. Tola drje wječhbisop sam so za to postara, zo joho dla mjez Rakuskej a Pruskej zwada abo wójna njenastanje. Zo je so runje nětko na swój hródb Johannisberg pscheshdlik, njeje so tohodla stało, zo snadź by prusskomu knježestwu cšesnyč chćel, ale je to czinik kaž druge lěta, we kotrychž je tež we nalěčju tam někotry čas pscheshywał.

Pruska. We Posenskej, hđžež je arcbisop wotsadzeny, a tola we jastwje dđeržany, slědži pruske knježestwo nětko nimale lěto dołho hižo za noměstnikom arcbisopa, kotryž z počnomocu, wot japoschtolškoho stoła wuhotowanej, chrtwinste naležnosće wjedže a rjaduje. Duchownych je mało, kiž tohodla psched sudnistwo žadani a wupraschowani njebuchu, wulki džel dyrhjesche, dokelž nicžo nje-pscheradži, tež na njewěsty čas we jastwje czerpjeć. Wšcho pať je podarmo. Knježestwo njezhoni nicžo.

Pruska. Wšchelake kłóschterste rady a kongregacije, kotrejž džakomne pruske knježestwo z kraja wupołazuje, wobhladuja so druhdže za pschihodnym městom k swojomu skutkowanju. Sara zasklužbny rjad Alexianow z Aachen je sebi we Belgiskej hródb Baelen kupik, hđžež swoju khorownju, we kotrejž 170 kłudnych wothladuje, pschenjese. Sara wustojne mucžerki, knježny, kiž so po s. Worschli mjenuja, a kiž mějachu we storo kóždym wjetšim měsće Pruskeje swoje instituty za mocžehnjenje holcžatow, wopuschěza tež, tať kšěťse hacž so pschiležnosć namaka, město dotalschoho skutkowanja. Tež mikóscjime sotry a druge kongregacije za wothladanjo khornych, kotrejž drje po zakonju zběhnjene njejsu, kotrejž pať so tola poddohlad stata staja, drje so radšcho same rozjazaja abo druhdže so podadža, dokelž to je pschecjimo jich statutam a njemóže dobry rjad a wopornime zmhslenjo mjez nimi zdđerjeć, hđhž chce so stat do jich naležnosćow měsčecž. Čzas jich wobstacža je mjez tym tež njewěsty, dokelž wulaz krala móže je zběhnyč, sejm so njetrjeba halle praschecž.

Pruska. Wšchelake nowiny wjedža dživne wěch wo wotrhyčanych attentatach powjedacž; minister Dr. Falk je k woporjej wuzwoleny. Pólsch duchowni, haj jedyn wuj arcbisopa Redochomstoho wjedbu chću wěc. Z wěstoscju drje móžemy so nadžecž, zo na tajkim powjedanju nicžo wěrnoho njebudže.

Rakuska. We Gradcu (Graz), kłownym měsće Steiermarka, bě psched dwěmaj tydženjomaj někotre dny dołho hrozny njeměr a zběžkowanjo, kotrejž drje bu pschěz cuze moch a pjenězhy zbudžene. Pšchi měsće ma španiski prync Don Alfonso, bratr krala Don Karlosa, swój hrodžik, we kotrymž hižo lěta dołho bhđli. Zoni jeno pscheshywašche někotry čas we Španiskej a wozjowašche tu we wójsku swojoho bratra za joho kralowske prawa. Šđhž bu město Cuenca wot karlistow dobyte, bě tež ze swojej mandželskej pšchi wójsku. Hacž runje je so pšchi tym, kaž pšchi druhich pschiležnosćach chle cšesnje a pschecjimo pschedobhthym wobhđlerjam pscheczelnje zadđeržal, kžachn tola knježiske nowiny Španiskeje a chle liberalne pasmo Němskeje na njoho a pschipisowachu jomu a tež joho mandželskej surowosće a wšchelake njecžesne wěch. Don Alfonso wopuschězi za něščto čzasa Španisku a pscheshywašche najprjedy we Němskej.

Njehanbite knježerstwo Španijske pošta na němste knježerstwo do Warlina pišmo, we kotrymž sebi žadašče, zo byščaj so Don Alfons a joho mandželsta jataj wjałoj a španiistomu knježerstwu ł khostanju pschepodałoj, dolež stej we Euenca mordowałoj a zapalałoj atd. Němste knježerstwo by tele žadanjo tež dopjelniko. Zo wjedžešče Don Alfons a wopuschczi Němstu a pscheyhli so zas do Rakuskej, hđžež ma wjšče lubkow tež villu blizko města Gradca. Tu bę laž we liberalnym němstkim měscje hinał ł woczafowanju njebē, zmjšlenjo wulłoho džela wobhydlerjow karlistam a tohodla tež za Don Alfonsa njepscheczelne. Prjedh spomnjene kje so tu wērjachu, wšchelate nowiny bęchu dołho hižo schęzuwate, šchtudentojo němsteje narodnosčje, kiž sn pruscy zmjšleni, bęchu tał wotrycželi, zo Don Alfonskej z haru połazaja zo wón we Gradcu witany hōsčj njeje. Derje wjedžachu, zo je zmuczeny, wšchēdnje dopednja do hlowneje měščanskeje cyrkwoje ł Wozej mschi pschijecž. Tał sta so tež 27. hapryła. Mjez Wozej mschu bę so psched cyrkwu mjele šchtudentow zhromadžiko, kiž pryńca Alfonsa a joho mandželstu pschi jeju wustupjenju z cyrkwoje, hanjachu, wšchelate wudma jimaj dawachu, stowa „mordač, rubježnik, zapaleč“ na njeju wołachu, a jeju do woza puschčizčj njechachu. Pschēz poł hodžiny trajesče tale hara, stōncznje pschindžechu tał mjele policajow, zo šchtudentow rozehnachu. Nazajtra chyšče Don Alfonsa połazajč, zo so tajkich harawałow njeboji, pschijedže tohodla zas pschewodžany wot swojeje mandželsteje do cyrkwoje. Wjšchnosčje njebēchu ł wotwodroczenju niemēra najmjensče pschihotowali, hačž runje mōžachu z cžrodow ludu, kotrež bęchu wolofo cyrkwoje zhromadžene, sudžicž, zo so hara z nowa połaze. Lud cžiščesčesče so we prawdže za Don Alfonsom do cyrkwoje, wobstupowachu joho, cžiščesčachu so ł njomu, haj počjachu jazhli na njoho wusuwacž a na kobot pluwacž. A hđhž cyrtej wopuschczi bę hara hišče njetšča, dylki džēń prjedh, a su joho tež storkali. Čžežcy radži so jomu ł wozej pschincž. Pozdžišcho a wosebje mjeczor bę so wolofo joho villy teko dželawoho ludu, wuczownikow a wšchelatič próžnikow zhromadžiko, kiž wulku haru cžinjachu. Policajowje niemōžachu ludži rozehnacž, duž dhyrbjachu husarajo na pomoc pschincž. Tež na druhi džēń wospētowachu so harh, stōncznje pał buchu mjez šchtudentami a tež mjez dželaczerjeml tamni zajecži, kiž bęchu druhich nawjedowali a schęžuwali a strowy rozom so druhim zas wrōczi. Njedželu 2. meje bę Don Alfonsa zas we cyrkwoje. Po kemschach bęchu so najwosobnišči wobhydlerjo Gradca we dwēmaj rymkomał mjez cyrkwu a joho wozom žestupali a postrowiachu joho nanajčesčjomnišcho. Pschēz tał njehodne worakawstwa njejsu sebi šchtudentojo pola niłoho lubosčj zaskušili. Mēr a połoj knježi tam nětko zas.

Stalska. Pruski kronprync so tu hiščež zdžerzuje, pschēbhwa cžasto we towaštwje italskoho kronprynca.

Stalska. Na swojim narodnym dnju, 13. meje, dowoli s. wōtc Pius IX. tež nahladnaj deputaciji katolikow Němsteje, zo smē joho postrowicž. Adressa, kiž sobupschinjese, ma pschēz miłlijon podpisow.

Sandželsta. Wšty dopołaž, tał rjenje so we Sandželstej katoliske žiwjenjo rozwiija, je to, zo so tu khwilu we wšchelatič dželach kraja 12 nowhč

katholickich cyrkwojow twari. Też wjacy nowych kłóschtrów za mnichow a knjeźny so pschihotuje. Lord Osborne, bratr wojwody z Leeds, je so do katoliskeje cyrkwoje wrócził. Won wyda so z tym swojich lětnych dochodow, 3000 toleń wuczinjnych. Psched krótkim je tež admiral jendźelskeje marinje Wodehouse so do katoliskeje cyrkwoje wrócził. Wot druhich pschestupjenjow z jandźelskego zemjanstwa spomina so hišće na hrabju Kearny ze swojej mandźelskej a dźowtku, a na najstarschoho syna lord-a Hunter Blairz.

Amerika. Nowy kardinal, arcbisop W'loskej, dosta pschěz arcbisopa z Baltimora, kiž bě k tomu wot s. wótca postajeny, we cyrkwi s. Patrika we New-Yorku pod wultimi swjatocžnošćemi czerwjeny klobuk, kaž jón kardinalojo noscha. Wjele biskopow pońócneje Ameriki bě so k žadnej swjatocžnošći zeschło. Wulka cyrkej bě z wěrimymi pschepjeljena.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wojadow.

Z Wotrowa we harylu. Kšććeni: Jan, Mikawscha Krala, murjerja we Kaschecach syn; Jana, Mikawscha Njebj, žiwnošćerja we Žuricach dźowka; Michal, Michala Bobita, žiwnošćerja we Wotrowje syn. — Wumrjetj: Jakub, njeboh Pětra Wjenta, dječakcerja we Nowodworje zawostajeny syn, stary 14 l. 9 m. 20 dnj.

Naležnošće towarštw.

Sobustawy na lěto 1875: k. 246. Pětr Hascha ze Zajdowa; 247. Madlena Kuczaneć we Drježdźanach; 248. Mik. Djedrich z Radworja; 249. Jana Rynczjec z Kamjeneje; 250. Hańža Cyžankowa ze Stabelwic we Šchlezyńskej; 251.—256. z Khróšćic: Michal Póžer, Jak. Zarjenk, Marija Cyžowa, Michal Nowotny, Jak. Brušt, Mich. Serbin; 257. Pětr Pjeh z Čzafec; 258. Marija Nowakowa z Čzafec; 259. Michal Ryncz z Čzafec; 260. Jak. Donat z Nuknich; 261. Mich. Domsch ze Smjecztec; 262. Jan Delenka z Wutošćic; 263. M. Jeschki z Kopschina; 264. Jana Lipiczowa z Kozaric; 265. Kathera Pjehćec z Pozdec; 266. Marija Domschowa ze Zhhic; 267. wuczer Herrmann Jurk z Worsklec; 268. P. Krawja z Now. Jasenich; 269. Madlena Kaschporowa z Bacžona; 270. Jak. Pjeczka z Now. Wjesti; 271. Jak. Bryl ze Star-Cyhelnic.

Na lěto 1874 dopkacizhu: 542. Š. R. z R.; 543. Jan Wiesnar z Kš.; 544. J. Bryl ze Star. Cyhelnic.

Dobrowolne dary, za našče towarštw: M. Šorbantec ze Sulšec 50 pj. Za s. wótca: J. Delenka z W. 50 pj.

Zemrjetej sobustawaj: Marija Kaschportka z Kamjeneje; Marija Nowakowa z Čzafec.

Dary za cyrkej w Čzornecach abo Bacžonju.

K čjeszji Božej a spromoženju dušchow su dale woprowali: M. R. a M. B. 6 mark; ze Zdjerje 2 mark 80 pj.

Šromadje: 21365 mark. 20 pj.

Katholfski Porok

ukhadža prěnu a třeću
sobotu w měsacu.

Cylołetna plaćizna na pösće
a w kniharni 1 m. 70 pj.

Ludowy časopis,

wudawany wot towarstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor : Jurij Łusčanski.

Číslo 11.

5. junija 1875.

Lětnik 13.

Unitowje pod Rusowskej.

Do najnjezbožowniškich podawlow za chle křesćanstwo sluscha tał mje-
nowane schisma abo wotšćěpjenje narańšceje cyrkwie. We narańšchoromskim
křezorstwie (wosebje w Konstantinopelu) dolho pschitowane bu wone w džewja-
nym lěstotku dokonjane (wuzantnjenje Fotia) a w lěće 1054 wuprajene, kaž tež
pozdzíšeho hišćeje do daljšich krajow rozšěrjene.

Wotšćěpjeni abo schismatikowje wotthadžachu pał wot katholickeje cyrkwie
w scěžowachych wěcach, we kotrychž pał so prawda katholicstoho wučjenja ze swja-
toho pisma a z cyrkwinsteje podawizny, haj samo ze spisow narańšchorajnych
swjatych wótcow dopolazacž hodži. Pšchede wschitkim začijnychu swojeje čjesćela-
komnosće dla primat abo wšichšchopastněsku móc romskoho bamža, potom pře-
jachu wukhadženo swjatoho Ducha halo wot Wóta a Syna, prajich, zo jenož
wot Wóta wukhadža; dale njepšchiwzachu pomjenowanjo „čžišća“, hacž runje
pšchěbnywanjo duške na měšće, kotrež nijeje njebjo ani hela, pšchipuščejeje a toho-
dla za nich so modla; stónčnje trjebachu křianu křlěb za eucharistiju (nowozá-
kónski wopór a swjate woprawjenje). To so wě, zo tež jenož te sydom přenje
koncile (cyrkwine zhromadžizny) za prawe spóznaja, hdžež běchu woni z romsko-
katholickej cyrkwi hišćeje zjenoceni. Wschitke druhe wšchelatosće bjez katholickej
a schismatiskej cyrkwi njenastupaja wučzbu wěry, ale jenož cyrkwiniski rjad a
wosebite waschnjo cyrkwinstoho žiwjenja. Tał wobtedžbujaja schismatikowje wjacore
a křucijške posćenja; jich swětni duchowni smědža pšched swjećiznu ze swětněj
křezizny do mandželstwa stupicž (wudowch zastupuja do klóštrów, z kotrychž so tež
biskopja bjeru); woni čjesćuju jenož molowane swjećata; maja hinašči rjad
modlitwow na Božej mšči (narańšchu liturgiju); nałožuja druhu ryčž halo
cyrkwinisku, njecžěpja piščejele a káwli w cyrkwach atd.

Naraińska abo schismatiska cyrkej je w bėhu lėstotkow dale rozpadowala a wschelale ludy a kraje su pozdżiŝcho a w nowiŝchim czaŝu wot jeje prėnjoŝo wjedźiczerja, patriarchi w Konstantinopelu, wotpanyli a njewotwisnych krajnych patriarchow wuzwolili. Nawjeczorna abo romsko-katholiska cyrkej pał je so wjele prėcowała, wotŝchėpjene ludy zaŝy do zjenoczenja z prawej cyrkwju pŝchijewsz. W tym nastupanju su najwazniŝche podawki starŝchoŝo czaŝa koncil w Lyonje (1274) a we Florencu (1439), hđež wotpóŝtani wuczbu katholŝeje wėry pŝchizachu, wschelaloscje w cyrkwinym rjedže a waschnju pał zdđerzachu, a w nowiŝchim czaŝu kongregacija za naraiŝche cyrkwje w Romje. Nětko drje njezdadža so czaŝy za tym, zo bychu so wotŝchėpjeni nam bližili, ale wjele wjach su politiske (ŝwėtne) wobŝtejenja w Europje a teŝ w Afii taŝe, zo zjednanju zadđerwaja.

W Europje buchu te ludy sobu do schismy abo wotŝchėpjenja torhnjene, kotrež do naraiŝchoromŝcho křezorstwa ŝkuschachu, a teŝ te z wjetŝcha, kotrež wot tam póŝtow wėry dostachu. Bėchu a su to Grichowje, Boŝharowje, Serbja, Rumunowje a Rusowje z dželom Litwanow; potajkim hač na nětko maŝy griŝiŝki a něŝcho wjetŝchi rumunŝki lud wschitko Słowjenjo. Wot czaŝa zawjedzenja ŝchėpjanŝtwa bjez tymile ludami tworjachu wone z džela same wschelale kraleŝtwa a mėjachu z chła jara pŝchemėnjace politiske (krajne) pŝchisnŝchisnŝtwo abo poddanŝtwo. Wot ŝpoczatka schismy pola tychle ludom je so naŝcha romsko-katholŝka cyrkej wo to starała, zo by je zaŝy zjenocžika abo unirowala. W mjenowaných ludach bėŝche tohodbła wjele unitow t. r. zjenocžených, kotŝiž wobzantnjenja koncila we Florencu a w pozdżiŝchich krajnych cyrkwinŝkich zhromadźiznach pŝchizachu a teŝ ŝwojich biŝkopow w Romje wobkrućicž dachu. Najwjach unitow pał bėŝche bjez Rusami, po prawym Mało-a Bėkorusami, kotŝiž doŝhe czaŝy pod prjedny wobŝchėrnu Póŝtku ŝkuschachu; něŝcho mjenje je jich bjez Rumunami a Serbami, kotŝiž nětko pod rakuŝtoho křezora ŝkuschaja. Druzny schismatikowje, kotŝiž ani pod Póŝtku, ani pod Rakuŝtu njeŝkuschachu a njeŝkuschaja, na pŝchitkad pod Turkowŝej, su jenož z jara małoŝo džela ł uniji abo zjenocženju pŝchisupowali.

Z tutej unitow (zjenocžených) je wjele z nowa naŝchej cyrkwji wotewzate byŝo, mjenujich cži, kotŝiž po rozdželenju Póŝtkeje pod ruske kņežerŝtwo pŝchindžechu. Kał je so to w prjedawŝchich czaŝach a w naŝchich dnach ŝtało, chėmny nětko powjedacž.

Raž je unija (zjenocženjo schismatikow) bjez Rusami (a Litwanami) z politiskej (ŝwėtnej) mocu Polakow roŝtła, tał je z wotebjeranjom teje sameje teŝ zaŝy wotebjeraka. Šbhž w Póŝtkej kralowje ze ŝwojby Jagielko kralowachu (wot 1356 — 1572) a jich kraleŝtwo, wot baltisŝoŝo morja hač ł cžornomu, hiŝchėje junu tał wulle bėŝche kaž nėtcžisŝka Rėmŝta, rozŝčėri so teŝ unija. Potom dželachu za to wosebje jesuitowje, kotŝiž bėchu po prawym ł potkóčenju reformacije do Póŝtkeje pŝchisŝli. Na biŝkopŝkej ŝynodže w Břesčju bu unija w lėčje 1596 z nowa wobkrućena. Tola wosta pŝchech hiŝchėje džel luda pŝchi schismje a Polacy, to so rozymni, dđerzachu so romsko-katholŝkeje cyrkwje; haj jesuitowje njeŝpolitajichu so z uniju, ale chychu unitow najradŝcho do romŝkatholŝkich pŝchewo-

broćić. To dawasche susobnej Rusowskej jenu z pschiczinow, zo ze swojeje strony unitow pscheczelsiwo podpjerasche a pozdžischo jich do schismy mocowasche.

Po wschelatic wójnach a nutskownych njepekojach pschiridže pad Pólskeje. Pschi přenim jeje dželenju w lécze 1772 wzacu sebi susobja (Rusowka, Rakuska a Pruska) pot. jcu kraja, z cžimž wulki džel unitow pod Rusowku a Rakusku pschiridže. Pschi druhim dželenju (1793) wzachtaj sebi Ruska a Pruska zasty po kručnu, a pschi tsczjim (1796) dželischtaj so z Rakuskej do zbytku. Skónčnje buchu wschitich unitowje (Malo- a Bělorusowje) poddani Rusowskeje (woloto 10 millionow w Ukrajinje, Podolskej, Wołhynskej, Podlěskej a Litwje) a Rakuskeje (něhdže 3 milliony w nětcziškej Galiciji).

Zo by swoje luejstwo w přjedawškej Pólskej wobkručika a Polakow skabika, je Rusowka unitow zasty Romej wotwjedta a do schismy (dželenja) pschiridže, z kotrohož su přjedy wuschli. Kóždy, Polak a Ruska, praji, zo swoje žaba a tohodla nijeje jich žwada wo malo- a běloruski kraj a lud, bjez kotrymž je jeno malo Polakow, ženje w kónce, khiba z dobrowólnym zjednanjom! To je trochu podobne wojowanju wo Elfas a Lothringku atd. Hižo pschi nastupjenju wobsedženstwa přenjoho pschidželenja (1772) pocza kžezorka Rhatyrna II. kšofctry basilianow zahanjecj a njewobsadžesche biskopstwa unitow, kotrež běchu přjedy husto z pólskimi zemjanami wobsadžane; ze wschelaticimi hanibnymi srěblami mona unirowanu cyrkej zahubicj spytowasche. Tak zamjedže wosebite misijony t. r. schismaticy popja pschiczežechu do unitičkich wosadow z wojałami a zastojnikami, a pschinuzowa 7 millionow ludzi z narycženjom a huščizichu z bicjom i schismje. Skónčnje zběhny wschitke unitičke biskopstwa hač na jenicžle sydko w Połocku.

Pod kžezorom Pawołom I. (1796 — 1801), kiž so z bamžom wusjedna, bu z hiščke zbytknymi unitami lěpje; wón załoži z nowa biskopstwa w Połocku, Łucku a Břećcu. Haj, unitowje zasty pschibjerachu, hdbž jim kžezor Alexander I. tež we Wilnje, Wladimiru a Oršchi biskopstwa załoži.

Pod kžezorom Mikławšom I. (nastupi trón 1825) zapocza so nowa wójna pscheczivo unitam. Dotalne zarjadowanjo unitičkich biskopstwom bu zacjifnjene a wone dohladowanjo ministra duchowničkich naležnosćow w Petersburgu podcžiinjene. Biskopstwo w Łucku bu zasty zběhnjene, wjele kšofctrow do farow pschewtworjene a w lécze 1832 cyhly rjad basilianow, kotryž tež młodžencow na duchowniwo pschihotowasche, podkšóčeny. Přědstejestwo unitow tworjesche nětko džel swjatoho synoda w Petersburgu, kiž mějesche hewał naležnosće schismaticeje cyrkwje wobstaracj. Pschedsyda tohole džela běsche biskop přjedawšči unita pscheradnik Siemaszko. W lécze 1834 buchu schismaticy biskopja w Wołhynskej, Połocku, Wilnje załoženi a jim dotalne unitičke biskopke cyrkwje pschepodate. Pomjenowanjo fararjow zawostaji so ruskim kžezorowym naměstitam, lotkiž so za tajkich postarachu, kiž běchu schismje nathileni. Město unitičkich knihow za Wože služby w cyrkwjach buchu schismatiki załožene, hdbž su na pschiklad za kžezora a synod modlitwy, a nic za bamža. Duchowni, lotkiž so pscheczivo tajkim kniham a druhim schismatikičkim waschnjam w cyrkwjach pscheczivjachu, buchu zajecji abo do Sibirskeje pštkani. Na město tajkich postajichu so

schismatischych duchowni. Tež hewat bu wjele cyrkwjow tajsim doměrjene, wosebje staršche, kotrej bėchu pšched uniju twarjene. Lud wabjesche knježestwo tež z tym, zo jim spusćeženjo dawkow sľubi! Tež mocowachu popja z wojakami wjesny lud zasty kaž pod Khathyrnu II. z bicžom. Toho runja buchu wšchitcy přjedawšchi unitowje, kiž bėchu wot časow tejele křěžorki k romsko-katholiskej cyrkwi pšchestupiki, z nowa schismje pšchidželeni. Unirowani duchowni njesmědžachu předomacj a kšefesćansku wucžbu wucžicj; křždy, kiž ze słowom abo skutkom spěchowanjju schismatiskeje cyrkwy so napsćečjo stajesche, bu hako zběžkar khostany. Tohodla bu wjele swěrnchych duchownych do nutškowneje Rusowskeje a Sibirskeje poštančch; jich mandželste a džeczi pat buchu do kšochtrow tyknjene a tam k schismje pšchinucžene. Doma (bjes unitami) wostachu jenož skabuschojo a pšcheradnicy. Tež lud a zemjanstwo wosebje bė z džela z konfiskacijami (wotebračjom kłbow a prawow) sľudžene. Tak so sta, zo we februara 1839 tjjo biskopja (bjes nimi Siemaszko) ze 1015 duchownymi a wotpoštancami z luda w Połocku wustupjenjo z romskokatoliskeje unitseje cyrkwy wuprajichu a křěžora a synod za pšchinwacjo do schismatiskeje prošachu! Tak wotpadže zasty na dwać millionaj unitow pod tym samym křěžorcem Mikławšchom († 1855), kotryž je tež katolisku (lacžansko abo romsko) wobryjada) jara pšchirótschik. Wón njeje drje to wšchitko czinik a czinicj dať, zo by japoschtok swojeje cyrkwy był, ale wosebje, zo by swoju politisku móć pomjetšchik. Duž je za cyrkej runje k wobžarowanju, zo je Mikławšch w pólskim postanjenju (revoluciji) wot l. 1830 — 1831 nastork k mjenowanym pšchescžehanjam brať, kaž drje tež Alexander II. nětczišchi křěžor pšchi tym, sčtož je wón ze zbytkom unitow w najnowšchim časju dowolit, so na pšleni zběžk w lěcje 1863 powoła.

(Postracžowanjo.)

Nowinki a powjesće.

3 Łuzicy a z Sakskeje.

3 Wudhšchina. Swjatkli wutory, 18. meje, swjeczeje czešćomny muž naščeje wojady, Michał Vpicj, ze swojeje mandželstej Hanžu, rodženej Rutaschec ze Židowa swój zloty mandželski jubilej. Pšchewodžanej wot swojeje swójby, — 4 džomkow a 2 pšchichodneju synow, — pšchindžesčtaj wonaj ze swojoho nětczišchoho wobhydenja, z hrodoweje hasy, k Wožim skužbam do swojeje faršeje cyrkwy, na swjate město, na kotrymž bėščtaj sebi pšched 50 lětami k zwjazkej za cyke žiwjenjo swojeje prawich zawdakoj. Pšchi hłownych cyrkwinych durjach cžatašche jeju ženiczi syn, knj. kaplan Pětr Vpicj, poda swojimaj staršchimaj swjecženu wodu k potrjepjenju a wjedzesche jeju pšched wulki wotkar. Tu rozeštaja jinaj pšched zhromadženej wosadu we dlěžškej wustojnej ryczi něotre wažne winy, kiž maja joho jubilejskeje staršchej k nutrnomu, wjesolomu džakej pšchecžimo Wohu pohnuć, dokelž je jeju tak hnadnje zakitať pšched wšchelatim nježbožom, jeju tak bohacze žohnowať, tať wjele wjesela a nětko jenu bježstarostnu starobu po sprócniwym žiwjenju docžakać dať. Pšchi tutej pšchiležnosći wot cyrkwy pšchedpisane modlitwy a wobryady a cžta swjatocžnosć hmuješche runje tohodla

wjele z pschitomnych t wjesolym slyzam, dofelz je duchowny syn za a nad swojima staršimaj dołonja. Wopor Božeje miche a po joho skonczenju zanjeseny a wot chleje wosady spewanu khwalsnu khërusch: „Tebe my Boha khwalimy“ z pschislušnymi modlitwami skonczi rjanu a jadnu swjatočnosť we cyrkwie. Popołdnju beshčaj jubilejskei mandželskei wysche sw-jeje swójby tež někotrych druhich dobrých pscheczelow t sebi pscheprosytoj. Bóh zdierz jeju tež hiščyje dale wjele lét we spokojujej a wjesokej starobje a daj jimaj po tuthym žiwjenju tež město pschi njebjeskei hoščinje.

3 Budyšcina. Mejska pobožnosť je so tu, kaž we druhich lětach tež lětsa na podobne waschnjo dzeržala a dołonjala. Wopytana bu na wschitlich dnach jara khwalomnje, na njeđzelach a swjatach dnach bě cyrkj chle počna wot pobožnych. We Khrósczych, Marijnej Hwězdy, Róžencje so tež lětsa, kaž we prjedawšich lětach dzeržesche. Knjez farač Herrmann we Wotrowje bě lětsa pschez bolosčijnje khoru nohu zadžewany, lubowanu a wot wosadnych tež derje wopytana wječornu pobožnosť t čješzi kralowny njebjes dołonjez. We Kulowstei wosadje so wysche Kulowa tež we Sulšče:ach, kaž so nam powjedasche, mejska pobožnosť hižo wjac lét dzerži. Slubjenu rozpramu wo njej njeđostachny.

3 Budyšcina. Schwórtk po swjatkach 20. meje bu we nahladnym kłóschtrje Dssegu Dr. Salesius Mayer t abtej wuzwoleny. Tónsamy bě dołhe lěta professor we uniwercije we Prahy. Njeđzelu bu wot Vitomerickeho biskopa swjeczeny. Hako abt ma wón tež najwyschšchi duchowny dohlad naschjeju knježniškej kłóschtrw.

3 Budyšcina. Město Połcynica, kiž je po swojim spocžatku serbste, swjecjesche pónđeje, 31. meje z wulkimi swjatočnosťemi a pod wobdželenjom wschitlich susodnych městow wažny wopomnjeński džen, na kotrymž bu psched 500 lét wot kžezora Karla IV. t městej pozběhnjene.

3 Budyšcina. Hwaf tak čjiche město Herrnhut bu njeđzelu pschipołdnju do wulkeho njeměra stajenc. Dwaj džekaczerjei wjeschčaj na wozyczku we 9 picžowkach pschez 2 centnaraj półvera ze Strahwaldy do Oderwic. We Herrnhucze napscheczo hapyty zastaschtei a tu pytnychčaj, zo jena picžolka běži a zo je so wjele półvera na hasu rozbrójiło. Schtó wě tak, półver so zaswěczi a z wulkim praškom rozlecza, tak zo so kžeze we chtej wołónojezi slynje zatschafeschu, schleńch we wotnuch do drobnych kuslow rozpuťachu haj tež na samych murjach kžezow, mjez kotrymajž so njezbožo sta, nacžini so tajsa schłoda, zo dyrbitej so podtorhacž. Najzrudnišche pschi chlej wěcy je, zo bu tež wjac čžowjelow čžezch ranjenych. Džekaczeraj samej so tak wopališčaj, zo we króćtim wurjeschčaj; jena holeczka, kiž bě we hapyty po něčjo byla, pschindže tež do njezboža, we drasce, kiž so palesche, bējesche pschez hasu kaž bjez rozoma. Na jeje wulěowanju so dwěluje. Wysche tuthych tjoch stej hiščyje dwaj čžezch a wjele lohto ranjeni.

3 Drezdžan. Srijedu a schtwórtk, 26. a 27. meje bēšche we Drezdžanach wulka wustajenca koni, konjacocho gratu a wozow. 3 Budyšcina mějesche tam mjez druhim wozowtwarječ August Nowak wozh, kiž so za jara

dobro a plačljivih hōbne ipōznachu a khwalachu. Koni bē z Ružic malo, z Budyhinskeje woloknosce mējeshčaj jeno ryczerkubler Wiczas we Hornjowje a hoscejarat Bartelbes z Budyhina konje mustajene. Pšchi tutej mustajenich bēiche tež lotterija; 30,000 loscw bē so wudało a rozpschedało. Prēni a druhij dobytk staj konje a wōz a hewal je hiščeje 1000 druhich dobytkow, kaj jednotlivne konje, wozj a wšhelaki konjacy grat. Prēni dobytk pšchinǎdže do Grubjelske, doby jōn syn młōnika Zusčki. Za najlěpsche a najrjensche konje bēchu czejne myta mustajene, kral Albert, kiž bē z kralownu a z pryncem Burjom a tutoho wysokej swōjbu pšchi wudželenju mytow pšchitomy, bē k tomu krasny stěborny pošal darik.

3 Dreždžan. Kral Albert pobij swjatkowny thdžen někotre dnj we Warlinje.

3 Dreždžan. 2. junija pšhidje šhwedski kral Oskar do Dreždžan. Šalo kral je prēni krōčj zwonka swojoho kraja. Wot jow hce dale do Wina pučjowacj.

3 wukraja.

Němska. K znamjenjam našchoho časa tež škuscha, zo wōu zjawne cyrkwinste swjatocnosce zniesčj njemōje a zo jim tak wšchē mōžne zadžewki pšchihotuje. K ipewarškim a tšeleškim a wšhelakim druhim swjōdženjam dawaja knježerstwa pienjezne podpjerj a položaja je po mōžnosci. Cyrkwinste swjecenje pał bychu wone najradscho chle podčijichčejeli. Tak wotradžachu so lětsa wosebje we wšhelakich mēstach swjatocne processiony na swjecenju Wožoho čžeka, dolečj so mōža pšchēz tele we katholickej cyrkwi wjele lětsototčkow dołho hižo naložane swjatocnosce druhowērivi ranjeni čžuczj; haj snadž wōže tež k njemōram pšchinčj. Tola katholicjo so pšchēz to zatraschicj njedachu. We wšchitlich mēstach wjedžedču so rjane processiony na zwučene waschnjo, pobožny katholicki lud wobdželi so nad nimi jara bohacze. Wojoščj wšhelakich ludži bē tak podarmo.

Pruska. Pōwječje, kotrež jo po jutrach wo hrožacej noweji wōjnje z Francozkej rozčhērjachu a wulki njemēr zbudžichu, su nětko zas wocžichle, a tamne nominy, kotrež prjedy najwjačj wo tym wjedžachu a pisachu, wobkrucēja nětko, zo je mēr wēstj a zo wo wōjnje rycj byčj njemōže. So rozemi, zo so na tajke wobkrucjenja spušchēčj njemōžemy, a hdyž su tež nětko runje čžumowe mrōčjele, kiž z wōjnškim njewjedrom hrožachu, zas začahnyte, nowy husto škaby wēstik zamože nome pšchiwječj.

Pruska We pruskim knježerstwje pošazuje so wēste mjerzanjo a nješpo-kojnoscj z Rakuskej, dolečj je tam mēr z cyrkwuju. Tele mjerzanjo pošazuje so na dwoje waschnjo. Pišchecj so na to špomina, zo je Rakuska wo nakoženju swojich cyrkwinškich zakonjow jara dobročjwiva, pšchēcjimo duchownstweji pšchēcjelna, a potom zjewi so tu wēsta bojosečj pišchēd pšchichodnym časom. Katholicka strona we Rakuskej je njepšchēcjelschj zmyšlena pšchēcjimo Nēmškej, a hdyž by tale strona knježenju pšchischla, by drje so wo pšchēzjenosečj mjez Rakuskej a Pruskej štalo.

Pruska. We wšchēch rōžkach swēta hcejdja tajkich ludži namafacj, kiž Bismarckej za žiwjenjom du. Lēdoma zo je so Kullmann zabył, dawasche ko-

porniski pomocnik Duchesne we Belgiskej wjele we sebi ryczeč. Tónsamy bě mjenujch arcbisłopej we Parizu pišat, zo chce wjercha Bismarcka za pjenjezy zatšelič, ale arcbisłop bě to hnydom belgiskej wyschnosći wojewit, kotraž je cžkowjela sabžika a do pschepytanja wzała. Nětko je pschestsyšenjo z nim slónčžene, akty wo tym wjerchej Bismarckej pschepóstane. Hačž Duchesne nělajše khostanjo dóstanje, njeje wěšte, dokelž po belgiskim zakonju móže so něchto halke potom khostač, hdyž je hižo pschihot k pschestupjenju cžinik. — Pšched krótkim bu wěšty Dunin z ruskeje Pólskeje, z Kralowa do Warlina pjchijwedženy, kotromuž tež winu dawaja, zo je wotpohladanjo měl, wjercha Bismarcka a ministra Falka slóncowač. Nowiny powjedbaja jara rady, zo je kiejny pscheczal katholicstoho bisłopa, tola tónsamy je prjedy wumrjet, hačž je so spomnjeny Dunin narodžik. Zandženy tybženi je so zas we Winje wěšty Wiesinger, k tomu postlicžowat, zo chce Bismarcka moričž a wobkručujuje, zo so to radži, jelizo jomu general Sezuitow, na kotrohož je so wobrocžik, 200,000 šchěsnatow do přědla da, a million šchěsnatow po radženju stutka wuplačji. Zojo listy buchju wot provinci-ala Sezuitow wyschnosći pschepodate, a Wiesinger móže nětko we cžichim měsčje na to myslič, kał by so najmudrišeho zamołwjał. Liberalne židowise nowiny we Winje, kiž su wot wjercha Bismarcka kupjene, budže cžku wěc k slawje Bismarckowej wuzičž wjedžičž. Najšterje na cžtej wěcy ničžo druhe njebudže, hačž to, zo je Wiesinger na loške waschnjo k zamoženju pschicnčž chčł, a je tał nje-rozomny a njenawjedžitý był, sebi myslič, zo „pschewohacji“ Sezuitojo, kotřij po joho myslach k dosahnjenu wěstoho wotpohladajaja so žanoho, tež schpatnoho sřědla nještróžeja, jomu rady tamne summy wuplačja, jelizo njekhmány stutk delonjeć slubi. Tola ma nětko wěšče druhe pschewnědženjo. Móžno je, zo Wiesinger ani wotpohladanjo měl njeje Bismarcka moričž, ale zo by so jeno ze rjanym zambalom wot 200000 šchěsnatow społojil, a hdyž bě je dóstał, rady Bismarcka na pokoj wostajil. Wiesinger je wučženy pschekupc a nětko knihow wjebžer pola jenoho pschekupa.

Z R o m a. Pšchipołdnju 13. měje mějesehe wulłotna deputacija katholicow Němškeje, mjez kotrymiž bě tež jedyn duchowny ze Salskeje, knjez kapłan Gramer z Brunjowa, žiawnu audiencu pola s. wóta. Pius IX. bě pschewožžany wot 11 kardinalow a wjele druhich wyschschich duchownych. Pšchitounnych pu-čžowarjow bě wokoło 600. Pšchedstýda katholicow Němškeje, baron z Voë, cži-ťasche we lačžonskej rycži adressu. Tasma bě so wot milionu a 200,000 katholicow Němškeje podpisała. Podpisma běchu do 18 wulłich zwjazkow pschnje zwjazane a ležachu na sthobžentu, kiž k bamžowomu thronej wjedže. Po cži-tanju a pschepodačju adressy, stany bamž a zarycža na žhromadžiznu. Wjez druhim prajesche tole: wascha pschitounnosč, lubowane džěczi, rozumnoži tróščtowanja, ko-ťrež mi knjez we tykłe zrudnych cžasach pschipóščeje a zbudžuje we mni wšche-ľate pomyslenja. Tał sebi praju, hdyž scže wy ke mni, k naměšnikaj skryhstusowomu pschischli, scže so wot cžłowjekow zďalili, kiž po cžmi kħodža a njewjedža, hdyž swoje krocžele stajaja. Swoju wótcžinu wopuschčžiwšchi, scže do cuzby pschi-šchli, a to pschischli bjez bojojcze, dokelž macze křutu wěru a wěra je je, kiž na

tutej zemi cżłowieka rozśwětła. Schtóž ma, kaž s. japoschtół praji, lubosć z Bohu, je teŝ pschewědczeny, zo pod zalitom Božim steji. Duschu njemóže nichtó morić, ji njemóže nichtó schodźec, wona je, kiž Bohu słuscha. Dwa ścže lět stej so minyły, zo bė we Schlezynskej San Sarkander žimy, teŝ wón so nitoho njebojesche, hać runje so jomu wulka kschimda sta, wón pschela swoju krej ale njebojesche so nićožo. Katholikožo dyrbyja mjez sobu pschede wschēm pschezjeni być. Wy ścže we cżasu swojoho pscheymanja tudy teŝ wěsće latakomby wopytali. Zich wopytanjo posylnja we wěrje. Wy ścže tam wobrazy swjatyh martrarjow a teŝ našoho Knjeza Jezusa Khrystusa widzeli, kał wón zhubjenu wowcu ł stadkej njeje. Pucjował, kiž do tamnych podzemskich rumow swoju nohu staji, trjeba śwěcu, trjeba wjedźiczerja, zo by widzał, hđje dje, zo by tam wschitke wěcy, kotrej na kschesczanstwo pschod 15 abo 16 lětsotetkam dopomnja, spóznał. Runje tał trjebacze teŝ wy we swoim žiwjenju swěcy, zo njeby wascha noha wopaki stupita, trjebacze wjedźiczerjow — a wy jich macze we swoich biskopach a mésznikach, swěrných wjedźiczerjow, krasne pschikady. Skóncznje macze najwyšchichoho wschitkich pastrow, kiž móže a budje was we wschitkich padach rozwuczeć. Ale dyrbicze teŝ wěru měć, kiž so we skutku zjewi. K tutej wěrje napomina was pschikad waschich biskopow. Pschi wschēm tym pał mėjeze nadžiju na měr a pokoj, byrnje by so teŝ hać do joho wuczalanja hišćeje wjele cżasa minyło. Teŝ Isralitožo pucjowachu dołho po puscjinje, prjedy hać slubjeny kraj dobychu a we nim měr a pokoj namakachu. Wěrnny měr a pokoj njeje z cyla we tymle swěće; to je wyšchichi měr we druhim swěće, kiž je nam slubjeny, hđž sebi kaznje Bože wyšcho wazimny hafo kaznje cżłowiekow a so Boha bóle bójimny hafo mócných zemje. Za tuthym měrom dyrbinny žadac; a zo byšćeje tónle měr we scžerpnośczi woćatowali, widželu wam Bože požohnowanjo. Na to pschistupi s. wótc ł pucjowarjam, porhca z něotrymi a dašce jim swoju ruku ł wokošenju. Najwyjacy z nich mējachu róžowcy abo Bože matry sobu, kiž so pschi tutej pschiležnosćzi wot s. wótca swjećachu. Nazajtra, 14. meje, mējacha wokoło 80 němstich duchowných, kiž bėchu teŝ hižo powšchitkownej audienchy pschitomni, wosebitu audienču; s. wótc khwalesche jich swěrne zadžerzenjo a napomi našce jich ł dalschej wobstajnej swěrje. Skóncznje dari kóždomu jedyn kamusch ł katałambow hafo wopominjećo. Wjedźiczerjej cyleje deputacije, baronej z Łoė, pschepóstka s. wótc krasny wulki wěnc z pschizpounjenjom zo by so kóždomu pucjowarjej jena kwětka z njoho pschepodała.

Waležnosće towarštna.

Sobustawy na lěto 1875: 372. Handrij Meicz z Wěsćec; 373. Wrankacł z Kanec; 374. Petasch z Kanec; 375. Hana Haderkowa ze Žitawy. — Dobrowólne dary za našce towarštno: Hana Haderkowa 70 pj.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Waczonju.

K cześci Wězej a spomoženju duschow su dale woprowali: Jan D. 1 mark. Gromadje: 21365 mark. 20 pj.

Gisćcjat V. A. Donnerhaf w Dubnschinje.

Katholicki Posol

Wukhadza prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłolětna plaćizna na pósć
a w kniharni 1 m. 70 pj

Ludowy časopis,

wydawany wot towarštwja S. Cyrilla a Metoda w Budyščinje.

Redaktor: Jurij Łusčanski.

Číslo 12.

19. junija 1875.

Lětnik 13.

Unitowje pod Rusowstej.

(Pokrjećowanjo.)

Po revoluciji 1863 běšće po knježešćich zapiskiach hišćeje wookoło 265.000 unitow w pólskim kralestwje (w kongressowym) a w najbližšej pschimjezowacej Rusowstej. Běchu to na pokodnišćim kóncu Malorusowje a na połnócnym (w Podlěsťej) Bělorusowje, z katolickimi Polakami změšćeni, w prjedawšćej lublinskeje a augustowskeje guberniji, kotrejž stej wot l. 1866 na štyry dźělenej. Z cyla běšće 266 unitšćich wosadow z něhdźe 230 duchownymi. Wšichity unitowje stusachachu do jeniczkeho biskopstwa w Chelmeje (město wot Lublina 1 ranju ležace).

Knježešćstwo sebi kručje wotmysli, tež tyhće unitow do schismatikow pschewobrocizć. Duž najprjedy biskopa wotstroni, kotryž so wumjedženju tajtoho wotmysljenja pschecziwješće. To běšće biskop Kaliniški; wón bu w lěće 1866 do města Wjattki w nutšownej Rusowstej wupołazany, hdźež połmorwy doždźe a džen pozdžiško zemrje. Na jeho měsće wjedźešće bišćeju nahwilnje kanonik Wojcicki, wobdarjenty ale knježešćtwu we wschittim podwolny cizowjeł. Wón pomhasće cyrkwe za schisma pschihotowacž. W cziwzkuli běšće unitšća cyrkej cyrkwinšće waschnja abo rjad romskokatoliskeje cyrkweje w běhu lěšćotkow pschizaka, to dychješće nětko nahle zasj pushecizć, kaž monstrancy, pišćezele atd. To rěkašće cyrkej wuczišćizć. Hdźež wosadni ludžo to njepschiwachu, buchu khostani z pjenježnymi khostanjemi abo wotewzacjom stotu. Tež nochcysće lud na Bože služby khostizć, hdźž buchu w někotrym nastupanju schismatiskim podobnišće seziwjene. Duchowni, kotřiž tajke nowe pscheměnenja chelmskeho konsistorija (abo Wojcickeho) pschizacž njechachu, buchu do jasćiwow sadženi. Wjele je jich tehdom w Siedlcach abo we Waršchawje wjacj měsacow posesdžato, dwaj fararjeł,

Zatkalil a Djałowski buschtaj do Rusowsteje wotwożenaj. Tak minychtej so dvě lécze.*)

W lécze 1868 bu nowy biskop Ruziemski, Matorus z Galicije, wot knjeżestwa wuzwolony a wot banža tež wobkručeny. Cyta diöcesa djałowasche so Bohu myslo, zo budže ju nowy biskop psched pschescžehanjom ze strony knjeżestwa derje zalitacz. Ale dobra nadžija njebu dopielnjena. Knjeżestwo trjebasche biskopa jenož t tomu, zo by ze swojej duchownej mocu rozlazh za dobre wuprajik, kotrej t zahnacju unije wjedžechu. Biskop dawasche wschitke dowolnosće, laž daloko je za možne djeržesche, a mënjesche z tym khablacu unitku chrelej w chełmskej diöcesy zdžerjeć. Ale wschitko ma swój lónc. Hdyž biskop Ruziemski widžesche, zo jomu knjeżestwo wschitku móc pschecy bóle z rukow bjerje, žadasche kžezora w lisće, zo by jomu ta sama tola w chrej wobščernosći wrócjena była. Ale na to bėsche knjeżestwo jenož čažalo; biskop dosta wotmožwjenje, zo budže ze zarjadowanja diöcesy pusščezeny, nochce-li poskuchacz.

W čzasu biskopowanja Ruziemsłoho buch u něłosi duchowni pschez knjeżestwo z wojadow wotehnaczi abo pschesadženi; biskop njebu prafchany a bu jomu to jenož t wjedženju date. Tajch duchowni a tež družh ludžo podachu so t biskopej a proschachu joho wo pomoc. Biskop wschitko lubjesche, dokelž hiščezje knjeżestwu dowěrjesche, ale njezamo nicžo a tak žhubi pola wschitkich dowěru. Knjeżestwo joho hidžesche, dokelž bėsche so we nim žlebało, za to męjo, zo budže jomu pschi pschewjedženju unitow do schismy t pomocy stacz; lud pał ze swěrnymi duchownymi žhubi lubosč t pastyrjej, kiž njewjedžesche abo njemóžesche ze zahubjenja pomhacz. Najwjetšij zmył Ruziemsłoho bėsche tón, zo po radže knjeżestwa unitkich duchownych z (rakuskeje) Galicije do swojeje diöcesy bjerjesche a jich na konfistorije a druhe wyschšche męsta sadžesche; pschetož bjez galiciskimi duchownymi bėsche so wschelakich pschiczinow dla strona (tak mjenowana swjatojurijowsta) wutworila, kotraž bē schismatiskej chrełwi blizka. A runje čjile z cuzoho kraja do diöcesy pomofani Ruziemsłoho wotehnachu!

W lécze 1871 wotmyšli sebi kanonik Marcell Popiel, za knježstwom žado scžiny a hewal njelhwalobny muž, swojoho biskopa a zalitarja pscheradžicž. Wón pučowasche do Petersburga a slubi tam ministrej grofje Tokstomu, wjedžiczerjej schismatisłoho swjatoho synoda, zo chce w krótkim čjasu chełmsku diöcesu do schismatiskeje pscheměnicž. Za to žadasche žbalenje biskopa Ruziemsłoho a sam za so administraciju diöcesy, z policajskej a wojetskej pomocu. Wón dósta, sčtož wot knjeżestwa žadasche, wot banža pał bu exkommunicirowany. Biskop Ruziemski wotjědže do Galicije a Popiel hało administrator pocža swoje djěło. Mětk nasta za unitow žałosne pschescžehanjo, kotrej bē w tšjoch wšach tež z krej pschelecžom žienoczene a stónčujuje njedawno wschitke wofady hač na 23 do schismatiskich pscheměni.

(Stónčjenje pschicobnje.)

*) Tele a balishe powjesceje podawam po pósklich (wosebje Kurjer Poznański) zdžela tež ruskich žortach.

200létne jubileum zjawnoho čješćowanja najswjećišheje wutrobhy Žezusoweje.

Na dnju 16. junia, potajlim na swjedzenju swjatocho biskopa Wenna, bž 200 lét, zo je našch zbdžnik Žezus Khrystus pobožnej klóšteriskej knježnje, zbdžnej Margarecže Alacoque, we francozštim městacžku Parah-le-Monial swoju wolu zjewil, zo by so jeho najswjećišcha wutroba z wosebitej pobožnosčju we cyrkwi zjawnje čješćila. Tónle wopomnjenski džen je so po chłym katholicim swěcže tał swjatocžnje woboschoł, kaž to wobstejnoscže wšchelakich krajow a diwcesow dowolicahu. Biskopja rozestajachu we pastyrskich listach čješćowanjo najswjećišheje wutrobhy, postajachu wěšte zjawnje pobožnoscže a cyrkwinške swjatocžnoscže a napominachu wěriwy lud, zo by so pilnje pschi swjatocžnosčach wobdželił. We našchim dotal hiščcže wospročzenym kraju njepostaji so nicžo, nadžijemy pał so, zo budže nowy tachant hafo ordinarius Łuzicy, kiž brje so tola we blizštim čžasu wuzwoli, tele wopomnjecžo tež swjećensch woboicž dačž. Wosebicže wuznamjenjeny pał bu wopomnjenski džen pschž to, zo bu na nim chła cyrkej a jeje stawy najswjećišheje wutrobje Žezusoweje swjećena. Na proštwu katholiccho ludu je swjaty wótc pschž dekret mot 22. hapryla postajil, zo by so na dnju 16. junia chła cyrkej swjatocžnje škódklej wutrobje Žezusoweje swjećila, a wšchitkim wěriwym, kiž na nim s. sakramenty pobožnje dóstanu a cyrkej abo zjawnu křapalu wopytaju a we njej so po mēnjenju s. wótcu křiwilku modla, bu dospólny wotpuř wudželeny.

Toła šcho to reła, cyrkej abo wěriwych škódklej wutrobje Žezusoweje swjećicž? Catholicski Posol je hižo svojich čžitarjow wloni we čžiste 11. a 12. wo čješćowanju najswjećišheje wutrobhy wobšchěrnišcho powuczil. Čješćenjo płaczi wosebje wutrobje Wóhčžowjela, kiž je měřto a šydko tamneje njesłóncžneje luboscže a smilnoscže Wózeje, pschž kotruž je chly swět wumoženy, płaczi tał wosebje tamnej njezapšchijomnej bójšlej luboscži, kotraž je Khrystusa pohnuła, so smělíč nad čžłowjestim splahe a jón wumožicž, nizkosč a šlabosč čžłowjela so woblec, hórku matru a bolosčiwu smjercž čžerpjecž; čješćowanjo płaczi tamnej njesłóncžnej luboscži Wózej, z kotrejž Wóhčžowjel Žezus Khrystus nětko hiščcže tał bohate hnady a šředli k wozboženju čžłowjestcho splaha swojim wěriwym we swojej cyrkwi pschiwobrocža, pschiwobrocža wosebje pschž s. sakramenty, pschēde wšchim pschž najswjećišchi sakrament wóktarja a wopor Wózeje mšchē. Najswjećišcha naležnosč škódkleje wutrobhy Žezusoweje wobsteji tał we swjatosčzenju a wozboženju čžłowjestcho splaha. We tuthym swjathym wotpohladanju je Wóhčžowjel wšchitko na so wzał a wšchitko dokonjal. So škódklej wutrobje Žezusoweje swjećicž reła we tynšamym swjathym wotpohladanju džělacž a štukowacž, swoje čžěkne a duchowne moč k samotnomu swjatosčzenju a k wozboženju druhich trjebacž, we tynšamym wotpohladanju swoje myšle a rycže a štukki Wóhu woprowacž; so škódklej wutrobje Žezusoweje swjećicž reła tał, za nařazanjo hřěšnikow, za wobkručenjo sprawnych, za wuforjenjenjo šlubnych wucžbow, za rozšchěrjenjo s. cyrkwi, za mēr a pschěžjenosč we njej džělacž a so modlicž. Ze swjećenjom k škódklej

wutrobje chcemy tež wosobje Wóhčłowjekei najnutrnjši dźak wuprajicъ za wopokazanja nještónčnjeje lubosče, a zarunacъ njebźak a zacpimanjo tał wjele kšescezanow a njewěrnych, kotřiž sebi njewaža tule pschewulku lubosč Wožu ale tiž zaslepjeni toho hidža, tiž je z lubosče t nim swoju krej za nich pschelał. Z swjatocnym swjeczenjom cyłoho katholicstoho swěta šćóblei wutrobje Wězusowej, tiž so tał 16. junia sta, chce s. wótc wschittich zas dopomnicъ na jich wosobne powołanjo, zo su za Wóha stworjeni, wozniwicъ jich wěru do Křhřtusa jich wumožnita, a zahoricъ móene pčomjo wěrneje lubosče Wožeje.

Liberalne swědčzenjo za katholicke duchownstwo.

Wysoki pruski zastojnik, baron Kirchmann, tiž je protestant, je psched krótkim pismo wudał, wo kotřimž so tež nowe zakonje prusłoho liberalnoho kuježestwa pschecziwo katholickej cyrkwi rozřudžeja a we kotřimž wón katholicstomu duchownstwej, tiž so tał njesprawuje hant a t pscheczełha křwalomne swědčzenjo dawa. Wón praji mjez druhim:

„Za sym wot lěta 1849 hač do 1866 z wumzaczom někotřich lět stajnje we cyłe katholicke dźělo kraja, we hornej Schlezynskej žimy był a hało pschedřyda wyschšeho sudnistwa došć pschiležnosče měł, nabožne a towarščne žiwjenjo tutoho kraja spóznač, kotřez so nihdže swěrnisho njezewja hało runje we wobstejenjach, z kotřichž zšótnistwa pschindu. Hač runje bu tónle dźěl kraja wot wjac hač miliona cźłowjetow wobydleny, tiž bě dochla katholicke a we močy duchownstwa, hač runje bě za schule jara schpatne starane a z wumzaczom kublerjow a městow njeznajesche wobydleřstwo němřku rycъ a bě tał dźelene wot zdželanosče druhich dźelow kraja, smēm tola wobkřucicъ, zo ludowe towarščne wobstejenja na žane waschňjo hórřche njeběchu hało we druhich němřich a protestantiřich dźělach kraja, we kotřichž sym we podobnych zastojnstwach skutkowal. Lidžba zšótnistwow bě tam šćerje mjeřšcha, žiwjenjo a zamoženjo we wjetřkej wěřtosčej a wobkřad ludzi mjez sobu pscheczelniřchi a měřniřchi. Tu bě žiamnje widžecъ mócnny wliw duchownstwa, kotřez pschi tał wschelatich zdžewanjach wobydleřstwo pschi křwalomnych waschňjach zdžerža a powschittkownu społojnosč a poskuschnosč zbudžowasche, kotřaz wobydleřstwej t cžesčej pschindze. Wopisřtvo bu pschěz towarřtwa poměrnosče, tiž buchu jenicъch wot duchownstwa založene a podpjerane, na spodžiwne waschňjo z ludu wukorjenjene a zbožowne wobstejenja pschibjerachu mjez ludom. We mojim zastojnstwe mějach ja pschiležnosč, wjele fararjow a duchownych spóznač, a hiřčeže dženja dopomnju so z wjesoloscju na wobkřad z tutymi z wjetřchoho dźěla zdželanymy a pschede wschim pschěz pscheczelne a lubosčiwne waschňja so wuznamjenjachmy mužemi. Swěrnje hladachu na prawa swojeje cyrkwe, znajachu a wažachu sebi swoje wysoke powołanjo ale ženje mjewylachu na to, swětnej wschnosčej do pučja šćupacъ, wjele wjac namaka tasama we nimi wažnu spomožnu podpjeru.“

Tał subži muž wo skutkowanju katholicstoho duchownstwa, kotřiz mječesche dołho pschiležnosč z njeřtroniskimi woczemi je wobkřebowacъ.

Nowinki a powjeće.

3 Łuzicy a 3 Sakskeje.

3 Budyšcina. Wšelake nowiny pschinjesechu we zandženym tydženju, zo je wot sakskeho krala hačo nastupnił njeboh' biskopa Forwerka namjetowany kanonikus a pschedyda Dreždžaniskeho konsistoria, knj. Franc Bernert wot swjatoho stoła ł japoschtoliskomu wikarej za Saksku pomjenowany. Dale nowinka njebu wot naschich knjezerstich nowinow za wopacžnu abo njewěstu wumołana, směny ju tohodla za wěrnu dźerjeć, hač runje wysoke dostojny knjez kanonikus a pschedyda Bernert hač dotal sam wěstosć wo tym zhonil njeje. Knjes kanonikus Bernert narodži so 4. haprjla 1811 we Grafensteinu we Čěskej a bu 4. Augusta 1834 ł měšnikej swjećeny; stutkowasche přenje lěta we swojim wótcnym kraju hačo kaplan we Neustadtelu a we Raspenawje, bu pał hižo 1840 do Sakskeje powołany, pschěbwasche krótki čas we Budyšcinje, bu pał bóržy za biskopskeho ceremoniaru do Dreždžan pschěsadženy. We lěće 1842 bu hačo farar we Mišnje a 1846 hačo farar we Zwikawje postajeny. Po wuzwolenju njeboho Łudwila Forwerka ł biskopej a tachantej bu we lěće 1854 Franc Bernert wučer młódsich dźowkow krala Jana a pomocny kralowsti předar. We lěće 1859 pał bu wón superior a farar dwórskje cyrkwe we Dreždžanach, 1868 za kanonika Budyškeho tachantstwa a 1870 za pschedydu Dreždžaniskeho konsistoria a kralowskeho kaplana pomjenowany. Nowiny wschěch strowow su nad pozběhnyjom knjeza kanonika Bernerta ł najprěniškej hódnošći katolske cyrkwe we Sakskej zwjeselene. Čyly katolski lud pschěje jomu wjele, wjele lět ł spomožnomu stutkowanju. Wo wuzwolenju nowoho tachanta hišćeje pschěch nicžo postajene njeje.

3 Radworja. Zrudobu a strach wubudži wšchudjom powjesć, zo je knj. farar Nowal čěžy zhorjek. Směny pał Bohu dźal wojewić, zo so knjez farar zas polěpschuje a zo je čěžka chorosć zas zběhjena. Wóh wobradž jomu zas prawje bóržy dospětnu strowotu ł dalšchomu spomožnomu stutkowanju.

3 wukraja.

Pruska. Knježerstwo a cyke pruske sudnistwo ma pschewjele dźělacž z duchownymi a biskopami, kiž nowe cyrkwinste zakony njepschopžnaja. Wjeřchbiskop Förster we Wraczišlawje bu dla wuzantnjenja duchowneho kica, kiž je so wot knježerstwa po mejskich zakonjach pschěžiwu woli duchowneje wyšchnosće za fararja we schlezynskim městaržku Rähnje postajic dał, ł poluće 2000 markow wot-sudženy. Srjedu, 16. junia bě najwyšchsi cyrkwinsti sud we Barlinje so zhromadził, kiž změje tež wo naležnosćach Wraczišlawiskeho wjeřchbiskopa rozsudžecž. Kaž je tónle nowy sud předy archibiskopa Bedechowiskeho a něšto pozdžišcho biskopa Martina wotšadził, tał budže tež podobny rozsudk wo stwórbje pschěžiwu wjeřchbiskopej Försterkej činicž. Tež biskop we Miństeru Dr. Brinckmann bu pschěd krótkim wot knježerstwa pominant, zo by swoje biskopske zastojnstwo zložil, šchtož wón, kaž so samo rozemi činicž njebudže.

Pruska. Świecący biskop Włodarski we Wrocławsku je wumrleł. Ze to runje we tymle cjasu za tał rozschěrjenu bieceju nowa czeźta rana.

Pruska. Niemózna węc je je, kšiwdu a nieprawdu wopisacj, kotraž so tu kšwilu we Pruskej wot knježerstwa katolikam čini. Chrtwińske žiwjenje, Bože služby su pod statny dohled stajene a we wschelakim nastupanju wot dowolnosće policajow wotwisne. Chrtwińske zamoženjo je pod statne zarjadowanjo wozate, wulki džel dochodow duchownstweje a chrtwińskim wustawam wotčehnjeny, duchowni sami we swojim stutkowanju zadžewani, stajuje wobkledžbowani, husto cyle bjez winy wobskoržowani, a we jaśtwje samym paducham a druhim zléstnikam do zadny stajeni, družny zas su z kraja wupožazani. Wschitke duchowne rjadny a kongregacije, kiž we kraju tał spomožnje stutkowachu, khornych miłosćiwje wothladowachu, zrudnych pscheczelnje tróšctowachu, wschelaku nuzu položowachu, mladosć rozwučowachu a poczjwosći wotčehnjachu abo we czichocje swojich kłóšctrow pobožnje Bohu služachu, wučzeni mužojo a póeczjwe knježny, stajnje poslušni statnym zakonjam, dhrbja swoje dobrowólne wuzwolene powołanjo wopušćić, Bohu činjene sluby zlamacj, abo swój wótcny kraj z cuzbu pscheměnič. We někotrych krajinach je duchownym hižo zakazane, schulsku mladosć we kšescjanskej wučbje rozwučecj a do schule kšodžicj. Kajtiku dowěru móža kšescjanscy starschi i tajkim schulam męcj a što ma so wot mladosće woczalowacj, kiž so bjez kšescjanskeje wučbje wotčehnje abo z katechismusa kšescjanske rozwučenje dostanje, kotryž so wot liberalnoho knježerstwa za dobry spóznama. A tutym kšiwdam pschidže dale, zo so ani džen njeminje, na kotrymž njebychu knježerske nowiny katolsku cyrkej na wschelake waschnjo hanili, knježerske njesprawnosće zamošweli a tał lud we kšudze zdžerželi. Tola katolski lud zasluži sebi wschu cześć, zo swěrnje a wobstajnje i chrtwi džerži, a pruski duchowni su dopožazali, zo su dobri pastyrjo, kiž su hotowi, kóždy cjasny wužitk prjedy woprowacj, hało winowatosće swjatocho powołanja zakhomdžicj.

Pruska. Komorje pruskocho sejma buschtaj 15. junia bjez wschitkich swjatocznoscjow wobzantnjenej. Kšěžor Wilhelm je tu kšwilu we kupjelach Ems, wot jow pojedje do Gasteina. Wjerch Bismarck wotpoczjuje na swojim kuble Barzin, ma na dochka njewěsty cjas urlaub. Wschitke powjescje we zkoženju wjsofokocho zastojnstwa su woczichke.

Z Roma. 16. junia bě so 29 lět minulo, zo nęczišči s. wótc, Pius IX. hało nastupnił s. Pětra cyrkej Božu stawnje wjedže. Wulke strachne cžasy je wón dočatal a pschěžiwil, móčne wichory kšasachu joho japoschtołski stoł, swětne moč rubichu jomu cžasne kubla, ale spodžiwnje bu wobkručžena joho duchowna móć. So njespušćejšo na cžłowjekow, staja swoja čku dowěru na Boha a tale křuta dowěra dawa jomu měr a pokoj pschi wschitkich wichorach. A wěšće njebudže Boh pobožne próstwy tał wjele millionow swěrných katolikow njewuškychane wostajicj, ale joho tudy hnadnje zakitacj a něhdy bohacje płacjicj.

Rakuska. Kšěžor je kanonika a direktora měšchniskoho seminara we Budweisu, Dr. Haisa i biskopecja za Kralowěhrób pomjenowal.

Bajerjska. Za njebawno zemrjetoho arcbisjopa Deinleina bu farať Schreiber we Stamsried t arcbisjopej we Bamberku pomjenowanj.

Ruska. Kaž přenje nastawki 11. a 12. čjiska Rath. Pósta drobnišjho rozestajeja, su katholicoho we ruskim šhěžorstwje jara potkoczeni a pschěz dokhi čas hižo wšchelalo pschescěhání a t pschěstupjej do ruskeje chrtwje nužowani. We nowišchim čjasu su so wobstewjenja katholicow we Ruskej hiščeje wšchelalo pohóršhike. Kaž pať chcebjza nětko hewat we tym derje rozmucjene nowiny wjedjeć, je t najmjeišchom nadzija na položenjo potkoczonanych katholicow. Wištopja dóstanu zas prawo, njewotwisnje wot Petersburka we duchownych naležnosćach swojich diocesow rozkazowacj, tež sebi bjz dalschoho statneho dohlada z najwšhšchimi wyšchnosćemi we Romje dopisowacj. Ze to přenja krocjel t dalschim jednanjam.

Francozjska. Do burgundistoho měštacjka Paray-le-Monial, hbjěž mějesche čjesčowanjo najswjećišheje wutrobhy Žezusoweje swój zapocjat, pschindu we měsacu juniju, kiž je wosebje najswjećišhej wutrobje swjeczeny, ze wšchěch džělow Francozjske nahladne processiony. Na zapocjatk tohole měsaca pschewwachu tam mjez druhim 7 bisjopja, mjez nimi tež arcbisjop z Pariza, kardinal Guibert. Tónsamy wozjewja tež we pastyrskim liščje, zo budže so zakladny kamjen t wulkotnej chrtwi, kotraž so we Parizu t čjesčji najswjećišheje wutrobhy twari, 16. junia, po tajkim na samym dnju, na kotrymž mějesche pschew 200 lět zbđžna Margaretha Mocoque tamne znate spodbizwne wozjewjenje, swjatocjnje položicj. Za tule chrtwj je hižo pschěz dwaj milliona j franow nawdatych, mjez druhim nahromadžichu tež 102 zaposćancaj francozjske ludoweje komory mjez sobu 7018 franow hačo přeni dar t twarjenje wosebiteje křapale we tamnej chrtwi za zaposćancow ludoweje komory. Kardinal-arcbisjop je t tomu wjesele pschihšosowal, zo bychu zaposćancy we krasnym domje Wozim wosebity wofstar dóstali, pschew kotrymž móžja z nutrne j wutrobu toho we rozswětlenjo prošć, wot kotrohož mudre a sprawne zakonje pschindu.

Belgiska. Tónle kraj ma tu křwisu dobre katholicke ministerium, tola pať je tam tež liberalna strona jara móčna, nakožuje swoju a cuzu móč t tomu, zo by wjetščinu we komorje dóstala a tať knježenju pschisćka. Z sprawnymi frědkami so ji t njeradžji, hlada tať za druhimi pućemi. Chrtwinste žiwjenje, taž so wosebje we processionach pokáže, njemóže tamna strona hižo dawno znjesć, tohodla ryczi a piša pschecziwo nim, wobstorzuje knježerstwo, zo je dowoli; a dokelž je wšcho to podarmo, sčezujwa nětko lud a płaczi jón, jo by processiony napanyh a z mocu zadzewal. To je so jim we prawdže na wjac měštach radžiko. Tať we Lüttichu a we Gencze. Tež we Brüsselu stachu so tohodla wot płaczenyh ludži njeměry, haj tež křwawe puťi. Liberalne nowiny tohodla wšchědnje so wobczězowaju, zo ministerium tele processiony dowoli. Na to je nětko justicminister wozjewil, zo ministerium processiony za chle dowolene džerži. Belgista wustawa dawa drje policajstwej prawo, wšchelate žiawne wobkřahy zakazacj, hbjž so pschěz nje njeměř zbudži. Tola chrtwinste processiony bychu so bjz wšchoho njeměra dokonjate, njebychu so hanike a pschescěhowane. Ze lohla

węc, ludźi we nałożowanju swojich prawow zadżewacź a potom samotne schcżuwanja za pschileżnosć bracź a żadacź, zo by so swobodnosć potłocżiła? My njebychmy katolikow zamokwjełi, hdy bychu nęłajke wurjadne prawo wużiwali, ale we Belgiskej skuscheja drohi a hały łóždomu a hižo prjedy smy prajili, zo może je łóždy po swojej woli wużiwacź. Ministerium njebudże tał nihdze proceßionny żalazacź.

Schpanista. Z nowym kralom we Schpaniskej dośc schpatuje stej. Bě hižo powjeseć rozschěrjena, zo je na tym, Madrid a Schpanisku zas wopuschćicź. Wójsko je skabe, njemóže so na nje spuščecźic a pschecżiwo karlistam do chta nicžo njedokonia, Też na morju njejsu knjeżerske łódže nicžo kmane wustutkowawe, su wjele wjac wot karlistow wšelako czerpiecź męli. Tał pschod krótkim. Admiral Barcasetgni jęždżesche pschi brohach na stronje, hdżęž karlistojo pschewywaja a tšęlesche na nich a zadżewasche jich tał we jich wójniskich pschihotowanjach. Karlistami nacżini drje z tym mało schłody, ale wsy a męsta pschi brohu morja leżace czerpjachu pschęz to a na jich próstwu wobzanknychu karlistojo, admiralej joho dżęło wupłacżicź. Schęscź wulkich łanow bu na broh stajenych a hdżęž admiral 23. meje tam z dwęmaj łóždomaj zas pschijędže, póskachu na nej a do nej tejsko granatow, zo bu jich na łóždomaj wjele morjenych, mjęz nimi teź admiral sam. Łódži pał bęšhtaj tał czerpiekoj, zo so tu khwilu wjac trjebacź njehdżitej. Każ na morju, tał njedokonia knjeżerske wójsko teź na kraju nicžo pschecżiwo karlistam, haj knjeżerske nowiny same skabosć swojeje stronh wuznaja. Wójsko karlistow pał je we stajnym pschibjeranju, wucżini tu khwilu 100,000 mužow, mjęz nimi 20,000 jęzdnych.

(Mały biskop.) Żedyn z pólskich biskopow męjesche audiencu pola s. wótea. Hdżęž pschistupi, proschesche bamža kłecžo wo s. požohnowanjo. Pius je wudżęli a praschesche zo by stanył, ale biskop bě jara mały, a bamżej so zdasche, zo hiščęze kłeczi a praji jomu z nowa, zo by stanył. Nětko hable zrozemi sčto je wina bamżowoho napominanja a wotmołwi: „Beatissime Pater, ipse fecit nos et non ipsi nos,“ t. r. Smjaty wotse, wón (Wóh) je nas stworik a nic my so samych.

(Schęjnacze tysac ludźi bu pschęz zemjeżrjeczo morjenych.) Z New-Yorka telegrafuje so wo zemjeżrjeczu we Americy, we Neugranada. Cyle męsto Cuerta bu zapusćene, ani kamjeń njewosta na kamjenju. Żeno mało swójbow mőzesche cšęlnych. Też pjecź druhich męstow bu potrjedenych. Wobhdłęstwo cšęle krajiny wucżini 35,000, z nich namala wótko 16,000 nahłu smjercź.

Wależnosće towarštw.

Sobustawy na lęto 1875: ff. 376. P. Weno Krahl, konventual we Ofsefu; 377. Zancyna z Pazta; 378. Mikł. Net z Kalcie.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

A cšęczi Bożej a spomęzenju duščow su dale woprowali: dwaj kuponaj znateje statneje papjery a wot zastawnoho lista 18 markow.

Gromadze: 21373 mark. 20 pj.

Woslenja zapisana pokłętija dań we kniżkich: 419 m. 54 pj.

Cišćęczał P. A. Donnerčal w Budyšćinje.

Katholiski Posol

Nakladza prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cytolětna plaćizna na posć
a w kniharni 1 m. 70 pj.

Ludowy časopis,

witawany wot towarštwja S. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Jurij Lusčanski.**

Číslo 13.

3. julija 1875.

Lětnik 13.

Nascha nadžija.

Dotho zdadža so nam čěšnosće, z kotrymž so katholicsta cyrkej domaphta, tracž, jeje njepšhecželajo wustupuja pschecy z wjetškej namocu, a hdyž jich zahadjenje we wschelakich džělach swěta ledžbnischo rozpominamy, zda so, hačo by so wschudžom z podobnymi srědlami za jentym wotpošladanjom, za dospolnym wntorjenjenjom katholicsteje cyrkwje a cyłoho křesćanstwa, skutkowalo. Džiwacž so ničo njetrjeba, hdyž někotryžtuli křesćan wolownje abo wotpadnje, tola wěriwy křesćan drje wobžaruje zrudne časy, tola njeboji so za cyrkej Božu, ma wjele wjacych slynu nadžiju, zo cyrkej tež tóntróč stawnje dobydže na mócnych njepšhecželach a z tym swoju nahladnosć pschi zdžělanych ludach z nowa wobkrući. Tule nadžiju čerpa wón z nětcziškich wobstejenjom cyrkwje a z jeje stawniznoiv.

Ničo njeby njepšhecželow cyrkwje tał zwjeseliko, hačo hdy bychu jeje pastyrjo so bojecž počinali a so pschecy nowe potkočowace zatonje do stracha zahnacž dali. Ale podarmo to wocžakuja. Ženohósnje wupraja wschitcy biskopja, hdyž so wot nich něšto žada, sčtož ze swojim swědomjom zjednocžicž njemoža, z wječhom swjatych japosčotow: „skuscha so Boha bóle bojecž hacž čžlowjekow.“ We swojim skutkowanju, we mužnym zamołwjenju prawow katholicsteje cyrkwje pschecženi biskopja, podžjerani wot swěrnoho duchownstwa a katholicstoho ludu je nahladna móć, kotraž so swojoho njepšhecžela tał lohcych njestróži. Tajku pschecženosć mjez biskopami, duchownymi a katholicstim ludom njewocžakowachu njepšhecželajo. Wjele wjac nadžachu so wot džěla biskopow Němškeje, zo budža po stónčenju Watikanskoho koncila wot nježmólnoho bamža wotpančž a tał njepšhecženosć we katholicstej cyrkwji zbudžicž. Tał kručje to wocžakowachu, tał pilnje bčhu za to skutkowali, so křesćili a hanili, zo mēnjachu, zo to hinal byčž nje-

móže. Ale hlejče, ani jedhn biffop nječzini to, ſchtož běchu wot wulfoho zdžela woczałowali, wſchitcy woftachu we zjednoczenſtwje z widżownym wječhom chrlwje. Tať běchu ſo zhebali, a tohodla mjerzanjo a zlobjenjo, kotrejž ſo we liberalných nominach nad katholicimi biſtopami wuſhpa.

Njedopjelnicchu biſtopja chrlwje jich nadžije, ſpſhtachu pſchěz nižſchich duchowných a wěriwných ſwoje wotpohladanja doſahnyčž. Nižſchi duchowni mējachu ſo pſchěz ſtatne zakonje wumozicž wot wotwiſnoho zwjazka, we kotrymž běchu dotal ł ſwojim pſchędſtajenym a druzy wěriwi mējachu tež wěſte prawa doſtačž we chrlwinſkich naležnoſčach. Tola jeno jara malo duchowných dowěri ſo liſchczatomu hłofej, džel wot nich wróci ſo želnoſčiwje ſwojim biſtopam, druhi pať ſmota ſo dale na wadkej nahłej drozy ł ſwojomu zahubjenju. Šchtož njeſpſcheczežojo chrlwje z liſchczenjom njedofahnychu, chychu ſo z mocu doſahnyčž procowacž. Njeſprawny zakoni po druhim bu wuradženy a pſchijaty, dothody haj ſama wótcziua bu ſwěrnym duchownym zapowjedžena, ze wſchěch ſtronow bu duchowniſtvo potlocžowane, ale nihdže pſcheminjene. Tale ſpodžiwna pſcheczjenocž, tale we tať wjele horjach muźnje wopokazana ſwěra, njedawa wona rjanu nadžiju na ſławne dobyčžo?

We Zendželſkei bē něhdy jenicžłi biſtop ſwjaty Domaſch Canteburi, kiž za prawa chrlwje wojowawſche pſcheczimo ſchěſnacže druhim njechódnym, kiž z kralom dđeržachu. A tola je tónle jedhn biſtop dobyť. 300 lét dołho bu chrlwej z najſurowiſchimi frědlami wot mócných romſkich lhěžorow pſchecječehana, ale we czaſu pſchecječehanjow pſchibjerawſche jeno a doby nanajſławniſcho nad mócnymi pſchecječeharjami. We czaſu francozſkeje revolucije bu naboženſtvo we Francozſkei chrlwe potlocžene, Wože ſkužby zakazane, wjele chrlwjow zapuſčzených, duchowni z kraja wuhnaczi. Tola lěhdoma bē Napoleon ł močy pſchifſchot, njewjedžewſche hinať měr a rjad do kraja pſchinjeſčž, hało zo katholickei chrlwi ji rubjene prawa wróci, wupokazanych měſchnikow zaſ domoj zawoła. A hdyž tónle lhěžor zaſlepjeny wot wulſteje močy, te kotrejž bu wuzběhnjeny, tuſamni ł potlocžowanju chrlwje nałožowawſche a podobne zakonje wudawawſche, taž nome něniſte lhěžorſtvo, wotebjerawſche joho moc a nahladnoſč widżownje, a hamž Pius VII., wot Napoleona tať njeſprawnje pſchecječehany, cžehnjeſche ſwjatocžnje pod wulkim wjeſelom ſwojich poddanow a chłoho wěriwoho ludu do ſwojoho hłownoho měſta, mjeztym zo dhyrbjeſche Napoleon ſo lhěžorſtwu wotriječ, wótczinu wopuſčeczičž a na zdalenej kupje Helena ſwoje žiwjenjo ſtóneczičž. Kať wjele druhich podobnyh podawłow njenamałamy we ſławiznach chrlwje, kotrejž móža we nětcziſchim pſchecječehanju naſchu nadžiju wobtruczičž, zo ſtónecžnje chrlwej ſławnje dobydže.

Wičelake druge winy, na kotrejž ſo naſcha nadžija podpjera, pſchinjeſem pſchichodnje. —

**Wysokodostojny knjez farać
Jakub Nowak**

narodzi so 3. augusta 1821 we Wotrowje. Po wopytanju swojeje wjesnjeje schule a kath. schule we Budyhjinje džěsje we lěće 1835 do Prahi, zo by hačo serbski seminarist gymnasium wopytował. Wot nazhynja 1841 studowasche filozofiu a wot 1843 theologiu. Dóstawšchi 31. julija 1846 pschez biskopa knj. Józefa Dittricha měšcništu swjećiznu, bu najprjedy druhi kapłan pschi serbskej cyrkwi we Budyhjinje a wobstarasche měšacnje bože skužby we Zdžeri. Tež rozwučowasche lath. gymnastow a praparandow we lšchesczanstej wuczbje. We lěće 1855 bu přeni kapłan pschi tejsamej cyrkwi a pschiidže we oktobru 1858 hačo farać do Kadworja, hdžej je 20. junija we starobje 53 lět 10 měšacow a 17 dnow mumrjet.

Wyšče toho, ščož je pschez přědowanja a rozwučenja a pschikad za duchowne zbožo wosadnych skutkował, dyrbinu naspomnič, zo je za čas jeho faraćstwa storo cyła cyrkwiništa drašta wobnowjena a rozmuožena a pschez wopory pschecjelow rjanosče božoho domu wobstarane, wosebje tež rjane nowe staciony kupjene, ščož porjekschenju božich skužbow skušča. We lěće 1863 bu lěrchow wo wjele powjetschanj; 1874 nowa schula natwarjena a 7. junija t. l. sta so započatt z bělenjom a wschelakim porjedzenjom farsteje cyrkwie. We jeho czaju su tež hospodarske farste twarjenja z nowa twarjene a z džěla wuporjedžane. Z toho kóždy widži, zo je we jeho czaju wjele dofaowane a wosada wulke wopory pschinješta. Boh zaplać wišcho to z ujebjeskim mytom. H. D.

Nowinki a powječeje.

3 Łuzich a z Sakskeje.

3 Budyhjinu. Šchwórtk, 24. junia, wječor duri Bože njewjedro we Łuzy do stareje, z džěla wuschnyteje lipy, pschi domskim kublerja Knumera štojeaje, zapali ju, tola bu woheń zadušchemy a tať dalscha schłoda wotwobročjena. Tež we Šhajawje duri Bože njewjedro do rodži ryczerkubka, njezapali drje, tola bušhtaj dvě krowje zarazenej.

We Łuzich njenaczinichu njewjedra a zliwki lěta hač dotat, Bohu dža! žaneje wulkeje schłody. Tola z druhich krajinom, z Wuheřskeje, Čěšeskeje, Wajerskeje, Thuringiskeje pschithadžeja jara zrudne powjesčeje wo hylach hrimanjach, krowowdziejach, zliwfach a powodženjach. Wosebje wulku schłodu naczinichu hylne a daloko došahace hrimanja, kiž běchu na dnju s. Zana abo džej přjedy.

3 Kadworja. Zrudoba rozlěhasche so po naschej wosadze, hdžej nje-dželu (20. junija) popołdnju w $\frac{3}{45}$ so ze wschittimi zwonami zwonič započja.

Šhto to? prafšeshe so lóžbh, hđhž we njezmucženym času zvuki zvonow sťšeshe. Čzohož bėshe so něotryžkuli bojak, nihtó pať woczatował, bėshe so tať nahle, tať pšhezahė dopjelniko: našč wysofodobostojny knjez farar̄ Jakub Nowať je wumrjet.

Šđhž bėshe wón zandžene lėto wot czežleje łhorosče wotłhorjet, mėnjachny, zo zmėje so nětko trajaceje strowoty zwjefelicž. Ale hižon nazhmu pocza so pokazowacž, zo joho strowosč njeje wjacy tať kruta, kaž prjedy. A na lėto so tute znamjenja pšhisporjachu. Dolež pať žane bolosče njebėchu, ale jeno czežlosč dycha a nėlajfa mucžnosč stawow, njemėjeshe so to za ničzo sťraščne. Ž wjele wobczėnosčju, z napinanjom poslednich mocow dzeržeshe knjez farar̄ hiščesje wsčitke wobłhady pšči swjatocžnosčach božoho cžėła. Njedzelu po dołhowanju božoho cžėła dzeržeshe wón hiščesje dopołdnja božu mišču a přėdowanjo: joho poslednje bože sťužbh na zemi. Wutoru dyrbjeshe so lehnycž a sčtwórtk (10. junija) pocza łhorosč sťraščna bęcž, a wón dósta toha dla hiščesje wječor swjate sakramenty łhorycž. Pšhez lėlafku pomoc bu sťrač tať dalolo wotwobročeny, zo bėshe zasty wsča nadžija na wotłhorjenje. Sobotu (19. junija) pocza sťabosč pšchibjeracž, a njedzelu (20. junija) po nysčporje bėshe widžecž, zo so swjercž łhwatajcy bliži. Wobróńjeny z duchownej pomocu, kajtuž cyrtej mřejachym posłicža, musny wón bjėz bolosče a bėdženja cžishe a we pokoju, kajtiž maja jeno sprawne dušhe we smjertnej hodžinje, popołdnju ¼5. —

Erjedu smy cžėlo zemrjetoho knjeza fararja do roma sťhowali, we kotrymž je knj. farar̄ Šrehor̄ we lėče 1813 swój wotpocžinł namatał. Rano w 8 so na zwonjenje z mullim zvonow wosadni a cuži pšchwodzerjo we mulkej mnohosčzi wołolo fary žhromadžowacž pocžachu. Wokoło ½9 spėwachu duchowni na farje*) cyrlwinste spėwanja „po mormycž“ (Matutin a Laudes). Po 9 zapocža w ze wsčitkimi zvonami zwonicz a po wužohnowanju cžėła zřjadowashe so pohrjebny cžah. W přėdku buchu sčhiž a bratřskej łhorhoji njesene. Potom sčžėhowashe sčulfska mėdžina a duchownstwo. Wysofo dostojny knjez can. cap. cant. Jakub Kuczant z Wudychina bėshe ģalo zastupnik wysofobost. konsistoria a ģalo pšhecžel zemrjetoho wulonjenje pohrjebnych wobřadow (ceremonijow) pšchwazak. Kasčes njesechu njebjesa nosčerjo, łhebėtarczej a sčulscy přėdkstejerjo nasčesje wosady. Za kasčesjom tžėchu macž, sotry a křejni pšhecželjo zemrjetoho, kaž tež mulla mnohocž žarowacoho luda. Ž nich naspomnju hrabju Detlewa z Einsiedel ģalo zastupnika swojoho nana a swėtnoho patrony našesje cyrlwje, hrabje Klemensa z Einsiedel nad. Radworjom a barona Ulkermanna z Lutowcža. Šđhž cžah na kerchow pšchindže, bu kasčes pšchw durjemi**) cyrlwicžki „swjatoho sčhiža“ sťajeny a w cyrlwi dzeržeshe knj. cant. Kuczant Requiem, pšči kotrymž knj. farar̄ M. Ģornik a tachantski wilar knj. Ž. Dienst pšchisłužowasčtaj. Na pobocžnym wotkarju mėjeshe sčpitalski administrator knj. Jakub Warnar̄ božu mišču.

Na to sčžėhowashe Libera a cžėlo bu do rjenje wudebjenoho roma po-

*) Zele spėwanjo njemėžeshe so we farstej cyrlwi sťacž, dolež so ta bėli a ponowje.

**) Dolež we cyrlwicžcy pšchw wotkarjom bosahaca mřisnosčž za kasčes njeje.

łożene. Pŝichi rowje dżerżesche kapłan S. Duczmann pohrjebne prědowanjo. Hŝisheje buch u poslednje modlitwy pŝichi rowje wuspěwane. Tŝisacy hŝyży wutrobnoho żarowanja su te dom nasch kerchow maczake.

Zaŝy dżesche so do cyrkwje, hđżej knjeż farar Żakub Wensch z Kalbic spěwanu, knjeżaj fararzej M. Smoła z Njebjelczic a M. Hórnik z Budyŝcina mjelczacu bożu mschu dżerżachu. Tak stonczi jo żrudna swjatocznoscź. Wóh popschej naschomu lubowanomu knjezej fararzej stódku wotpoczink we kłódnym klinje zemje. Njech jomu wěczne swětko swěczi.

Wyŝche prjedy naspomniennych knj. duchownych bęchu pŝichi pohrjebje pŝichotomni wyŝofodobostojny knj. can. farar Żakub Barth z Kŝroszczic a knj. farar Franc Schneider z Kulowa, knj. ŝulski direktor Pětr. Šchołta z Budyŝcina, knjeżaj administratoraj Żakub Wornar ze Šchpitala a P. Innocenc Zawork z Kożanta, knjeża kapłani Jan Kowal z Kŝroszczic, P. Tŝaddej Natuŝch z Marijneje Hwězdny, Michał Kóla z Kalbic. Też kapucin Surij Zawork z Kumburka a knjeż diaconus Hendrich Hórban z Kluscha bęchtaj na pohrjeb pŝichichkoj.

H. D.

Z Kalbic, 29. junia. Zandżeny tydżen bę za naschu wosadu jara żrudny. Njedźelu, 20. junia popođnju wudhri we Konjecz we Šchołczje domskim Wożi wohen a pŝchewobroczi wŝchitke twarjenja tutoho burŝkoho kubla, każ też twarjenja kublerjom Rehorja, Rachela, Żyża (Šchrybarja) a Wódlanka do popjela. Płonjenja hrabachu pŝichi hŝlŝnym wětrje jara spěchuje wotoko so, duż njemóżejche so mjele domjaceje nadoby pŝched zaħubjenjom zakitacz. Wohen we rozpadantach tutych pjecz kubtow njebę hŝisheje wuħaŝchenny, dħa hŝjo sŝjedu, 23. junia wjeczor jednatej hodżiny we tejsamej wŝy nowe płomjo k njeħju stupasche. We drzewowej kólni kublerja Zancy bę żóŝtmiŝti cżkowjel wohen załožik, kotryż Zancec brożnju, każ Mkońkec domŝte, brożnju a kólnju ŝpali. Wěŝit njeseŝche pał ŝchtrę też do ŝuŝodnjeje wŝy Šchunowa, hđżej so wobŝyħdżenŝtwa Żakuba Nareżika, a Miŝk. Paŝchki każ też ródze Żakuba Rehorja ŝpalichu.

Ż w u t r a j a .

Pruska. Stawy wŝchelakich kłóŝchtrow wopuŝchjejeja wótcny kraj, we kotrymż jim njeznjeŝlwy pruŝki zaŝon dale ŝtukowacz njedowoli. 12. junia wotjędzechu z Rotterdama 84 franziŝkanŝkich mnichow z pruŝkich kłóŝchtrow Warendorfa, Wiedenbrücka, Annaberka we Šchlezynŝkej a Düŝŝeldorfa do New-Yorka. We Rotterdamje bęchu so zħromadżili, katholiczojo postrowichu jich ŝwjedżenŝch a ħuujomne bęchu poŝtenje hodżiny, kotreż we Ćwropje pŝcheczinichu. Na kódku, na kotreż so pŝchewjezu, bęchtaj so we nocy ŝpěchuje dwaj wotarzej natwarikoj a nad nimaj pŝchujeseŝchaj dwaj męŝchnikaj wopor Wożeje miŝe, druzy doŝtachu ŝ. woprawjenjo. Żara wulkotna Ćwroda ludu bę jo na broży zeŝchta a cżalajche na czaŝ, hđżej kódk mujedze, a dawajche z Pruskeje wuħnatym mnicham pŝchez ŝtawawoćanjo ŝwoju ŝpokojnosć k ŝpóznaczu, zo wulki wopor radŝcho pŝchinyjeħu ħafo zo bęchu żadanjam ŝtata so pocżynili. Wjecz wuħnatymi bęchu męŝchnich a ŝtużomni bratŝija, ŝchodżimcy a młódku mużojo we najlěpŝej starobje, też 10

škulskich sotrow z Coesfelda. Wschitcy spóznachu we swojim wupokazanju wołu Wożu a nadzachu so we nowym śwěće bohate polo k swojomu stutkowanju namatacz. Doma pał zarwjeja milliony wěrnych wo tamnych, kotřiz k najlěpschim naroda skusheja.

Pruska. Pruski kultusminister Dr. Falk puczuje tu chwilu po katoliskich krajinach, pschi Rheinu lezjach. Wobhydlerjo městow a krajow czuja so ranjeni pschez zakonje, kotrej su so wot poslenjoho lěhdoma stonczenoho sejma k potkoczenju katoliskoho žiwjenja wudate. Zo by so nětko zdało, zo su tež wobhydlerjo tamnych katoliskich krajinow z nowymi zakonjemi spokojene, pschihotuje liberalna strona wchudjom kultusministrej swjedzeniste powitanja, hošciny a druhe swjatocznosce. Dokelž so katolich měšczenjo na tajkich keliach wobdzelic njechadza, žadaja so k tomu wšchela'e towarstwa, wosobnje towarstwa wuskuženych wojakow, abo wukrajnych študentow abo spěwarjow a hdyž je jich so někotrych stow k tomu namatało, potom rěka a trubi so po chlym śwěće we liberalnych nowinach, we Bonnje abo we Rōlnje bu kultusministrej wječor zastaniczko pschinjese abo wukotny czah postrowi joho z fallemi. We prawdže pał njewobdželi so wobhydlerstwo abo k najmjenjšchomu jara khudze na jomu pschihotowaných swjatocznosczach.

Pruska. Wschelate knjezerste nowiny sledja jara pilnje za tajlimi katoliskimi duchownymi, kotřiz so mejstim a druhim k potkoczenju katoliske cyrkwe wubatym zakonjam poczysnu. Hdyž něhdze něšto zaschicha, spěschuje roznujesu to do wšchěch dželow swěta, zo je jedyn biskop, abo duchowni cykoho tachantstwa abo k najmjenjšchom jedyn kaplan něhdze mejste zakonje pschipoznał abo so jim poczysnył. Wudrocž tajkoho zdželanoho a zunjesliwoho duchownoho so potom wuzběha a khwati. Ale jara porědko su tajke powjesce wěrne, najbóle zhonja duchowni halle z nowinow, sčto so jim pschipijuje a kał so jich dobre mjeno rani a jich duchowna czesež pschitřotja. Tak bē wōndanjo rozchěrjene, zo su duchowni tachantstwa we Rōlnje so statnym zakonjam poczysli, zo bychu tak swoje dokhody dōstali a pozdžischo zas duchowni krajiny, kiž je we lēce 1866 wot Bajersteje Pruskej wotstupjena, ale wobej powjesce stej wopacžnej. Z chla je duchownych, kiž su so mejstim zakonjam poczysli jara mało, snadž we cykej Pruskej wołoko 20, liczba kotraž so pschirmacž njehodži ze swěrnymi měšchnikami, kiž we jajtwe czerpja abo z wōtežiny wupolazani we cuzbe wołokobudja.

Z Rōma. 16. juni bē tež wopomnječo wuzwolenja nětczischjo hižo 29 lēt knjezacoho bamža Piusa IX. Tōnsamych wobošdže so we Rōmje tak swjatocžnje, kaž to tamnišche wobštejnošce dowolachu. 13. junia pschinuje francozski zapōstanc hižo swoje zbožapschecza s. wōteč; 14. tež zapōstancu druhich ludow a knjezerstwow, wosebje Rakuskeje, Bajersteje, Portugalskeje, Španiskeje, Belgiskeje, Brasilskeje a Ruskeje. Kardinalojo pał na swjedzenistim diju jamym. Kardinal Patrizi cžitajše adrejsu, we kotrejž bēchu začucza wěrnoho czesežowanja a nezatichaseneje swěry kardinalow pschecziwo swjatomu wōteč wuprajene a spomnjene, zo ma so najswjeczišcha wutroba Bězusoja z wosebitej nutroscju lētsa prosyč, zo bychu domaphtanja naschoho zrudnoho czaja, pod kotrymiž cyrkej a bamž tał

jara czerpi, tola skoro pschestate. Z wulfej rycziwoscju wotmołwi s. wótc a spominasche na wobzarowanja hódne wobstejenja, kotrej we Rómje wot nětko 5 lét jow knježa, wupraji pał tež swoju spofojnosc z tym, sčtož dobri ł wotwobroczenju hiščeje wjetščeje sčtody dokonjeja a napominasche sčoncžnje, na nastupjenym pučju wobstajni byč, na Božu pomoc twarič, kiž njebudže modlitwy wěriwych zacpěč, kotrej z čyłoho katholicoho swěta so ł njebyu pozběhuja, zo bychu pschestate čžešnosče swj. stola a chrwje a zo by čžowjestwo zas tamny měr dobyło, kotryž je so jomu tako dołho rubił. — Popoždnuju bėchu nětotre hodžiny dołho hašy nimale prózne, chrwje pał pschepjelnjene, dofelž wěriwi bėchu pschitomni hnuiomnym swjatocžnosčam, pschez kotrej so sčodkej wutrobje Běžnsowej swjećzachu. Wobohlerstwo Róma je katholicke a prócowanja knježerstich wustawow a liberalnych nowinow wsčas njebdža tak lohcy, kaž sebi to mysla, wěru z wutrobow wuforjenič.

Šendželsta. We hłownym měsče Irlanda we Dublinu budže so 6. august jara swjatocžnje wobočič. Ze to džen, na kotrymž je so pschod 100 létami sławny wótcžine a wutrobity wojowar za prawa potkocženych katholicow Daniel O'Connell, narodžik. Pschez swoje njespchestawace sčufowanjo we nowinach a pismach, we jendželstim parlamencže a druhich zhromadžiznach radži so jomu, swój lud a wótcny kraj wumozič wot čžežkoho pschaha, z kotrymž bě Šendželsta jon nimale 400 lét dołho potkocžowala, wosobnje njesprawne zadžewti we nabožnych wobstejenjach jomu pschihotowala. Šwjedžen budže so jara swjatocžnje wobočič. Tež sławni katholiccy mužojo z druhich krajow su pscheprosčeni a wobdžela so pschi nim.

Francozska. We južnej Francozskej, wosobyje we krajiny pschez kotrej rěka Garonne bėži je powodzenjo wulku sčtodu nacžiniko. Wjacy dnow bě so hižo kětro hylnje desččikowato, 23. junia pschestupi Garonne swoje brohi a staji wokołnu krajinnu pod wodu. Wjele je město Toulouse a Verdun czerpjeko. We jenym pschedmėsče je woda pschez 300 khezow spowalika, 20000 ludži su bjez wobhđenja, wjacy hač 1000 ludži je so zatepilo, dwě wsy stej chte wot žołmow wotnjefenej. Duža je jara wulka. Marschal Mac Mahon wopytuje krajiny, kotrej su najčežšcho potrjehene; knježerstwo je ł položenju hižo pjenježně pobjery došalo.

Francozska. 16. junia, džen na kotrymž so katholicki swět najščodšej wutrobje Běžnsowej swjećesche, drje bu wschudžom jara swjatocžnje wobeidženy, tola drje nihdže puschnišcho a z tak wulkotnym wonfomnym swjatocžnosčezemi pschetrasnjeny, kaž we Parizu, hčžej bu na hórch Montmartre zakladny kamjen cyrkwki položeny, kotruž chce francozski lud ł čžešči Běžnsoweje wutrobhy twarič. Šižo wot ranja khwatasche wjele pobožnych ł tamnej horecy a tónle tak wjele pschetorhjeny procession trajesche hač do džefacij. Těhdom wopuschči kardinalarcbisfop Guibert cyrkej we kotrejž bě won Božu mšchu mēł a čchnješche we swjatocžnym processionje wobbathy wot 8 bisfopow a wjele duchownych ł postajenomemu měštu. Čžah wotewri so z 150 knježunami we bėlych draščach, kotrymž bėchu so mikofejine sotry a wschelate druge stawy kłóšctrow pschizankli.

Miasto swjatocznoscze bę wotnykane a jeno sčtož bę pšcheprosčenty abo sčtož bę zastupnu khartu dostak, mōžesche pšchistupicž. Pšchez 50,000 ludži będu wo dowolnosczj prosyli, tola jeno jara math džel mōžesche so pšchupusčezicž. Města za jobustawy knježerstwa a ministrow pšchihotowane wostachu jeno prózne, tež pšchobšyda francozjskeje republiki Mac Mahon njebē pšchitomny. Za to pať będu zapōstancy sejma prawje bohacze pšchisłi, wojsko bę zastupjene pšchez wjac generalow a wyšisłich wyšctow, tež zemjanstwo wobdzeli so na swjatocznosczi. Po cyrkwiniskim rjedže bu swjatocznoscž dokonjana, wšchitich pšchitomni klecžachu, biskopja a duchowni stojachu pšchi zakladnym kamjenju wokolo kardinalarcybiskopa a wulka cžichota knježesche mjez tym hač so litanija wšchěch swjatyh spěwajšche. Tade nutrna modlitwa z pokutnym psalmom „Miserere“ wupraji najlěpje wotpohladanjo, kotrež ma katoliški lud we Francozskej pšchi twarjenju tuteje cyrkwie, čhe pšchez to zarunacž wonjeczesčzenja, kotrež so we lěče 1870 a 71, we časju hdyž tať mjenowana kommuna we Parizu knježesche, stachu a spodobanjo Wože za francozski lud zas naproslyč. Khwalbnny khěrlusč „Te Deum“ skōnczi swjatocznoscž, kotraž je wšchittich hluboko hnuka, kiž mōžachu so na njej wobdzelicž. K dalšchomu dopomnječju bu wopomnjeiški pjenjez bity, na kotrohož jenej stronje je cyrtej woznamjena, kajtaž budže, na drugej stronje pať wopomnjeište napismo.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wošadow.

Ž Budyšćina. Kšcheczeni: Marija, dč. kramca Handrija Geyera; Hana Beronika, dč. poboncža Kencža; Michak Emil, s. Karla Bohuměra Klimanta; Jan August, s. žiwnosczerja Wittawšcha Něczki z Džěžnikec; Marija, dč. murjerja Michaka Augusta Krala; Jan August, s. khěžkarja Ledžbora z Dalič; Hana Marija, dč. žwōnta Jakuba Wjenti; Felix, s. torežmarja Winklera; Kurt, s. khěžnika Alberta; Bruno, s. tšcherja Wōchela; Kora, dč. Ernsta Jakuba Kšchizanka ze Židowa; Hana, dč. murjerja Wjeraba; Marija Amalia, dč. Michaka Pjelarja ze Židowa; Wakpora, dč. pozkotnika Aschbachera; Hedwig, dč. kryjerja Hermana Winklera; Haňža, dč. Jana Něczki ze Džěžborec. — Wěrowani: Franc Sigmund z Hajnic a Theresia Bauerec z Čjež; Jan Wärtner, schewe w Lejnje a Paulina Hartigec z Čjež; Michak Kšchizant, krawski mištr z Dobrusche a Marija wudowjena Kralowa Hrubjelczič. — Zemrjeczi: Haňža zwud. Ribšćina z podhroda, 76 l. 6 m.; Marija zwud. Wencetowa z Džěžnikec, 62 l. 10 m.; Theresia, mandž. Ernsta Messerschmidta z podhroda, 33 l.; Jan, s. murjerja Lehmana na Židowje, 1 l. 5 m.; Ernst, s. Ernsta Kubicy, zwěrinokupca, 10 m.; Jan Měrcžint, žiwnosczer z Bělcjec, 30 l. 4 m.; Julius, s. kōžnika Julius Kūnasta, 6 m.; Karl Reitsch, johlčičkar, 53 l.; Michak Reitsch, tačantski hajnik z Čžornych Roslic, 76 l.; Handrij Benšch, pōlnik na Židowje, 56 l.; Marija, dč. Jakuba Lautusa z podhroda, 1 l. 5 m.; Haňža, zwud. Měrcžinkowa z Hrubjelczič, 76 l. 4 m.; Marija zwud. Kralowa z mniješeje cyrkwie, 81 l. 3 m.; Wittawšch Delant, khěžnik, murjer, 38 l.; Jakub Šorsčik z Radworja, 37 l. Pětr Duczman, kublet wuměnkat z Božankec, 66 l. 4 m.; Jan Hascha žiwnosczer-wuměnkac ze Zajdowa, 83 l. 8 m.; Jakub Šchořta, wobypłec, 65 l.

Dary za cyrtej w Čžornecach abo Bacžonju.

K čjeszi Wožej a spomoženju dušchow su dale woprowali: J. E. 1 mart.
Šromadje: 21374 mart. 20 pj.

Čiščezak V. A. Donnerhak w Budyšćinje.

Katoliski Posol

Wukhadža přenju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłoletna plaćizna na posć
a w knihařni 1 m. 70 pj.

Ludowy časopis,

wudawany mot towaristwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: **Jurij Łusčanski.**

Číslo 14.

17. julija 1875.

Lětnik 13.

Njepřehwinjomne banžistwo.

Ŕ najwobnišim podawkam we žiwjenju našeho zbóžnika sluscha, kaž to naslěpje we našim času spóznajemy, to sčtož nam s. seženik Matej, we 16. staće swojoho sčjenja powjeda. Jezus pschindže do wołoknosće města Cásarea Filippi a prasčeske so swojich wučownikow: „Za koho mje macje.“ A Šyman Pětr wotmołwi: „Ty sy Khrystus, syn žiwoho Boha.“ A Jezus jomu wotmołwišči praji: „Ty sy Pětr (skala) a na tule skalu hču ja swoju cyrkej twarić a moč hele ju njepřehwinu. A tebi dam klucze njebjeskeho kralestwa. Sčtožkuli wjazasch na zemi, budže zwjazane tež we njebjesach, a sčtožkuli wotwjazasch na zemi, budže tež wotwjazane we njebjesach.“

Wot tamnoho swjatočneho wołomitnjenja jow, we času dweju tysacow lět je so we swěće wjele pschemjeniko, wulke wěty su so stafe. Wólčne ludy a narody su wustupili a so zas zhubili. Rnježerške swójby pozběhnychu so k moč a nahladnosći, taž zo druhdy swět pschod nimi kšepotasche, ale wone su zas wotemrjele. Wólčne kralestwa su rozpanžle a druge na jich města stupile. Kraje haj nowe swěty su so mjez tym namałake a z džijiny do přódneje krajiny so pschemjenile. Kaž wschelake podawki njesju we došim rymu lětow po sebi sčžehowale. Wulke pschepšhlenjo ludow, rozjazanje a rozpadnjenje romskeho kralestwa, zahubjenje gričiskeho kralestwa, začisčesčenje pohanskeho mjez zbžekanyimi ludami a rozšchěrjenje kšescjanskostwa mjez nimi, stawanje časny kšescjanskich ryčerjow a kšchžnych časow k wumožanju swjatoho kraja, kaž wjele mócných wšchorow pschecziwo katoliskej cyrkwi hač do wulkeho wotpada taž wjele krajow we sčžejnathym stotetku, francoziska revolucija ze swojimi sčžehowkami, kiž tež do našich časow dosaha; kaž wjele pschemjenjenjow polazuja taž stawizny!

A tola, spodbizna wěć! Sřjedž pschemjenjenjow swěta a časow, žanomu

pschemjenjenju poczisljena je wot tamnoho swjatocznego wołomiknjenja pola Cäsarea Filippi, tamna staka we swojej cyrkej krutosczi stojo wostaka, na latruz je Chrystus swoju cyrkej twarit, wschitke pschemjenjenja je pschetraka. We zolmach swëta je wona, kaz Moewoa archa we czasu wulleje lijeny, so wopolazaka hako tamny czolm, wjedzenty wot wustojnych rulow, we kotrymž czkowjestwo mër a potoj a zbožo namala. Wot tamnoho swjatocznego wołomiknjenja pola Cäsarea Filippi je we swëcze jene kralestwo a we tutym kralestwie jedyn thrón, a na tymle thrónje jedyn wječ, jedyn kralowski mëšnik, kiz wot jenoho lëtstotetka ł druhomu swërnje khowje a nošy kronu a sczeptar, kronu a sczeptar kschizowanoho zbóžnika ł we swojimaj rulomaj dđerzi klucze njebjestoho kralestwa. A tale nje-powalomna staka we morju swëta, tónle kruty czolm we zolmach czasa, tónle czesczomny mëšnikski thrón je bamžistwo katholickeje cyrkwe. Stawizny pokazaja nam je nje-pschemjenite a nje-pschemwinjomne.

A tola chcebža tež we njemërach našchoho czasa napscheczimnich Chrystusowi a joho s. cyrkwe ludy wot Roma dželicž, pschezenoscž mjëž biskopami a mëšnikami a katholicim ludom slazpecž, japoschtokski stoł powalicž a bamžistwo zahubicž. Haj mysla sebi, zo su we tutych swojich prócowanjach hižo wjele dokonjeli pschëto, zo su joho wurubili, kraj a pobbanow jomu wutohrnyli, wschelake kšictry a duchowne rjady zbhnyli, jich zamoženjo kranhli a jich stawy z kraja wupolazali, zo žane swëtne knježerstwo s. wótea njeje zakitowato, a zo so katholicla cyrkej storo we wschitkich krajach pschescžëha, biskopja a duchowni do jastwow tykaja; woni nadžija so, zo swoje wotpohladanjo we prawdže dosahnu, tał khtëse hacž bamž Pius IX. wumrije sčtož móže so pschi joho wysolej starobje wschëdnje stacž. Dyrbimy so praschëč, su dha bamžowi nje-pscheczelojo joho móc we prawdže žlamali a budža snadž po smjerczi nëtcžišchoho s. wótea japoschtokski stoł chle znicžicž?

Na to wotmoowlimy. Kaž Nero ze surowej žbóscžu pscheczimo prënjomu bamžej, s. Pëtrej a kaž po Nero wschitcy nje-pscheczelojo cyrkwe ze swojimi žobami bamžej sčtobželi njejsu, ale joho móc a nahladnosč mobtrucžili, tał pschinosthujia wschitcy nje-pscheczelojo pscheczimo swojej woli ł tomu, zo by so bamžowa móc we wosebitej wultosczi pokazala a to runje pokazala we žiwjenju bamža Piusa IX., pscheczimo kotromuž tał žbóstničy wustupuja. R najmjënšchom 10 lët dołho czakaja žadosčimwe na joho smjercž, ale katholicke kšescžanstwo swjeczil ł czesczi Piusa IX. jedyn jubilej po druhim. Pschëd krótkim hake swjeczëšče Pius IX. swój 83. narodny džen, sčtož je jeno jara mało czkowjefam popschate a hižo pschëd 5 lëtami swjeczëšče wón swój 50 lëtny mëšnikski jubilej, swjëdžen, kotryž jeno mało mëšnikow docžaka. A sčtož žadyn nje-dosažny, to bu Piusel wobradžene. Wón swjeczëšče tež swój 25 lëtny jubilej bamžistwa a pschëd krótkim bu we cyrkym katholicim swëcže swjatocžnje tamny džen wopominamy, na kotrymž je Pius pschëd 28 lëtami ł bamžej wuzwoleny. We nim pokazuje so mócný dobročimny žalit Božil, zo so joho žiwjenjo tał spodžimnje zđeržil pschi wschitkich hórtoščach, kotrej so jomu kóždy džen pschihotuja. Njeje to jasne žnamjo, kotrej Bóh swojej cyrkwi podawa, zo ju njewopuschczi we czasu horjow, njedž tež jeje nje-pscheczelojo so wjefela a na jeje pschitwinjenjo czakaja. Wjele

a mócných njepršeczelow runje naščoho čzasa su so we swojej nadžiti zhebali. Dopomnju jeno na dwa ministrow a na kžžora Napoleona. Ravour, mócný minister je bě, kotryž we Italskej z tamnej njezbožomnej politiku započza, psčez kotruž mějesche so bamž svojich krajow wurubicž. Wón je bě, kiž je swjatomu wótczej a chlomu kšesčjanstweje wulku kšimbu czinit. Raby by wón tež smjercž Piusa IX. doczakał; ale na swjedženjn Wožoho czěla, na kotrymž bě wón wojalam we Turinu so wobdželicž zakazał, bě wón wot Wožeje rucžki zajaty a za tydžen wumrje. Podobnje njepršecželsch psčeczimo cyrkwi a bamžej zadžerža so minister Rattazzi, kiž 5. junia 1873, runje 12 lět po ministru Ravouru wumrje. Tónsamy bě městin summu pjeněz tamnomu slubit, kiž jomu přeni smjercž Piusa IX. wozlemi. Tola njemóžesche pjenězch wuplaczicž. Wón sam czežch zhorje a smjercž zbasche so jomu města bycž. Jožo mandželska drje bě do Roma po znatoho pobožneho mnicha póstaka, zo by jomu s. sakramenty mrějachch wubželit, tola bu tónsamy wot psčeczelow Rattazi-a wotpořazany a tał wumrje bjez dostacžza s. sakramentow. Z Ravourom a z Rattazi-om bě kžžor Napoleon zjednocženy, tež tutón kchysche japosčtołski stol powalicž. Tola znaty je zrudny wotšub, kotryž je kžžora potrjechit. Jožo zbožo wopušcžzi jožo, hdyž bě wón s. wótcza wopušcžzik, a hdyž bě jožo psčepodał moč jožo njepršecželow, dyrbjesche so tež sam počžisnyčž njepršecželam a zhubi móč a tež wšču lubosčž svojich dotalskich poddanow. We cuzbje namala wotpočžint. Wón je so kaž scžen zhubit, najprjedy z najmócnisčoho throna Ewropy, potom z woczow cžłowjelow, ale bamž Pius IX. wostanje a njeda so psčewinycž. Hačž runje tu khwilu jaty, knježi tola z Khrystusom, lubowany a cžescženy wot wščitkich, kiž maja wěrimu wutrobu. Kał wjele druhich, kiž su na kónc bamža cžatali, su so mjez tym minyli a kał wjele so jich nimje, mjez tym zo bamž we cyrkwi knježi a swět zohnuje, wščo jene, hačž so to stanje we wosobje Piusa IX. abo we jožo nastupnikach. We kóždym nowym bamžu wožimi tamny Pětr, tamna staka, kotromuž syn Woži prajesche: „Pětrje, pas moje jehnjata, pas moje wotch.“ „Ty sy Pětr (staka) a na tule staku čcu ja swoju cyrkej twaricž a moč hele ju njepršewinu.“

Bamžistwo je njepršewinjomne, dolež wot bóhcžłowjela zakožene. Wščitich, kiž jožo kónc woczakujaja, so zhebaja. Jožo móč a nahladnosčž njemotebjera psčez njehanbite napady njepršecželow ale dobhwa a wobkručza so psčez nje. Skóncžnje mažu stawiznu. Znaty francožski minister Adolff Thiers profšesche bamža Gregora XVI. wo audiencu ale wupraji hnydom, zo so jomu nječa, kaž je to wasčnjo, ani klecžo bamžomu nohu ani stojo jomu ruku wotkosčez. So wusmějo praji Gregor XVI., derje, Thiers móže czinicž, kaž so jomu spodoba. Čehdoma pał minister bamža wuhlada padny na kolena a wotkoscha jožo nohu. Psčeczelnje woprascha so bamž: „Luby knježe, wy drje scže so zakopnyč?“ „To sym“ wotwołwi Thiers, „nad wulkosčzi bamža zakopnu so a padnu wščitich.“

Zlivi a powodzenja.

Wschelate krajiny buchu we drugej poloocy junia a tež we prěních dnach julia pschez nahle zlivi jara czežy domapytane. Htowne město Wuhersteje, Pesth — Ofen a jeho woloknosć bu 26. junia surowje zapuscjene. Něchtó nje-dopomni so, zo by hdy měcny wichor tajku schłodu naczinil, kaž tehdom. So-botu chty džen bē njeznjesljiwe czošlo. Žadna mróczakta njepokaza so na njebyu. Wjeczor woloko šydomich wobczahny so njebyo a wětr so zběhny, liž slyny desčcy pschinješe, na kotryž tajke krupowbiczo scžehowasche, zo we wolnacy, kotrej bēchu pschecziwo wětsilej ani schleńca chła njewosta. Winicy a pschenczne zahony buchu chle zbite, schtomy stoja bjez kopjenow. Zbasche so, zo je so njewjedro rozczahnyto a zo je dalšci strach nimo. Tola woloko wosnuich zběhny so nowy wichor a nětko halle z noweju mocu, hač do poknoch harmasche. Ofen leži we dole, kotryž je z 700 — 1000 stopow wysotimi hórkami wobdaty, rěka beži pschez njón, do kotrejež rěczy, liž z tutyh hórkw pschindu, so wuliwaja. Ze surowej namocu walachu so nětko wodhy z hórkw do tamneje rěki, kotraž ze swojimi žołkami kžeže spowalesche a wscho sobu tohrasche a do Donawy, mōcneje rěki, liž mjez městomaj Pesth a Ofen beži njesesche. Žena mōkōtkowa sedžesche z malym džěs-cjom na klinje we dworje, woboj buschtaj sobu wgatej; druha žonka tam sto-jesche, wołasche we pomoc, hdyž so žołmy k ni walachu, ale we scžehowacyh wo-komilujenju bēchu ju žołmy hižo wotnjlesli. Dně žonstej, hižo morweju, we dro-hich draščach, buschtej wot wodhy dale njesenej. Nowiny powjedaja we prawdže wutrobu hnujomne wěch. Swōjba jenožo zastojnika sedžesche pschi wjeczeri, hdyž njewjedro so započja. Na dobo wotemri so we stwi spody nich dno, a woda prafny z tajkej mocu do stwy, zo małe džěcjo k wjetchej czišny, a žona bu sobu do nastateje džery tohrnjena, a hdyž wustrožany nan zas k sebi pschitidže bē džěcjo morwe a mandželka so we žołmacy zhubila. Tež na hašacy bē woda wulke džery wurhła we kotrychž wjele cžłowjekow smjercž namaka. Wōz pschi-jedže z pola, na nim sedžesche muž a žona; buschtaj napominanej, zo njebychtaj dale jětoj, tola so spusčcžejo na swojoho konja a wōz khwatatej dale domoj; kēhdoma zo stej 100 krocželi dale pschijekoj, zapanjetaj do hčubiny, kotruž bē woda wurhła. Žedny knjeslki wōz spěschnje po hašy cžeri; jena knjeni sedži we nim. „Wróczcže so“ woła so na nju, tola žadosež za swojej swōjbu njeba ji mēra, porucži pohōnczej, zo by dale jěk a rano namaka so wōz rozlamany, a konje, pohōncž a knjeni sama morwa. Schłoda njechōdži so woblicžicž. Wjac hač 500 wosobow pschindže wo žiwjenjo.

Wjele wjetšcže pal je hiščcže njezbožo, kotrej je južnu Francozflu potrjehiko. Džesaty džel Francozsteje, krajina, liž je tsi krocž tal wulka laž Salka, bē powo-džena. Nastala je tajka wulka woda pschez czošle desčcže a pschez nahše taczo jneha we horacy južneje Francozsteje, liž so Pphenäje mjenuja. Něka Garonne z druhimi mjensčimi rěčykami wustupi pschez swoje brohi a počžeri tal chku wulku krajinu. Pschez dwaj thšacy ludži je pschi tym žiwjenjo zhubilo. Naj-wjacy mějesche město Toulouse czerpjecž. Žene pschedměsto Saint-Chyrien, to-

trej hufščo teži, a kiž mēsejsche 30,000 wobhydlerjow, je cyle zapuščene, ani jena tchēža njewofsta dobra, sčtož njeje wot woby spowalene, dyrbi so podtohracj. Rač wjele cžowjelkow je tu we žiwjenjo pschisčko, njeda so nētko hiščcže prajič, dolež wščēdnje namakaja so pod rozpadankami cžela cych chwōjbow. We jentym powalenym domje bu 36 cžēkow namakanych. Šchloda we mēscze Toulouse wobliczi so na 100 millionow frankow. Powodzenjo zapoczja so wutorj, 22. junia, ale tehdom njebojesche so ničto tajtoho njezboža. Tola sriedu dopokdnja bē woda hižo tał wšofa kaž pschi powodzenju lēta 1855, a nētko wščudžom žakofny strach pschibjerasche. A popokdnju we drugej hodzinje powalachu so hižo krute tchēže a woda stajnje roscjesche; sčtwōrt zapoczja woda zas wopadowacj, tola wjach dnow wofsta krajina kaž morjo, z kotrohož tu a tam tōrny, tšēchi, sčtomj wonufachu a po kotrohož žōkmach kručj twarjenjow, domjaca nadoba, morme slocjata a ludžo a druge wēch plowachu.

Powjescže z druhich, bližsich stronow Francoskeje njejsu lēpsche. Na kraju njemējesche woda tešto zadžewkow, kaž we mējtach, a nacžini tam tał wjach sčtkoby. Wjele tysac burom je wšcho do cžista žhubiko a jich winich, pola a kuli su na wjac lēt sfažane, dobra zemja bu z nič wotnjefena. Tchēže, sčt, domjaca nadoba, žnē wšcho su žhubili. Tysacj džēkacerjow su bjez džēla, pschetōž wšchitke, pschi rēkach stojace fabrike su wot woby mottohrane.

Mēsto Algen bē 36 hodžinow dotho powodžene; woda stupasche 11 metrow wšofa. Čacž do druhoho posthoda domow. Wobhydlerjo cžēkachu na kubje abo tšēchi a bēchu we stajnym strasche, zo so tchēže wot moch woby podryte, do hromadny spnu, kaž so to we prawdže husto sta. Pschi tym pobrachowasche na chrobje, dolež bē tafama wščudžom we delnich džēlach domow sšhowana, kotrež pał bēchu pod wodu stajene. Metode holcžki, kotrež we wustawje jenoho klōschtra so rozwuczeja, dyrbjachu 36 hodžinow na tšēsche sedjeć a njemējachu ani sčtōrki tšlēba, z kotrež bychu wōd zahnacj mohke.

Wjes Sauveterre je cyle wotnjefena, lēhdoma hodzi so mēsto pokazacj, na lotymž je stala. Lidžba ludži, kiž su we mēstach a na kraju pschez wodu wo žiwjenjo pschisčli, njeda so dotal z wēstoscžu postajicj, tola je jich drje wjac hač 4000. A flotu je z najmjejšcha poć milliona sčtuk we žōkmach kōnc wžalo. Šchloda je po tajkim jara wulka.

Tež druge džēle Francoskeje, wosebje krajiny kotrež pschi rēch Rhone leja buchu cžezch domaphtane. Z wjele druhich krajinow Cžēskeje, Ruskeje, Nēmsteje pschindu powjescže wo nahčych žliwčach. Wosebje bu mēsto Genf we Schwajcarskej 8. julia jara cžezch domaphtane.

Nowinki a powjescže.

3 Lujčich a 3 Sakskeje.

3 Wudychina. Štož we swojim cžasu za wēste wudawachny, mōžemy džensa wobkručicj. Rnježerske nowiny: „Dresdner Journal“ same wozjewjachu 6. julia, zo je s. wōtc pschedšydu konsistoria a kralowstho kapłana knj.

Fr. Bernerta za japoschtotkloho vikara we saklskich herbtskich krajach pomjenowal a zo je hało tajli wot krala Alberta pschpóznaty a zo je 5. julia pschod kultusministrom swoju pschisahu wotpołożil. Ze to pschisaha, kotruž su tež wschitcy prjedawšci japoschtotkcy wikarajo wotpołożeli, njepoczahuje pał so na žane waschnjo na tamne nowe cyrkwinste zakonje Pruskeje, pscheczimo kotrymž pruscy biskopja wojuja.

Ž Budyščina. 28. julia je wólba nowoho tachanta, kiž je tež najwyššci duchowny a ordinarius za Łužicu. Wón so wuzwola wot kanonikom tachantstwa. Žich je tu khwilu jeno 7. Su to: knj. senios J. Hoffmann; knj. kantor J. Kuczant; knj. Pětr Nowal, kiž je na wotpocžiku we Drježdjanach; knj. farar J. Barth we Khróscjicach; knj. Fr. Bernert, nětko japoschtotski wikar za saklske herbske kraje; knj. superior Fr. Stolle, farar dwórsteje cyrkwe we Drježdjarach; knj. Karl Junge, farar we Seitendorfe. K tachantej wuzwolicž móže so jeno jedyn kanonikus. Šchtóž ma wjetschinu hłosow, je wuzwolentý. Wólba stanje so we křapali tachantsteje cyrkwe. Dopodnja je swjatocžna Boža mscha ł muproschenju pomocy ducha swjatoho; po jeje stónčenju woteńbu kanonikojo a kralowski komissar do křapale. Po dokonjanej wólbe so wuzwolentý ludej woziweli, ł woltaršej pschimjedze a potom spěwa so: „Te Deum.“

Ž Budyščina. Knjež kupkan Kubašcy bu wot 15. julia do Kallbic pschesadženy; za joho měšta do Königsheina bu knjež kaplan Mich. Kóla wot nascheje duchowneje wyschnosce wuzwolentý.

Ž wukraja.

Pruska. Minister Dr. Falk je we wschitkich nahladnišchich městach katholickich krajinom pschi rěcy Rhein ležacych pobyl a sebi tam wot swojeje liberalneje stronny hočdowacž dał. Želizo pał sebi myšli, zo je na swojim pucžn žmyšlenjo katholickich wobhydlerjow spóznal, je so žhebał. Kiž jemu swjatocžnosceje pschihotowachu, běchu knježerscy zastojnicy, wschelake liberalne towarštwa, wopravdžite wobhydlerstwo pał so njewobdželi na swjatocžnoscač ł cžesceji ministra pschihotowanycy, kiž je z nowymi njesprawnymi zakonjemi katholickej cyrkwi tak wjele ranow nabił. Žmyšlenjo katholickich krajinom žiewi so wjele wjac we rjanycy swjatocžnoscač, kotrež so pod powšchittomnym wobdželenim wobhydlerstwa biskopam pschihotuja, hdyž swoje wosady wopřytowaja abo duchownym, hdyž z jastwa so domej wróćeja, we kotrychž su swoju swěru ł cyrkwi wobkrućili. Křany dopokaž lubosceje dósta wot swojich wosadnych arcbisop Pawoł Melchers we Kölnje na dnju s. Pawoła. Policajstwo njebě dowolito, zo by joho wječor wulkotny cžah z falkemi powital, kaž bě to wotpohladanjo měšcjanow, duž žhromadžicu so po jednacžich tysacy katholickich měšcjanow a cžehnjechu, ł najmjenšcom 6000 mužow sylni, ł arcbisopomomu wobhđenju. Šchloda, zo bě minister Falk někotre hođžiny přjedy wotjěl, tu by žhonil, kał je Köln we prawdže žmyšleny. Wschelake deputacije napjelnicu stwy arcbisopskloho wobhđenja, druzy měšczenjo pał podachu so do žahrody. Žapóskanc Dr. Koeckerath pschinješe we mjenje deputacijow zbožapschecža a wuzběhowasche wosobnje, zo su lětsa wjele bohatsko

taž druge lěta k swojomu wyschychomu pastrej khwatali, zo bychu swojomu arc-bislopei, kiž je so we zamołwjenju prawow chrtwje tak rjenje wobkrucził, dopołaž čješćowanja a lubošće dali a zjawnje wotpołazali wopacžne rozsudjenja města Řöln, kiž maja wosobnje we podawach poslednich dnow mjenujucy we pschěbhwanju ministra Falka swój lužok. Snuty dźatowasche so arcbislop za dopołazy swěry a lubošće a pschinijeje stawu swjatomu wótczej Piusej, kiž ničny wothtós namata we ludže, kiž bě we zhrodže zhromadženy.

Rěmska. Jara zaskuzbny bislop z Ketteler we Mainzju swjeci 25. julia swój 25 lětny bislopsi jubilej. Tónsamy wobondže jara swjatocžnje. Wschelate pschihotowanja so hjo činja.

Rěmska. 84 francijskancy mnichoj z pruskich klóštrow, kotřiž 12. junia z Rotterdamu wotjedžechu, su 29. junia zbožomnje do New-Yorka došli. 25. junia wotjedžechu z nowa 27 mnichoj do Ameriki.

Wajerska. We Wajerskej budže so we krótkim za sejm wuzwoleč. Wot tutych wólbow wotwisuja wazne wěcy, tohodla dawatej sebi nimale jenak mócněj stronje, katholicke a liberalna, wulku prócu, zo bychtaj wjetšinu hčosow za swojich mužow dobytoj. So rozemi, zo je po ličbje katholicke strona mócnischa ale knježerstwo je z njesprawnosću wólbne wotkrěst k lěpschomu liberalneje strony z nowa rjadowate a postajke. Tola jelizo katholiccy mužoj swěrnje hromadu djerža a pilnje wuzwoleja, budže wjetšina na jich stronje. Wschitcy bajerscy bislopa napominaja swojich wosadnych, zo bychu so po swojej winowatosći na wólbach wobdžělili. —

Rakuska. 29. junia popoldnju wumrje we Prahy čicho přjedawski rakuski khěžor Ferdinand z pschimjenom Dobrocžiwu, 82 lět stary. Wón bě syn khěžora Franca a narodži so 19. hpryla 1793. Po smjerczi swojoho nana we lěće 1835 nastupi rakuski thron a wotstupi knježerstwo 2. decembra 1848 swojomu mčódsomu wujej arcwójbodže Francej Josefej. Zoho dobročiwosć a darniwosć bě powšchitkownje znata. 100,000 schěžnakow drje njebofaha, kotrež je kožbolětnje khudym abo tež twarjenju a wubebjenju cyrkwow rozdawał. Zoho zamoženjo bě jara wulke, wysche pjenježnych papjerow mějesche wulke kubla we Czechach, kotrež běchu derje zarjadowane a tohodla jomu rjane dokhody pschinjesechu. Po wotstupjenju khěžorstwa na něčzišchoho khěžora pschěshbli so na krasny hród do Praha, hđžež je 27 lět bydlił. We Prahy so jomu derje lubjesche, mjez tym zo wo Winje nicžo sčhschecž njechasche, ženje njeje do swojoho přjedawšchoho hčownoho města wjac stupił. Zoho čžěto bu 4. julia pschěz Prahu we pschym čaše a z wulkim čješćowanjom na dwórnisčějo železnicy dowjezene a we Winje 6. julia do wjelba pod cyrkwu a klóštrom kapucinow, hđžež čžěla khěžorstwe swójbny wotpocžuja, pohřebane. Na pohřeb běchu mjez druhimi zastupjerjemi knježerstkich swójbow pruski, italski a ruski kronprync a jedyn bajerski prync pschijel. Praha wosobnje žarwasche z čžěskim kralstwom wo swojoho poslenjoho krónowanoho krala. Khěžor Franc Josef drje je slubił, zo chce so hačto čžěski kral krónowacž dač ale wón je dotal čžinił njeje. Zoho Czecham njepschěčeliska woločnosć jomu to wotradža.

Fendželsta. Katholšte naležnosceje Fendželsteje potročuju jara zbožomnje. Wosobnje dobhwa cyrkej pšchez zafoženjo a wjedzenjo schulow. Kardinal Manning dzela pšchede wšchim za rozščerjenjom dobrých ludowych schulow we Londonje. 17. junia bě wulki „meeting“ t. j. zjawna ludoma zhromadžizna, kotraž bě pšchebohacje wot ludži wšchitkich pomolanjom wopytana. Z rozprawy, kotruž kardinal poda, je widjeć, zo we časju, we kotrymž so z tajkimi zjawnymi zhromadžiznami i lěpšomju ludowych schulow zapocza 13,000 džěczi schule wopytowachu, kotrež bychu hewal zdžela bjez dalschoho rozwučenja wostali, nětko pał je lidžba schulstich džěczi hižo 25,000; ale po woblicženju su wěšće hišćeje 4000 džěczi bjez wučbny, kotrež dyrhja so tež hišćeje za schulu namatač. Kardinal napomina z ryciznymi sčowami pšchitomnych, zo bychu prawje bohate pšchinosčki i podpjeranju schulow dawali, zo by so tał wšchitkim katholickim džěcjom Londona pšchiležnosć i rozwučenju we katholickich schulach podawala. Wulku křwalbu doštachu tał „křude schulste sotry,“ kotrež wučbu wosebje wjedu. Po kardinalu wustupi zuaty Lord of Ripon hašo ryciznik. Sta so to přeni křóč po swojim wróčenju do katholickeje cyrkwe. Z wulkim wješelom bu wón wot katholickeje zhromadžizny powitany. Toho, z wulkej ledžbnosću křychany pšchednosć rozestaja, zo dobre pocizniki we wojowanju ze swětom dobheć njemóža křiba zo maja we wěrje swoje dno a podpjeru. Wón nadžija so, zo jeho protestantsch krajenjo katholickim schulam zadžewki pšchihotowacž, a pšchizwolene statne podpjeru zapowješč njebudža. Wulki džěl jandželstoho ludu nima spodobanjo na schulach bjez nabožnistwa. We Fendželstej je cyrkej we prawdže swobodna; duchownstwo, schula a cyrkej zdžerzi so pšchez katholicow samych.

Cyrtwinšti powěštunil ze serbskich wosadow.

Z Wotrowa Křchczeny: Pawoł, Mikš, Šchokty, pšchelupca we Wotrowje, syn. — Wěrowanej: Mišak, Mikš, Henczela z Křošćic mandž syn z Mariju, Jana Friedricha Richtera we Wotrowje, mandželstej džowku.

Naležnosceje towarštwu.

Sobustawy na lěto 1875: 379. Jatur Bjarsch z Pěštec; 380. Jan Kětan z Dorščecje; 381. Pětr Nebel z Wotrowa; 382. Woscja Weclich ze Žuric; 383. Madlena Rjedžina z Wotrowa; 384. Jaf. Balcer z Wotrowa; 385. Jaf. Syman z Wotrowa; 386. Jaf. Šchokta z Kaschec; 387. Mišak Wjent z Wotrowa; 388. Jaf. Wuf z Wotrowa; 389. Pětranc z Mikoejic; 390. Jan Duczman z Wozantec. Na lěto 1874 dopfacci: 545. Jaf. Bjarsch z Pěštec.

Dobrowólne darj: za nasche towarštwu: M. Pj. 1 m.; njemjenowany: 1 m.;

J. D. 1 marł.

Zemrjetj sobustaw: Wyšokodostojny farat Jatur Nowal z Kadworja.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Wacžonju.

A czejczi Wozej a spomoženju duchow su dale woprowali: Ad majorem Dei gloriam P. S. 75 marł; ze zawostajenja zemrjeteje: 3 marł 50 pj.

Gromadje: 21452 marł. 70 pj.

Cziščacžak V. A. Donnerchak w Budyschinje.

Katholicki Posol

Vukhadža prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyžołětna plaćizna na pösće
a w knihařni 1 m. 70 pj.

Ludowy časopis,

wydawany wot towaristwa S. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor : **Jurij Łusčanski.**

Číslo 15.

7. augusta 1875.

Lětnik 13.

Wólba nowoho tachanta we Budyščinje.

We wšchelakich krawnych wšchorach a nabožnych pschelorach, pod kotrymiž je so tak wjele katholickich wustawow we Łuzicy zhubiko, zdžerža so tola Budyške tachantstwo, wobthowa sebi wěštu nahladnosć a samostatnosć a z tym, shtoz je za cyrkej a šhulu spomozneho dokonjało, zaskuzi sebi wulki džak katholiskoho ludu Łuzicy. Najprěischa hódnosć we tachantstwie je hódnosć tachanta. Wón je za Łuzicu ordinarius, t. r. wón ma za cyrkwinšte, duchowne naležnosće najwšyšchu móc, družu duchowni dostawaja ju wot njoho k dokonjenju swojich zastojnstwow. Wón zastupuje tež tachantstwo we swětnych naležnosćach, na Łuzijskim sejnje kaž tež we prěnjeje komorje krajneho sejma. Nic jeno mjez duchownymi a katholiskim ludom, ně tež we knježekskich a druhich wokrejesach ma tak wuzwolenjo nowoho tachanta wulku zajimawosć. Po starych statutach tachantstwa može jeno jedyn Budyški kanonikus so k hódnosći tachanta wuzběhnyć.

Prěnja frocžel stanje so z tym, zo kral wólbnoho komissara pomjenuje; k tomu wuzwoli so najbóle jedyn wysoki katholiski zastojnik abo katholiski zemjan. Wón zastupi pschi swjatocnosćach wólby kralowe město, je tohodla tež wot dweju kralowštejju lakajow pschewodžany. Na kóncu junia pomjenowa kral Albert za pschědstejacu wólbu k wólbnomu komissarej wopravdžitoiho tajneho radžicžela swobodneho knjeza z Weissenbacha z Drježdžan. Po wuradženju z nim bu džej 28. julia za wólbn postajeny. Kanonikojo tachantstwa, kiž maja prawo k wuzwolenju, buchu we prawym času pscheproscheni kaž tež družu duchowni Łuzicy, zo bychu swjatocnosći pschitomni byli a nowomu tachantej swěru a posłnschnosć slubili. Tu khwitu ma tachantstwo jeno 7 kanonikow; mjenujcy knjezow seniora Hoffmanna a kantora Kuczanka we Budyščinje; knjeza wuskuženoho fararja Nowala we Drježdžanach, fararja Barta we Šhróscžicach, japoštkoskoho wikara a přäsěfa

Bernerta a superiora Stolle we Drjeżdžanach a fararja Zunge we Seitendorffe. Wschitcy, z wumzacjom knjeza Nowaka, kiž staroby dla t wólbje pschincz njemóžesche a knjeza fararja Barta, kiž bė pschez khoroscz zadžewany we postajenym czasu we Budyshinie bycz, bėchu hižo 26. julia popođnju so na tachantswoje zescli, zo bychu pschi powitanju kralowstoho komissara pschitomni byli. Tónsamy pschijėdže z czahom, kiž popođnju 20 minutow po pjeczich do Budyshina pschijėdže. Pschewodžany bė wón wot knj. S. Seyferta, radzicela pschi Drježdžanskim konsistoriju a wokrjesnym sudnistwoje. Na dwórnišczju czafaschtaj na kralowstoho komissara dwaj najmlódschej kanonikaj, knjezaj superior Stolle a farar Zunge we duchownej drasce, powitaschtej joho a pschemodžeschtej joho do tachantsstoho woza, we kotrymž so knj. komissar z kanonikomaj na tachantswo poda. Tu we dworje czakachu družb kanonikojo a tachantske duchownstwo a tachantscy zastojnicy. Knjez senior wjedžesche joho pschewodžany wot wšchitkich pschitomnych pschez jednorje ale pschiskuschnje wupyscheny sthóđ do jenoho wjetšchoho sala, hđžež bė za knjeza komissara czesne město pschihotowane. We swjatocznej nėmskej rnczi powita joho tu knjez senior t wážnomu stuttej a pschėđstaj jomu na to pschitomnych. Na druhi džen mėjachy kanonikojo mjez jobu a z kralowskim komissarom tajne wuradženja a rozrhcžowanja wólbu nastupace.

Rano wólbnoho dnja laž tež wjeczor prjedy, pschitkhadžachu knjeza fararjo ze wšchėch katholicich farow Łuzich, jeniczi Königshain njebė zastupjeny; farar knjez Richter je khorowaty a njemóžesche t swjatocznoščzi pschincz. Knjez kanonikus Bart bė tež Bohu dzał zas wotkhorjeł, zo móžesche t wukonjenju swojoho prawa do Budyshina pschijėcz. Tež dwaj kandidataj theologije t. Kencz a Keil z Seitendorfa a študenta t. Nowak z Njebjelicie bėchu pscheproscheni. Dwaj najstarschej wifaraj tachantsstwa, knj. direktor Schołta a knj. farar Hornik mėjeschtaj skužbu skrutorow pschi wólbje wobstaracz, t. r. hłosy hromadžic, wulicziej a seniorej wojewic, na toho je wjetšchina hłosow panyła. Dla wulkeje wážnosceje tuteje skužby mėjeschtaj we tachantskej kencli prjedy pschisahacz.

Krótki czas pschėd džemjeczimi zhromadžichy so wšchitcy duchowni we sakristiji tachantskeje cyrkwi, woblecžechy so z cyrkwinstej drastu, a hđyž bė tał wšchitko t powitanju knjeza komissara hotowe, buschtaj dwaj najmlódschej tachantskej wifaraj wot seniora na tachantswo póskanaj, zo byšchtaj komissarej wojewikoj, zo je duchownstwo pschi wrotach tachantskeje cyrkwe zhromadžene, zo by joho tu powitalo a do cyrkwe pschewodžalo. Knjez komissar wotmołwi, zo je hotowy, pscheczelnomu pscheproschenju scžėhomacz. We swjatocznej uniforwje, wudėbjeny ze wšchelasnimi rjadami pschijėdže we tachantskim wožu t cyrkwinym wrotam, kotrež na wili wjedu. Tu we hali czafasche duchownstwo. Knjez senior poda jomu swjeczenu wodu t pokrjepjenju a swjaty kschiz t wofoschenju. Duchowni cėhnyjechy nětko do cyrkwe pschez srjedznu hasfu t wulkomu woltarjej, t prawicy knjeza seniora džėsche knjez komissar na jomu pschihotowane město pschėd wulkim woltarjom, hubžba z khora powita joho pschi zastupjenju do cyrkwe swjatoczneje.

Najmlódschi kanonikus, farar Zunge mėjesche swjatocznu Wožu mšchu, postajenaj skrutoraj ajstirowawšchtaj. Pschėd Wozej mšchu bė „Veni sancte

spiritus“ kherlusch: pschindz bucho swjaty, kotryz so wot khora z pschemodzenjom dobreje hudzby rjenje spewasche. Hudzba a spew na Wozej mschi tak we czaju wólby namata powshittnu khwalbu. Na Wozej mschi dósta wólbnny komissar tež swjate sezenjo a pacificale t wokoshenju. Po Wozej mschi podachu so kanonikojo a sstrutatoraj do sakristije, kotraž bu zamknjena. Wuzwolenjo sta so chle po postajenych tachantslich statutach, kanonikojo wotjedaja swoje hlosy napijane do thelucha, sstrutatoraj je liczitej, woczinjatej a wozjewitej na to seniorej toho, kiz ma wjetschinu hfojom; bē to wysolodostojny knjez kanonikus a japoschtolsti wikar **Franciskus Bernert**. Wón pschija wólbu a knj. senior pschepoda jomu hnydom tachantowy nawutrobny kschiz (pectorale) ze zlotym rjeczajlom a tachantowy piersehceń. Na to podajchtej so dwaj najmlodschej kanonikaj t wólbnomu komissaraj a wozjewischtaj, zo je so wólba tachanta stała a prosheschtaj, zo by z nimaj schoł, munoschł wólby ischschal a domolit, zo mohł wuzwoleny so jomu pscheshstajicz. To so sta a na prashenjo, hacz ma nadjiju, zo najhnadnijshi tral a krajny knjez wuzwolenoho halo tachanta pschipoznaje, wobtruczi, zo budze jo to stacz. Duž buschtaj nětko sstrutatoraj t woltarzej póstanej, knj. direktor Schołta stupi na stronu evangelia a prajesche we němstej ryczi: „Wysolodostojnomu duchownstwej a pobožnje zhromadženej wofadže mam zjemicz, zo bu we runje po statutach tachantstwa dokonjanej wólbjje za tachanta wuzwoleny wysolodostojny knjez kanonikus Wudyskoho tachantstwa a japoschtolsti wikar **Franciskus Bernert**.“ Sdnyž bējchtaj jo sstrutatoraj do sakristije wróćikaj, pschindžechu wuzwolerjo z nowym huadnyhu knjezom tachantom zas t woltarzej, knj. komissar domjedze joho na tachantowe město pschi woltarju a nětko zanjese a spewasche jo mócnje Te Deum z pschislujschacej modlitwu. Po slónczenju bu nowy tachant wot pschitomnoho duchownstwa t cyrkwinškim durjam wjedženy a wotjedže wot jow z kralowškim komissarom na tachantstwo.

Nimale po poč hodzinje zhromadzi so chle duchownstwo, tak tež tachantscy zastojnicy we kencli konsistorija, na czož bu nowy tachant z knj. komissarom wot dweju mlódscheju kanonikow pschiwjedženy. Knj. senior zarhčja na njoho káčonsch a prajesche, zo ma nětko po tal derje a lohcy dokonjanej wólbjje tež pschitounnym dopořaz swojeje prawowěrnowsčje zjamuje dacž a swjatocznje pschisahacz, zo chce prawa a privilegije Wudyskoho tachantstwa stajnje zakitowacz a wobkhowacz. Klecžo na pschihotowanym měsčje a z jainym hlosom wotpořozi nowy tachant Tridentinske wěrywuznacžo a pschijahu, zo chce stare cšescjomne statuty tachantstwa we kóždym czasu wobledžbowacz. Po tutyh pschepoda jomu knj. senior z káčonskej zarhčju kšucze tachantstwa a tachantskeje cyrkwy halo znamja najwyschdžeje dostojnosčje a duchowneje połnomocy. Po dokonjenju tutoho měsčje knj. senior zbožopšehjaju a hołbowacu rycž we mjenje duchownstwa, kotrejž tež nowomu tachantej z rufu zbožo pschehjeche a swěru a poskušnosčj slubi. Nowy tachant so we dlějšchej káčonskej ryczi za pschecza dšakowasche a porucžesche so wosebje do modlitwow zhromadženyh duchownyh a wšchittlich wěrinyh. We czasu pschipołdnja pschindžechu někotre deputacije, takž tež wšchelacy nahladni mužojo města,

zo bhychu nowoho tachanta postrowili a jomu t nastupjenomu zastojnstwe zbožo pscheli.

Popokdnju dwěmaj běšče swjedzenka hoščina, na kotruz wysche duchomnstwa najwyschjšchi kralowych, krajnostawych a měšchczanjch a woječych zastojnicy hato pscheproščeni hoščo pschindžechu. Pšichi njej munjesechu so wschelate skawy, z kotrychž jeno skawu naspomniny, kotruz nowy tachant na krala, kralowšku swóžbu a sakste knježerstwo pschinjese, kaž tamnu, kiž měšchczanosta wóhr we mjenje Budyščina nowomu tachantej z rjanymi słowami wupraji, kotrež pomšchitkowne spodobanjo namafachu. Woječiska hudžba hrajesche mjez hoščinu a pschewodžesche munjesene skawy ze swojimi mócnymi žnykami. Wołoto wječzora wopuschěžichu knj. kralowski komissar, knježa fanonifojo a tež družu hoščo zas tachantstwo a Budyšchin. Na druhi dječ pschijedže tež knj. probst Dr. Eiselt z Marijnje Swěždy a knj. probst P. Nivard Köppler z Marijnoho Doka, zo bhyštaj we mjenje knadneju knjenjow a kłóšterškich knježnow nowomu tachantej zbožo pschafaj. Wóh chych wuprajene zbožapschēcža dopjelnicž a skutkowanjo nowoho tachanta ze swojim bohatym žohnowanjom wjele lět pschewodžecz.

Pomšchitkownu zrudobu wubudži mjez Serbami powjesč, zo je wysokodostojny knjez Jurij Arnold Werner, měšchnik cisterciškoho rjadu we kłóštrje Ofseku 14. julia wječor ½ 10 wumrjel. Wón stojesche hatte we 52. lěče staroby, narodži so 17. februara 1824 we Dubrjenku pola Kulowa. Pšichi pilnym wophtowanju Kulowskeje schule pokazowasche bóržy dobre duchowne dary, kotrež chychše lěpje wufonjeć a naložecz, hacž je to we wschědnym wjesnym žiwjenju móžno. Wón započža swoje shtudije we Budyšchinje, zwosta pak tu jeno lěto dołho a poda so na gymnasium do Komotawy, a wot jow do Prahi, zo by tu po prjedawšchim žadanju dwě lěče filozofiju shtudowal. Po derje wobstatnym pruhowanju bu 6. septembra 1843 do cisterciškoho rjadu pschizwazh. Theologiju shtudowasche we seminaru we Witomericach a po khwalomnje dočenjaných shtudijach bu 5. augusta 1849 t měšchnikej swjeczenty. Swoje měšchniske skutkowanjo započža we kłóštrje Marijnjej Swěždže, a wot lěta 1850 hacž do lěta 1856 pak bē kaplan we Róženicze, dyrbjesche pak khorowatoscže dla swoje město wopuschěžič a so do kłóštra Ofseka wróćičž, hdžez je wot toho czasa pichchychwał, a drje czicho, tola pak prawje spomožnje shtukowal. Hdžez móžesche we měšchniskich džělach pomhacz, we Ofseku kaž tež we blizskich farach, je to rady czinič; hato spowjednif we tamniškej kłóšterškej chrtwi bē wot wofadnych jara lubowanj. Wulku lubočž t oby sebi ze swojej staroscžu wo swojich serbškich krajanow, kotřiz kóždolětnje dwóych, swjatkf a t swjedzenju naroda s. Marije we jara nahladnym

processionje do Krupki pschihadžeja. We času jich pschewwanja na hnadomnym měsce s. Marije mosta njeboh Arnold nimale chty džen we chrtwi, spowjedaje jich. měsceshe předomanja we serbiskej ryczi, rjadowashe tež jich druge pobožnosće, kaž wopytowanjo sydom křapakow, abo křihizowoho pucza abo swjatoho skhodu. K duchownomu wužitku swojich krajanow je tež dvě knižky spisal; mjenujch: „Krotke rozmučnjo wo někotrych bratřiwach s. stapulira“ a druha: „Pobožnosć k sydom křapakam bolosćizimeje Maczerje we Nowej Krupcy“. Přenju knižku je tež ze swojoho zamoženja wudał a jeje wunoscł k Přetromomu pjenjezkej postajil. Tež tšecju prawje wobščěrnju knižku wo wotpusku měsceshe napisanu, tola chychše ju hišće junu pschedželacž, přjedy hač ju wuda.

Swoju tšitydženjku čezku khorosć, czerpješhe na zahorjenjo plucow, pschi hotowa sebi z tym, zo we swojej zahrodny džělajše, so poczeshe a tał do kłóšterškej chrtwy so poda, zo by tam spówjedał. Tola zdajše so, hačo by strach za joho žiwjenje zběhnyeny był, ale we nočy 10. julia trjehi joho Boža rucžta, a na druhi džen druhi krotč, nětko joho macy spěšnje wotebjerachu. Z podaćom do Božeje wole wudychny derje pschihotowany swoje žiwjenje 14. julia mjeczor. Čžěřta nomina „Čžech“ praji wo nim: „Njebohi bě pschikad prawoho mnicha, stejšhe swojeje ponižnosće a počezimoho žiwjenja dla we wulkej čžeszi, swojeje změromnosće, wjesošej poslužnosće a we prawdže słowjanškej lubosćizosće dla we wulkej lubosći pola wschittich, kotsiž joho znajachu.“ To dopokaza tež joho pohrjeb njeđzělu 18. julia; hač runje bě hrozne mjebro, bě tam tola jara wjele pschewodžerjow, mjez nimi tež joho bratr knj. farač Werner z Kamjenca. R. i. p.

Nowinki a powjećeje.

Z Łuzich a z Sakskeje.

Z Budyschina. We septembri budža tež wólby za sakski sejm na město tamnych zapóřkancow, kotsiž ju so wulošowali. Tež wotryes, kotromuž najwjetšich džěl katholicich Serbow pschiskujcha, změje wuzwolecž, dokelž jich zapóřkanc Weeg je tež sobu wulošowany.

Z Budyschina. Srjedu dopokdnja zlecza jena kžěžka tudomnišchoho polvernika do lošta. Zedny džělaczer bu tał wobščłodženy, zo wumrije; bě to Schmidt ze Židowa.

Z Radworja. Za fararja wostanje pola nas wysokodostojny knj. kaplan Handrij Duczman, kiž je sebi ze swojim 14 lětnym štutkowanjom pschi nami wěrnju lubosć wschěch wosadnych dobył.

Z Drježdžan. Za katholicnu škulsku wosadu we Drježdžanach bu we juliju po dlějškich jednanjach nowe škulste pschědštejiczerstwo wuzwolene. Wobdželenjo na wólwach bě słabe, wólby same pał wupanychu derje došć. We Budyschinje hižo dołho na škuliske pschědštejiczerstwo za katholicnu škulsku wosadu čakamy.

Z Drježdžan. Tu khywlu dawa mjele wo sebi rycžecž měsčezaniski

radzićel a sejniski zapóšlanc Beck, kiž je psched krótkim po wobondbzenju wul-
soho padustwa a ze zawostajenjom tšetroho dotha cžetnył. Wón bě tež direktor
hänichenšloho samjentnowuhlowoho towaštwu, wuziwašče wulku doměru, a po
zduczu dyrbješče wulke zamoženjo mčž, tola nětko je widžecž, ž wotkel je pjenježy
t swojomu psichnomu žiwjenju brak. Ze towaštwoho zamoženja je něhdže
70,000 toler pschekšchimid. Krótko psched swojim cžetnjenjom je sebi pola psche-
cžela 5000 toler počezik a druhoho narječak, zo by jomu wchšel wot 50,000
toler podpisał. Psihi nětežišchich jřědkach drje budža štoro joho šlěd namafacž,
ale nic pjenježy.

3 wufraja.

Němška. Na dnju š. Zafuba, 25. julia mēšješče swobodny knjež Emanuel
ž Ketteler biskop we Mainzu žadny swjedžen, 25 lětny jubilej biskopstwa,
kiž so ž wulkotnyhmi swjatocžnosčemi we cytel rozšchěrjenej diöceji, woschje pał we
Mainzu wobondbze. Biskop Ketteler škuscha t najzaslužbnišchim biskopam Něm-
šleje. Wón narodži so we lěcže 1811, 25. decembra we Münsteru, študow-
wašče we jenym wot Jezuitow wjedženym wustawje we Bring we Schmaj-
caršlej a potom we Göttingen prawa. Njesprawnosč pruskoho knježestwa
pschecžiwjo tehdomnišchomu archiskopej we Kölnje we lěcže 1838 pohnu joho, statnu
šlužbu wopuschecžicž a theologiju študowacž. Wón poda so do Mni-
chowa a po dokonjanjch študijach zastupi we lěcže 1843 do mēšchniškoho semi-
nara we Münsteru; 1. junia 1844 bu t mēšchnišej swjeczeny a škutkowašče
jara zaslužbnje na stronje nětežišcho biskopa Brindmana we mēšcže Beckum hafo
kapłan a 3 lěta hafo farač bohateje wosady Hopfen. Wot jow bu we lěcže
1848 ž wulkej wjetščinu hłosow we ž wjetšchoho džěla protestantiskim wotrješju
Tecklenburg za zapóšlanca do němštoho sejma do Frankfurta wuzwoleny. Ze
swojej wustojnej rycžniwosčju škutkowašče tu kaž tež druhdže we katolškich to-
waštwach a žyromadžiznach za prawa a swobodnosč chřtwje, a za položenjo a
polěpschenjo wotšuda džělaczerjow. Wjerchbiskop we Wracžišlawje bě we nim
muža špóznał, kiž so jenał wuznamjenja pschěz wurjadne duchowne dary, kaž tež
pschěz najlěpsche mēšchniše počziuti a žadašče tohodla joho za probita psihi chřt-
wi š. Hedwigi we Barlinje. Poškuschny swojej duchownej wyšchnosčji pschiwža
tele wazne mēšto, škutkowašče pał tu 10 mēšacow, dokelž Boža pschedwidžiwosč
bē waznišče mēšta biskopški štok š. Bonifacija sebi za njoho wuhladafa, 25. julia
1850 bu won we domje we Mainzu we pschitomnosčji wjele biskopow za diöcesu
Mainz swjeczeny. 25 lět je we rycži a pijnje, ž wucžbu a pschitkadom t po-
lěpschenju chřtwiškich wobštejenjom zbožownje džělak a škutkował a wjele špomoz-
noho dokonjal. Njeje móžno, tudy jeno na najwaznišče štuti abo ipisy, we
kotrchž so wot njoho najwaznišče praschenja naschoho tał njeměrnoho cžasa ž
wulkej mudrosčju rozjudžuja, špomnicž. Žoho wulka waznosč hodži so derje
špóznač ze zadžerženja joho njepschecželow. Swobodni murjerjo a cyke liberalne
pajmo zahadža we swojich nominach a spisach lěta dołho pschecžiwjo njomu a
pschislibodža so wšchelato na njoho. Tola pał tež žadny swjedženi, kotrchž docžaka,

da joho pscheczalam a swěrnym katholicam diöcesy rjanu pschiležnosć, joho za-
służby pschipožnacź, jomu čześć a lubosć wozjewić. Z wěncami a rjanymi
płachtami bė cyke město, tež we najwuzsichich hachach rjenje wupychene, deputacije
a zkožapscheczja pschindžechu z cykoho katholicoho swěta, tež katholicka Schwajcarska
bė swojich zastupjerjow pólaka. Jara slynje bė tež katholicke zemjanstwo cykeje
Němsteje zastupjene. Tež wotpólani ze wschelaticch wustawow a kłóschtruw, ze
wofadow, we kotrychž bė biskop prjedy stutkował, pschindžechu z zbožapscheczjemi a
čzesnymi darami. Mjez najslawnisichich hosći, kotřiž knjeza biskopa na tymle
dnju zwjeselichu, bė tež sławny Windthorst. So rozemi, zo bėchu cyrkwiniske
swjatočnosće pschede wschēm nanajrjeńšcho swjeczene a nanajbohatscho wopytane.
Tysach bėchu ł swj. wopravenjenju a biskopskej Wozei mschi, kotruz mějeje jubilar,
assitirowaschtej jomu dwa slynaj joho sotry, mėschnikaj Max a Bernard hrabjej
z Galen. K cyrkwiniskim swjatočnosćam pschizantnychu so tež towaršyne.

Němcka. Dolež buchu duchowni wuczerjo a wuczerki po něczim ze schu-
low wutkoczeni, su jeno we krajnje Elsaß wofoto 300 schulow hjez wuczerjow.
Kať a hdy budža so prógne města zaš móc wobsadzić, njewjedža ani wofady
ani knježestwo.

Bajerska. Wólby za bajerski sejm su dozonjane a katholicka strona je
dobyla, ma 79 zapóštanow, mjez tym zo ma liberalna strona jeno 77, hacž
runje buchu ł jeje lěpšomuwólbnje wotryjesy jara niesprawnje zarjadowane.

Francozjska. Za powodzenych južneje Francozjskeje hromadža so wschu-
djom prawje bohate dary. We Parizu nahromadži so 8 millionow frankow,
nahladne dary pschiudu z Zendzelskeje, tež s. wótc pschipošta bohatty dar z jomu
posliczeneje jałmožny.

Francozjska. Francozscy katholicjo wuziwaja kóždu pschiležnosć jara
pilnje, kotraž so jim ł pozbėhnenju a ł wobkruczenju katholicoho žiwjenja poslicža.
Nowy schulski zakon za uniwěrřity, kiž bu wot sejma pschizyaty, wuzija ł zaco-
ženju tjšoch nowych uniwěrřitow we Parizu, we Orleans a we Angers.
Swjaty wótc je tež swoje spodobanjo na tym wuprajik, zo cyrkwiniske žiwjenje
we katholickej Francozjskej tak rjenje pschibjera.

Zendzelska. Swjebžek, kotryž so we Irlandje, we słownym měsće
Dublinje ł dopomnječu na sławnoho katholicu D'Conella wobonđe, budže
wulkotny. Němscy biskopja, kiž bėchu tež pscheproscheni, njeschadža so domjachch
wobštejenjow dla wobdžělčiz, tola z druhich krajow, woschje pak nimale wschitech
nahladni katholiccy wuzjojo Zendzelskeje pschiudu. D'Conell narodži so 6. au-
gusta 1775, joho nan bė najenk wulkocho lubla we Kahir we Irlandje. Wo
jara derje dozonjaných schudijach bu wón 23 lět stary advokat we Dublinje a
ze swojim stutkowanjom doby sebi we krótkim wulku nahladnosć. Irland, do-
cyka wot protestantiskeje Zendzelskeje pocžischczany, wobthowa drje swěrnje swoju
katholicku wěru, ale lud, tak potkocžowany wot zendzelskoho ludu, zapany pschecch
hłubšcho do njewědomosće a khudoby. We lěcže 1809 zakoži so wulke katholicke
towarřtvo ł wubudzenju lěpšoho narodnoho a cyrkwiniskoho žiwjenja. Katholicki
Irland njedyrbjesche we nastupanju zakonow dlěje wot protestantiskeje Zendzelskeje

tať wotwisowacŝ, ale sebi wěstu samostatnosć dobyć. K tomu woprowasche D'Connell wšchě swoje mochy, a zo je nětko we Irlandsje a we cyrkej Bendselskej swobodnišche žiwjenje katholicam pšchez zakonje zawisćzene, je jeho skutk.

Bendselska. We katholicich krajinach maja kardinalejo wšchi žiwnych swjatocžnošćach pšchedstup tež pšched wjerchowiskimi pryncami. So nětko prawschesche, hač bndže nje-katholiska Bendselska nowomu kardinalej Manning-ej podobnu wysoťu čješć popšched. Zo je so nětko stało pšči swjedženju pola jandželskoho krouprynca, pola totrohož bě tež kralowna pšhitomna. Kardinal Manning bě přeni króc z tajtomn swjedženju pola kralowskoho dwora pšcheproschenty, krouprync pšchuidže jomu napscheczo, poda jomu rufu, pšchedstaji jeho kralownje, kotraž so dlějšchi čas z nim rozmoťwjesche. Wón wošta tať dlěje njez kralowskej swójbu; to je čješć, kotruž jeno wosjoby najwyšćschoho zemjanitwa dóstanu.

Turkowska. We pokněnowjeczornej Turkowskej, we Herzegowinje je zběžt pšchecziwo turkowskomu knježestwu wudyrík, kotruž móže pod wobširnosćemi za Turkowsku zrudny kónc wjacŝ. Wina je njesprawne potkoczowanjo tamnišchich kšcheczanow. Turkojo pšchescžehachu we nětotrych krajinach kšcheczanow, tať jara, zo nělotši z nich do Czornohorsteje čšetnychu, su pať so wóndanjo zas domoj wrócžili, duž chychu jich Turkojo čšetanja dla kšhostacŝ, stěncowachu wěštoho Jurija Simowicza, a forežmarja Gurdelu a wšchelake podobne rubjesnistje skutki dowolicu sebi Turkojo. Pšchez to našta zběžt kšcheczanow, kotruž je hač dotal pšchecy pšchibjerať, tať zo turkowske wójško jón potkoczjeć njezamóže. Tu khwilu je zběžt we wšchitich wšach wotryjesow Nebesinje, Stelac a Wilet rozšchěrjeny. Herzegowina je wjetšcha haťo Safka, ma 300 □ milow, je hewał horaty kraj, pšchez kotruž řěka Narenta běži. Wobhdlerjow ma jeno woťoko 300,000, z kotrychž su 62,000 muhamedanskoho wěrywuznacŝa.

Naležnosće towarštwu.

Sobitany na lěto 1875: 391. Wiklawšch Weclich z Nalbic; 392. Handrij Weclich z Nalbic; 393. Pěťr Delant z Worschče; 394. Pana Schicowa z Niesz; 395. M. Nebišchowa z Bacžona; 396. Krawža z Jaseňcy; 397. Šaf. Leščawa z Prawocžic; 398. Pěťr Delenta z Wutokčic; 399. Jurij Grosman z Čuha; 400. Michal Běťka z Smjecžec; 401. Lehmanowa z Smjecžec.

Na lěto 1874 depčaczi: Šaf. Krawža z Jaseňcy

Dobrowólne dary za našche towarštwu: M. B. z S. 25 pj.

Za s wóťca z rozpšchedanja knižkow: „Krótle rozwucženjo wo bratštwach s škapulira“ we Arnolda Bernerja; 5 marť 20 pj.

Zemřety sebustaw; Wysokodostojny knjez Arnold Berner we Dšjeku.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Bacžonju.

K čješći Požej a spomóženju duchow su dale woprowali: Po čžinjenym a dopjeljenym slukje Š. M. 3 marť a Š. D. 3 marť; Š. Šch. 70 pj.

Šromadže: 21459 marť. 40 pj.

Katolički Glasnik

Wukhadža prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłolětna plaćizna na pósće
a w kniharni 1 m. 70 pj.

Ludowy časopis,

wudawany wot towarštwu S. Cyrilla a Metħoda w Budyšćinje.

Redaktor: Jurij Łusćanski.

Číslo 16.

21. augusta 1875.

Lětnik 13.

Unitowje pod Rusowskej.

(Stónčzenjo.)

Administratorski Papiel chcyše w l. 1873 najprědy ze swojimi rozkazami loch-
kowěrimych pschepořazac, hako by wón jenož za wotstronjenjo ceremonijow a
hracza na psichczelach romskofolacjanskej cyrkwy byk. To samo wobkrućachu
někoti duchowni jeho strony a wosebje swětnje wyschnosće. Ale wjetšina du-
chowinstwa spózna, zo Papielowe prócowanje do schismy (wotšchěpjenja) powjedže.
Hdyž tohodla duchowni lud poručichu, wo čo so jedna, stejše wón kručje
na jich stronie. Wón njeda so zatraschic, hdyž swětna wyschnosć k wuwjedzenju
Papieloweje pscherady wójsto na pomoc wotashe, zo by ludži do cyrkwy honito,
hdyž běchu lemshe po Papielowych rozkazach. We podlěšowskich wsach Drelow,
Pratulín a Polubičje, tež w Rudni tšeleshe wójsto na poručnosć officira
Steina, kiž je protestantskeho wuznacza, do zhromadzenoho luda psched tamni-
šćimi cyrkwami. Zatsčelěnych bě 15 a někoti wumrjachu hišće na dóstate rany.
Wjesni ludžo čžětachu ze žonami a dječimi do lěšow; někoti duchowni pak buchu
do jastwa sthlani a družy do znutkowcnje Rusowskeje pósłani. Same rusowske
nowiny na surowosće we Podlěškej dokonjane tehdom jara swarjachu, wosebje
Golos a Moskowskija wědomosti.

Na to pschestachu drje tajke zjawne surowosće, ale za wotšchěpjenje džělashe
so dale. Papiel wuda w septembri 1873 nowy rozkaz, po kotrymž dyrbjeshe
do 13. januara 1874 duchownstwo schismu pschemjesć. Wón derje wjedžeshe,
zo to wjetšina duchownstwa čžinic njebudže. Tohodla da pschěz civilnu a
wojětsku wyschnosć wjele duchownych, wosebje w Podlěškej, do jastwa sadžic, na
kotrychž poslušnosć so spušćezec njemóžeshe. Z tym chcyše hnydom tyč,

kończył psichi chrtwojach wostaji, zatraschicj. Někotři duchowni, na to ledźbni sczinjeni, woteridźechu hižo tehdom do Galicije.

Ludžo drje so na wschitto to wobczěžowachu, ale nicžo jim njepomhašče. W juliju 1874 běšče deputacija pola kžězora we Warschawje, ale jeje próstwa bu zapowjedžena. Za to bu warschawski generalgouverneur Rozebue za grofu pomyscheny a gouverneur w Siedlecach, kiž bě runja prěnišcomu Popielej pomhał, dosta wurjadnje wulki pensjon.

Posledni a najwjetšiji raz dósta uniwrowana cyrkej w lěcže 1875. W połnócněj pokojcy (gubernije Siedlec, Sumalki a Romža) běšče wotšchcžěpjenje pod Popielom hačž do tohole czasa po něčim dołonjane we 96 farach ze 105.000 ludźimi; jenož defanat Sokotowo ze 22 farami a unitfka wosada we Warschawje z 2000 duschami pod jenicžkim duchownym hiščeže pod bamžom wobsteji. Móžno zo knježeistwo tychle unitow nětko na pokoj wostaji, dolež jich wjele njeje; móžno pał tež, zo budža tež pomaku ł schismje nužowani, wosebje Warschawscy, kaž daloko su krajni zastojnych abo hewal wotwisni ludži. Schtož pokodnišchu pokojcu (guberniju Lublin) nastupa, bu tam hačž do tohole lěta 147 farow z 132.000 duschami do rusowsteje schismy pschewjedženych. To je so takle stało.

Braja, zo lud w lublinskej guberniji njeje tał horlinwy a zmužitny, kaž w Poděškej. Ale schto sebi chce? Wyszchnosć nakožesche wschitte móžne srědki, wosebje ekufuciju; tež wotehna unitfkih duchownych a sadžesche schismatifikich na farste města. Wězo skutkowasche jow tež pschilkad Popiela a cyłoho kapitla w Chelmje, z chta 12 kanonitusow, kiž so Roma wotrjełnychu. Wotoko 60 duchownych drje běšče z chelmskeje diócesy do Galicije czełnyto a czi czerpjachu tam nuzu, dolež maja tež zwjeticha mandželske a džěczi (kaž je to unitfkim wot cyrkwje domolene); za to pał naderdže so suadž nimale tał wjele galicistich duchownych ruskeje narodnosće, kiž do chelmskeje diócesy so pscheshlichu a tam dobre města dostachu. Čzi džětachu z pomocu wyschnosće horlinwe za schismu. Tak so sta, zo skóncznje wjele peticijow z podpismami (tež wunucženymi) wo pschizacžo do ruskeje schismatisteje cyrkwje žadachu. Nětk pschihotowasche wyschnosć swjatoczne pschizacžo unitow do schismy, kotrež so lěsa 27. meje w Chelmje w pschitomosći warschawstoho archibisopa Joannitija a 1500 wotpóšťanych z prjedawšich unitfkih wosadow, kaž tež najwyschichich zastojnikow sta.

Čzafne mhty za pomocnikow psichi tej chłej zrudnej historiji njedasche dołho na so czafacž. Kžězor Alexander II. pocžesći generalnoho a druhich gubernatorow z rjadami a samorucznyimi listami; dotalny administrator protojerej Marcell Popiel pał bu 20. junija t. l. w Szakijenskej cyrkwí w Petersburgu hało lublinski biskop a wifar warschawsteje eparchije (njepostrědnje pod swjatym synodom strejaceje) poswjećeny. Wón je prěni ruski schismatifti biskop, kotryž pschěd swojim poswjecženjom njetrjebasche prjedy hiščeže do mnichowstwa stupicž t. r. tonsuru mnichow dóstacž a slubny hało mnich wotpožozicž. Zajtomu muzej ł woli móže wschaf so wot dotalnych prawidlow wotkhadžecž, kiž wězo najprjedy tež w cyrkwí byte njeju, kaž czasopis „Nowoje Wrjemia“ (nowy čas) dopofazowasche.

W cyrkwinnych stawiznach woſtanie mjeno Popieła zapisane, kaſt budže w knihach žiwjenja?

Ž unitami pod Ruſowſkeje je w tu khwilu nimale tónce, ale pod Ruſuſkeje a druhđe hiſčje wobſteja. Snadž pſchińdže čas, hđžež budže unija zaſh wójmidło, z kotrymž ſo ſchiſmatikowje z kaſholſkeje cyrkwiu zjenocza. Ščo móže to wjedžeč? Radžijany ſo, zo ſo ruſowſke knježeſtvo nětko ze ſwojim dotalnym dobytkom ſpoloži a zo romſkokaſholſku cyrkeſ na položi woſtaji; pſchetož na to pokazuju najnowiſche wujednanja ruſowſkoho zaſtupnoho poſtanca t. Kapniſta z bamžom w Romje.

M. H.

Serbſke piſmowſtvo.

Dženſa rozſečelemy nowy zeſchivk „Žiwjenja Šwjatych“ za ſobuſtany towaſtwa na l. 1874. Tón ſamy wopſchija dalewjedženjo cyrkwinnych ſtawiznow wot 968—1073. Bjež ſwjatymi mnichami je tudy date wopominany ſ. Poppo, ſ. Dbilo, ſ. Protop z Ežeč, ſ. Anton a ſ. Šwalbert. Bjež ſwjatymi žónſkimi namakany ſ. khěžorku Mathildu, ſ. wjeřchowku Dlau, ſ. Edithu, ſ. khěžorku Kunegundu. Zajimawe ſu tež žiwjenjopiſy ſ. zwónka Guido, ſ. puſtnika Hunčerja, ſ. Dominika a ſ. Theobalda. Rowe 72. wotbžilenjo legendy ſaha wot bamža Hrehorja VII. hač t. załoženju tačantſwa w Budyſchinje (1221). Po króttim zawođe je najpriedy ſtuttowanjo bamža Hrehorja VII., kotrohž čas ma z naſchim někotru podobnoſčž, wopiſane. Na to ſčžehuja martrarjo tohole čaſa, mjenujcy ſ. biſtop Etaniſkaw, ſ. kral Kanut, ſ. kral Erit, ſ. biſtop Domajſh Kanterburſki a ſ. Berard. Bjež ſwjatymi wuznawarjemi zajima naſ Serbow wofebje ſ. biſtop Venno w Wiſchinje, japoſchtoł Serbow piſchi Łobju bydlacych, potom tež ſ. Anſelm, ſ. Bohumér, ſ. Hugo a ſ. Ota, japoſchtoł Pomorjanow. Pſchjejemy jebi wutrobnje, zo by ſpiſowař legendy, nowopomjenowany farař t. Duczman čas a khwilu namatak, ſwoje wulke džečo doſonječž. Naſche towaſtvo je zwólniwe, tſinaty zeſchivk legendy hiſčje lėtiſa ruđacž, jeli nam t. ſpiſowař trebný rukopiſ doſročiwje poda. Wulki džař za joho prócu!

Najnowſchi, hižo pjecđbjeſaty zeſchivk čžo ſopiſa Mačſich Serbſkeje wopſchija bjež druhim ſchyrceži dotal njecziſččjanych delnołužiſkych pėničſkow z luda (a to z notami) a tež jedyn hornjołužiſki pothėrluſch „Žubjeny ſyn.“ Hač runje je po wudačju Šmolerjowych „Pėničſkow“ w lėčje 1841 hižo wjele dobowſtow we Ružicžanu a čaſopiſu wuſchło, nadenđe ſnadž ſo tola něhđžežkuli hiſčje we ſerbſkim ludu něſchto, ſchtož je napiſanja a wocziſččjenja runje tař hđdne, kaž podobne wěcy pola druhich ludow. Proſhný wofebje wučerjow a ſtudentow, zo chcyli pſchecy dale na to ſwoju kėđžboſčž žlozowacž! W tym ſamym zeſchivku Čaſopisa namatak ſo tež žiwjenjopiſ njeboh t. fararja Zafuba Welſa a t. kandidata Zurija Čyža.

M. H.

Nowinki a powjescze.

3 Łuzicy a 3 Sakskeje.

3 BudyŃcina. Sobotu, 7. augusta bu nowy tachant, wyŃofodostojny knjez Franciskus Bernert kultusministrej we Drezdžanach pschedstajeny, a wotpołozji potom wot starych časow jow pschedpisanu pschisahu. Na to wjedžeŃske joho knj. senior J. Hoffmann t kralowskeji swójbje, pschedstaji joho najprijedy kralej Albertej, potom kralownje Karoli a na to kralownje maczeri, kotřiz we Pillnicach nětko pschebhwaja. Brhnc Surij ze swojeji swójbu njebě hiŃŃe do mojej.

3 BudyŃcina. Srjebu rano w druheji hodžinje wudhyri we Katarjecach woheri a pschemobroczi jenu žiwnoŃe z doŃhowanymi žnjemi do popjela.

3 BudyŃcina. Raž z wěŃtoŃeju sŃyŃŃimy, wróczi so t. Benedikt ChrinowŃky, kaplan w Róžencze, kiž w tu khwilu w kupjelach Johannisbad pola Trutnowa pschebhwaja, w krótkim zaŃy na swoje měŃto, dokelž je so z joho stro-wotu, Bohu džak! polěpŃiŃko.

3 BudyŃcina. Žhromadžizna wubjerka za chyrkej w Čornecach abo Wacjonju tudže w pschichodnym čziŃle PoŃoka wozjewjena.

3 KhróŃečanskeje wosady. PoŃok je hižom wjach krócž spominał na hnadne měŃto Lourdes we Francóžskeji blizko pola ŃpaniŃŃich mjezow, a lubi čzi-tarjo PoŃoka njejsu jenož z PoŃoka, ale tež druhđe wjele wo tym nazhonili abo hewał sŃyŃŃeli, kał je so tam najžbóžniŃŃa knježna we běkeji draŃe z módrym bantom wopasaneji wozjewika njewinowateji holcžecy Bernhardinje, hdyž taŃama drjewo za swojeju starŃŃeju hromadžeŃŃe, kotrež wozjewjenje so 18 krócž wobnowi, haj su tež hewał wo tym sŃyŃŃeli, kał je Bóh na tynile měŃeje swoju smělnu rufu wotewrił a wjele hubjenŃtwom položil, su sŃyŃŃeli, kał je tež pschež tamnu wodu z Lourdes, hdyž so z doměru trjebaŃŃe, Bóh we nasŃich krajach wŃŃe-late kŃižizni wotewzał. We běhu časa njebu tele hnadne měŃto jenož we Fran-cóžskeji, ale we chŃym swěče znate a wot wjele, wjele pobožnych pučowarjow ze wŃŃech narodow wopytane. Hdyž tał nělotryžkuli procession z jenoho naroda sem pschindže, bě sebi khorhoji wobŃarał, z kotrejuž potom pod spěwanjom na-rodnych pobožnych spěwow t hnadnomu měŃteji horjecžehnjekŃe a khorhoji t wopomnjeczu potom we hnadnej chyrkwi zwoŃstaji. Z toho pschindže, zo so we hnadnej chyrkwi we Lourdes tajke drohe khorhoje namalaja z BendželŃeje, z ItalŃeje, z Ameriki a t. d. Hač runje je so z němŃŃich krajow hižom tež wjele pobožnych pučowarjow do Lourdes podalo, njeje tola ženje žadny chŃy procession był, kaž z druhich krajow. Tajki procession je so na lětuŃchu nazhmu postajil a khorhoji t processionej je so z bohathy pschinosŃkow ze wŃŃech němŃŃich krajow pschihotowala a ma so potom we Lourdes pschepodač. Taky khorhoji žnjeje kraŃne na módry somot ze židu wuŃŃiwane Ńwecžo, kiž tu pokazuje njewobla-žowanu knježnu Mariju we běkeji draŃe z módrym bantom a z doŃhim ŃŃle-wjerjom; z jenoho boŃa kleczi Ńwajaty Bonifac, japoŃŃot NěmŃŃeje, z druhoho Ńw. Hilžbjeta, kralowna ThüringŃeje; deŃeta je kraŃne podpismo, kiž pschež Ńwajatu knježnu wot Boha žakit a měr za němŃŃe kraje proŃy. Haj wopravdže regina

pacis ora pro nobis. Tełe swjećo je wumysłene a zestajane wot jeneje knjeźny z Dreźdźan, baronti z Der, a je wuschowane we jenyum kłosćtrje we Aachenje. Echťoź nětko tón procession nastupa, zhonichny, zo staj zańdžemu njedźelu knjeźaj grofa Stolberg z Worllec a major z Kochow z Dreźdźan we kassinomaj we Kufonje a Zasenich, hdźež buschtaj z wjesokošću wot pschedybow powitanaj, drobnišću rozprawu dawatoj a tež wšćech katholicow z Łuzicy, hačo mólicyki dźěl katholicow Němskeje, we mjenje wubjerka k pschepodaczu teje khorhoje a k wjedženju processiona pscheprošykoj, so na tymle processionje wobdźelicy. Z tuteje rozprawy nazhonimy dale scjěhowace. Pucžowanjo do Lourdesa powjedže so pschěz Aachen, Pariz, Bordeaux a budže so haće najwjach pucžowanjow we Aachenje sřhadžowacž. Za pucž płaći so na železnicy z Dreźdźan hač do Aachena 1. kassa 35 tol., 2. kassa 29 tol. a wot Aachena do Lourdesa 1. kl. 26 tol., 2. kl. 21 tol., hromadže wot Dreźdźan do Lourdesa 1. kl. 61 tol., 2. kl. 50 tol., 3. kl. wokoło 40 tol. Potajkim tam a dom 1. kl. 120 tol., 2. kl. 100 tol. 3. kl. 80 tol. — Nětko pak pónďže we tymšamym času tež jedyn procession pucžowanjow z Belgiskeje do Lourdesa a tymle móže so jedyn we měsće Mons we Belgiskej pschězanknyč (Mons njeje daloko wot Aachena) abo haće tež we Parizu. Wot města Mons płaći so hač do Lourdes'a 2. kl. 32 tol., 3. kl. 23 tol. Pucž budže traž 14 dnow tracž, a so nam wobkrucji, zo jedyn na džen za so wjach njetrjeba, dylži 2 tol., tak zo by jedyn wokoło 120 tol. trjebał. Z města Mons we Belgiskej wotjědže so wutoru 7. septembra, dopoldnja w 11 hodžinach, do Pariza so pschijědže 7. septbr. popoćdnju w pjecich, hdźež na tampuczu njebudže dlěšće zadžerženjo, dylži 6 hodžinow, zo by so wosebje chrtej arcbratstwa njewoblařowaneje wutrobhy Marije wopytała, hdźež budže wječor w 8 hodžinach wosebita pobožnosć. Wječor 11 h. pónďže so z Pariza prječ. Na 8. septembra budže so we Issoudun pschěbnywacž, hdźež je arcbratstwo swjateje Marije. We Lourdes'u budže so tsi dnj pschěbnywacž. Domoj pónďže pschěz Paray le Monial, hdźež je hnadna chrtej k najswjećiškeje wutrobje a hdźež je žywa była zbóžna knjeźna Margaretha z Alacoque. Tu so pschěbudže zasy jedyn džen, a do Pariza pschijědže so 15. septbr. rano w sedmich. Słjuchimy, zo tež někotři z Łuzicy sobu pónďžaja (da-li Bóh, prawje wjele!) Hdj by so něchtó chcył pschizanknyč, tón chcył so jenož wobrocicyž na k. grofu Stolberga z Worllec. Tam by wšćo dalsće zhonil, hdj sčtí z Dreźdźan pojědže a t. d.

Z Dreźdźan. Dwoja wustajenica čehnje tu křiwilu wjele cuznych do Dreźdźan. Přenja je wustajenica sakskeho rjemjeslnistwa a tworow a pšodow wšćelatic sakskech fabrikow. Wustajenica je wulkotna a dostawa pomšćitkonnje zaslužemu křwalbu, pořaza pak tež, tak česne město Sakska we tutym nastupanju mjez druhimi ma. Echťoź móže woteńč abo kohož hewal druha wina do Dreźdźan wjedže, njech tež wustajenicu wopyta, kóždy namaka tam zajimawe wěcy. Wšće tuteje wustajenich je druha, w kotrejž so wšćelate wumjetke dźěla z přjedawšćich křstotekow namataja; tu widža so wosebje wšćelate domjace nadoby a tež cyrlwinse sudobja a drasty. Najwosobnišća wěc chćeje wustajenich sнадž je wulka

ślęborna monstnanca z tachantskeje cyrkwie z Budyshina, kiž wosomnacje puntow czehnje a hało jara wustojne džěło so khwali. Klóštr Marijna Šwězda ma tam dwě rězwy ze 15. lěstotka, z drohich parlow wuschitej a jedyn kheluch z dwěmaj wuschtomaj.

3 wukraja.

Němska. We Münsteru je 4. augusta swjećach biskop a tachant Dr. Jan Bosmann wumrjel. 7. augusta bu swjatocznje pohrjeban.

Němska. Z Paderborna wotjedzěchu 6. augusta 30 „sotrow křesćanskeje lubosće,“ kotrež su wosebje hało dobre wučerki znate do Ameriki. Kaž je znate, běchu sotry ze samoho rjadu tež we Drežďjanach we Josefinskim wustawje, kotrež pał dyrbjachu tež pschod dwěmaj lětomaj wopušćezic, dolež někotři njeznjestimi zapóstancojo saksoho sejma je tam dlěje czerpjec njechachu.

Pruska. We susobnej Belgiskej, kotraž ma tu khwilu dobre katholicke knježerstwo, zdžerzujaja so nětko wjele z Pruskeje wupofazanych mnichow a klóštrich knježnow kaž tež swětnych duchownych. Belgiske knježerstwo jich czerpi, dolež su czešćjomni ludžo, kiž krajnym kaznam wšchu poslušnosć wopofazaja. Pruske knježerstwo pał so mjerza a so tež tam jich stutkowanja boji, je tohodla z nowa belgiskomu knježerstwu hrozěło, zo móža z toho strachne scžěhwi nastac, jeližo so dale czerpi, zo wupofazani měšnych z Belgiskeje na Prusku nětał stutlujaja a we Pruskei strachnych pocžehnjenjach ze swojej domowiznu stoja.

Pruska. Biskop Martin z Paderborna, kiž měsće po wukazu pruskeho knježerstwa „po swojim wotjadženju“ we měsće Wesel pschewywał, je samowólnje tute město wopušćezil a pschewywał nětko we Hollandskej, we kupjelah Scheveningen. Wina toho je strachna khorowatosć. Tohodla bě won hižo we juniu prosił, zo by so jomu domoliło, mórske kupjele trjebac, abo we Thuringiskim lěsu pschewywał. Na to bu jomu wotmołwjene, zo joho samotne wobkruženjo njedofaha, a zo dyrbi swědženjo wot pschisahanoho lětarka pschisćezic. Tež to je so stało a tola njedofata knj. biskop domolnosć abo hač do tał žane wotmołwenjo. Wšyche toho je joho khorowatosć pschibjeraka, tał zo bjez stracha za žiwjenjo wužiwanjo kupjelow dlěje wotstortowac, njesmě. Winowatosć, kiž kóždy cžłowjel ma, swoje samotne žiwjenjo a stromotu džerzecz, a kiž je wšyčcha a wážnišcha, hało njesprawnyh pruskim zakonjam pocžisnjeny wostac, je joho pohnuła, samowólnje jomu pschipołazane město wopušćezic. Š tomu pschindže hišćezje druha wina. Biskop Martin je a wostanje biskop swojeje jomu wot bamža pschidžěleneje wofady a njeje pschěz wotšadženjo pruskeho knježerstwa swojich biskopskich winowatosćow wotwjazany; dolež pał su jomu we tamnym k wobyhlenju pschipołazanyh měsćez, rucy zwjazane, džerži won za swoju winowatosć sebi samowólnje druge město k wobyhlenju wuzmolicz, z kotrohož móže won lěpje swoje stadło pasć a wjesć. Zele winy rozestajaja knjez biskop we pismje, kotrež je pschod wopušćezjenjom Wesela wšyčšomomu pschodšyžje provincy do Mindena poštał. Tež wobydlerjam Wesela džakuje so biskop za wšyčku jomu wopofazanu lubosć.

Pruska. We Bonnje bē 12. augusta a scěžowace dny po namjeće už-
lotnych tal mjenowaných starokatolikow, wosobnje po pscheproschenju Döllingera
zhromadźizna pscheczelow nabožnoho zjenoczenja, t. r. tajkich mužow, kiž na to
bžekaja, zo bychu so wschitcy kschesczenjo we jentym wěrnywuznaczu zjenocžili.
Döllinger wosebje za tym jo prócuje, dolež wižti, zo wot njoho započaty a
podpjerany skutk dobrych płodow njenjese a wulkeho spodobanja njenamala.
Wón sam je hižo sobotu 7. augusta do Bonna pschijel a na dwórnišćžu bu
chle cžicho powitany, shtož so jomu, kaž praja, do cyla spodobako njese. Sewal
wobdžela so na konferency někotři jendželscy předarjo a grichiscy popojo. Do-
sahnyč wschal tu cži mužojo ničjo njebudža, doňž njespóźnaja, zo je jeno wěr-
nosć we tamnej cirkwi, kotruž je Khrystus na swjatoho Pětra a jeho wiždownych
nastupnikow twarił.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

z Radworja. Kscheczeni: Jan a Jakub, dw. s. Mikkawšcha Delana z Bo-
ranec; Michal, s. Michala Branlacžla z Radworja; Hana († 8. meje), bž. Jana
Kóče z Brémjenja; Jurij Ernst († 14. bapr.), s. Ernsta Roberta Dobricy z Rad-
worja; Ida Klara, bž. Korle Hörmana z Boranec; Ernst, s. Augusta Heinricha z
Kamjeneje; Jurij, s. Michala Nowaka z Kamjeneje; Marija, († 17. jun.), bž.
Mikkawšcha Müllera z Kamjeneje; Madlena, bž. Jakuba Henti z Radworja; Ma-
rija Madlena, bž. Jana Kječtli z Kamjeneje; Haňža a Madlena, († 30. jun. a 2.
jul.), dw. bž. Mikkawšcha Lorenca z Radworja; Mikkawšch Pawol, s. Michala Ko-
nečta z Brémjenja; Hana Marija, bž. Jana Glückliha z Kamjeneje; Marija Ma-
dlena, bž. Michala Schottny z Radworja; Marija Madlena, bž. Jakuba Rychtarja
z Radworja; Jakub, s. Jakuba Wicžaza z Brémjenja; Hana, bž. Mikkawšcha Gre-
horka z Radworja; Marija Madlena, bž. Jana Kžilana z Kamjeneje. — Zemrjecži:
Mikkawšch Handrika z Radworja, 71 l. 8 m. 7 dn.; Marija Madlena, bž. Jurija
Cžórlicha ze Zđerje, 3 m.; Madlena wub. njeb. Michala Wokdricha z Brémjenja,
71 l. 6 m. 21 dn.; Jan Bartel (Polan) z Radworja, 50 l. 5 m. 16 dn.; Henrieta,
mandž. Ernesta Roberta Dobricy z Radworja, 31 l. 29 dn.; Khrystiana, mandž. Jana
Ryncza z Brémjenja, 48 l. 5 m. 11 dn.; Haňža, bž. Michala Rasy z Kamjenjansko-
ho Haja, 2 m. 13 m.; Marija, mandž. Mikkawšcha Kaspera z Kamjeneje, 60 l. 8 m.
15 dn.; Michal Schubert z Kamjeneje, 61 l. 2 m. 14 dn.; Marija, wub. njeboh.
Jurija Heinricha z Eupoje, 73 l.; Marija, mandž. Jana Pumpaka z Eupoje, 77 l.;
Jan s. Jana Pjetascha z Radworja, 5 l. 3 m. 14 dn.; wysokodostojny Injez Jakub
Nowak, farač we Radworju, 53 l. 10 m. 17 dn.; Robert Linke z pólsk. Wandisa
(wumrj. w Boranecach), 30 l.; Haňža, bž. Korle Michala Krempki z Kšafowa,
5 m. 2 dn.; Haňža, wub. njeb. Pětra Čyža z Radworja, 66 l. 3 m. 23 dn.; Jurij
Schotta z Radworja, 59 l. 1 m. 14 dn.; Haňža, wub. njeb. Jakuba Hawki z Rad-
worja, 51 l. 10 m. 2 d. — Wěrowani: Mikkawšch Müller ze Zđerje, z Hanu
Fulke ze Zđerje; Michal Konečt z Brémjenja, z Hanu, wub. njeb. Jak. Lubta
z Brémjenja; Mikkawšch Schneider z Nowych Boranec z Mariju Martec; J. Mulanski z
Łomsta, z Haňžu Grubertec z Radworja; Michal Schneider z Měrkowa, z Mariju Wičrejntec
z Měrkowa; Michal Wokdrich z Brémjenja, z Khatnu Grehorke z Łutowcja; Korla
August Laras z Budyšcina, z Marija Kubicec z Měrkowa; Jan Hantko ze Stróže,
z Mariju wub. njeb. Jakuba Gruberta z Radworja; Jan Wicžaz z Brémjenja, z
Marija Wěhmarjec z Kamjeneje; Jan Winar z Radworja, z Mariju Ribšec z Rad-
worja; Pětr Kubanča z Kjelna, z Hanu Bartec ze Zđerje.

Naležnosće towarštwu.

Sobustawy na lěto 1875: ff. 402. Marija Keczyna z Budyschina; 403. Jan Kar Schotta z Panczic; 404. Michal Běrk z Radworja; 405. Jana Santowa z Radworja; 406. Pětr Kral z Bronja; 407. Mikławš Mito z Bronja; 408. Hańža Santušec z Bronja; 409. Hańža Pietashec, z Woranec; 410. Pětr Winař z Kamjeneje; 411. Jakub Wjerab z Kbelna; 412. Korla Krempla z Khasowa; 413. Hańža Pietashec z Radworja; 414. Jan Fulk ze Zbjerje; 415. Jan Czjorlich ze Zbjerje; 416. M. Kyncz z Safenčy.

Dobrowólne dary za naše towarštwu: M. Nj. z B. 50 pj.

Na lěto 1874 dopkaczi: M. B. z N.; M. M. z B.

Na lěto 1873 dopkaczi: S. L.; N. N.

Na lěto 1872 hač do 1867: N. N.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

Ř česćzi Wojej a spmoženju duchow su dale woprowali: Něchtó z Baczonja 15 marčow; pschěz redakciju newinow: Katholisches Volksblatt aus Sachsen: 6 marč. Gromadje: 21,480 marč 40 pj.

Za pruskih duchownych: J. K. 3 marči, M. S. 3 marči, J. D. 3 marči, J. Sch. 3 marči, J. F. 3 marči.

ProceSSION do **Stupki** póndže, kaž wloni, 5. septembra přecz.

Přecelam a česćowarjam njeboh wysokodost. knj. **Jakuba Nowaka**, fararja we Radworju k nawjedženju dawam, zo so jeho podobizna (fotografia) za škleńcu za 75 a 80 up. předawa. Kóždy byrnje mjeńši přidawk na powowjenjo radwofskeje farskeje cyrkwe z džakom přijima

Handrij Dučman, farski administrator.

We Němce je runje rjany wopomnjeński wobraz wušćot, kotryž na tři wazne potawki lětušeho lěta depomni; mjenujcy 1) na 200lětnu jubileum pobožnosće k najswjećijšej wutrobje Žězusowej; 2) Pius IX. swjećzi 16. junija jubilejškoho lěta 1875 cyty swět najswjećijšej wutrobje Žězusowej; 3) na tsichćzilětnu jubileum wuzběhjenja Piusa IX. k bamzej. Wobraz je 50 centimetrow wysoki, 27 šćěroki a płaczi 15 nřl. We redakciju „Kath. Pósta“ je k widženju, tohorunja wobstara jón redakcija raby.

Dr. Livingstona mrowjacy balsam,

we wšchelatich chorosćach pomhacy a wosebje rheumatiske belosće wostřenjacy, pschědawa w bleschach po tolerju (4 bleschi za 3 tolerje)

A. Ahnelt w Reburgu.

Wobsmědženja wo wosebnosći tutoho balsama sejele na požadanjo runje popisany a tež k. dwórski wozytwarjer Trutz w Reburgu. Nebatt dawa so křubym chorym a džěl wunošćka k podpjerje Benificijoweho towarštwu.

Čiřćčat L. A. Donnerbat w Budyschinje.

Katolicki Posol

Wukhadša prěnju a třecu
sobotu w měsacu.

Cytolětna placizna na pórcé
a w kniharni 1 m. 70 pj.

Ludowy časopis,

wudawaný wot towarštna S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Jurij Łusčanski.

Číslo 17.

4. septembra 1875.

Lětnik 13.

Nowy pruski zakon we cyrkwinym zamóženju we kulowstej farškej wosadze.

Nowy pruski zakon wo cyrkwinym zamóženju wuńdže z emstich kupjel na dnju 20. junija 1875. Tónle zakon pschězjene njejo ze starym cyrkwinškim prawom katoliskeje cyrkwy; pschetož po starym cyrkwinškim prawje pschisłuscha wschě cyrkwine zamóženjo Bohu, nic cžłowjelam, byrnje tež byli najmócnišchi a najwosobnišchi knježa. Šdžž pobožny kšesczan swěcu na wotkar wopruje abo wěštu summu pjenjes do cyrkwy wotkaza, njepschisłuscheja woprowana swěca a wotkazane pjenjezy fararjeje, cyrkwinškim šlužownikam abo wosadnym ludžom, ale Bohu. Tohobla rěka tež faršta cyrkej boži dom a woporny kšecž we cyrkwi rěka boži kšecž, pschetož wscho šcžož we cyrkwi jo a do njeje pschisłuscha, jo bože wobšedžeństwo.

Swjata wěra naš wuczi, zo tón, kiž cyrkwine zamóženjo a cyrkwine kubla wobšłodži, kranje abo pschitrósi, žablawy hrěch boharubjeństwa wobóńdže. Boharubjeństwo pał jo Boh we starym kaž we nowym testamjeńcze surowje schtrafował, kaž my to widžimy na komorniku Helindoru, na kralomaj Antiochu a Balthasaru, na Ananiasu a Safirje.

Po starym cyrkwinškim prawje*) jo najwšchšchi zarjadnik a wobšedžbowar cyrkwinoho zamóženja biskop, kotryž sej hało pomocnikow pschi cyrkwinym zarjadnistwje fararja a z farškeje wosady někotrych hladanych, zamóžitych a bohušlužownych mužow wuzwoli. Čžisami rěłaju kšebětarjo a dyrbjja pschi nastupje swojoho zaštojnstwa pschew wotkarjom z pschisłahu wobšrucžicž, zo budža cyrkwine

*) Přěni kšesczenjo pschewawachu swoje role a kšěža a pschinoschowachu wumilowane pjenjezy japoschłolam, kiž je po potrebjce wudželachu. Zaposcht. stawizny 4, 34 - 37.

kućka po bożich a cyrkwiniskich kaznjach nanajswěrnijšeho wobstarowac; tež dyrbja woni kóžde lěto we dołhodobach a wudawkach duchownym přědštejterjam nadrobne zliczbowanjo kšasc.

Stare, we statnej konstituciji wobpschisahanje slubjenje: cyrkej wobstara samostatnje swoje cyrkwine naležnosće a kućka, a prawna sada: wobse-
dženstwo jo njedótkliwe, po nowym zakonju mačko pšacžitej; tónle zakon wuwijnje cyrkwine zamoženjo zwjetšcha biskopej a poda je rufam swětnych ludži a statej. Biskopej wostanje jeno scžen mocy wo cyrkwinych kućkach; we poslenej instanciji rozsudža swětna wyschnosć.

Hač runje nowy pruski zakon stare cyrkwinste prawo rani a wosobnje du-
chowym pšecziwony jo, su tola wšchitych pruscy biskopjo pšchizwolili, zo móža so katholiccy kšeczejenje tutomu zakonjej podczisnyć a po nim zapóštancom a zastupjerjom wuzwolec. Biskopjo su to pšchidali, zo by wjetšcha šchoda wot cyrkwy a wot cyrkwinoho zamoženja so wotstronika, kaž tež tohodla, dokelž so tu njeryncji wo wěcach swjateje wěry, kiž wěcžnu zbóžnosć nastupaju, ale wo zwonkownych cžasnych kućkach, kotrychž drje cyrkej k spomožnomu skutkowanju na zemi potřeba*), bjez kotrychž pał cyrkej hišćyce k nuzy wobstacž móže, nic hafo rjana njewješta toho kujeza, ale hafo křuda skuzowna džomka.

Po nowym pruskim zakonju dyrbja so we kóždej katholickej wosabže wuzwolec:

1. cyrkwinscy přědštejterjo (Kirchenvorstand);
2. wosadni zapóštančy abo zastupjerjo (Gemeinde-Vertretung).

I. Cyrkwinscy přědštejterjo.

Cyrkwinscy přědštejterjo su:

1. farač; 2. wosadni wuzwoleni mužojo; 3. cyrkwinny patron abo jeho zastupnik.

Licžba wuzwolomnych přědštejterjom dže po licžbje katholickich duschow we wosabže. Wosaba, kiž 500 hač 2000 duschow ma, woli šchěsc, — wosaba, kiž 2000 hač 5000 duschow ma (a tajta jo kulowista wosaba), woli wošym cyrkwiniskich přědštejterjom. Licžba wuzwolomnych přědštejterjom móže so z domole-
njom wosadnych zapóštancom pomjeńšicž hač na šchtyrjoch.

Služba cyrkwiniskich přědštejterjom jo cžesna služba a ma so cyle darmo a bjez ždy wješč.

Cyrkwinscy přědštejterjo su nučnicarjo cyrkwinych kućkow, kiž je hladacž a wobkědžbowacž dyrbja ze starosću swěrnoho hospodarja. Zedhn přědštejter ma cyrkwine pjenjezy wobkřowacž a wot nich zliczbowanjo (rachónki) cžinic.

Wot cyłoho cyrkwinoho zamoženja ma so wopismo abo inventar wu-
džělacž; tež dyrbja kóžde lěto dołhodob a wudawki do přědka wobnjezowane byčž (Jahres-Etat über Einnahme und Ausgabe). Na kóncu lěta pšcheladaju přědštejterjo zliczbowanjo a rozkřaduju wosadnym zapóštancom postaw cyrkwinoho zamoženja.

*) Njewěščje wy, zo cji, kóšič me swjatnicy wopruja, wot wopora jědža, a kóšič pšch
wotstarju stnja, toho wotstarja wužiwa? Tak je knjez (Žezus) postajit: kóšič scženjo přěduju,
maju so wot scženja žiwic. 1. Korinth. 9, 13.

Prëdfstejerjo wuzwoleja na tsi lëta pšchedšydu; farať abo duchowny njesmě pať pšchedšyda bęcz.*)

Ř najmjenišomomu poľojca prëdfstejerjom dyrbi so žhromadžicę, hdyž Ńeędža wo cyrkwinęch wëcach muradžecę. Wšăë muradžjenja maju so zapisowacę do protokolškich knihow.

II. Wosadni zapořštancy.

Licęba wosadnyęh zapořštancow jo tsi króć tať wulfa hać licęba wuzwolenęh prëdfstejerjom (we kulowškej wosadze potajškim 24).

Wuradžowanja prëdfstejerjom potrebaju pšăihęšowanjo a pšăi-štup wosadnyęh zapořštancow: 1. hdyž so cyrkwine ležace kubla pšăedawaju abo kupuju a jo dlëje hać na 10 lët pšăenajeja; 2. pšăi poźęzonkach a processach; 3. pšăi nowotwarjenju a wuporjedženju cyrkwinęh a duchownęh domow, hdyž pjenježny naklad mjetsăi jo hać 200 markow ($66\frac{2}{3}$ tolerjom); 4. pšăi wupisanju a nutšăęehnjenu pjenježnyęh nakladow za cyrkwine potreby; 5. pšăi zaľoženju nowyęh a pšăi pjenježnyęm polëpšăenju staręh duchownęh a cyrkwinęh šľužbow; 6. pšăi poštajenju lëtnyęh cyrkwinęh doľhodow a mudawkow (Kirchen-Etat); 7. pšăi wotebjeranju a wusprawniženju cyrkwinoho žlicębowanja (Entlastung, Decharge).

Wosadni zapořštancy wuzwoleja na tsi lëta pšăedšydu a žhromadža so tať časjo hać to trjeba jo. Pšăi jich wuradžjenjaă mōžja pšăitomni bęcz cyrkwinęy prëdfstejerjo. Žich wurady so zapijaju we wučaju do protokolškich knihow.

III. Wuzwolenjo cyrkwinškich prëdfstejerjom a wosadnyęh zapořštancow.

Wolicę mōžja wšăitęh jamostatni, 21 lët stari katholicjo**), kiž jene lëto we wosadze bydla a swoje winowate cyrkwine dawki wotľožili su.

Wolicę njesmě dža:

1. kiž swëtnu cęęć sudniřkoho ľhořtanja dla wjacy njewořšynu;
2. kiž pšăeřtupjenja dla we sudniřkim pšăeřšyăenju su;
3. kiž su bankrot šăinili;
4. kiž cęke lëto cyrkwine dawki wotedali neisu;

*) Žu we tym šteji katholicăi farať we swojej wosadze wjele ătubřo hać lutherřki pařtęr we Prusřej a Sařkej, pšăetož lutherřki pařtęr jo narodženy pšăedšyda cyrkwinřkoho kollegija. Toľodla rjekny tež lutherřki knjež we prënej lomorje we Barlinje: katholicřkoho sararja haľo pšăedšydu zakonřcy wuzantęcę, řëla jomu haľbu nacęinicę. Žele wuzantęnjeja džakuju so katholicęy duchowni we Prusřej dwëmaj najhóřřhimaj njepšăećelomaj katholicęe wëry, knježomaj Wehrenpfeunig a Sung — a pšăi tym ăęęęe Sung (cęćtanc ž lëta 1848) we wojerowřkim wokriješju ăišăęje haľo zapořštanc do Barlina woleny bęć.

**) Wřăitęy katholicjo mōžja wolicę, po mënjenju zakonja tež wotpanjeni, tať mjenowani starokatholicjo a taęcy, kiž drje po katholicřkim wošęnju řăęćeni su, ale ăewat wot katholicęe cyrkwoje ničjo wjacy wjeđęć njęăadža. We wřăelacęh mëřkacęh pręcuju so toľodla wotpanjeni katholicjo, swojicę ľudži do cyrkwinřkich zařtojnřřtwow nutc sunęć, žo mōăli po časju cyrkwine ľubla rómřřo-katholicřkich na so řęžahnęć. Žomu napsăęćimjo rycęi prusřki pod 22. ăapřilom 1875 wuľdženy zakon wo zapowjeđęuju cyrkwineje mždy jeno wot rómřřo-katholicřkich duchownęh

5. duchowni a cyrkwińscy słuźownikojo; woni njesmědźa ani wolicź ani wuzwoleni być.

Ŕ wuzwolenju křmani su wšchitcy wofadni, kiž 30 lět stari su a sami wolicź smědźa.

Nichtó njesmě cyrkwiński přědštejer a wofadny zapóškanec na dobo być.

Wuzwoleni móža pšchizacžo słuźby přědštejerja abo wofadnoho zapóškanca zapowjesč:

1. hdyž su 60 lět stari;

2. hdyž su 6 lět we cyrkwinej słuźbje pobyli;

3. hdyž křowatoscže, hušteje njespšhitomnoscže a druhich waznych zadžěwkwow dla zastojnstwo zastacž njemóža.

Słuźba cyrkwińskich přědštejerjow a wofadnych zapóškanecow traje 6 lět. Po tšjoch lětach počojca wustupi, přěni křócž z wulosowanjom.

IV. Rozwjazaujo a ze słuźby pušćenjejo cyrkwińskich zastojnikow.

Cyrkwiński přědštejer a wofadny zapóškanec pušćeži so ze słuźby:

1. hdyž křmanoscž i wolenju zhubi;

2. hdyž winowatoscže swojeje słuźby zahomdži.

Pušćenjejo ze słuźby móže so stacž pščež biskopa, kaž pščež najwšchšeho krajnoho zastojnika (Oberpräsident), potomhačž wobžłorženy a cyrkwińscy přědštejerjo pšchěstřichani su.

Sdyž cyrkwińscy přědštejerjo abo wofadni zapóškancy so wobaraju, winowatoscže swojeje słuźby dopjelnicž, abo hdyž woni wěch wuradžeja, kiž jim njespšchizkujčeja, móže jich biskop abo najwšchšchi krajny zastojnik rozehnacž. Nowe wolenjo ma so potom zmolom postajicž.

V. Cyrkwiny patron a jeho prawo.

Cyrkwiny patron, kotřž prawo mješče, cyrkwińskich přědštejerjow postajicž, móže sam do cyrkwinoho zastojnstwa zastupicž abo zastuperja pomjenowacž.

Sdyž cyrkwiny patron i cyrkwinym potrebam pjenježy pšchinoskuje, wostanje jomu prawo dohladowanja pšchi cyrkwinym zlicžbowanju, kaž prawo pšchihłosowanja i wuradam.

Wšchě wurady cyrkwinnych přědštejerjow a wofadnych zapóškanecow dyrbja so patronej z pišmom pšchipošlacž. Njewotmołwi wón za 30 dnjow, płacži to hač pšchihłosowanjo. Nřeži pał patron napschecžiwow, móža so cyrkwińscy přědštejerjo na kralowstu krajnu rjegěronku wobrócžicž, kotraž tu wěc rozsudži.

VI. Wuwjedženšte postajenja.

Rozkazy móže biskop abo najwšchšchi krajny zastojnik cyrkwińskim přědštejerjam a wofadnym zapóškanecam dawacž.

Nřecha biskop wo cyrkwinnych wěcach, kiž jomu z domolenjom swětnje wšchnoscže pšchizkujčeja, rozkazanjo dacž, ma jeho swětna wšchnoscž pominačž. Njewotmołwi biskop za 30 dnjow, pšchindže rozkazanjo na swětnu wšchnosč.

Sdyž biskop abo swětna wšchnosč wo cyrkwinnych wěcach za 30 dnjow na pšchipismo njewotmołwi, płacži to za pšchihłosowanjo.

Hdyž biskop a světna wyschnoscъ pschěžjene njepschidžetaj, rozsudži mjez nimaj najwyschšchi krajny zastojnik a najposledy kralowski minister duchownych naležnosćow.

Njecha wuzwoleny chyrkwinski předsťejer sľužbu pschimzacъ, ma so znoma wolicъ. Njecha teŝ nowozwoleny do sľužby stupicъ, postaji světna wyschnoscъ ze samotneje mochy předsťejerja. Tohorunja postaja světna wyschnoscъ statnoho zastojnika (kommissara) na chyrkwinych kuckach a pienjezach, hdyž so wofada wobara wolicъ, abo hdyž wjetšcina wuzwolenyh so spjeczi, do sľužby stupicъ.*)

VII. Prawo dohladowanja.

Biskop ma pschi wobstaranju chyrkwinyh naležnosćow prawo dohladowanja a pschihkšowanja, taľ daloto hač tónle zaťon do toho zwoli.

Zahombji biskop dohladowanjo a pschihkšowanjo, ma jeho světna wyschnoscъ pominacъ; po 30 dnjach paľ pschěndže biskopske prawo na světnu wyschnoscъ.

Nejsu chyrkwinscy předsťejerjo z biskopskim rozkazom spokojom, móŝa so sforžo wobróćicъ na najwyschšchoho krajnoho zastojnika, kotryž wěc pľacžiwje rozsudži.

Wurady chyrkwinskich předsťejerjow a wofadnych zapóslancow potrebaju domowlenja světněje wyschnoscъje.

1. pschi pschewanju, kupowanju a wobcžěžowanju ležacych kuckow;
2. pschi poččonkach;
3. pschi nowotwarjenju chyrkwinyh a duchownych domow;
4. pschi založenju a powjetščenju pohrjebnicъow;
5. pschi wobdžerženju kollektow zwonľa božoho domu;
6. pschi wupisanju wofadnych pienježnyh pschinoschkow.

Wobaraju so chyrkwinscy předsťejerjo a wofadni zapóslancy, wudawki, kiž so z chyrwinoho zamóženja zapľacžja abo kiž so z pschinoschkami wofadnych zapľacžicъ dyrbja do lětnych wobmjezowanškich knihow (Zahres-Stat) zapisacъ, mataj biskop a světna wyschnoscъ prawo, tele wudawki zapisacъ a wupľacžicъ dacъ.

Lětne žlicžbowanjo na chyrkwinyh pienjezach dyrbi so světněj wyschnoscъji pschidžělicъ.

VIII. Pschěndžace wostajenja.

Tónle nowy chyrwinyh zaťon we Pruskej do žiwjenja stupi 1. oktobra 1875. Biskopske prawa wo chyrwinyh zamóženju spja, hdyž so biskop tutomu zaťoněj njepoděšijnje, abo hdyž biskopski stol zaťonšcy*) wobjadženy njejo. We tymle padu pschěndu biskopske prawa nu světnu wyschnoscъ.

Kralowski minister duchownych naležnosćow ma poručnosć, tónle zaťon we chřym kraju wumjeřcъ.

*) Na tajle wašćnjo jo měžno, zo wotpanjeni katholicjoje, lutheranojo, ha j teŝ židžja z knjejom bubja na rómškolathóšškich chyrkwjach.

IX. Borjad wuzwolenja.

Cyrkwinscy přědbštejerjo porjaduja wuzwolenjo přědbštejerjom a wošadnych zapóštancom; wubžělaju listu tych wošadnych, kiž wolicž smědža, a wukładuju listu na 2 njedželi na zjawnym měsće.

Čas a město liscziho wukładowanja wozjewi so pschěz pomjesnjene pišmo z napominanjom, zo po minjenym wukładowarškim času nihtó njesmě wjach pschecziwo tym rycječž, kotrychž mjena we liscže napisane su; přjedy pať jo napschecznošč, šchtož jenoho wolomnu kmanosčž nastupa, dowolena.

Wo napschecznowočenju rozšubža cyrkwinscy přědbštejerjo, za nimi wošadni zapóštancy a zšonc bishop; tajtoho napschecznowočenja bla pať njesmě so wolo-
wanjo wotštorožičž.

Pšcheprošhenjo k wolowanju ma so wošadnym pschěz pomjesnjene zjawné pišmo wědomo cjinicž; we nim dyrbi pomjenowany bhcž wolomny čas a wolomne město, kaž licžba wošobow, kiž so wuzwolicž maju.

Pšchedsyda cyrkwinskih přědbštejerjom a šchyrjo, wot njoho pomolani wošadni pšchisjedžerjo wuczinja wolomne pšchedsydstwo. Pšchedsyda porjaduje wolowanjo.

Šchtož wolicž chce (wuzwoleč), dyrbi sam pšchincž a zawalenu cedelku, we kotrejž mjena wuzwolomnych mužow czisčczane abo napisane su, wotedacž.

Njedofahnje pšchi přenim wolenju wjetšcina hłosow, wuzwoleja so na to zwuzka czisami, na kotrychž najwjacy hłosow panyło jo. Pšchi jenajšich hłosach wošubži loš. Potomhacž pšchedsyda wolowanjo štončik jo, njesmě nihtó wjac hłosowacž.

Šacž hłosne cedelki płacža abo njepłacža, rozšubži wolomne pšchedsydstwo.

Wo wolowanju scžini so protokol, kotryž jo podpisa wot pšchedsydy a dweju pšchisjedžerjom.

Cyrkwinscy přědbštejerjo wuzwoleja so přjedy wošadnych zapóštancom.

Mjena wuzwolomnych wozjewja so wošadže pschěz pomjesnjene pišmo.

Napschecznošč pschecziwo wuzwolomnym ma so za 2 njedželi pšchipowjedacž pola cyrkwinskih přědbštejerjom a dale pola bishopa.

Pšchi přenim wolenju pomjennjetaj bishop a kralowski krajny zastojnik wolomne pšchedsydstwo.

To jo nowy prusi zakon wo cyrkwinstim zamóženju, pschecziwo kotromuž bishopajo protestirowali su, dofelž jim zakon wjele starých wopravdžityh prawow berje, jim jeno suadnišče prawa mostaji a dofelž najposleby rosudženjo wo cyrkwiných naležnosčach do rukow šwětných, zwjetšča lutheriskich zastojnikow zapožžene jo.

Bishopja pať su z toho zakonja zbyht małych prawow pšchizwali a wěri-
nym dowolili, po thmle zakonju wolicž a so wolicž dacž, dofelž zakon nute-

*) X. r. hbyž bishop wot šwětněje wšchynoščje wotšabženy jo.

lowne wěch we nastupanju swjateje wěry njetrjechi a njerani, ale na zwoňkowne časne kubla cyrkweje dže, kž nic tał berje statej a swěneje wyschnosći njepschisfuscheja, hačž Bohu, joho službje a joho časnomu pschetrasnjenju poswjeczene su.

Wschitecy katholicjo dyrbja tohodla kručze na to hladacž, zo do cyrkwineje službhy wuzwoseja mužow, kž su pschecželojo wěry a cyrkweje, kž cyrkwinu samostatuosčž a swobodnosčž*) lubuju a wotpoħladanjo maju, cyrkwine kubla sebi a svojim katholicim sobu kšchecžanam na wschě časny wobħowacž. Schat zakon sam praji, zo wuzwoleni dyrbja mēcž „starosčž swěrnoho hospodarja.“

Wot knjeza biskopa su we kulowskej wosadže do wolomnoho pschedsydsywa přědpostajeni:

1. knj. měschčanosta Wels z Kulowa, pschedsyda;
2. radny knjez Pětr Šejdan z Kulowa;
3. knj. wyschšchi kšebětář Handrij Šajška z Kulowa;
4. knj. wyschšchi schołta Michal Lebza z Kulowca;
5. knj. gmejnski přědštejer Zakub Schołta Wowcžerł z Kocžiny.

Dotelž tež we Sułschecy kšapakta z matym zamōženjom (331 tolercjom) wobšteji, su tam přědpostajeni:

1. knj. gmejnski přědštejer Pětr Polł;
2. knj. kubler Zakub Kummer-Kral;
3. knj. tyschěrski mištr Zakub Čzorlich;
4. knj. kubler Wjacławł-Wornar;
5. knj. kubler Wěrcžin Čzorlich-Kubajch.

Nowinki a powjescze.

3 Łužicy a z Sakskeje.

3 Budyschina. Kaž kšychimy, dže wjele wuzwolerjow Kamjenskeho a přjedawšeho Mateczanskeho sudnistwa knjeza kublerja Michala Wagnera ze Smolic hako zapōskancaza sakski sejm wuzwolicž. Njeh jeno wschitecy, kž maja prawo k wuzwolenju, tele prawo tež swěrnje natožjeja.

3 Budyschina. Njebželu, 5. septembra, čjita so přěni pastyrski list naschoho nowoho wyschšchoho pastyrja, we kotrymž so wozjewja, zo jo jubilejski čas za naschkej sakskej dišcesy 8. septembra započjina. Pastyrski list dōstanu čjitarjo Kath. Pošta hako pschidawł k Pōštej. Kaž nawěschł na poslenej stronje praji, je redaktor Kath. Pošta tež mału knjzku: „Rozwuczenjo a modlitwy za jubilejski čas“ wudał, kotraž mōže wschitkim, kž chcejōža ħnadu jubilejskeho wotpuska dobyčž k wužitku byčž.

3 Budyschina. We tutym lēcze su isjo młodži knjeza z naschjeje dišcesy swoje rheologiske študije we Prahy dokonjeli. Su to K. Šat. Škala z Ĥhrōšćicj, Keil a Ĥynecž ze Seitendorfa. K wobzarowanju je, zo je posleni z nich k wojskam wuzbēħnjeny, a wschitke dotalsche kroczele jomu spusczenjo wojskeje winowatosčže dobyčž, bēħu podarmo. Tał budžetaj jeno přěnej dwaj lěsa mēschnistu swjecjiznu dōstacž mōc.

*) Wratšja, my njesmy šħłobiny džēczi, ale džēczi swobodneje (cyrkweje), pschěz swobodnosčž, totrēž nas Ĥhryšćins wuwobobdžit jo. Galat. 4, 31.

z Radworja. Piatt, 27. augusta so dohladačmy, zo su so do naščeje kšiči-
neje cyrkwe nutškamali. Wufamawški wołno pschi woktarju je paduč někotre zamki
pščekamacj spytat, ale podarmo. Sobu wzak ničjo njeje z dolež tam ničjo sobu
njemožesche. Šbjež ničjo njeje, tež paduč ničjo njeberje. H. D.

z wufraja.

Pruska. Prusse wosady, kotrychj duchowni su pšchez njesprawny jakoň pruskojo
knježerstwa cyte swoje dołhody zhubili abo k najmjenjšommu zbzela, pošajuja wultu
woporniwosć. Někotre pšchickary to dopošajaja. We krajiny pschi Rhein je da-
waja ludjo wjetšche jaknožny za Bože mschě, we wšchelatorny wosadach du wosadni
na Bozej mschi za swojich duchownych k woporu a pšchinjesu pschi tutej pšchiležnosćej prawje
nahladne dary. Wosobnje křwali so woporniwosć města Koblenca. Tu pšchinjeschu
jenomu duchownomu rjanu moščen, kiž pak bē pschi tym tež prawje czežka, dolež bē
ze žkotym napjeljena. Podobnje pšchinjeschu we Waibern mēdožencjo k mjeninam
swojoho fararja drje maču tštku, we kotrejž pak bēču žkote; knjžny wosady pak
bēču rjanu wēnc nawike a we nim tež na prawje wustojne waschnjo rjanu summu
pjenjez žchowacj wjetželi, tež schulska mēdowosć pšchinjese k swjedzenju make dary, ko-
trež tež k nahladnomu darej narosćjedu. Podobne pšchickary moža so nimale ze
wšchickich wosadow powjedacj, kotrychj duchowni maja wot tamnoho zakonja czerpjecj.
Wērimi pokazaja z tym swoju woporniwosć. Tež so nětko tajke dary we wēšnym
rjedze posticjeja. Najprijetu maja so dary k tomu nakožecj, zo hychu duchowni swoju
mzdu njespšchitřofenu doštawali, potom maja so k hude wosady, košizj mždu same naw-
dacj njemoža podpjeracj. Zo by tu wēšta runosć a sprawnosć knježila bu k tomu
wosebity komite zafoženy, kiž ma doškate dary sprawnje rozžēlecj. Tež z druhich kra-
jow pšchindu dary a kaž poslenje cziško kathy. Wōšta pekaza, su so we rebačiji na-
ščeje nowiny tež dary zapožžili a tež nowe dary rebačiju radu wobstara.

Francozška. Wšchelate nowiny pišachu, zo je tež zuate hnadowne město
Lourdes a wosebje tamna prōznjeńca we horje pšchez surowe pomodženjo jara za-
pusejene a wjedžachu k tomu wšchelate njelubozne sūdženja pšchistajecj. Tala z za-
pusej njom tamneje krajiny njeje tač zlē a zawostajene scjēhwti njesju tač straščne,
zo dyrbjeli so processiony wot wopytowanja hnadownoho města dačj wotžeržowacj
Deputacija kiž tam ze Sakskeje we najbližšich dnach pōndže a myz kotrejž je tež
wjacy Serbow, kaž z dalolu powjedacj křychimy, budže so sama wo tym lohy
pšchewedzicj mōc.

Dary za cyrkej w Gžornecach abo Bacžonju.

K czešciji Bozej a spomoženju dušchow su dale woprowali: M. M. z Křrosćje 3 m.
šromadje: 21,483 mark 40 pj.

Kunje je wšchka a je za 20 pjenježtow we ekspedijach kathy. Wōška wot
8. septembra doštacju knižka:

Wozwuczenjo a modlitwy za jubilejski čas.

Njedzeli, 12. septembra, budže we Kazku zas „bjesada.“ Wo bohate wobžē-
lenjo profy M. Kummer, pšchedsyda.

Njedzeli pšchēd s. Matejon, 19. septembra, pōndže z Wubychina po dopōtni-
schich kemschach procession do Šilippsdorfa.

Katholicki Porok

Nukhadža prěnju a třecu
sobotu w měsacu.

Cytolětna płacizna na pósce
a w kniharni l m. 70 pj.

Ludowy časopis,

wudawany wot towaristwa S. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor : Jurij Łusčanski.

Číslo 18.

18. septembra 1875.

Lětnik 13.

Klósčtrny njejsu straščne.

Njeznjeslivi njepscheczelajo naschjeje swjateje cyrkwyje harnjeje wosebje pschecziwo klósčtram a we Pruskej je so jim tež radžito, ž njesprawnym zakonjom klósčtrny katholickeje cyrkwyje wupołazacy a jich zaslužbne stawy njesmělnje do cuzby wuhnacž. Woječ so mamy, zo tónle pruski zakon tež za druge džełe Němskeje płacžiwosčž dóstanje a sebi tak snabž hižo we pschichodnym lěcže nowe wopory žada. „Dolež hdyž su klósčtrny we Pruskej tak straščne wustawy, liž so ze zbožom kraja njeznjesu, su tola we Bajerskej, Sakskej a druhdže tež straščne“ tak budža zapóstanč, liž maja swobodomurnistweje posłuchacy, sudžicy a knježestwa dychbja stajenym namjetam, zo ma tamny pruski zakon tež za druge kraje Němskeje płacžiwosčž dóstacy, pschichosowacy, so mačo wo to starajo, hačž pschěz to tysacam swojich poddanow wjele zrudoby a kschibdy pschihotuja abo nic.

Žo bhchmy njeprawdu tajkoho skutkowanja spóznali, stajmy sebi dwoje praschenjo :

1. Pschěz cžo rozeznawaja so wobydlerjo klósčtrow wot druhich kschescžanow.
2. Kajki wužitk pschinesu klósčtrny swětej. Cyle zkrótka chremy sebi na telej prascheni wotmołwicz.

1. Stawy klósčtrow rozeznawaja so wot druhich kschescžanow, zo su sebi pschěz samowólne sluby tji sečenke rady: samowólnu křudobu, stajnu cžistotu a dospołnu posłuschnosčž pod duchownym wyschšchim l winowatosčži sežinili a zo we wotpohladanju, zo bhchu swoje winowatosče lěpše a lóžo dopjel-nili, pod wěšthmi, wot wječha cyrkwyje wobkručenymi zakonjemi, hromadže bhbla. Hromadžebyhlenjo drje tola njemóže zakazane bhčž, je džen tola cžkowjel za towaristwo ž druhimi stworjeny. Mandželsch bhbla hromadu, pscheczelajo bhbla we

jentym domje, a we nowiszym cżasu zaczyńczeja so hufto wjac hacż sto dzęka-
czerstich swójbom do muzstich, kóznich stwom jeneje kżeje hromadu a to je do-
wolene.

Abó su snadż wotpołożene sluby tak straszne? Samowólna khu-
doba. Swět ju njezapšcija; doleż wón wodži jeno za pjeniezami, jeho Bóg
je złote a slěbro. Ale doleż wschitcy bohaczi a pschi tym prózni bycż nje-
móža, je tale njenasyćjomna žadosć za bohatstwom, kotraž tak wjele njepraw-
nosće dołonja, do rułow mało cźłowjekow wschě zamoženjo pschinjeska, a naj-
wjetschi dzěl je wobkhubzić, do nuzy a khudoby zapanyk. Tamnych swójbom, ko-
treż so ze swojim zamoženjom, njech je we leżomnosćach abo we rjemjeslništwach
a druhich prawach wobstato, po cześci samostatnje žiwjachu, je z kóžnym lětom
měnje. Žena abo druha pschinidze ł bohatstweji, a wjele stow druhich zhubja za-
moženjo a pschinu do khudoby. Dobri ludžo, kiž maja wěrnú sobuzjelnosć ze
stajnje pschiberacym hubjenstwom, pytaja za srědkami, z kotrymiž móhli hroža-
comu njezbožu cźłowjestwa napscheczo stupicż. Ale podarmo. Chyrkej we swo-
jich kłóštrach pokazuje na prawy srědk. Cżim žadosćiwischo bohaczi tojo
za pjeniezami a lubkami swěta kója, cżim wjac cźłowjekow kóždołětnje we nuzy a
hubjenstwie žatosćja, cżim wjac bohathych młodźencow a knjeźnow trjeba swět,
kotiż „wscho wopusćja“ zo bychu zbóžnilej scěhowali a so słuźbje joho najlub-
schi bratrow, khudych, swjećili, nuzu cźłowjestwa položeli. Tamni, kiž su hor-
džinich swoje zamoženjo ł položenju cźłowjekoho hubjenstwa woprawali a kotiż
swoje mocy jeno ł słuźbje druhich nakožja, na sebjě samoho cyle zabwyschi, za
zbožo druhich so staraja, kaž móže so to wot kłóštrów katholickeje chrkwe lohc
dopolažacż, njemóža za kraj straszni bycż. Ale straszni, jara straszni su tamni,
kiž mocy wjele stow ł tomu nakožja, zo bychu so sami wobohacžili, cyle po swo-
jim spodobanju žimi byli, kiž samowólnu khudobu z kraja wupolažuja, nuzowanu
khudobu pał pschisporjeja.

Stajna cżistota. Že to zas njezapšcijomne słowo za wschitkich, kiž wot
tamnoho swěta nicžo wjedžecż njechadźa, kotiż swoje cyle zbožo we wużiwaniu
kubtow swěta pytachu. Tajcy ludžo dźerža cźłowjela skotej podobnoho, bjez
wschoho wyschchoho, wosobnischoho powołanja a njemóža tak zapšcijecż rjansocż
a wjeselo cżisteje dusche, kiž cźłowjela jandželam podobnoho scżini, a jeno wje-
selo sebi nadźija we wużiwaniu wěcźneje zbóžnosće a njebieskoho žiwjenja. Wjele
starschi njebychu njerady widželi, hdy bychu jich dźeczi sebi słowo „cżistota“
hskubcho do wutrobhy zapisali. Kał wjele zrudy a slyzow, kał wjele hubjenstwa
a hańby by we swěcze měnje bylo, njebychu cźłowjelojo mjasnym nakłilnosćam
tak dżiwje hołdowali. Zakitani bychu wostali pschod wjele khorosćemi a zajnej
smjerczu. O kał wulle zbožo pschinjesje cźłowjelej njewinowatosć wutrobhy.
To je najrjenische kschćenjo na schtomje kschesczanskoho žiwjenja. Khryštus sam
je tute žiwjenje za so wuzwolik, we swojej maczeri swjatosćik, we swojim wu-
cżowniku Janu je cześcik a wschitkim, kiž móža je zapšcijecż, ł dosahnjenju
wjetscheje dospołnosće radžit. Knjeźniška cżistota je spomožna za cźłowjela, do-
leż zdźerži nještajjene joho mocy, zakita joho pschod wjele njeměrom wutrobhy,

je ta! najtrucišče bno wérnoho zboža. Tamni po tajlim, kiž sebi tule počezimoscž wobkhowacž prócuja, njemóža za krajne zbožo straschni byčž. Ale zas tamni je su, kotkiž tule najrjenišču počezimoscž hanja, kiž kóždu žadosčž svojich nakhilnosčžow społoja, dolelž su wina na tšfacornym hubjenstwie, na wostabjenju cžłowjesłoho splaha a wjele khoroscžach.

Poskuschnoscž je tež něšto strasčne za krajne zbožo, k najmjenšommu so kłosčterska poskuschnoscž za to wudawje a cžohodla? Dolelž su něotre kłosčterske rjady wukrajnym duchownym wšchšchim poskusčne. To drje je wérno! Tola najprijedy počahuje so slubjena poskuschnoscž jeno na kłosčterske duchowne žiwjenjo, ženje pa! na politiske krajne naležnosčje. Kłosčterske duchowne žiwjenjo pa! je po cyrkwinškich kaznjach rjadowane, kotrež su wšchudžom jenajše, po tajlim je wščo jene, hacž je duchowny wšchšchi we kraju abo wukraju. Swétne knježestwo to prawje derje wé a tola we tym tež ženje stracha njewidžesče. Kłosčterska poskuschnoscž ta! njemóže strasčna byčž, ale strasčna je tamna poskuschnoscž, kotruž swobodomurjerjo njeznatym wukrajnym wšchšchim we političkich naležnosčach slubja.

Poskuschnoscž, kotruž sobustawy kłosčterskich rjadow duchownym wšchšchim slubja, njemonječezječji cžłowjela, kaž to wšchelach ji porołuja. Kóždy wé, zo sebi wščitte wobštejenja cžłowjesłoho towarštwa poskuschnoscž žadaja; móčne rozsčérjene stahy runje ta! derje kaž swójbny. Wjes poskuschnoscže njemóže nihdže dobrny rjad so wobkhowacž. Tež we kłosčterskej swójbje je z tuteje winy hižo poskuschnoscž trébna. Šdhyž něšto k tutej winje hiščesže rjenišču winu pšchizantnje, hdyž je něšto poskuschny z lubosče k swojomu poskuschnomu zbožniklej, hdyž něšto swoju wolu woli wšchšchoho počisnje, kiž je ha!o najhódniški cžłoho rjadu k pšchedstejczerzej wuzwolony, a hdyž to tohodla cžini, zo by k wjetschej dospotnosčji so pozbéhnyk, wéčjiščo na pucžu k wéčnej zbožnosčji dale kroczik, njeje tale poskuschnoscž tohodla straschniča za krajne zbožo, ale wona je skódsča a kóžsča ha!o n. pšch. poskuschnoscž wojałow abo poddanow pšhecžimo svojim mješčam abo džěłaczerjom pšhecžimo svojim knježim. Strasčna ta! slubjena kłosčterska poskuschnoscž njeje, ale strasčna je tamna poskuschnoscž, z kotrejež wšchelach spisowarjo nowinow pšhecžimo swojomu pšchewécženju po poručnosčji móčnoho ministra a pšacženi wot nęłakłoho bohacžta wšchelate njejóadne wéčy z wulkej rycžnimoscžu a z wjele winami zamokwjeja, drube dobre zas hanja a ta! wjele do bluda zamjedu. Tale poskuschnoscž je strasčna za krajne zbožo.

Žiwjenjo we katholicškich kłosčtrach, swérne wobkěžbowanjo scžeńškich radow, samowólneje kšudoby, knježnistwe cžistoty a poskuschnoscže nima ta! we sebi za zbožo kraja ničjo strasčne. We wérnje swobodnych krajach budža ta! tež kłosčtry kóždy cžas domolene. Šdžez so zběhaja abo nječerpja knježi nabožna njeznjeslimoscž a njesprawna stronitosčž pšhecžimo katholicškej cyrkwi.

(Skóncženjo pšchikobnje.)

Nowinki a powješčje.

3 Ružicy a z Salksteje.

3 Budyščina. 16. septembra bu nowy knjez farač za Radwoč, Handrij Duczman, rođzeny we Bozantecach 27. februara 1836, t měschnikej swješčeny 16. augusta 1861 we tachantskim konsistoriju wobkručeny a njeđzju, 19. septembra, budže swjatočnjne do swojoho nowoho zastojnstwa zapofazany.

3 Budyščina. Nahladny precession ze serbskeje katholickeje Ružicy, kiž kóždoletnje dwójcy — swjatti a na swjedzenju naroda s. Marije — hnadowne město we Nowej Krupcy pobožnje wophtuje, bu tam we poslenich lětach wot knjeza Arnolba Wenera jara pšheczejnje zastarany, wón spowjedasche jich, předomasche jim a rjadomasche z chla jich pobožnosće we serbskej ryczi, kat zo so serbski lud kaž doma czujesche. Wóh pak wotwoła lětsa joho 14. julia po dlěškej, czejškej khorosći z tutoho žiwjenja. Nahladny proceccion Serbow nje-mějesche so ta lětsa nazhmu na rjane předomanja a wučžoh swojoho serbskoho krajana wjeselic. Kaž pak so zradomasche, hdyž bu njenadžicy wot mřodoho duchownoho we swojej serbskej ryczi powitany. Ze to czeščehódnny diakon knjez Jozef Zrout, kiž je we krótkim serbsku rycž jeno z lubosće t Serbam dospoknje nawuknył. Wščednje je našchim serbstim krajanam wjacj króč předomat, dwójcy z nimi we proceccionje staru Krupku wopytał, haj sčtož drje so hišćeje ženje dotal stalo njeje, pasyrski list našchoho knjeza tachanta we serbskej ryczi, we wukraju, we nowej Krupcy czitał. Knjez Zrout njeje hišćeje měschnik, skušča pak pšchez wotpołożene sluby a dóstate swjećizny duchownomu sčtantej; jomu bě tał domolene předomacž a druhe pobožnosće nawjedomacž, ale nic spowjedž sčšhecž. Budž jomu z tym za wopofazanu lubosć t serbskomu ludej a za dawanu wulku prócu we zastaranju serbskoho procecciona wutrobnny džak prajeny!

3 Budyščina. Samo na sebi snadna wěc so nělotre tydzenje hižo wot liberalnych nowinow Němskeje na chle njehańbite waschnjo rozryczuje a hani. Ze to pšchepodacžo krasneje khorhoje hnadownomu městej Bourdes, we južnej Francoskeje. Podobnje, kaž moja we Bourdes druhe narodny a kraje swoje khorhoje, hcychu tež katholickojo Němskeje tam khorhoj najzbóžnischej knježni Mariji swjećicž. Přenja myslizla t tomu wuńdže wot knjeni hrabinky Stolberg we Worflecach. Na jeje próstwy su so z chleje Němskeje dary t tomu woprowali a khorhoj bu we jenyh klóštrje we Achenu nanajkrasnišcho wuščita a wubudži pšchez swoju rjanosć a wumjelsku dospoknosć powšchitkomne spodobanjo, haj spodžiwanjno. Pjatk, 10. septembra, mějesche so nětko khorhoj we swjatočnym proceccionje hnadownomu městu pšchepodacž. Knjez hrabja Franc Stolberg je t tomu katholicow Němskeje pšcheprošł a chly programm postajil. Wulke wobdželenjo njebu wocžakowane, tola je našča krajina bohacze dosć zastupjena. Wšsche knjeza hrabje Franca Stolberga a joho knjeni mandželsteje su tam hišćeje z Rhróscžanskeje wofady knjez kaplan Jakub Šchołta, pšchekupc Jan Domanja, murjer Pjetasch; z Wotrowskeje wofady Miklawš Čyž z Wotrowa a Miklawš Čyž ze Žuric ze swojim synom a bratr Žurij Sawork,

z rjadu kapucinarow z Rumburka, rodzeny z Mikocžicž. Wščelate zajimawe wěcy z dalotoho pučowanja, kaž tež z hnadownoho města samoho nadžijamy so we pschichodnym čzijle podacž móc. Liberalne nowiny drje wjedža wščelate drobnošće powjedacž, tola su najbóle wumyslene a zehłane, a jeno tohodla rozščerjane, zo bychu chlu wěc prawje hanicž a wusměšecž móhli. Pschi tutej pschiležnosćzi z nowa pokazachu, kač žadkawje uzejnjelimi tamni spisowarjo su. Šchtóž sebi zwěri druhoho mēnjenja byčž, abo so za něšhto druhe zahoricž, hacž woni, tomu so najhóršche poroki činija a wonjecžejščacze pschimjena dawaja. Rozomny čłowjek, njech je wěrywuznacža kajtohož chce, wo tuthym swjatocžnym pschepodacžu khorhoje we Lourdes nicžo za Němstu sraščne abo za tych, kiž so na tym woddžela, wonjecžejščacze njewidži. Bóh dai, zo bychu so wščitcy strowi a z nowymi duchownymi hnadami wobohacženi domoj wrócžili. Šchtóž su na pučju nazhonili a midželi, budža sebi wěšće čas žiwjenja wopominacž.

Z Kulowa. Lubym serbskim bratram a sotram z arcbratstwa swj. rózarija wozjewi so najpodwolnićšo, zo so we farstej cyrkwi we Kulowje wobenibžetaj přeni wotpušt abo swjedžen swj. rózarija na 3. oktobrje, druhi wotpušt pač abo lētne wopomnjenje swjeczenja farškeje cyrkwie (Kermuscha) na 10. oktobrje. Na wobymaj wotpuštomaj budža po znatym waschnju po dopokdnisćich kemščach na Marinym swj. woltarju woswjeczene pacžečki z wotpuškami a skapuliry. Na farje zapisa so do arcbratstwa swj. rózarija, kaž do bratstwa swj. skapulira. Dowolene jo, džen abo dwaj dnaj přjedy přenjoho a druhoho wotpuška doma we swojej farstej cyrkwi swj. spowjedž wotpołożicž; swj. wopravjenje pač dyrbi so dóstacž we bratrowskej cyrkwi we Kulowje.

Worwy wotpušt, t. r. dospołny wotpušt, kotryž móže so woprowacž za lubych wolemrjethč, trjehi na njedželu po wščěch křudych duschach, na dnju 7. novembra.

Čžasy su jara žrudne, wot wščěch stronow pschecžeha so swj. wěra; chcemy tohodla tróšht a pomoc pytačž pola Žězusa a Božeje macěrje.

Z Kulowa. Na 2. septembrje swjecšesche so we našchim městacžu po dwēmaj lētomaj zasy schulski swjedžen. 400 schulešćich džěcži, najrjeišcho hotowane a jich tójšcho hólcow we woješkej draščje, cžehnjechu pod wjedženjom knj. kaplana Lipicža, knježich wučerjom a druhich nahladnych měšččanow z khorhojemi a z hečcami po wupyščenych hasach na farstu kuku pschod Kulowcom, hdžej so w popołdnju ze wščelatimi hrajkami a z ishlenjom do hodlerja a tačče zwjejelichu. Kóžde džěcžo dósta cahtu a pimo a dobu tež hiščecze wjetšche abo mjeišche wopomnjecžo, pschetož 60 tolerjom bě jo wot pschecželow młodosčje namdafo. Wjecžor běchu hasy ze swěčškami a z pisanyimi latarnjemi poswětlene; na rinku wotpali jo wohnjostroj a puščezachu so rakety. Najrjeišche wjedro powšchi wščěchhromadne wjeselo.

3 w u t r a j a .

Němška. Powšchittomna žhromadžizna katholicich towarštwow Němškejje bě wot 1. hacž do 4. septembra we Freiburku we Wadenskej. Naměstnik archi-

štopa, kotrohož stoł je nětko hižo 7 lět wupróznjeny, dolelž so tachantstwo z knježerstwom wo nowowobšadjenje ženoczič njemóže, swjeczacych biskop Kübel wotewri zhromadžiznu ze swjatocznymi kemschemi. Dopolnija běchu kóždy džen tal mjenowane pótajne posebzenia, kotrymž maja jeno wotpóskani katolofskich towarštwow pšchistup, popołdnju pał žiawne zhromadžizny, kotrymž móžesche kóždy pšchińc. Žiawne zhromadžizny běchu jara bohacze wopytane. Wjac hač 5000 muži bě pšchitomnych, mjez nimi tež tšjo biskopja, mjenujcy biskop Kübel, Ketteler z Mainz, Käß ze Straßburka. Mjez rycznikami we žiawnych zhromadžiznach wuznamjenjachu so wosebje biskop Ketteler, kiž wo wérnej swobodnosći a jeje strachach ryczesche; redaktor Hager z Wradžislawy, kiž bě pšchod tšjomi lětami hišćeje we Metlenburku lutherški duchowny, po swojim wróćenju do klina katolofskeje cyrkwe pał hlowny redaktor přenjeje katolofskeje nowiny we Schlegelstej. Wón ryczesche wo katolofskim nowinarštwje, kotrež je so we poslenich lětach tal rjenje rozwiako, zo wěsće tež bohate płodny pšhinjese. 4. septembra ryczesche mjez druhim tež farač Westermayer z Mníchowa wo klóštrach. Wón dopořaza, zo kóždy, kiž chce kšchescžanstwo tajke, kaž je je Khrystus załožik, tón dyrbi tež za klóšterste žiwjenje byč a je podpjeracž. Swjebžensta wječer stónči derje wopytanu zhromadžiznu katolofskich towarštwow.

Pruska. Džiwna wěc, kiž we tal pšchemudrym čjasu so tola wuřwětlicž njeda. Wulki žwón, tal mjenowany kšěžorowy žwón, je nětko we jenej wěži krasnoho doma we Rólnje powšnjeny, ale t žwonjenju jón pšhinjesč njemóža. Žwón drje so mócnje čjumpsje, hdyž 40 mužojo za njón čahaja, ale spała (Klöppel) so tal dalšo njehibje, zo by do žwona dyrk a jón t žncženju pšhinjesk. Wšchětao su jón hižo porjedželi ale hač dotal wšchitto podarmo.

Pruska. Pruske knježerstwo nakožuje ze njeskšchanej njesmělnosći zakonje pšchecžimo katolofskej cyrkwi. We najnowišchim čjasu je nětko arcibiskopej we Rólnje wozjewiko, zo ma hač do 30. septembra swoje arcibiskopke wobhdenjo wurumowacž a je wopusčecžicž. Tónle nowy wulaz je chyte měito ze žrudobu napjelnik. So prascha, hač ma knježerstwo prawo t tomu, dolelž rjana kšěža z wulkej žahrodu bu pšchod 50 lětami jeno tohodla tunjo knježerstwu pšchedata, zo by so za wšchitte čjasy t wobhdenju arcibiskopa nakožowala. Podobnje je so pruske knježerstwo tež we wšchelafich druhich městach pšchecžimo katolofskim fararjam zabžeržako, kiž we twarjenjach zběhnjenych klóštruw bydlachu. Knježerstwo je iich z wobhdenjom wupokazało, dolelž měni, zo twarjenja zběhnjenych klóštruw jomu sluscheja.

Pruska. Najhorje zathadža pruske knježerstwo we rozšchěrjenej diocesy Poznán-Gnězdno, Ma tu pšchi tym tež dwoje wotpohladanjo, ludej narobnosć a naboženstwo wzacž. Wucžerjo we ludowych a we wšichšchich škulach nimaja druhu wólbu, hač swoje města wopusčecžicž abo pólsku měodosć po pruskich wulazach poněmcžicž, dolelž pólska rycž je zakazana. Pšchi tym stojo njewofstanu, nětko hižo poněmcžejia swójborne pólske mjena a mjena wšow a městow. Pšchi sudnistwach so dawno hižo wjac pólsch rycžecž njesmě. Dolelž pruske knježerstwo prawje derje wě, zo su duchowni najšwěrníšchi wubudžerjo a

zakitarjo narodnosceje, bē joho prēnja kroczel, zo duchownych wuczerjom na gymnasijach a druhich wyschschich schulach wotfadbješe, a druge wustawh, kiž pod duchownymi stojachu, buchu zbēhnjene. Na wjele gymnasiach njerozwuczuje so ani wjac we kfchesczanskej wuczbe, za židowstich schulerjom pač su wosebicie wuczerjo postajeni. Na druhich rozwuczeja swētni wuczerjo naboženstwo bjez wičoho chrtwinfoko dohlada. Mēščniski seminar we Poznanye je zantujeny, we Gņēzdnje steji prōzny a wopuschčeny. Pōlske duchownstwo so najczęszcho pschesczēha; hacž runje maja duchowni druhich diocesow Prusseje tež wjele znjesč, nihdže druhdže njezatħadža pruste knježerstwo tač njesmēlnje kaž we Pōlskej. Sczēħwł toho je, zo je w czasu lēta we diocesy wo 50 duchownych mēnje, diocesa Poznań-Gņēzduo ma tu kħwilu jeno 768 duchownych. A tač wjele njeje wulki džel z nich czerpjeć mēł. Kardinal-arcħisłop hrabja Ledochowski je hižo nimale 2 lēcže we jastwje, joħo zamoženjo bu jomu wzate, joħo doħħody zapowjedzene. Woboj swjeczacej biskopaj Janiszewski a Cybichowski stej z kraja wupokazanej, prēnischy, dokełž je junu swjate firmowanja wudželat, a druhy, dokełž je zeleny schtwōrtł swjate wolije swjeczil. Storo wschitich druzh kanonikojo wobesju tačanstwom su jeczi pobyli, něłotki wjac krocž, druzh wjele mēšacow doħħo. Z druhich duchownych je wokoło sto we jastwach pobylō. Storo kōdže czisło knježerstkich nowinow pschijnese pschi nawēščłach, z kotrymiž maja so paduschy a druzh kōstniocy kōjicz, tež podobne nawēščłki za katholicich duchownych. 40 wullich farow njeje wobfadbzenych, a tač dyrħja wērwimi ħusto bjez duchownoho trōščłta a f. sakramentow wumrjecž a bjez duchownych so pohrjebacz. Zawostajeni woznamjenja tajke rowh, zo byħu pozdžisłcho je wot duchownych požohnowacz dali. Wokoło 400 fararjom buchu z pjenježnymi pokutami ħostani, kotrež wjele tħsac tokeł wuczinja. Kiž placzicz njemōzachu, buchu czazani a wjele farfłich wobħdlenjom spōznaja so na tħm, zo su prōzne a ħdžž so we nich blido abo stoł namala, su to zawēscže pozczene wēch. K tħtħm potkoczowanjam katholicsteje chrtwje we Pōlskej pschistupi něłto ħisłcže wupokazanje sobuitawom kōsłchłrom, kiž so we wōtczinje dale nječerpja. Pschi wschitkich pschesczēhanjach pač tola duchownstwo swērne wostanje chrtwi a zacpēje wschitke slubjenja knježerstwa. Zencizki Kubečłak je we diocesy Poznań-Gņēzduo wotpanyl.

Prusłka. Konrad Martin, biskop we Paderbornje, je, kaž je znate, pschēd něščłto czasom swojoho biskopstoho zastojnstwa pschēz najwyschłchi chrtwiniski sud wotfadbzeny. Zwjerdžizna Wesel bē jomu ħato mēsto wobħdlenja pschipokazana. Dokełž jomu strowoscz njedowoli, zo by tam dale pschēbywał a dowolnoscz ł wopytaniu wulazanych kupjel pač njedosta, je Wesel sam wopuschczil a so do hollandskich kupjel Scheveningen podal. Zule njeposłuchnoscz je něłto pruste knježerstwo ħostalo, zo je jomu prawa prusłkich pōddanow wotprajiko. Njesmē so toħodla wjach we Prusłej a po nowym zatōnju tež nic we druhich ł Nēmsłkej pschisłuchachach krajach zdžerzowacz.

Italjsłka. We Florencu budže lētsa druhā zhromadžizna italjsłkich katholicow. Włoni bē prēnja we Benedigu, kiž jo rjane plody pschijnjsłka. Zo su wōłby za mēščczansłke rady nic jeno we mjenischich ale tež we storo wschit-

lich wjetskich městach tať derje wupanyše, zo je z chŕta wjetskha pschezjenošč w skutkowanju a wustupowanju katholicow, to su plody jich huščišchoho zhromadžowanja a wuradženjow.

Španiska. Tu khwilu stoja wěcy za karlistow prawje hubjenje. Twjerdžizna Seo de Urgel je so podala a karlistojo zhubichu z njeju tež swojoho najlěpschoho generala Rizaragga. 26. augusta bu twjerdny hród ze wschěm pschepodaty. Zda so, zo nětko karlistojo drje so njebudža wjac z jnym jeno někať wjedženym wójskom Alfonsa měricz móć. Někotre cyle dobre nowiny pisaja, zo kral Don Karlos hač na lěpsche czasy swoje wójsko rozpuschězi. Španiska prjedy a lěpje sama spóznaje, zo móže jeno měr dóstač a puč z wěrnomu zbožu nastupicž, hdyž je najwyschšha móć we rukach tamnje swójbny, kotrejž pschisťskuchha; wschelate móćne, sebi napschecziwne strony njebudže wuzwoleny kral Alfons zmuěrowacž a spoкоїcž móć, to móhlo so jeno kralej Don Karlos-cj radžicž, kiž ma wysche prawa k knježenju tež wustojnosč a dospoknu njemotwisnosč wot druhich stronow.

Amerika. We južno amerikskej republicy Ecuador bu přäsident Garcia Moreno morjenty. Wón bě jara derje chyrkwinsch zmhsleny, a jenicžki, kiž je mjez wješčami pschecziwo Wiktovej Emanuelej protestirowať, hdyž bě tutón swjatomu wótcej kraj a hlowne město Rom wzať.

Chyrkwinski powěštnik ze serbskich wošadow.

Wěrowanej: Jakub Klimant, žiwnosčer we Pěstecach, z Jozefu Šchližec z Kšanec. — Rodžena: Hana, Jakuba Šchoťky, žiwnosčerja we Kaschecach, m. d.ž. — Zemrjeta: Hana, Jakuba Šchoťky, žiwnosčerja w: Kaschecach, m. d.ž., stara 16 dnjow.

Naležnosče towarštwu.

Sobustawy na lěto 1875: kl. 417. fandibat duchownstwa Jať. Stala z Khróščic; 418. Hana Stalic z Khróščic; 419. Michal Lebza z Paslic; 420. Mitkamsch Wjenka z Pazlic; 421. Jan Pěťka z Hrubjelcic; 422. Madlena Roglowa z Kšanec; 423. Jať. Hynczka z Kaschec; 424. Jať. Czumpjela z Kaschec; 425. Wolent (Cžoch) z Kufowa; 426. Jať. Heina z Kufowa.

Debrowólne dary za našče towarštwu: knj. kan. cap. senior J. Hoffmann 3 marki.

Dary za chyrkej w Czornecach abo Baczonju.

Ř czešczi Bozej a spomoženju duchow su dale wewrowali: J. D. z B. 1 m.

Hromadže: 21,484 mar 40 pj.

Nunje je wušćka a je za 20 pjenježkow we expedicjach Kath. Pósta dostaczu knižka:

Prozwuczenjo a modlitwy za jubilejski čas.

Na swjatoho Mateja zhromadži so wubjerť za twarjenje chyrkwe we Czornecach abo Baczonju. Knjezew wubjernikow a druhich pscheczelow dobreje wěcy pscheproschuje k tomu do Czornec na schulu popořdnju tsjoch

J. Kucžank, kan. cap. kantor,
pschedsyda.

Katolicki Posol

Wukhadža prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłolětna placizna na pósce
a w kniharni 1 m. 70 pj.

Ludowy časopis,

wudawany wot towaristwa S. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Jurij Łusčanski.**

Číslo 19.

2. oktobra 1875.

Lětnik 13.

Slóštrny njejsu straschne.

(Skłóncženjo.)

2. Kajki wuzitt pschinjese slóštrny swětej? to bě druge praschenjo, na kotryž chychje „Kath. Posol“ krótcy wotmołwič. Zo tute wustawy katoliskeje cyrkwe cžkowjestomu towaristwej škódbne njejsu, dolež sebi jich sobustawy wobkedžbowanjso sczenistich radow: samowólneje šhuboby, stajneje cžistoty a podwólneje poslušnosće k winowatosčiji sczinja, to hižo smy we postenim cžisle dopořazali. We wěrnje swobodnych, sprawnje wobtnježenych krajach by hižo to k jich dalšchomu wobstacžu dospoknje dosahalo. Pšcetož ščo móže pšhecziwo tomu něšcto mječ, hdyž su wjach ludži, kiž nicžo straschne njezapocžnu, swojomu bližšchomu ani na zamoženju, ani na žiwjenju nješchodža, we swojim domje, wot swojich pjeněz, po swojim waschnju hromadže žiwi. Do cyka próžny je tamny porok, kiž drje so huiščišcho stychi, zo mnischa za cžkowjestu zdžěłanosč a za industriju žanoho wuzittka njepschinjese. Kał wjele stow haj tysac próžnikow namařaja so we wjetšich městach, kiž wo wschitkim druhim njetřebawšchim rycza a wo bosč njewuzittnych wěcow so staraja, dylži wo zdžěłanosč a wo pokrocžowanjo we rjemjeslnistwach a fabrikach. Džěłacžerjow je tež wosebje tu šhwitu wjach, hač so jich trjebacž hodži, tysacy so wjele wjach z džěta pusdžejeja.

Tola je porok zasluženy? Njepschinjese žanoho wuzittka za zdžěłanosč? Zdžěłanosč — tele šłowo so wschelato zrozemi a husto jara wopaki. Zdžěłanosč prócuje so za stajnym wudospolnjenjom duchownych a cžětnych mocow, za wotpołożenjom cžkowjestich šłabosčow; wěrna zdžěłanosč chce cžkowjela na wšchšchu stopjei pozběhnych, we dobrych pocžinkach wudokonječ. Zdžěłanosč njewobsteji tał, laž sebi jara wjele ludži myšli, we noschenju měščanskich drařtow, we nakoženju waschnjow bohatschich ludži, we rjenje klin-

cžatych słowach a ryczałach, njewobsteji z chła we zwontownym zadżer-
ženju cžłowjela. Wěrnju zdželanoscž pschinjese a rozščěrja jeno kšesčjanstwo
ze swojimi wěrnoscžemi, ze swojej nadžiju a luboscžu. Bohcy so wo tym psche-
smědcžimny, hdyž do staroho abo nowoho poħanstwa pohladamy. Dopomnicž trje-
bamny so jeno na wschelake podawki z lětow 1848 a 1849, abo na podawki,
kotrej so psched lědoma sčhyrjomi lětami, we času knježenja komuny we Pa-
rizu stachu. Čžisami mužojo, kiž so zwontownje tač pschistojnje zadžeržecž wje-
džachu, kiž so hačž t slyzam hnučž dachu, hdyž t pschikladej swojoho psa čžerpjecž
widžachu, wjeselachu so we krótkim po tym nad krenju swojich krajanow, haj
we swojej surowoscži wolšchwajachu so, hdyž mējachu jich wopory wjele čžerpjecž.
Wěrnje kšesčjanstcy a wěrnje zdželani ludžo njemōža so tač surowje pschemēnicž,
njemōža tajte jadlawoscže z chła wobeicž. Sdyž pač jeno kšesčjanstwo ze swo-
jimi wěrnoscžemi a kaznjemi wěrnju zdželanoscž posčicžuje, namala so tasama psched
wschēm we kšosčtrach, dotelž kšosčtry su najrjeišče lčženja na sčtomje kšes-
čjanstwa. Sdyž pschynoscž, žadosčž woczow a mjasa, njepoměrnoscž a njepo-
stuschnoscž swōjby a swēt kaža, hōja jón postuschnoscž, samowólna kħudoba a
čžistota. Z jich wobledžbowanjom pozbēhnje so cžłowječ na wyschšchi stopječ
kšesčjanstwe dospoħnoscže a tač na wyschšchi stopječ wěrneje zdželanoscže.

Stowo same je sklabe, mōc dostanje halle pschēz pschiklad. Njeczjuje so
t pschikladej pschyna žōnsta nanajwosobnišcho zdrasčžena, wohańbjena, hdyž miko-
sčžiwu sotru wobhlada, kiž t kħoromu kħwata, zo by joho ranj wobalala a snadž
jomu we poslenim bēdženju t pomocy stala. A tač mikosčžiwu sotra snadž je
wot wjele wosobnišchoho jowpschindženja a by we swēcže žywa wysočō čžesčžena
a wuznamjenjena byta. Prōžnu čžesčž swēta zacpěwšchi kħychše we ponižnoscži
t polōženju cžłowjestoho hubjeištwu skutkowacž. Pschi kotrej połaze so něčto
wjetscha a lubožnišcha zdželanoscž, pschi wuppschenej žōnstej, kiž za ležbnoščju a
spodobanjom druhich wodži abo pschi ponižnej kšosčterskej knježnje, kiž wodnjo a
noč so we wothladanju čžēžy kħorych wopruse.

Čžim bōle swēt ze swojimi, we prawdže prōžnymi kħbtami cžłowječow
lesnje wabi, čžim čžesčžomnišchi su tamni, kiž na čžimowych njebjesach žiwjenja
runja jasnym hwēždam wschoho toho so wotrjeknu, zo bychu wschitko dobhli.
A hdy by nam dowolene bylo, cžłowječej do wutrobny pohladacž, tač zacpěčža
hōbnny by so něčotržkuli połazač, kotrohož swēt za wysočōzdželanoho džerži.
Za pienjezami wodžicž, po swojich nathilnoscžach živy byčž, to drje kōždy dočonia.
Kħwalbu a poroč swēta zacpějo, jeno po hčosu swojoho swēdomja za dosahnje-
njom swojoho wosobnoho pomokanja džēlacž, to je čžesčžomne.

Kšosčtr, sřjedž swētowoho žiwjenja ležach, dopomni na legendu ze žiwjenja
s. Franciska. Tutōn swjaty džēsše junu z jentym ze swojich kšosčterskich bratrow
pschēz bohate krajiny a mēsta, bjez toho, zo byščaj słowēcžo hromadu ryczałoj;
džēsčtaj we deščžu a wētšiku. „To bē zas prawe předomanjō,“ prajesche
naposledku swjaty, hdyž psched kšosčterskimi durjemi stojesčtaj. „Wōj džen
nicžo ryczałoj njejsmōj,“ prajesche so dživajo joho towačšch. „To runje je,“

wotmołwi s. Franziskus, „a tola bě naju přebowanjo wótfišče a pschewědčace, hało hdy bychmož wjele słowow nałożowaloj.“

Šdy bychu jeno prawje wjele bohattych ludži na tele něme přebowanjo dychli posłuchacž a tež tał bohate jatmožny dychli mudželecž wot swojich kubkow, ž chła swoje zamoženjo k powšchitkownomu wužitku tał derje dychli nałożecž, kaž so wot wjele kłoschtrow stanje, kiž šyrotň a kħude džězi woczahnu a rozwučjeja, wolołnu kħudobu ž drařtu a jědžu podpjeraja, wjele nuzň wšchelato wotpomhaja. Ž rozwučenjom młodosće su so kłoschtry we wšchitkich časach hało najlěpschi rozšchěrjerjo wěrneje ždžělanosće wopokazali, dofelž jim dowěrjenu młodosč k bohabožajnym a k pócčiwym kšhesčjanam a k wustojnym a wužitnym cžłowje- lam woczahnychu.

Šdy bychu družň, kiž su chle po nakħitnosćach swojeje wutrobny žimi, jeno na pschikład poměrnosće a so samoho zaprěca pohladacž a jón scěhomacž dychli, nělotrejžlul swójbe by wulka hańba a kħudoba zalutowana wostała, wosady nje- bychu so tał husto wo wopušččene njemandželste džězi staracž trjebali a wjele jich njeby hjo we młodnych lětach smjerczi k woporu panyšo. Wobstacžo kłoschtrow jame dopomnja tał cžłowjelow na spomožne a k zbožownomu žiwjenju nuznje trěbne pocžinki, kotrej podlož kžědeje wěrneje ždžělanosće wucžinja.

Ma druge wulke zaslužby kłoschtrow wo rozšchěrjenje s. wěry, wo zdžerženjo a rozwičžo cyrkwinškich a swětnych wědomosćow, wo wumjelstwo, kotrej je so we kłoschtrach pschech pěstowalo, wo wunamaťanjo wšchelaticħ wužitnych wěcow, wo załoženjo wsow a městow, plódných zahonow a winicow atd. atd. njemóže so tu rycžecž. Ženicži rjad katholickeje cyrkwy, kaž pschikładej rjad s. Bernarda abo j. Benedikta ma wjele wjetřchu zaslužbu za rozšchěrjenje wěrneje ždžělanosće, hało chly našch mudry čas, kiž wulke wopory pschinjese za twarjenje kasernow a jastwow, theatrow a fabrikow a wulkich hoščencow.

Kunje spomnjeny wulki wužitk a tał wšchelatore zaslužby kłoschtrow su pał tola bóle pschipadne. Móžno je, zo bychu tež swětnu moč, k najmjenřchomu ž džěla, tute časne dobroty cžłowjelowu splahel pschibowrocžicž mohke. Ale swětna móc njeje pał ani žnje spřtaťa, pschěz hřech skazenoħo cžłowjela pozběhnyčž k wěrnej pócčiwosćzi, we dobrych pocžinkach joho tał wobfrucžicž a na tał wš- sołi stopjeň duchowneje moč pschinjesečž, kaž su to po swědženju stawiznom kłoschtry katholickeje cyrkwy dołonjeli. To bě jim jeno móžno pschěz modlitwu a po- božne rozpominanja bójskich wěrnosćow, a we tym je najprěniřche powoľanjo kłoschtrow. Šdyž so cžłowjel modli, hdyž so wón prawje a derje modli, pschewobrocži so joho skatosč do moč, dobra modlitwa pschewinje sanu wřchohomóc Boga, wotwobrocži joho hroženja, wujedna joho hñěw a sřoťoji joho sprawnosč. K džerženju wřchoho duchownoho žiwjenja je pobožna modlitwa naj- mócniřchi sřěbł, je za nje wřchědnň kħlěb. Mócniřcha je hiřčje modlitwa, hdyž so stanje wot wosobnje k tomu powoľaných a k tomu sřojčjených duřchow. We cžičhocje kłoschtrow je měřto pobožnoħo modlenja k cžěsczi Bžej a k spomoženju swěta. Njech cžłowjelajo to spóznaja abo nic, kłoschtry su pschěz njeřpschěstawacu modlitwu, kotruž k trónej najwřřřchoho wřchědnje scžeku, najspomožniřche wu-

stamy. Wone wuproscha Bože zohnowanjo a wotwobrocza Bože khostanja a zarunaja ze swojimi pobožnosćemi bohahanjenja. Zeno njewěrnyh, njelshesczansti człowjek móže so wjeseliec, hdyž so tute wužitne wustawy cyrkwy zběhaja a jich stamy z wótczynj njefimilnje wupokazuja.

Nowinki a powjećeje.

Z Łuzicy a z Sakskeje.

Z Drežďzan. Zańdzenu njedźelu běšče w tudomnej kralowskej dwórstej cyrkwi serbske přėdowanjo, tón króć wot f. fararja Ğornika z Budyšcina dźeržane. Hać runje je w Drežďžanach wot přjedawšich časow pschecy pschiležnosć, zo móža so Serbja serbscy spowjedacž (wot lėta 1854 je tam f. přafes Ğul), dha je tola serbskich spowjednych ludži z časami pschemjele, hać zo moht jedyn duchowny wschittich wuspowjedacž; a f tomu je wužitne, zo so Bože skowo w maczeńnej ryczi skychi, bhrnje něchtó wschėdnu němsku rycž rozemik. Dofelž někotryžtuli njewė, hdy su serbske přėdowanja w Drežďžanach so započate, hčemy to z krótka prajicž. Ğizo we wulkej serbskej peticiji wot 26. julija 1848, w kotrejž Serbja pola saksoho krala a ministerstwa za prawo nakožowanja serbskeje rycze w schulach, w cyrkwach, pschėd sudom a pschėd zastojnstwami proschachu, sta so bjez druhim zjawna proštwu, zo by so w Drežďžanach serbska boža skuzba za ewangelstich a katolskich Serbow wobstarala a t. d. Za přėnischich, kotrychž tam a we wokolnosći wjacy pschėbhwa, bu proštwu hižom z wulazom wot 18. septembra 1848 wuskschana a 2. njedźelu adventa 1848 přėni króć serbska Boža skuzba dźeržana. Dla katolskich Wozich skuzbow wobroczi so najprjedy ministerstwo samo na japoschtołski wikariat w Drežďžanach. W započatku 1849 poška ralbiczanste serbske towarštwu proštwu na tehdomnišchoho f. tachanta biskopa Dittricha, kiž běšče tež japoschtołski wikar. K tutej proštwje pschizantny so tež křóscjanste, njebjelczanste a radworške serbske towarštwu. Biskop da potom ralbiczanstomu towarštwu wotmołwjenje, zo so proštwu katolskich Serbow po možnosći bórzy dopielni. Ğizo 2. njedźelu adventa 1849 bě přėnje serbske přėdowanjo a bu tajke wot tohole čžasa pschėž duchownych z Budyšcina schtyri króć za lėto w kralowskej dwórstej cyrkwi dźeržane. Wot wjele lėt su tute schtyri njedzele za serbske přėdowanjo wot $\frac{1}{4}$ 10 dopołdnja křucze postajene: 1. njedžela adventa, 1. njedžela posta, 6. njedžela po jutrach a njedžela pschėd f. Michałom. Najprjedy wobstara serbske přėdowanjo tehdomny f. tachantski wikar Ğur (nětko farar w Schėrachowje), pótom f. kapłan Nowak (pobžišcho farar w Radworju) wjele lėt hać do 1858, potom njeboh f. senior Bjech někotre lėta, a najblėje f. kanonikus kantor Kuczant.

Z Ğornec. We wobhđlenju tudomnoho f. wuczerja Kubanka běšče na f. Mateja popołdnju lėtuskha zhromadžizna wubjerka za cyrkwe w Ğornecach abo w Waćonju. Zhromadžiznu, na kotrejž běchu wubjerkownich z Budyšcina, Ğornec, Wobnja, Waćonja, Ğšėschec, Sulšec, Wotrowa, Radworja, Ğunjowa, Kanec a Wudworja, wotewri a wjedžesche wysokodostojny f. kan. kantor Kuczant z

Budyschina. Wón spomni, szto je so w bėhu pjećich lět stalo wot wubjerka a wot dobroczerjom, tiż su wjetšce wopory woprowali bjeż wschitkeje sebicznosće t. r. hało daloko pschěbwyach abo hało bliżšchi njewjedźicy, hačž budže pschichodna cyrkej w Czornecach abo Baczonju. Też napominasche, zo bychu pschitomni a njepschitomni wubjerkomnicy dale stutkowali. Na to rozestaja polkadnik farar Farar Hornik z Budyschina, tiż město pismawjedberja też protokolł pisasche, tał wjele ma wubjerka za swoje wotpohladanjo hižo w zamoženju. Zamoženjo wobsteji: 1. z hypotehi 500 toleri, lotrež wot kónšchoho lěta hałle dań njesu; 2. ze statneje papjery, kuziškoho zastawnoho lista a schtyrjoch kamjencskich dožnych papjerow (jena po 200 tol. a tsi po 25 tol.), hromadže 475 toleri, lotrychž dań so do nalutowarniskich knižkow dawa; 3. z knižkow krajnostawškeje banki, cziško 28,560 za „Kirchenbau fond“, w lotrychž je zbył kapitala teje summy, lotruž Posol wupokazuje. Šacž do lětuscheje zhromadžizny bėšce mjenujch namdate (z danju wjeletróc mjenowanych pjenježnych papjerow a jedyntróc dateje danje z horjeka spomnjeneje hypotehi) 7161 toleri 14 nřl. (w Bósku je to w markach wuprajene). K tomu mamy, hdyž chcemy cyke zamoženjo wjedžecž, z knižkow tam zapisanu dań hromadu zlicizč. Teje bėšce hačž do 1. hapryla t. l. 1051 tol. 5 nřl. 8 np. Z kónce oktobra budže w knižkach z nowa zapisana a wostanje tam poklětna dań, tiż budže pschěž 140 toleri (dolelž poslednja zapisana munoschěšce tam 139 tol. 25 nřl. 4 np.) tał zo změjemy z kónce oktobra z nělotrymi najnowšchimi darami drje 8,400 toleri, hdyž te hižo mjenowane pjenježne papjery al pari (za počne) licizmy. Daj Bóh, zo bychmy za lěto hišćyze pobrachowace 1600 toleri dostali a nahromadžili, zo móhli z hotomyimi 10,000 tolerjemi stónčnje, kaž je so na zhromadžiznje w lěcže 1870 wuczinišo, twarbu započecž w nadžiji na potom pilnišchu pomoc w pjenježach, w džěle a w twarštim materialu! Nětko bu wuradžowane, na kašte waschjo mohło so škerje lěpje pschede wschitkim nahromadženjo pobrachowach 1600 toleri stacž. Djez druhimi namjetami bėšce tež tón wot fararja Hornika, zo by so najnowšcha pschiležnosć k tomu wuziła. Dolelž drje budže mulki džěl katholicich Serbow, tiż dcedža lěta wupisany jubilejski wotpusk dobyčž, smilny dar tež za dobroczeršce wotpohladanja woprowacž, dha njech so tudy zjawnje na to spomni, zo by so tajti jubilejski dar bjez druhim derje pschihobdžik za wotmyšlenu cyrkej w Serbach! Duž njech katholicowje na to njezabudu! Dale posłicizchu hišćyze pschisprawne namjety l. Sibsch z Gunjowa, l. dopokdniski predar Dienst z Budyschina, l. mthnl Wawril z Ranec a druzy. Na to bu l. kubler Kencž z Czornec za jobustawa wubjerka wuzwoleny. Radwořski farar l. Duczman wupraji stónčnje próřtwu, zo by so wot pschitomnych k wopomnjecju zhromadžizny za cyrkej dar składowač. Tónle skład munjeje 12 tol. 2 nřl. Na to bu zhromadžizna wot l. pschedschdy z nadžiju wubudžachmi šłowami stónčjena. Bóh dopjeli wuprajene nadžije!

M. H.

Z Radworja. Wulku a wěrnú zrudobu wubudži we juniju po cykej wosabže njewoczalowana, zažna smjercž wjele zaslužbnoho k.fararja Jakuba Nowata. Powšchitkowna społoznosć a njetajene wjeselo pał namata powjescž, zo je wysokocžescženy patron našeje cyrkwe, l. hrabja Klemens z Einsiedel, hižo

na zapoczątku miesiąca augusta nam pszech 14letnie swérne a pilne statkowanjo pschi nami znatoho knjeza kaptana Duczmana za fararja pomjenowaf, a zo je tele pomjenowanjo tež wot nascheje duchowneje wyschnoscze, wysolo dostojnoho tachantszohoho konsistorija, so wobkruzżiko. Swjatoczne zapokazanjjo naschoho nowoho fararja pał wostorczi so hacž do 18. njeđzele po swjatkach, na dzeń 19. septembra. Wofada pschinjeje na tuthym dnju rjane znamjenja luboscze a wjesela. Dom Boži, kiž bě so we poslenich tydženjach žiwjenja njeboh fararja wschelafo porjedjeć a wobnowjeć zapocžinaf, bě k tutomu czejnomu dnju wofady nimale cyle dohotowjeny, a swjedzenju wsche toho wschelafo jara spodobnje wudebjeny, tał zo prawje rjany napohlad posticzesche. Psched wrotami, kiž k chrtwi wjeđu, stojachu krasne czesne wrota z kschizom na wjeršsku, we wsy bėchu druge sriedža mjez Schiphelecamy a Hórnichecami, chtyh pučž pschez wjes, po kotrymž mējesche so nowy farar do swojoho farstoho domu Božoho wjesč, bė ze zelnyhmi brėžami a wěncami wudebjeny. Njeđzeli rano zjadoma so wulgotnyh cžah wofadnych z knjezom fararjom psched schulu, zo by knjeza kantora Saluba Kucžanfa, kotryž mējesche nowoho fararja swjatocznie do wážnoho zastojnstwa zapokazadž, pschedewsu powitał. Hdyž bė tutón z woza stupil, nastupi cžah pod zwonjenjom wschitkich zwonow swój pučž pschez wuphschenu wjes do chrtwie. Chrtwinste khorhomje njesechu so psched schulskeje młodosczu, kiž pod namjedowanjom wofadnych wuczerjom cžah wotewri. 9 schulerkow a 8 wotrosčzenych knježnow hafo serbske družiti zdraščene džeču zady schulskeje młodosczje a dwě malej schulerch we bėtej draščje sčeleschtej rōžiczi na pučž psched knjezom fararjom. Psched rjenje wuphschennyhmi chrtwinstimi durjemi cžatascche knjez hrabja z Einsiedel, powita tu z krótkimi słowami nowoho fararja, a dowjedže joho hacž k wulkomu wotrarjei. Hdyž bėchu wofadni a wjele cuzych pobožnych kemscherjom do doma Božoho dōschli, kiž bė cyle pschepjelnjeny, mējesche najpriedy wysolodostojny knjez kantor Kucžanf rjanu zapokazanišku ryčž, pschi kotrejž nowomu fararjei klucze farstkeje chrtwie pschepoda hafo znamjo nētko dōstateje chrtwinstkeje mochy. Nowy farar zanjese na to „veni sancte spiritus“ a wofada spěwasche kherlusch: „Pschindž swjaty Ducho.“ Po dokonjenju toho samoho a k tomu pschiskuschneje modlitwy bėchu swjatoczne Bože stuzžby. We swojim nastupnym přėdowanju spominasche knjez farar Duczman mjez druhim tež na stolētnje wozowanjo, we kotrymž su joho přėdownych a Radworščy wofadni drohi poklad praweje mēry z wulkei prócu wobkřowacž wjeđzeli. Z křwalbnym kherluschom „Te Deum laudamus“ a z knjomu pschiskuschnej modlitwu slōnczi so dopōdnischa chrtwinstka swjatocznosč. Pschipołdnju žienoczi swjedženiska hoscžina na farje wsche knjeza kantora Kucžanfa tež wuczerjom, chrtwinstkich a wjesnych zastojnikow, wjele znatych a pscheczelow k wjesolomu towarščnomu zabawjenju.

Njech Bōh we nješlōncžnej dobrocziwosczi wschitke pschi tutej hoscžiny a pschi druhich pschiležnosčach lubomu knjezei fararjei a pscheczelei wuprajene pschecža połnje dopjelni, jomu pschi dołhim žiwjenju strowosč cžėla a dusche hnadnje wobradži a jomu we zamokwjenja połnym wážnym zastojnstwje swoju pomoc bohacže wobradži a wjele wjesolnych dnjom docžacadž ba!

Z kłóscytra Marijnej Szwézdzy. Kniez P. Malachias Stingel, kiž je wołoko 7 lět we Marijnej Szwézdze halo kaptan stutkował, je so po swojim pscheczu do kłóscytra Offeta wrócizł. Na jeho město bu kniez Wencel Toischer pósłany.

3 wukraja.

Němska. Pobožne pučowanjo do Lourdesa, kotrej bu w liberalnych nowinach tak žalosnje hanjene, je zbožownje dokonjane po wudatym programnje, kotryž smy w 16. cziśle Posota sobudžělili. Tež naschi sobukrajenjo su 17. septembra strowi domoj pschizšli. Z němskoho křezorstwa běšče so wołoko 60 cštomjelow belgiskomu processionej (w kotrymž bě jich něhdže 450) z Monsa pschizanknyło. W Parizu bu rjana khorhoj z Němskeje w cyrkwi s. Vincenca z Paula wustajena a wječor wosnich 7. septembra běšče pobožnosć w cyrkwi Notre Dame des Victoires. Wječor w 11. hodž. wotjědžechu do Issouduna, hdžej chychu pobožnosć k najswjećiškej wutrobje s. Marije dzeržecj. Tam rano pschijěwšchi, czechnjěšče procession w postajenym času do cyrkwie a buchu tam wot archibiskopa z rječju powitani a popoždny bu jim přědowane. Rano wosnich 10. septembra pschijědžechu do Lourdes. Najprjedy džechu k spodžiwnomu źórkej s. Marije. Na 11. septembra běšče wosebita swjatocznosć; khorhoj bu psched swjatym městom wustajena a tam wot P. Sempé poswjećena. Potom donjeschu khorhoj, křěrluske spěwajo, do cyrkwie, hdžej bu psched woltarjom stajena. Potom běchu wulke kemsche, wot duchownych z Němskeje dzeržane; duchowny z Mainz a mějeske krotke přědowanjo k cžescji s. Marije, w kotrymž liberalni hanjerjo nicjo za Němsku straschne namatacž njemóžachu. Francózwje njejsu nihdže pobožnym pučowarjam žanu kšiwdu cžinili, kaž běchu to prjedy wěste nowiny hrozyle. Na dompučju pobychu w měsce Paray-le-Monial a wrócizchu so zash pschez Pariz do swojeje domizny, Belgiskeje a Němskeje.

Němska. Bajerscy biskopja su krala Rudwika wo zdžerženjo kłóscytrow prosyli; woni žadaja wot knježerstwa, zo njeby katholicka cyrkej dale wustajena byla njehambitym pschimanjam pohanskoho nowinarstwa a zo so njebychu tak mjenowani starokatholicjo wot knježerstwa za stawy katholickeje cyrkwie dzerželi.

Pruska. Wjele kłóscytrow wschelakich rjadow su 1. oktobra zběhnjene. Wschitke mjenowacj je njemóžne.

Pruska. Nowa cžezła rana trjehi pschez pruske knježerstwo Rólnisku arcidiecefu. Wustaw, we kotrymž študentojo theologije we Bonnje hromadu bydlachu a so k měšchnikomu žiwjenju pschihotowachu, je zběhnjeny. 48 lět je wobstał a wosadam wjele swěrných měšchnikow a tež wyschšchim šulam wjacj cžesczomnych wuczerjow wotcžahnył a nětko so bjez dalscheje winy zběhnje.

Pruska. Křezor Wilhelm, kiž je we septembri wulkim wojerškim manöbram w Schlezynskej a tež we druhich džělach Pruskeje pschitomny byl, chce nětko Italsku wopytać. Kaž so praji, budže jeho hrabja Moltke a wječrj Wismarcš pschewodžecj. Najsterje drje budža so tam politiske naležnosće wuradžecj, snadž tež we nastupanju njesprawneho potkoczowanja šlowjanskich kšesczijanow

we Hercegowinie jednacy. Italska ma lętsa zbožo, zo wjacy męcných knjezerjom we swojich mjezach powita. We Milanje budže so kšęzor z italskim kralom trje-
chiež. Do Roma drje so pruski kral njepada, dotelž so dla cyrkwinških rozko-
row njehodži, bamža postrawicę.

Turkowsła. WojoWANjo we Bosniji a Hercegowinie mjez poczishęczanymi kšęscęzanami a Turkami traje dale a njeda so prajicę, tajki kónc wożnje. Mjez
namjedowarjemi kšęscęzanow stej węsty Lubibraticę a pop Žarko ze swojimi
ludžimi Turkow nělotrykročę zbitęj. Njebę Kralusla a druhe knježęstwja Ewropy
Serbiskej a Czornohorje wobarali, zjawnje swojich kšęscęzanskich a narodnych
bratrow we wumozjenju wot turkowsłoho pšchaha podpjeracę, by drje węsta na-
džija byta, zo njehódnue potkoczowanja kšęscęzanow pšęz Turkow pšęstanie.
We tutym potkoczowanju pisa jena němsla wuherska nowina: Dawki křudoho
kšęscęzansłoho hospodarja we Bosniji a Hercegowinie so lętnje na 90 haj 100
toleř woblicęja. Pšchi tym pař žana węsta męra njęje, pšętož knjez wšy sebi
kóždy čas, hdyž so jomu zęzdanje pař mjenje pař wjacy pienjez abo žita abo
roboty žada. A hdyž jedyn na męsęje zaptacęcę njemóže, dha joho tař dołho
bija a pšęscęžęhaju, hacę posłeni křuch stotu pšęheda a wuwilowany pienjez swo-
jomu pšęscęžęharęj da. A hdyž Turka jenoho kšęscęzana zarazy, jomu kšęžu
wotpali, žonu abo džowřu wotwjedę, zo by ju za swoje njelřmanstwja trjebał,
dha jomu nihtó ničjo njępraji, a wón bjez šętrafny wostanje. A je-li kšę-
scęzan na sud pšęhđdę, zo by tam Turku wobškoržit, dha so jomu wušmęja a joho
hdyž z tym spořojom njęje, hišęęje nabija. Duž žadyn džiw njęje, zo kšę-
scęzenjo zo wumozjenjom žaboleća a po prawym je hańba, zo kšęscęzanske knježęstwja
tajke njęstutli čjerpja. Tute knježęstwja drje su mužow pšękali, liž maja mjez
Turkami a kšęscęzanami jednacy, ale šęto móže tajke jednanjo pomhacę, hdyž
kšęscęzanam móć do rukow njędadža, z lotrejž móhli so pšęčęžimo Turkam wobaracę.

Naležnosęje towarřstwa.

Sobustawny na lęto 1875: K. 427. Jakub Krawcžił z Paslic; 428. Marija
Welsowa z Grubjelcęje; 429. Alfons Parčjewski, ręčnik we Kalisęu; 430. Jan
Rašel, šętibenta we Čęšętej Lipje.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

K čęscęzi Božej a spmoženju dušchow su dale woprowali: Jena žona z Wud-
worja 3 marki; P. R. z Baczonja 25 m.; šķad na žhromadžiznje wubjerka 36 m.
20 nr.; jubilejski dar wot M. Š. 15 m.

Šromadje: 21,563 marķ 60 pj.

Za pruskich dušowných: M. D. z B. 3 m. 50 pj.

Nunje je wušķla a je za 20 pienjeřtow we expedicijach Kath. Pšķka dostacęu knižka:
Rozwucęzenjo a modlitwy za jubilejski čas.

Čiřęčękal P. A. Donnerhał w Budyšćinje.

Katholicki Posol

Vukhadža prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće
a w kniharni 1 m. 70 pj.

Ludowy časopis,

wudawany wot towaristwa S. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: Jurij Luscanski.

Číslo 20.

16. oktobra 1875.

Lětnik 13.

Dwaj młodej martrarej we Korea.

Šnujaca stawizna, kotruž nam dobry katoliski časopis z mjenom: „Die katholischen Missionen“ powjeda, pokaza, zo je móc wěry we katoliskej cyrkwi we našich čjasu runje tak wulka a sylna, kaž we čjasu s. martrarjow, cyrkej pšodži ze swojej s. wučbu hordžinske duske tež we našich dnach kaž předy. Korea je kraj we Aziji, kiž z wulkim křesćanstwom mjezuje, kiž China rěka. Mjez 9 millionami pohanow su tam wokoło 20,000 křesćanow, kotřiž maja wjele czerpjec. Mjez najnowišimi pšesćezhanjami bě najhóršce, kotrej we lěće 1839 wudyli. Wjac stow katolikow wumrje we jastwie, 140 buchů swojeje wěry dla morjeni. Mjez tuthimi běchu nětotre džěczi. Dwe džěczi wosebje pokazaschtej, zo je jima wěra najdrožšce kubło, kotrej ma sebi cžowjet wyšce wažicž hačž zamóženjo a žiwjenjo.

Anastasia Ni skuske křesćanstej swójbje, wot młodosće skuske pobožnje Bohu, dobre wučby swojeje póczuweje macerje běchu so we jeje wutrobje zakorjenile. Hdyž bu hato 12lětno holčžo ze swojej macerju do jastwa thknjena a pšed pohanskoho sudnika stajena, pokaza spodžiwnu sylnosć we křesćanstwie. Sudnik so ju prashke, hačž ewropstich měšchnikow widžala njeje a hačž njewě, hžje nětko su. Džez bojose wotmołwi: „Sym jich widžala, ale hžje nětko su, njewěm. Wdylšich sebi, zo missionaržo malej holčžy wscho wupowjedaja, šhtož chcežja cžinicž.“ „Džech je“, rjetny sudnik, „ale praj mi, chceš ty swoju wěru zaprěčž? jeližo njehaš, dyrbiš wumrjecž.“ „Předy hačž běch 7 lět stara“, wotmołwi wutrobita holčžka, „njemóžach cžitacž a njewjedach nicžo, njemóžach tak tež Boha pšchisćahnje cžescžicž; wot toho čjasa pať jomu nětko swěrnje skužu; a ty chceš, zo dyrbjju jeho džensa zaprěčž a

hanicz? „Ně, hdy bych tež wumrjeć dyrbjata, to njebudu.“ Tóntróć njezwałi so sudnił hiščeje ju čzwilowacž, pósta ju wjelemjac ł maczeri do jastwa.

Macž prócowasche so nětko, swoju džowku we wěrze wobkrucizč. Druhdy jej žortnje prajesche. „Ty wěsčeje wotpadnjesch“ Tola Anastasia njemózesche to slyšhecž a wobarasche so pšched tym ze wšchěmi mocami. „Ach“, prajesche macž, „hdyž spinadko wuhladasch, započinjesch so bojecž.“ Anastasia pał so tróšchtowasche, a prajesche, zo ji luby zbdžnił swojoho jandžela posčjele a jej dosčj mocy wobradži. Šdyž bě sudnił porucžil, zo ma so čzwilowacž, wobžarowachu čzwilowarjo, zo maja njewinowatu hólčžku matrowacž. Zeje młodosčj a lubosčjive zadbžerženjo wubudži powšchitkowonu sobuželnosčž a wšchitcy ju proščachu, zo by jeno z něfajtim sčowčžkom abo znamjenjom ł najmjensčom po zbacžu swoju wěru zaprěta a tał młode žimjenjo sebi zdbžeržata. Ale Anastasia wosta kruta a jeje čžěto bu surowje rozbite. Ščóncžuje bu z macžeru ł smjerezi watsudžena. Macž wumyje matrow dla, kiž bě pšchi čzwilowanju mustata, prjedy hacž bu džowka morjena; to nješta so žiawnje, zo njeby lud pšchiležnosčž měl, swoju sobuželnosčž młodej martrarchy wozjemičž, we jastwje bu morjena kaž wjele druhich. Anastasia bě najmłódscha z martrarjom, kiž dyrbjachu tehdom we Korea wumrjeć.

Łeto staršchi bě Pětr Niu, za to pał mējesche tež hórčiche čzwile žnješč. Soho nan, Augustin Niu, bě horlincy kšheščjan, kiž bě tež swoju wěru ze swojej krewju wobkrucizč, tohorunjia bě tež staršchi bratr swěrný katholic. Macž a so- tra pał běščtej krutej pohancy a tohodla mējesche mały Pětr po nanowej a bratrowej smjerezi wjele čzerpjecž, bu wěrný dla wot macžerje a sotry husto hanjeny, ale z lubosčju płacjesche jomu čžinjenu kšchimbdu. Tał pšchihotowasche so doma ł martračstwej. Šdyž pšheščžehanjo we joho provincy pšchibjerasche, wubudžichu hordžiniste pšchitkady kšheščžanskich martrarjom we wutrobje młodoho pachoka tež žadosčž za martrarškej krónu, a wón so sam hačo kšheščžan wuzna. Wšchitke frědki buchju naložane, zo by so ł wotpadej pšchinješč. Soho wutrobitoščž njewotebjerasche. Druhdy chychu jastwarjo joho wobstajnosčž pruhowacž. Sedyn z nič stercži ze swojim nožom jomu do mjasu; a prajesche ł njomu: „Ščto, ty chcešč hiščeje kšheščžan wostacž?“ „Žawěščži,“ wotmotwi hólčžec, „tajta bolosčž mje nježatraschi.“ Na to wza jastwar žehliwe wulo a porucži hólčžecze, zo by hort wotewrič. Bjez kšomdženja to čžinjesch, tola čzwilowar sam bojesche so, wumyšlenu matru hólčžeczej pšchihotowacž. Tufamu wutrobitoščž wopolaza Augustin na spinadle, na lotrymž bu 14 króć čzwilowany. Soho čžěto bu rozbite, we kruchach wifasche mjaso wot njoho, losčje bčchu žłamane. Šrjedž tuthč surowych martrow pał zdbžerža sebi džěčžo polož, haj wjesolosčž we wutrobje. Tež wón njebu žiawnje mwrjeny ale we jastwje.

Šdyž na tuthč młodych hordžinow pohladamy, njedostanjemy tež nowu młóc, zo mače wopory, lotrež nam swěrne wuznawanjo naščeje wěrný napokoža, radny a wjesele pšchinjesemy? Bóh dawa tym, kiž joho proščja, slynosčž a wobstajnosčž.

Krajinje Bosnija a Hercegowina.

Krajinje, we kotrhmajž je pschod něšcto mėšacami zběžł pscheczimo knjezoj-
thm Turkam wudhyrił, Bosnija a Hercegowina, stej za nas trochu njeznatej,
wosebje we nastupanju nabožnych wobstejenjow. Něćejišce njebojazne haj
hordžinske wustupowanjo tał dołho njechódnje potkóczenoho ludu pscheczimo nje-
sprawnym potkóczerjam zasłuži sebi hižo ledžbnoscž soždoho zdžěłanoho cžłowjela.
Wjetcchu zajimawoscž zbudži pał horliwy lud pola nas, dokelž je kschescžanski
a po narodnosći slowjanski. Krótke rozestajenjo krajnych a nabožnych wob-
stejenjow namala tał pola serbskoho ludu tež wěscze ledžbnych cžitarjow.

Bosnija a Hercegowina staj krajinje, kiž hromadu mjezujetaj, haj nětko
jenu turlowisku provincu wuczinitaj. We cžasu prjedawšceje samostatnosće
běšchtaj dželenej, lážda wobstejesce sama za so; nětko pał stej dospołnje tur-
lowiskomu knještwu počisnjenaj. Kschescžanski wobhylerjo su wot swojich tur-
lowiskich knjezow we wšchēm tał wotwisni a tał njesmělnje potkóczeni, kaž we
žanym druhim ewropiskim kraju. Bosnija a Hercegowina stej połnočno-wjeczorny
džel ewropšceje Turlowšceje, a mjezujetej tał nimale kotwołoko z druhimi nie
turlowiskimi provincami. K wječzoru a połnočy ležitej raruskej krajinje Dalma-
tiska a Kromatiska; k ranju mjezuje Serbiska, wjerchowstwo kiž je sebi pschez
podobny zběžł wěštu njewotwisnosć a samostatnosć wot Turlowšceje wumuzowalo, k
połnju pał wratej Bosnija a Hercegowina horatu krajinu Czornohoru abo Monte-
negro k susodžinje. Montenegro zdžerža sebi pschecy samostatnosć halle we
nowišchim cžasu je sebi Turlowsta tež nad Montenegro podobne knještwu pschimo-
walo kaž je nad Serbiskej zdžeržalo. Jeno pschez krajinu, kiž mjez Serbiskej a
Montenegro cžehnje wisatej Bosnija a Hercegowina z turlowškej krajinu Albanien
abo Staroserbiskej hromadu. Krajina leži tał cyle zbožomnje za lud, kiž nětko
za swoju wumozženjo hordžinsy wojuje.

Bosnija a Hercegowina matej 1060 quadratmilow a wokoło 1,180,000
wobhylerjow. Z wěštosću drje njeda so ličba wobhylerjow postajicž, dokelž so
lud we Turlowškej njelicži, kaž pola nas lážde wječž lět. Po narodnosći su
wobhylerjo južnosłowjenjo. Po kraju rozprjeheni bydla jeno wokoło 5000
Židow, 6000 Chganow, a wokoło 6000 turlowskich wojakow a wšchelakich za-
stojnikow. Po nabožništwje su tam wokoło 400,000 mohamedanow, z wjetcchoho
džela renegatojo, to su ludžo, kiž buchu swoju kschescžansku wěru zaprěwšchi k
mohamedanam pschestupicž nuzowani. Wobšteja wosebje ze zemjanswa, kotrejž
móžesce jeno potom swoje kubła zdžeržecž, hdyž k mohamedanstwej pschystupi.
Pschez 700,000 wobhylerjow su kschescženjo a z nich wokoło 200,000 katholicy
kschescženjo; druzy su grichiscej kschescženjo.

We Bosniji ma jeno rjad franzišanskich mnichow prawo, katholicke dušow-
ske městja wobsadžecž. We lěće 1233 pschindžechu přeni mnicha do Bosnije,
hdžej mėjachu wosebje pscheczimo jenej rozšcherjenej kschescžanskej sekcje wojowacž. We
cžasu, hdyž Turkojo tule krajinu dobhčhu, mėjesce tam rjad Franziškanow 30 kšch-
trow, ktrež pał buchu z wumuzacjom tšjoch zapuscžene. Katholicy wobhylerjo

krajiny wopuszczają po wullich czróbach kraj a czahachu do Katuskeje, tak zo so sultan Mchamed II. bojesche, zo kraj wschittlich wobhydlerjom zhubi. To joho pohnu, zo wón tehdomnišchomu pschedstejiczerjej franzijskustich mnichow z wosebitym pišmom franzijskustomu rjadej a katholicam zakit a swobodnosć wěrhwuznacza stubi. Hać runje pozdžišcho turtowste knjeištvo cyle bosnišce zemjanstwo a z nim tež wjele druhoho ludu nuzowasche, katholicu wěru zaprěć, jełizo chcechu swoje wobsedženstwa wobthowacź, ma so tola zdžerzenjo a wobstacźo katholicsteje chrŭwe we Bosniji přecowanjam a stutkowanju franzijskustich mnichow pschiphowacź.

Tu thmilu su we Bosniji 142 mnichow, kiž we 63 farach a 4 kłóschtrach stutkuja. Bisfop za Bosniju hhdlesche hać do 1701 we Diakowaru, we měsće Slavonije, t Katuskej pschifskuchacej krajinke. Wón wuzwola so nětko ze sředžiny mnichow, wobtrucza so wot bamža. Něćižski bisfop hhdli we Brětowsto, jenej wšy pschi měsće Wšyfoa.

Franzijskustich mnichu su synojo kraja, shtuduja abo we Stalskej abo we Diakowaru, maja skoro we kóždej wjetšcej wšy chrŭwej abo thapalu. Woni maja pola katholicoho kaž tež mohamedanšcho wobhydlerštwa wulku nahladnosć, prascheja so wosobnje tež wot posleńšchoho jara husto wo radu, a płacza tohodla we kraju wjele wjac hać gričišcy popojo. Wot rakusko a francozsko knježerstwa kaž wosebje wot mišioniskich towarštwow we Romje a Pjonje so podpjeraja, žiwja pať so jara jednorje a thudze, zdžerža hiščeje ze swojich dohdodow šhule we swojich farach. Bisfop ma 4000 frankow, po tajnim něšcto mať pschěz 1000 toleť. We Bosniji su nětko 4 kłóschtry we městach Žoinica, Krešemo a Sutisfa a we Guciagora, kiž hake je we najnowišchim čzasu załoženy. Kłóschtry we tšjoch přenišchich městach su jara nienahladne, maja pať tola wěste wobsedženstwa a zawěšćene prawa, mjez kotrejž tež žwonjenje skuscha.

Katholicustich wobhydlerjo we Hercegowinje maja dweju bisfopow we Mostar a we Ragusa, kotrejž matej 21 farow.

Turkojo zahadžeja z wobohim ludom cyle njesmělnje, tak zo kšimda so dleje znjesć njehodžesche. To so tež powšchittkowuje pschiphóznaje a tola wšchelake knježerstwa Turtowstkej pomhaja. Turkojo hanja pschede wšchěm žiawnje naboženstwo, chrŭwe, žwony, wobrazy kšchescjanow. Kšchescjanustich poddanjo maja wulke dawki sultanej we Konstaninoplu dawacź, njedóstanu pať žanoho žalita, a žane šhule ani najmjenšche prawo. Subnistwa su cyle we moch Turtow a hhdž ma kšchescjan sobusudžic, njesmě sebi žwěric, hinajšchoho mēnjenja bhč hako Turkojo. Hhdž maja so krajne drohi porjedžec, ma wobohi kšchescjaniski poddan husto thdženje dołho bjez wšcheje mzdy a jědže džěfac. Hhdž turtowstke wójsko něšcto potrjeba, pschihdu policajowje do wšy a nuzuja burow ze swojim ludom a skotom 15 haj 20 dnow dołho turtowski previant wjesć bjez wšchoho žarunanja a bjez toho, zo bh so za lud a sľót starako. Hhdž kšchescjaniski poddan napokoženju sľužbu dokonjeć njemóže, so bje haj hać t smjerczi so matrwje. Žony a džowki kšchescjanow so kranu a nuzuja so wot swojich turtowstich knjezow t zaprěću kšchescjanstwa a knjemansstwej. Wjele podobnyh a tež hóršchich hroznosćow mohło so hiščeje naspomnieć, kotrejž buchu njehodue potkoczowanja

dopokazake. Njetczijski zběžl ma tał we prawdze sprawne winy. Ewropste Inje-
žerštwa su tež wošebitu komissiju diplomatow wuzwolite, kiž maja skórzby kische-
sczanskich poddanow we Bosniji a Hercegowinje pschephtacž a položenja jich wot-
suda pschinjesč. Wjedziczerjo ludu su wopomnjeńšte pismo zestajeli a we nim
nanajhóršche wěcy mjenowali, kotrychž dla maja so wobčežowacž a skórzicž.
Tola pschěz nowe zatónje so jich wobštejenja njepolěpscha, tež njetczijsche počisichčo-
wanja běchu zakonich chle njedowolene. Kschesczauam dyrbi so prawo dacž, zo
smědža swoje naležnosće sami zarjadowacž, swoje skórzby same wuczinicž a
dawki ł wužitku swojoho kraja nałožecž a so nic wjac ł tomu nuzowacž, zo ze
swojim potom, ze swojej mocu a wustojnosčju lenjosč a njekhmanstwo Turkow
podpjeraja. Żelizo komissija ewropiskich diplomatow potkočenomu ludej tule swo-
bodnosč njepschinjesč, je jich próca podarmo, druge wumjenjenja lud njepschimo-
znje. Swjatocznje wupraji to we swojim wopomnjeńskim pišnje: „Pod tur-
kowskim kchudom njemóžemy a njekhamy dlěje žiwiti byč. My njejsmy stót ale
człowjekoj. Żelizo nam pomhač njekacze, njemóžecze nas tež nuzowacž, so do
wotrocžstwa wrózcicž. Ł turkowskim slubjenjam nimamy žaneje dowěry. My
chcemy swobodnosč, wěcnu a dospołnu swobodnosč.“

Nowinki a powjesčje.

Ž Łuzich a z Sakskeje.

Ž Budyščina. 1. oktobra wotewri so tudy ratariška šhula, kiž budže
so jeno we zhymstich měšacach dzerjecž. Młodzi ratarjo, pschede wšchěm bursch
šhnojo, změja tu pschiležnosč wjele wužitnoho za hospodarjenje nawuknjč. We
naschim czasu je jara wuzna wěc, zo so młodzi ludjo, wošobnje tajch, kiž maja
kubla swojich staršich pozdžišcho pschewzacž, derje nawuknu, prawje wulki wužitł
ze swojich ležomnosč dohwnacž. Wšchische ratariške šhule wophtowacž je droha
wěc, we ratariskich towarštwach móže so jeno mačo dosahnjč, tohodla ma so Bu-
dyška wokołnosč wjeselicž, zo so jej we nowej ratarškej šhuli dobra a tež došč
tunja pschiležnosč dawa, we rozomnym ratarštwje a wšchěch ł njomu pschisłuš-
nych wěcach so wudospołnicž. Šhulski pjeněz wucžini 20 markow a za po-
móžnosčje tunje wobhđenja budže tež starane. Rnjěz stótny lékař Walther we
Budyščinje dawa we mjenje wokrjesnoho ratarštho towarštwu dalschu rozprawu.
Nowy direktor šhule pschindže z Freiburka we Badenskej a reča Brugger.

Ž Budyščina. 15. oktobra buschtaj dvě nowej železnicy we Łuzich
wotewrianej; mjenujch wot wšh Nikricža do Žitawy; tał je nětko Žhorjalc ze
Žitawu pschěz železnicu zjednocěny, tasama dže tež pschěz městacžto Wostromc
a Kóšchr Marijny Dok. Druha železnica wotewri so wot Arnšdorfa pola Kade-
berla do Pirny, hđžez bu rjany móšt pschěz Łobjo twarjeny a zandženu nje-
dželu 10. oktobra swjedženych wotewrieny. Wot Arnšdorfa wjedže potom želez-
nica do Kamjenca. Kamjenec móže nětko jara społjeny byč, dokelž ma tał waznu
železnicu, za pokšecža hodžiny pschijedu do Warłina, za dobru hodžinu do Drez-
džau a za dvě hodžiny do Čžeskeje.

3 Drežďžan. Póndžele 11. oktobra bu tudy nowy katholicſki kćchom ſwjeczeny; je kćtro daloto pſchod Friedrichſtadtom we tamnej wokolnoſczi, hđžej bćchu we 1870 baraki za jathćh Francozom. Budže prawje wobćežjne, cžela ſ pſchillkadej z nowyćh Drežďžan na nowy kćchom wozpćž. Pucž móže druhdy nimale dwě hodžinje wucžinicž. Dotalsćhi katholicſki kćchom, we měſcže ležacy, že njedosařany a ſo porjadnje ſ pohrjebanju dale trjebacž njesmě.

3 Drežďžan. Zapóſtancy ſakſtoho ſejma ſu ſo 12. oktobra ſ wuradžanju krajnyćh naležnoſcžow zješli.

3 wutřaja.

Pruska. Biſkop we Münſteru, Jan Bernard Brinckmann, kiž mě-jeſće pſchěz pruske zatonje tež hižo wſchelaku kſchimbu, junu tež dleje trajace ja-ſtowo znjeſć, je ſ polěpſchenju ſwojeje ſtrowoty kupjele we Karlsbadže trjebał, na to dlejšćhi cžas we Tyrolſkej a Schweizarſkej pſchebhywał, a nětko chce do Roma, zo by ſebi pola powiſchitkownoho mjercha kſchecžanſtwa nowu móc a wutřobitoſć nadobhył a na rowje ſ. Pětra naležnoſcže cžezto domaphtaneje Němſkeje Bohu porucžak.

Pruska. Snujacy podawł ſta ſo 29. ſeptembra na hłownym dwórniſchcžu we Kölnje krótko potom, hđžj bć tam kćžor Wilhelm pſchijěł. Najſtarſcha kņejzna Kóſchtra ſ. Wóřſchle, rođžena z nahladneje a ſtareje kölniſkeje ſwojby, bć ſo na noſydlach na dwórniſchcžo pſchinjeſta, zo by ſo po želeſnich do Francozſkeje, do Marche-leſ-Dames pola měſta Namur-a domjeſta. Cžezčomna macž Wóřſchla, tał mjenuje ſo kņejzna, je pſchěz 90 lět ſtara, 70 lět je zbožomnje we Kóſchtrje žywa byla, a ſebi wo wyſchſchu holcžu ſchulu, we kotřez hacž dotal Kóſchterſke kņejžny rozwucžowachu wosebite zaſtužby nahromadžika. Wjele ſtow holcžatow najwosobniſchćh ſwojbow we Kölnje je wona ſ kſchecžanſtim žouſtim woczahnyła. A nětko dyrbjeſće we tał wyſolej ſtarobje ſwoj wótcny kraj a macžerny dom wopuſchćžicž, zo by we cuzbie wumrjeka, dokelž tał ſurowje njezujeliwy pruski zaton je Kóſchtr ſ. Wóřſchle we Kölnje zběhnył a kņejžny mėjachu jón hacž do 1. oktobra wopuſchćžicž. Na dwórniſchcžu bć macž Wóřſchla wobdata wot wul-keje cžródby ſwojich přjedawſchćh ſchulertow, wosobnyćh žouſćh, kotřez že ſhlžoi-tyhmi woczemi ſo wot ſwojeje cžezčeneje wucžerki džělachu.

Pruska. Najwyſchćhi wot pruskoho kņejžerſtwa zarjadowany cyrkwinſki ſud we Barlinje je nětko tſeczoho pruskoho biſkopa wotſadžil, mjenujcy Wra-čžiſławſkoho Dr. Förſtera. Naſćhi ſerbscy krajeno we Kulomſkej wosađže ſu tał pſchod ſtatom hjez biſkopa. We prawdže pał tomu tał njeje, dokelž pruske kņejžerſtowo nima prawo, biſkopa katholicſkeje wotſadžecž, toho- dla budža wſchityćh wěrní katholicitojo Schlezynſkeje Dr. Förſtera, kiž tu kłwilu we Johanniſberku we ratuſtej Schlezynſkej pſchebhywa, tež dale hałto ſwojojo pra-woho biſkopa pſchipožnacž a cžezćžicž. Wot ſtata ſu tał nětko tſjo pruscy biſkopja wotſadženi, mjenujcy hrabja Ledowſki we dišceſty Poznań-Gnězdno; Dr. Martin we Paderbornje a Dr. Förſter we Wracžiſławje.

Pruska. 3 Poznańſkeje ſo pſchod někotřym cžasoſm hižo piſaſće, zo je ka-

nonikus Suszczynski, farań we Mogilno, i tań mjenowanym starokatolikam pschestupit a so wożeniť. Wty njejsmy na to dale spominali, doleńz tajka wěz jeno pohorszył wubudźa a je lěpje, zo ju jedyn njewě. Nětko pať pschistupja nowe zajimawe wobstejenja. Woženjny měšchniť njecha swoje zastojnstwo dale zastacź, žada pať sebi dołhody swojoho prjedawšchoho zastojnstwa a kralowski komissar je cyrkwinistomu pschedszejecerstwej we Mogilnje poruczył, zo ma nětko i starokatolikam pschestupienomu fararzej Suszczynistomu farjske dołhody wuplaczić.

Pruska. Kral Wilhelm nastupi sobotu, 16. oktobra, swoje pućowanjo do Staisleje, pónđzelu popođnju pschidźe do Milana, hđeńz joho italski kral powita. Što joho pschewodźa, njeje dotal wěsće znate. Wjerch Bismarck praji, zo jomu khorwatoscź njedowoli, daloki puć nastupić.

Bajerska. Bajerski sejm je hižo nělotre tydźenje zhromadženy. Katholikojo, abo kaź so mjenuja „patriotojo“, doleńz wosebje teź za prawa a samostatnosć swojeje wótczyni, Bajerskeje, pschecziwo liberalnym wojuja, kiź chceđja Bajersku z Němskej abo lěpje z Pruskej cyle zjednoczić, maja we sejmje mału wjetšinu, hacź runje bě liberalne ministerium wólbne wokrjesy jara njesprawnie za katolikow postajiko. Šte pschedsybstwo sejma wobiteji z mužow, kiź patriotiskej stronje słušcheja. Po dołhich a kruthych rozmokwjenjach bu teź wobzantnjene, we žjawnej adrešy kralej krajne naležnosće z króćla rozestajecź. Něteźiše liberalne ministerium dóstanje tam czeźke poroki. Zeližo kral adrešsu pschizwozije, njewóže ministerium dale we słuźbje wostacź. Ze prawy čas, zo we Bajerskej druhi puć nastupja. Pschěz něteźiske ministerium je kraj wazne prawa pschisadziť, a bě strach, zo cyle samostatnosć zhubi, doleńz nationalliberalna strona chce po něczim mjenjše němjske kraje pod jonym (pruskim) knjeźerstwom runje zjednoczić.

Rakuska. We hłownym měsće Bufowiny, we Čžeruwicach, bu we přenich dnach oktobra nowa universita wotewrjena. Wšichlacy němscy profesorojo a ze universitow Němskeje wotpóslani študentojo powjedachu tam wjele njerozumneho a njepšislušneho. Universita ma němsta być, hacź runje su wobhđlerjo Bufowiny Słowjanjo. Ze to nowa kšimba, lotraž so rakuskim Słowjanam wot knjeźerstwa stanje.

Ruska. We Podoliskej je katolska fara, we lotrejž so njedawno powdawł sia, kiź žjawnje za swěru a woporniwu swědomitosć katolskoho duchownstwa swědci. Wofada dósta zas swojoho fararja, kiź bu pschod 15 lětami i czeźtomu bđeku we Sibirslich horach wotšudženy, nětko pať zas nanajšmatocznjšo do swojoho zastojnstwa zapořazany. Tónle farań je martrať s. spowjedźe. Pschod 15 lětami běšche pola njoho we sakristiji joho cyrkwoje cźłowjel i spówjedzi. Pschod wopušczenjom sakristije zhubi tam kruć drašty, hacź dobrowólnje abo nic, njehodži so prajicź. Drašta měješe krawame blaki a słušeske muzej, kiź bu króćy pschod tym morjeny. Doleńz so tónle kruć drašty we sakristiji namala, trjebašche so i sčóřžbe pschecziwo fararej, kiź bu teź pschod sud stajeny. Wón by jeno trjebať mjeno mjenowacź, joho njeminowatojcz bđ dopořazana była; ale wón to njeczi, doleńz mjeno jeno ze spowjedźe znajesche. Sudnistwo wot-

subzi joho ! čeztomu džeku we Sibirskej. Sczerpnje znjese farar 15 lět dołho jomu czinjenu tšchidbu. Ale Bóh stara so za svojich tškujownikow. Wopraw-
džity mordar zhorje, a na smjertnym kožu wuznaje zjawnje swoju winu. Fa-
rarjej pa! bu čzesć wróčena a z wulkej swjatocžnošću bu do swojoho predsta-
wšchoho zastojnstwa z nowa zamjedzenu.

Francuzka. We chykej Francuzkej prócuja so swěrní katholicjo, wěrne
cyrkwinste žiwjenjo wšchudžom wubudžecž a rozšcherjecž. Zatoženjo katholicich
univeršitow a druhich wučenyh schulow je pšchez jenomyšlene jara pilne próco-
wanjo wšchittich biskopow, katholicich towarštwow a woporniwosć katholiccho
ludu zawěšćene. Wullotne srědki, kotrež bohatschi ludžo k tomu darnimje po-
sticzeja, dopoŕaja pa! tež, zo so wšchudžom lěpje a lěpje spóznawa, zo je wu-
čzenosć a zdžělanosć bjez naboženstwa prózna, haj šchlódna. We Parizu, Lille
a Angres so hižo we lětujšim nazymju pšchudnosčki na katholicich univeršitach
zapocznu. Woczałowacž so móže, zo budža so teke nowe wustawy tež derje wo-
pšytowacž, haj zo snadž změja za něšto čjafa wjacy študentow, kaž te, wot
stata zarjadowane a podpjerane, potom móža tež z wěstosćju statne podpjeri
woczałowacž.

Maležnosće towarštw.

Eobustawy na lěto 1875: H. 431. wučer Augustin Bräuer we Rukowje; 432.
Sandrij Guda z Kiny; 433. Hausina z Krjepjec; 434. Hanža Czernjerka z Nowo-
dwora. 435. Michal Symant z Wetrema.

Dary za chykej w Czornecach abo Baczonju.

K čzesći Čezej a spemoženju duschow su dale woprawali: jubilejski dar wet
Khubej džewki z Khróscje 1 mark.; z Khróscje 3 marki; jubilejski dar wet 4 se-
trow 12 mark.

Šromadže: 21,579 mark 60 pj.

Zjawny džak.

Wjelenadobnomu knjezej hrabji Francej Stolberg-Stolberg-
ej nad Worklecami a joho wysokej knjeni mandželskej pra-
jimy z tutym swój najwutrobnši džak za wšu starosć a prócu wo
zarjadowanjo a wolóženjo pučowanja do Lourdes-a, tak zo běše tež
nam móžno, na nim džěl brać. Bóh zaplać jimaj wulke wopory,
kotrež staj tež za nas přinještoj! My pak za cyte žiwjenjo njeza-
budžemy na tute krasne pučowanjo k njewoblakowanej Knjeznje,
Madonnje Lourdes-skej.

Serbscy pučowarjo do Lourdes-a.

Katholicki Posol

Wukhadza prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłolětna plaćizna na pósće
a w knihařni 1 m. 70 pj.

Ludowy časopis,

wudawany wot towarštwja S. Cyrilla a Methoda w Budyšćinje.

Redaktor: **Jurij Łusčanski.**

Čisło 21.

6. novembra 1875.

Lětnik 13.

Jan Křtystof Bannich,

serbski konwertit.

W kóždym času je so na tajkich mužow kědźbnosć złožiła, kotřiž su hało mučeni z pschewědženjom wot lutheristoho wuznacza k najšeji katoliskej chrtwi pschěstupili, njeđiwajec na časne zadzewti, kotrejž so jim stajachu.

Tež my Serbja smy tajkich mužow měli. Znataj staj nam wosebje dwaj, hač runje drje je jich w běhu tjjoch stow lět wjacy byto. Prěni znaty je Pětr Smolek, kiž bu 1636 w Kulowje křšćeny; hđže so narodži, njeje nihđže spomnjene. Wón běšče po dokonjanych shtudijach najprjedy dwě lěče předar w Dubrawcy (Tratendorf) pola Hródkta a wot 1662 nimale 13 lět pastor w Kotecach pola Wósporka. Hđže je so z prawdu katoliskeje chrtwyje zeznał a na pschěstupjenje pschihotował, njeje znate. Zoho zjawne pschestr-pjenje sta so jutrowniczk 1675 w Žahanje (Sagan) w Schlezynskej, hđžež běchu tehdom jesuitowje. Pola nich drje je katolisku theologiju (bohawuczenosć) shtudował; ale hač je so hało duchowny wuswjecziz dał, to w tu křmilu njejmny dopytali. Tšeczi džen spomnjonych jutrow dzeržejše wón (drje hało kandidat) w Žahanje swoje prěnje, přjedawšče wopacžne wučby wotwoface předomawjo, kotrejž pod napisom Petrus conversus (wobrocženy Pětr) woczišćezec da. Hđže je Smolek dale štuttował a zemrjel, dotal njewěmny. — Druhi lěpje znaty serbski konwertit je Jan Křtystof Bannich (Panik). Štož nětko wo nim tudy powjedacž decemny, smy z małoho dźěla mučzerpali z knihow: Otto, Lexikon der Oberlausitzer Schriftsteller (Görlitz 1802) itd., z wjeišchoho dźěla pak z wobšěrneho němstoho nastawka, kotryž je nam k. kaplan Anton Tšcherney z Rhomotawny zestajal a pscheczelnje k wuzicžu póskał. Štož je wón wosebje wo Bannichu, kiž wot 1793 hač do 1818 w Rhomotawje pschebnywasče, žhonik,

ma z podawiznow tamniškeje čješčeneje Dreplerec swójby, z kotrejš je jedyn klóchtyrski duchowny, mjenujcy P. Józef Jan w Ofsegu, a druhí Józef sakristan (zwónt) w Rhomotawje. Dreplerec njeboh nan běšče dobry znaty našchoho Pannicha a z toho pšchindže, zo běšče tutón kmótr P. Józefa.

Jan Khrystof Pannich narodzi so 4. julija 1741 w Mucznicy (Mauschwitz) w kettliczanškej wosadže, hdžež běšče joho nan Surij wowčejšči mištr na tamnišchim rječejškim kuble. Tehdomny kaplan (diaconus) Matej Šchotta, pilny serbski spisowar, pšchihotowasche rad šhmanych hótcow za gymnasije a druhe wyšchsche schule. Bjez joho schulerjemi bě našč Pannich a tež joho towaršič, rječejškubleršči syn, najšterje muczniczanski. Šdyž běšče Pannich na schuli we Wósporku a Lubiju pobyt, džěchtaj na wjerchowšku schulu abo gymnasium do Mišchna (1755—61). Dofełž tehdom (šydomlětnje) wójny dla njemóžesche na wysofu schulu do Lipska abo Halle zastupič, poda so P. do Žhorjelca, hdžež so pod refterom Burmeisterom dale wudokonja. Po ščónčenej wójnje džěšče P. w lěče 1764 do Halle a študowasche tam tři lěta theologiju. Póbla běšče wučer na tamniškej šyrotowni (Waisenhaus), dofełž joho hačo dobroho theologa a tež filologa znajachu. Na wysokej schuli rani tam knježaca njewěra joho nabožnu wutrobu a wón rozhladowasche so tohodla tehdom we wučzbach kateholskeje cyrkwyje.*) Wložno, zo je hižo tehdom z jentym kateholskim duchownym znaty był. Tola chycšče hiščeje na lutherstwjje fruceje džeržecž a pytašče wob-

*) W tym a někotrym druhim nastupanju běšče Pannichej konvertit nowišchoho čzasa, kotrohož sym sam berje znač, jara podobny a wužiwam rady tule pšchilejšnosje, tež jomu maty wopomnik tudy stajicž, dofełž we čzasu joho wobrocenja hiščeje Pšot njewuškadžešče. Běšče to njeboh Šeinrich Artur Šlemming, w lěče 1856 hiščeje kandidat lutherškeje theologie a tehdom domjacy wučer w Čelchowje pola swójby k. kublerja Wefka, kotrohož mandželska Marija Hanny rožjena Wěšček z Kutowa běšče kateholska. Šlemming narodzi so 15. septembra 1832 hačo syn pastora Š. B. Šlemminga w Žišchopachu pola Leisniga. Šdyž w Lipsku theologiju (wot 1853) študowasche, zezna so hóle džěli druzy joho towaršchowje z kateholskimi wučz. bami, z pismami swjatych wótcow a z historiju kateholskeje cyrkwyje, tak zo joho nahłady wo cyrkwi wjele wotšhadžachu wot nahlada wučerjow, ščtož so wosebje we štanym wotšhadnym pruhowanju pokaz. Hačo kandidat wza horjelca špomnjene domjace wučejšstwo na so. Pšchitym študowasche dale a wotšhadžešče z někotrymi kateholskimi duchownymi w Budyščinje. Na 4. juliju 1856 jiewi wón k. fararjeje Kanigej w Klusku swój wustup z lutherškeje cyrkwyje a 18. septembra bu pščež tehdomuho fararja k. Kuczanja w Budyščinje do kateholskeje cyrkwyje žiwanje a šwjatocinje pšchizwaty. Dofełž sebi žabasche kateholski měšchnič kycž, póšta joho našče hnadne tachantške konjistoršwo do jerššeho seminara w Prahy a wón študowasche tam, wot ščitlič tehdomnych towaršchow swojeje wučejšnosje a dobroho wašchnja dla jara lubowany, cyte lěto. Bohužel čjeřpješče hižo blěšči čzas na šuchocjinu a tak štrožičmy so, šdyž joho w juliju 1857 w Budyščinje domej witačmy; pščetož blizka smjercž kě na nim widžecj. Šhwilu pščecywasche na tachantštwje, ale potom dyřbješče wotštajnje trěbnoho wotšhadanja dla do žhorownje dowjezeny kycž. Kaž pšči tajšče žhorowč je, měšesche tež wón pščecy nadžiju na wuštrowjenjo. Tola powołačmy w prawym čzasu z listom joho macz.ř. Z jeje pšchitšadom posleni křóčž na tymle šwěče žwješeleny wumrije wón wjecjor 14. septembra runje 25 lěť šary. Na joho šwjatociny pobyt, křž kě 17. septembra na pobytščinščinu s Wittawšča, pšchidže joho bratr a nanowy bratr, wjele pščecjelow a znatych. Šdy kě Wóš žiwjenjo tohole wučejnoho mladženca pobleščit, by žawěno tež Šlemming podobnje kaž Pannich drubich za kateholsku cyrkwej dobywat.

kruczenjo w czitanju Lutheromych spisow. Ale runje pschez to bu wón khablaty w swojim wěrnwuznaczu!

Po stónčenju swojich študijow w Halli pschidže do Delujoho Wujezda, zo by tam kherowatoho pastora Schwacha w přebowanju podpjerak. Pšchi dalšim czitanju Lutheromych knihow pschidže tam na wischelake sebi napšcherčiwu ryczace městna a tehodla sabasche nětko pšitnišcho za spisami, kiž katholicu wuczbu rozestajeja a zatitaja. Pšchi tym bšiche jomu tehdonny radworsti farar Michal Wałda z požčowanjom knihow pomocny. W tym času bu Pannich hiščeje požadany, zo by so pšchi wudaczu wěštych wjetschich knihow hato sobudželar wobdželik, kotrež mējachu pscherčiwu katholickej wuczby wojowacz. Tyhlc knihow dla wopytowasche wón někotre wjetsche knihownje a pschidže tohodla tež do Drezdžan. Tu w lěče 1768 pschebhwajo pada so junu rano do katholickej dwórckjeje cyrkwie. Wobstarny duchowny dżeržesche czichu (mjelczacu) Wožu mišcu, tola tał wótse, zo Pannich wschitko zvezemi. Wón bu na swjatyh mějse spodžiwnje hnuty a pschidže w nabožnych myslach do swojoho wobydlenja. Zomu bšiche, kaž sam prajesche, hato by joho Woža hnada nucžika, zo dyrbi so katholickej cyrkwi podacz. Wón wotpožoji swoje spisowarške džělo (kotrohož truchi je hiščeje w Rhomotawje pokazowal) a wróćci so do Wujezda. Pastor Schwach spózna, zo je so Pannichej dyrbjako něščto wažne stacz. Napraschowany powjedasche nětk, t tajkomu pscheswědčenju je pschischol, zo su protestantowje ze swojej wuczbu zjebani. Stary pastor ze zdychowanjom praji: „To drje je prawda; ale ja sym pschestary, zo bych so wróćicž mohł. Wól mjedž was dale ze swojej hnadu.“ Na to wopuščeži Pannich Wujezd a džěsche do Wudyschina, hdžez tachantej biskopej Wóštomu (rodženomu z Khróščic) zjewi, zo chce do katholickej cyrkwie pschestupicž. Tola tón nochyjsche, zo by so pschestupienjo w Wudyschinje stało, doleč mohła z toho kapitiej njelubosč nastacz. Najšterje běchu poslenišche podawki hjozo w lěču l. 1768 a najšterje pschebhwasche Pannich tehdom dlěšci čas w Wudyschinje abo na wsy pola swojeju starscheju. Otto pija w swojej horjela mjenowanej knizy, zo je Pannich na s. Michala 1768 w Radworju katholicke wěrnwuznaczo wotpožojik; Dreflerech powjedaja, zo je so to halke w Prazhy stało. Krótko psched tym pał běchu drje Pannichowny nan a tež pschecjelojo joho pschedewzaczo zhonili, tohodla prócowachu so, joho z džowku jenoho pastora (najšterje z Ketlic), kotruz bě wón zahe zyzual a hewal rady widžak, bórzy moženicž. Duž pschidže po njoho (do Wudyschina? abo hdžez be) krynł wóz z powjestwom, zo dyrbi domoj (abo do Ketlic?) a zo ma so nětko w krótkim czaju slub a ženitna stacz. Šdyž bě Pannich wschě swoje wěcy na wóz sflakł a so tam pošnył, praji pohonczej, zo z nim domaj njepojedže a zo dyrbi joho wjesč, hdžez nětko porucznosč dóstanje. Najpředy drje so pohoncž zapjerasche, tola stónčenje pschizwoli, t pođnju horje jěč. Na czěškich mjezach pschepoda Pannich pohonczej listy a druhe swoje wěcy, zo by je staršimaj domjězł a pschistaji: „Sa sym sebi druhu njewjestu zhladał!“ Wón mēnjesche z tym katholicu cyrkwi. W Prazhy bu w serbskim seminaru na tachantowu porucznosč podpjerany a študowasche pola jesuitow. Póđla bšiche domjacy wuczeč pola

zemjana Kurandy, hač w serbskim seminaru tež bydljenjo dósta. W lécze 1771, potajim 30 lét stary, bu za měšćnika wuswjecjeny. Nětko dosta kaplanstwo w tak mjenowanym italskim špitalu (za Stalstich založenym). Pšchi tutej skužbje mějeske khwile, so na doktorat pšichotowacz, zapě pať tajn czešč, dolež jomu nohdychu wudawki pšchi promociji (stajenju doktora) ponižicž. Šdžž pať jomu pozdžišcho doktorat tunišcho sticžachu, sponni wón, zo stónčnje wostanje, sčtož je, njech joho doktora mjenuja abo nic. Wón so radšcho ze spisowanjom a wudawanjom knihow hafo wuczeny muž wupokaza. Tehdom chyske prof. Kösselt w Halli w zjawnym liscze ně:oho wot pšhestupjenja k katholickej chrkwi wotwo-brócž; to da Pannichej witanu pšchiležnosč, přeni nam znaty spis wudacz pod mjenom: „Die durch die bloffe Vernunft siezende Wahrheit; Prag, 1772.“ Tale knižka, 56 stronow, wopšćija porno sebi stajene wuczby katholickeho a lutherjskeho wuznacza, a dopokazuje, sčto z toho scžěhuje, na jenej stronje prawda a na drugej njeprawda. Knižka bu po chlych Čechach z kurrendu hafo wu-stojna poručžwana. Z toho časa je tež němski swjedžensti spěw (4 stron), z kotrymž Pannich nowomu tachantej Kardonje, rodzenomu z Budyschina, k wuzwo-leniskomu dnju 27. januara 1772 zbožo pšchjeske. W lécze 1773 wuńdžechu wot njoho dalemjedzene stawizny italskeho špitala, kiz bě joho přjedownik Ri-getti tam započal, z mjenom: „Historische Nachrichten von der Errichtung der wallischen Congregation“ atd. W lécze 1776 docžischčachu a wudachu so wo-sebje za šulerjow joho pobožne spěwy abo khěrluiche: „Erbauliche Kirchenlieder“, 72 stronow; wone su z džěla originalne (tež jedny woiniski spěw pšchi wucžehnje-nju wojakow), z džěla z łacjanstich hymnow pšchekozene. Nělotre dotal nje-čischčane khěrluiche khowaja so rukopisne w khomotawje.

Šdžž w lécze 1777 Zurij Róžant (rodženy z Ronjec), zo by so na du-čorenste město do Budyschina wrócik, swoju skužbu hafo přases serbskeho semi-nara w Prahy zloži, bu Pannich wot tehdomneho tachanta Ruka (z Noweje Wsy) na tele město stajeny z pšchizwolenjom pražjskeho arcibiskopa. Póbla je kooperaturu w italskim špitalu sobu wobstarať.

Chly čas, w kotrymž bě Pannich přases (wot 1777 hač do nazymy lěta 1785) džětske wón ze stowom a pismom horliwje a njewustawajcy za katholicku chrkwej. Wón je zapisl zawostajik, po kotrymž je wón z chla 33 njeatholicstich do praweje chrkweje pšchiwjedl, kiz su pod nim k naschkej chrkwi pšchestupili. Wjez druhimi stejitaj tam wěšty Handrij Ramsch a Marija Wicžazec z Dalic zapi-sanaj, kotrajž buschtaj pola njoho rozwučenaj a potom hafo katholicaj w Prahy z dowolnosčju arcibiskopa wot Pannicha w serbskej rhyzi zwěrowanaj. Nělotre měšacy l. 1783 bydleške rozwučenja dla pola njoho Magister Christian Gottlob Wirth, popođnišchi předař universitskeje chrkweje z Lipska. Pannich so wězo rady wo wěrje rozrhyčowasche. Tak wopyta joho něhdy w seminaru stary znaty pa-stor z R. we Łužicy. Wórzy pšchindžechu rhyče na Luthera a joho wuczbu, hač tak baloko dóndže, zo pastor sam počza na Luthera swarječž.

Z pismom tež dale štukowasche w tymle času. W lécze 1781 wuńdže najpřjedy kniha, kiz bu pozdžišcho 1797 z nowa wudata, mjenujcy: D. Martin

Luthers Katechismus, zur Warnung aller Verführten, dem grundfalschen Vorgeben des Herrn D. Gottfr. Schützens zu Hamburg, aus Luthers eignen Schriften entgegen gestellt. (Stronow XXXIII. a 236.) We prjedhręci dopokazuje Pannich Schůtej, kiž bę dotal njewočijęczane listy M. Luthera wudał, zo je z tym tutoho čęscęci jenož škobdžik a zortuje wosebje wo liščje na „Jungfer Rosinel.“ Katechismus rozwuczuje potom po 14 wotdžělach wo cyrkwi, wo f. pišnje, wo mandželstwu atd., a skóncnje wo Lutherowym kwasu, joho swójbje atd. Wščudžom citruje (wuzbęhuje) po skowje wuprajenja Luthera, kotrež pschecziwo jomu samomu rųęza. Na kóncu wozjewja zjawny list na wschitlich lutherslich theologow, doktorow, professorow a pastorow, wobzaruje swojich lubowanyh krajanow dla jich bludneje wuczby a prosy Boha za jich wobroczenjo k prawej cyrkwi. Druhi spis z toho časa (1782) ręka: Eine Geißel über die unberufene Geißlerzunft zu Prag, 127 stronow. Tu wojowajše P. pschecziwo někotrym duchownym, kotřij w nowinach „Predigergeißel“ pozitivne přędowanja hanjachu a zakitashe wosebje exjesuitu Wydru tak derje, zo tamne nowinki po wudacju tšecjoho čjiska zańdžechu. Tšecji spis z toho samoho lęta, 43 stronow, mjenuje so: Ehrenschild der gelästerten Unschuld oder Rezept für mein krankes Vaterland, einer neuen Schmähschrift: der Köcher mit 12 Pfeilen entgegen gestellt. Spomnjeny „Köcher“ bęšće wot čłowjeka, kiž bęšće w jenyh kłóschtyrskim rjedze živy byl a nětko napschecziwo rjadej hanibnje pišashe. Pannich pał jomu wopaczuosč dopokazuje a napomina, zo njebh ze žtymi pišmami njezbožo spēchowal.

Hdž buchu pod Józefom II. w thęzorstwu kłóschtry a duchownste seminary wot Inježerstwa zbęhane, hrožęshe tež serbjkomu seminarėj. kotrohož přases P. bę, zahubjenje. Tohodla bu najšterje Jakub Suba (po němsku Schubert) w lęce 1785 hačo nowy přases pošlany, zo by pomhal zbęhjenje seminara wotwobroczič. Tola wobthowa Pannich (dokelž bę tež kooperaturu w špitalu zhubil) wobhđlenjo w seminaru, kotřij bu skóncnje na naležnu proštwu budyšthoho kapitla tola znowa wobkruczeny z dekretom wot 13. jannara 1787. W tymle starosčje počnym času (zapisowanja a thowanja seminarstoho inventara, zestajenja wschelatich proštwow w seminarstich naležnosčach atd.) potracjowashe wón we rozwucjowanju njekatholických. Tak bu pod nim wěšty Rchřytian Swora z Eytowa (Zettau) w l. 1786 do katholstje cyrkwe pschizwaty. Posledni konvertit je w lęce 1789 zapisany.

Zašy bęchu njemęrne časy a tohodla dhrbjeshe Pannichej lubo byč, hdž w lęce 1793 nowe pomolanjo dosta hačo professor grammatiki na gymnasium (prjedy jesuitstje a naposledku dominikanstje) w Rhomotawje. Wón męšeshe jenož 350 ščęsnakow mzdhy, z kotrymiž pał pišči techdomnyh placiznach dosahashe. Tak štuklowashe hačo wučer do lęta 1807, w kotrymž bu gymnasium wot štata zbęhjene (pozdžjšcho halle wot cisterciensow dale wjedzene) a Pannich ze wsčęmi druhimi wučerjemi pensionirowany. Wot nětka, hdž bę hižo 66 lęt, pomhashe wón duchownym w Rhomotawje a wokolnosčji w jich službje. Męšęczan Dreßler wza powšchitkownje čęscęczenoho duchownoho do swojoho domu a pschipo-

Łaza jomu nasrjeniske wobhyhlenjo znapschecza cyrkwoje; tu bęšče P. za swojoho Boha a za swoje schtudije žiwj, hdyž njebě druždže na pomoc žadany. Dłěški čas pouhašče a pozdžischo administrirowašče faru w Přiesenje, dwě hodžinje wot Šhomotawy zdaleny. W cylej wokolnosći znajachu joho hačo darniwoho muža a tał so sta, zo zwjetšča wšchu swoju mzdu zrozdawa.

Wulku horliwosć wopolaža stary duchowny w lětomaj 1813 a 1814, hdyž rakuske, pruske a rusowste wójsta pschez Šhomotawu czahachu; dlěški čas ležesche tam a we wokolnosći pschez 30,000 muži. Wojach joho jara lubowachu, dolež mōžesche so z nimi zrhjeć a tał tež jich duchowne žadania społojicž. Hačo Serb bě tež derje czěsch, pōlsch, rusowšč a khrowatsch nawulnył, a z cyla rhyčesche wōn tfinacze rhyčow. Wjacorych schismatiskich (ruskich) a druhich nje-katholiskich wojatow je psched jich smjerczu do katolskeje cyrkwoje pschizwał.

Tchdom hrožesche Pannichej woslepienjo, tola jedyn wojeřski lękač joho zbožownje operirowašče; to bęšče Pannichej krasnišče „Zaplacž Bōh!“ dylki mōžesche so jomu wot wyřokich dostacž. Genoho dnja hospodowašče Šhomotawa tjjoch monarchow, rakuskocho, pruskocho a rusowřskocho. Adjutant pruskocho krala prašesche so za Pannichom a pschidnje k njomu. Pšchecželnje joho postrowi a wupolaža so hačo něhduschi schulski towarřsch, syn rhyčěřskocho kublerja, z kotrymž bęšče na gymnasiu schtudował. Wjez druhimi praščenjemi toho samoho bęšče tež tele: „Pšchecželo, tał mōžesche tebi so wuzdacž, zo sy do papistow (bamžowych pschiswřnitow) schol?“ Duchowny jomu wotmołwi: „Luby towarřscho, hdyž budže wōjna nimo a nierny čas nastanje, zmęjesch khwile schtudowacž. Czitaj potom ledžbnje Lutherowe piřma a snadž da Bōh tež Tebi spōznacž, schtož hym ja spōznal; pschetoz mje su tele piřma do katolskeje cyrkwoje pschizjedle.“

Po dokhim žiwjenju bližesche so Pannichej smjercž. Jomu scžini so wōdnica; wōn mjedzesche, zo wumrje, a pschihotowašče so pobožnje na węcžnosć. Wjachtrōcž da so doma wopravjecž. Na 1. februaru 1818 stejesche tamniřski tachant (farač) z kaplanomaj pschi joho smjertnym kožu. Tu zdychny Pannich: „Bohu budž djač, nětko njebudže dołho wjach tracž, hacž pōndu z tutoho hubjenoho swęta.“ Na to da sebi wot pschitemnych męřnikow hiřesche kaczanski, jomu jara luby khęrlusč „Stabat mater dolorosa“ (Stafa macęř bolosčžywa) prajicž a bjez tym czishe wuřny, 76 lęt a 7 męřacow swojeje staroby.

Joho zawostajensko bęšče jara snadne, a jenicži poklad bęchu knihi, kotrež njeboh Drexler cistericenskej P. Sommerej z Dřřega dari. Jedyn Pannichowy rukopis, wucžbu Kalwina wotjudžach, 80 stronow, a něfotre rukopisne khęrlusche, horjeta spomnjene, khowaja Drexleresch hačo drohu wopomnjensku na naschoho krajana. Pōla nich namaka so tež joho malowany wobraz.

Pannich bu wosřjedž tchdomnocho lęrchowa na męsto, křž Drexlerec swōjbje stuschesche, pohrjebany. Přjedny debjesche tōnle row wulki drjewjany křhiž, - nětko pał je pohrjebniřsčjo do žjawneje zahrody (part) pschewebrocžene! Zabycžiny swęť khodži kaž něhdježřfuli druždže bjez starosčje wo prawu węru na rowach swojich přjedownikow; tola pschi wšchēm tym bęšče nasch Pannich wazny muž a

nahladny konvertit svojoho we pravej měrje shablacoho čzasa. Čzim bóle pfaczi pšched Bohom a dopjelnja so runje pšched čzitarjemi Bojota wo Pannicu, shtož w swjatyh pišurje steji (Eccl. 39, 13.): Non recedet memoria ejus et nomen ejus requiretur. (Boho wopomnjeczo njezařidže a joho mjeno budže wospjetowane.)

M. Hórník.

Nowinki a powjescze.

3 Łuzich a 3 Sakskeje.

3 Budyšcina. Nowa ratařska schula bu tudy 1. novembra swjatocznie wotewrjena. Mjez schulerjemi je jeno jedyn katolski Serb, Michal Domich z Kozaric. Wěscze so bóržy mužiti schule lépje spóznaje a taľ pšchípósčzele so ji tež z naschich krajinow wjac schulerjom.

3 Budyšcina. 3 pšhecželskoho lista zhonichmy někotre powjescze ze serbskoho seminara w Prahy. Lětsa je tam dzewjatnacze shtudowazyh mlódbzei-
com, mjez nimi 11 Serbow, kotrychž tudy w schěrschim čziščezju wuzřehnjemy. Po rjedže su to 1) theologaj: K. Jan Jurij Nowal z Njebjelczič (w 3. lěcže) a August Nowal z Dreždžan (w 1. lěcže); 2) gymnašastowje: Franc Pöbmann ze Schěrašowa, Jurij Kummer z Łazla a Pawol Richter (tež serbsku rječ shtudowach) z Freiberga (w 8. lěcže); Jan Bergmann z Zwičawan, Jakub Kilant z Łušča a Alexander Hartmann z Chemnic (w 7. lěcže); Jakub Bart z Kufowa (w 6. lěcže); W. G. Berndt z Wostrowca a Franc Čžornal z Barta a Jurij Šibsch z Mikoczič (5 l.); 3. Junge z Wostrowca, Miklawšch Bjedrich ze Smjerdžaceje, Michal Čyž ze Šchunowa a Filip Kěžal z Wělcze (4. l.); Otto Kleiber z Róžanta, Miklawšch Žur z Worflec a Franc Kunath z Wostrowca (3. l.). 3 chća je so licžba shtudentow zašy pomjeňschila.

H.

3 Dreždžan. Sakski sejm, kiž 12. oktobra swoje wuradženja započejše, je wot 28. oktobra na někotre mějach pšchetohrnjeny, dokelž je so nětko tež němski reichstag we Barlinje zhromadžik. Najwaznišče džělo sejma we čzasu swojoho krótkoho hromadupobycha bě pšcheměnenjo sakskeho civilneho zakonja, kotrež bě tohodla nuzne, dokelž 1. januara pšchidodnoho lěta dóstanje zakon, pšchěz kotryž ma so civilne mandželstwo we cylej Němskej zawjescz, tež pola nas płačiwoscz. We přenjej komorje sejma so wot wschitkich rječnikow, tež wot ministeria wěrnje wobzarowasche, zo ma so tež we Sakskej tónle njekšchescžanski, naboženstweji a dobrym počžinkam sčlódny mustaw civilneho mandželstwa, za kotrymž ničtó nježadajše, zawjescz. Teľe nuzowane zawjedženjo civilneho mandželstwa pokazaz nowa, taľ jara wotwisne jenotliwe kraje wot Pruskeje su, kotraž pod poschžehnym mjenom Němskeje taľ wazne prawa mjeišchich krajow na so cjehnje. Wot naschoho Inježerstwa pšchedpožoženy zakon pal bu z někotrymi pšcheměnenji 21. oktobra wot přenjeje a 25. tež wot druheje komorji pšchiwzaty. We přenjej komorje hšofowasche a rječejše pšhecžiwu njomu tež Injež tachant

Franz Bernert. Wyšče njoho hłosowasche pschecziwo zakonjej tež jednu kulbleč, Weinhold. Wschitcy druzy pač hłosowachu za njon. Pšchichodne čziško Póika rozpućzi swojich čzitarjow drobnišcho wo nowym zakonju a kač so ma wot swěrných katholicow dopjelnič bjez toho, zo bychu winowatosče pschecziwo swojej cyrkwi zalkhombžili.

3 Kulowa. Na 28. oktobra abo na swjedzenju swj. Symana a Zudy po dopokdnisich kemschach wuzwolichu so we schtifezanskej schuli wot zhromadzeneje kulowskeje wofady 8 cyrkwinskih přědłstejerjow a 24 wofadnych zapóslancow, kiž po nowym prusskim zakonju cyrkwine a pjenježne naležnosče wofady wobstaraj maju. Hako cyrkwinskih přědłstejerjo buchu nimale jenohłótnie wuzwoleni: mějchczanosta Wels, pšchetupc Hasčka, radny knjez Hejdan, tkalsti mištr Wjeršč (čzile knježa su z Kulowa), wšchšchi škotta Lebza z Kulowca, rychtar Drėzan z Dubrjeńka, kubler Kummer a Kral ze Sulshec, rychtar Šchotta a Wowczěrł z Kocziny. Wot 24 wofadnych zapóslancow je počojca z Kulowa a druzja počojca ze zafarowanych wšow.

Wot 795 powołanych wofadnych wuzwolerjow wobdžělichu so pšichi hłosowanju 31 procentow, t. r. wot sto wuzwolerjow wuzwolichu 31. Pšichi přěnim hłosowanju buchu 236, pšichi druhim hłosowanju 220 hłosow wotodate. Wschitcy wuzwoleni su swěrní a pobožni katholicjo. Wóh daj, zo bychu t. le nowe zakonste postajenja našchej farskeje wofadže ł spomoženju a ł czašnomu kaž wěrčnomu wužitkej byle!

3 wukraja.

Pruska. Khežor Wilhelm je we Italskej pobyl, něotre dny we Milanje pschěbhwał, jara wofokčezějowany wot italskeho krala a joho swójby a ludu. Čzas bu z wojerškimi maněwrami, wobhladowanjom wofobnych twarjenjow a zběrkow, ze swjedzenškimi hofčzinami, z pscheczelnym rozmokwjenjom a pschiwzaczom wšchelatic deputacijow pscheczinjeny. Mjez druhimi deputacijami z Milana postrowi joho tež deputacija swobodnomurjerjow a pschepoda jomu tež adressu. Šdhž bě adressu pscheczitač, wotmołwi Khežor Wilhelm deputaciji: „Za sym jara džakowny za wuprajene zacžucza, kiž su we pramdže swobodomurjerške a mje jara zwjeseli, zo su italscy swobodomurjerjo za tute zacžucza zahorjeni. Za hižo sym stary a njemožu mjele wjach dokonječ, ale mój syn, kotrohož sym do wulkoho wustawa swobodomurjerjow pschiwzacz dač, dokonja hižo moje džěło.“ Potom hiščeže pschistaji: „Podžakuje so wšchitkim mojim italskim bratram a spušcže so na to, zo wšchitko wučžinju, šktož je ł našchomu a jich zbožu.“ — Khežor wophta tež arcbisłopsku cyrkej we Milanje, kotraž ł najrjenšchim twarbam cyłoho swěta škuscha. Arcbisłop bě dweju wysokej duchownej ł joho pschewodzenju a pokazowanju wšchelatic drohich wěcow postajit. Mjez druhim mjedžeschtej joho tež ł rowej swjatoho Karla Borromajškoho, škawnoho arcbisłopa Milanškoho. Tu chychtaj duchownej něščto ze žiwjenja swjatoho powjedacz, na čžž Khežor wotmołwi: „Za to wě.u, wón bě wulki dobročěr čkowjestwa, my mamy tež we Warlinje mišofziwe so-

trij Borromäerki, kotrež so wosobnje mojej žonje jara spodobaja. Tež na bit-wiſchecjach su so wuznamjenjeli." 25. oktobra popoldnju wróci so tšěžor zas domoj. Tola bē joho doſhe pučzowanjo tšétro pſchimaſo, taſ zo reichſtag ſam njewotewri.

Pruska. Reichſtag we Barlinje njebyrbi tóntrócž doſho tracž, kaž so nětko pomjeda. Mjez nowymi zakonjemi, kotrež změja so muradžicž, mjenuja so tež wſchelate pſchijawſti we poſlednich lětach wudatym chriſtwinſtim zakonjam, ko-trež maja cyrteſj hiſchcže kručziſcho ſpinacž. Wjeſch Wiſmarck je hiſchcže we Barzinje. We naſtupanju joho ſtrowoty ſo wſchelate ſebi napſchecziwne wěch pomjedaja.

Pruska. 19. oktobra bē we Múnſteru jara nahladna žhromadžizna katholicow z bióceſy Múnſter, na kotrež paſ bēchu tež wſchelach ſtawni mužojo z druhih krajinow pſchijſchli. Štawna wěc muradžjenja bē ſchulſka naležnoſcž. Pruske knježerſtvo mjenujch njeſpoſoſi ſo z tym, zo duchowne rjadh ze ſchule chle wuzantny, duchownych haſo ſchulſtiſch dohladowarjow najbóle wotjadžeſhe, ně, nětko bu tež hižo duchownym zakazane, do ſchule tšodžicž a we ſchuli tšhe-ſczanſtu wuczbu wuczicž. Haj taſ daloko dže njeſmélne potkocžowanjo, zo ſo nowy zakon pſchihotuje, po kotrymž budže ſo po poručnoſczi a ſpodobanin ſtat-neje wychnoſcže a nic wjac po poručnoſczi chriſtwe tšheſczanſta wuczba wuczicž. Wuczerjo tšheſczanſteje wuczby budža taſ chle wot ſtata wotwiſni. Pſchecziwo tutym hroznoſczam je nětko katholicka žhromadžizna we Múnſteru wobzantka, zo by ſo wſchudžom pſchecziwo tomu ſtutkowaſo a zo by wudželenjo nabožniſtwa we lu-dowej ſchuli, kaž z chla nabožne wotčehnjeno, kaž dotal, chriſtwi wotſtajiſo. Piſmo z tutym wobječom ma ſo zeſtajecž a ſo z taſ wjele podpſijnami, kaž možno, na reichſtag poſtačž.

Pruska. We wſchelakih měſtach Pruskeje bydlaſchu duchowni we tšěžach, kotrež ſtatej ſluſchachu. Stat paſ je njebē twariſ, ale najbóle kłóſchterſke twa-rjenja k tomu pſhepodaſ, hdyž bē kłóſchtry ſame zbēhnyſ a kłóſchterſke zamo-ženjo na ſo ſczahnyſ. Stat je tehdom ſlubit, haſo nētajſe jara ſnadne zaruna-njo, ſo za wobhdenja ſlužownikow chriſtwe ſtaracž, runje kaž bē z tejeſameje wiuy tež ſlubit, jim mzdu wuplačecž. Tola nětko, hdyž ſo duchowni njeſche-czeſkim chriſtwinſtim zakonjam počſiſnyčž njemóža, njeje pruski ſtat katholickim duchownym njeſprawnje jeno mzdu zapoſwjeſ ale honi jich nětko tež z jich wobh-đenjow. Taſ buchu wſchelach ſararjo a kaplanojo ze ſwojich wobhđenjow wu-poſazani, a pſched krótkim tež arcbiſtop we Rólnje. We Múnſteru bydli we kaplanſtwje nětko jedyn kralowſki zaſtojniſ ze ſwojeje ſwójbú a na farje jedyn wo-jerſki wyſchſ, we jenyh druhim kaplanſtwje jedyn policaj.

Pruska. Tež wulki měſchniſti ſeminar we Rólnje je we wulkim ſtraſche, zo ſo we bližſkim čjaſu zbēhne. Po mejiſkich zakonjach žada ſebi knježerſtvo tež najwſchſchſi dohlad na wotčehnjeno měſchnikow katholickeje chriſtwe. Pſched krótkim pſchindžeſchtaj dwaj kralowſkeje komiſſaraj a žadaſchtej, zo byſchtaj pſched-noſhtam a wuczenju pſchitomej byčž ſmétoj a z chla pſchiležnoſcž dóſtaſoj, wje-đenjo ſeminara ſpóznacž. Práſes jimaj to dowoličž njemóžeſhe, dolečž by we

tych pschypóznacze mejskich zakonjow ležako, protestirowasche wjele wjac pscheczyno tomu. Komissaraj wotcědźešchtaj. Minister drje z cěžka něšto druge wobzanknje, hač zo ma so seminar zběhnjeć.

Pruska. Kaž wjach króč tak powjedaja tež nětko zas knjezerike nowiny we Pruskej, zo su so někotři katolscy duchowni mejskim zakonjam počizli. Tón króč praji so to wo tšjoch kanonikach a jenym tachantskim wikaru we Kölnje. Wjena so njemjenuja a najskerje so tež tónkróč powjesč hako njewěrna wopokáže.

Bajerska. Hač runje běšce liberalne bajerske ministerium za katolsku stronu njesprawuje wólbne wokrjesy postajiko, mějesche tale strona tola mažu wjetschinu we sejmje. Mjez druhim bu pod dohimi rycžemi adressa na krala muradžena a pschijata, we kotrejž sejm něčezišchomu ministeriu cěžke ale pak zaslužene poroči čini. Pschěz wosebitu deputaciju mějesche so adressa kralej pschepodadž. Ministrjojo su krala narycželi, zo deputaciju pschypuschčik njeby. Kral je tež do toho zwolit, a z wosebitym pismom wjetschinje sejma swoju njespójnosč z joho zadžerženjom wuprajik, a sejm wotdženik, t. r. zapóskaucow domoj póskat a dalšce muradžena zastajik. Liberalna strona je nad tym wjesoka a podawa kralej pschěz adressy a druge holdowanja swoje wjeselo k spóznacžu. K lěpschomu kraja pak to wěšce njebudže.

Rakuska. We Rakuskej=Pólskej bu we poslednich dnach oktobra wulcotny wustaw kšchesczanskeje lubosče wotewrjeny; mjenujch wulla šrotnica k wotcěhnjenju 600 šrotow a wysche toho dom za 400 starych wopuschčenych a kšprych ludži. Tónle wustaw njezakóži so wot stata, tež nic wot bohatyh swobodomurjerjow, kóšiz njepšchestawajch so ze skutkami kšchesczanskeje lubosče kšwala, ale wot bohatoho katolskeho hrabje Škarbeka, kiž je tež pólske džiwadko we Lemberku twarik. Tónsamy bě hižo we lěće 1843 k tomu 3 města a 27 wšow, kotrejž jomu kšuschachu, postajik a k tomu hiščeje pozdžišcho 8 druhich wšow pschikupik.

Rakuska. We wschitkich džělach Rakuskeje pobrachuje nětko hižo na katolskich duchownych. Za něotre lěta budže hiščeje wjele hórje, dokelž jara mačo młodžencow shtuduje theologiju, tak ma k pschitkadej arciskopjski seminar we Prahy, kiž je hewak wołoko 200 shtudentow theologie mēl, lětsa lěhdoma poł sta. Jara žrudne wuhľady su tež we naschej susodnej Witoměrickej diócehy. Wina toho je zdžela uješchesczanski duch, kiž so pschech dale rozšěrja a wosebje tež rakuske gymnasije wobnježi, kaž tež mača, we prawdže njehódna mžda nižšich duchownych. Tónle nabožnomu žiwjenju tak škódnny duch zadžewa najprjedy, zo so hižo we swójbach pschi přėnim wotcěhnjenju džěži pobožna myšľ wubudža. A hdyž so to starije, žhubja młodžencojo tufamu, hdyž na wyschšche škole pschiindu, jara husto, dokelž tu wučerjo husto nabožne žiwjenje hanja, tak kšěte hač maja někajku pschiležnosč k tomu. Mžda nižšich duchownych pak je tež, kaž wschudžom, tak tež we Rakuskej jara mača, za nětko, kiž je dwanacze abo wjac lět shtudowak, njehódna. Pschěz dwaceti lět dohodyrbja husto we wulkej wotwisnosči žimi byčž, mjez tym, zo su jich towaršchojo z

gymnasia, prjebh wjele stabschi študentojo, po mzdžē a žiwjenskich wobstejno-
sčach wjele lēpje stajeni.

Hollandiska. Mjez tym, zo so storo we wschittlich krajach katholicsta cyr-
kej spina, we stutkowanjju zadžewa, je we Hollandiskej ministerium zatoŋ wudaŋo,
po kotrymž cyrkwi zarjadowanjo jeje zamoženja a nabožnych naležnosčom cyle
pšchemostaji. Z cyła su so we nowišchim čjasu wobštejenja katholicseje cyrkwie
we Hollandiskej jara polēpschile.

Turkowiska. Turkojo njemōža pšhecziwo kšhesczanski Stowjanam we
Bosniji a Hercegowinje wjele wustukowacz, hacž runje su tam došč mōcne
wōjsta pōskali. Tež wotpōskani ewropskich wjerchow, kiž bēchu we Mostaru k
pšchepytowanju stōržbow kšhesczanow pšhecziwo Turkam zchromadženi, su wupra-
jili, zo Turkojo sami kraj zmērowacz njemōža. Nadžija, zo Turka swoje knje-
stwo nad kšhesczanskimi Stowjanami zhubi, nētko roščje. Wōjsto Turkow je
njedosaŋace a jara njerodnje zarjadowane a wjedzene; pjenjezh, kotrež su so
poslenich lētach za pšchemuŋku daŋi pošchēzili, su dawno wudawane a nowe nihtō
poščēzicž njedha, doklž wē, zo je pšchisadži. Pocžkšchēzjeni wobhydlerjo we Bosniji
a Hercegowinje pał dōstawaja ze wschittlich dželow stowjanskoho swēta wschelake
podpjery. We poslenich dnach pał je tež nētko mōcna Ruska zjawnje wu-
prajika, zo ma za winowatosčž, na stronu kšhesczanow pšhecziwo
Turkowstej stupicž. Z tym so nowe, jara wažne podawli we tamnych kra-
jinach pšchibotuja, kotrež mōža lohcy k wschelakim mēščenjnam pšchiležnosčž da-
wacz. Džiwno je, zo je Ruska z wuprajenjnom tutoho zmyšljenja runje tał dolho
čzakała, doŋž so nēmski reichstg njewotewri a swēt z rycze knjezerjwa nješt-
šha, zo so nihtō pšchib wōjnu bojeć njedyrbi. Ruska wschal chce tež z tym
zjewicž, zo so wot Prusseje wōdžicž njedha, taž pšchikadej Ruska, ale zo je došč
mōcna, bjez Prusseje swoju samotnu politiku wječž. Z tym, zo Ruska zjawnje
wupraji, zo dyrbi njesprawne potkoczowanjo swōj kōnc wzacž, je tež hnydom pra-
jene, zo so za to postara, zo jeje wola plačžiwosčž dōstanje.

Amerika. Z Pruskej wupofazane rjady katholicseje cyrkwie, kotrež jeno
nuzu a hubjenstwo swojich sobuczkwōjekow položowachu, su we Americy z wjesokosčžju
witane a namafaju we wschittlich mēstach wjele pšchiležnosče k spomoznomu stut-
kowanju. Zastupjerstwa wschelakich mēstow nještawaja so jeno za mēstnosče k
iich wobhydlenju ale slubja jim bohate pienježne podpjery k iich stutkowanju.

Aziska. We indiskim mēščje Bombay je so pšchēdštejiczersta diafonisfōw
do klina katholicseje cyrkwie wrōčžita. 2. julia wotpožoji katholicste wēry wuznacžo
pšchēd japoščtokiskim wikarom we Bombay. Diafonisfy su poła protistantow
žonste, kotrež podobne skuzby kšhesczanskeje lubosče dofonjeja, wosebje we wothla-
danju khornych, taž mikosčžiwne sotry katholicseje cyrkwie a druge podobne žonste
congregacije, njewotpožoja pał slubh ale mōža kōždy čzas k druhomu powoŋanju
so wrōčžicž.

Cyrkwiński powiastnik ze serbskich wojadów.

z Budyshina. Rśchczeni: Jan Pawoł, syn Augusta Schneidera z Czornych Kossic. — Marija Martha, dżowka kłężnika Jana Cyniera z Budyshina. — Franc, s. Pawrjencja Herbica ze Zahorja. — Michal, s. Jana Almera z Budyshina. — Pětr Jatur, s. kłężtarja Pětra Siebarja z Grubjelczic — Hana Madlena, rz. Michala Krala z podhroda. — Martha Antonia, dz. kublerja Handrija Gudy z Hornjeje Kiny. — Angelo Celso, s. murjerja A. Speri z Džěžnifee (hewat z Stalsteje). — Marija, dz. murjerja Jana Epitanka z Budyshina. — Jan August, s. korcymarja Wittkawscha Schustera z Bělcjec. — Karl Max, s. tyscherja Pětra Pawoka Kubicy z Budyshina. — Jurij Hermann, s. Jana Karla Polshneidera z Budyshina. — Michal, s. njeboh žiwonoscerja Jana Měrczinka z Bělcjec. — Max, s. Pětra Bětti z Budyshina. — Johanna, dz. listynoscerja J. Trebnicy z Budyshina. — Hana Ottilia, dz. kublerja Wittkawscha Müllera ze Skeneje Worscζεje. — Gustav, s. schewca Heinricha Brücknera z Tšelan. — Wěrowanaj: Michal Michal z podhroda a Hana Strachotec z Czecz. — Zemrjeczi: Wittkawsch Jatur, s. Roberta Pětscha z Budyshina, 2 l. — Jan Lisak z Něwsec, 74 l. — Marija Hana rodz. Běžortec, Jana Heidy z Budyshina, wudowa, 82 l. — Jan Michal Kubica, kłężnik a pólnik w Budyshinje, 74 l. — Michal Koplanski z Budyshina, 56 l. — Karl Demajška, hornjecz, 72 l. — Hana Donatec z Budyshina (hewat z Worscζεje), 82 l. 7 m. — Jurij, s. cyhelnika Schcžepana Sietera z Budyshina, 6 m. — Wathilda, dz. Antona Pittnera z Budyshina, 10 l. 10 m. — Jatur Nowak, wufkuzeny zwónk pschi tachantskej cyrkwi, z Budyshina, 71 l. 7 m. — Hańža rodz. Łutajšec, mandz. Michala Lipicza z Budyshina (prjedy w Lubochowje), 72 l.

Należnosce towaristwa.

Sobustawy na lěto 1875: ff. 436. Franc Jáhuchen z Budyshina; 437. Jozef Przan, kapłan we Trebnicy pola Lobošic; 438. Michal Schpihela z Radworja; 439. Katholiska bjesada we Radworju; 440. Jan Kubica z Kłajowa; 441. Jurij Pětrjenc, tach. hajnk we Bžjeri; 442. Pětr Wjenka, ryczerkublerjski najenk we Bžjeri; 443. Jan Wuf z Radworja.

Na lěto 1874 dopkaczi: M. W. z B.

Dobrowólne dary za nasze towaristwo: M. W. z B. 20 pjeni.

Dary za cyrkew w Czornecach abo Baczonju.

R cζεjezi Wozej a spamoženju duschow su dale wewrowali: S. L. z Fr. 6 m., M. K. ze B. 2 m.; Fr. 3. 1 m. 50 np.; S. M. Sch. 3 mart hako jubilejski dar; z Kłhroszczic 3 marki hako jubilejski dar; dwě schwalezi z Kłhroszczic 3 marti hako jubilejski dar; M. W. z Kłhroszczic 1,50 mart hako jubilejski dar; M. W. a M. L. 100 marlow hako jubilejski dar.

Cykolětna dań znateje hypoteke 60 m.; kuponu (z dżěla do přědka) pjenježnych papjerow 95 m. 25 np.; zmbit 3 m.

Fromadje: 21,854 mart 85 pj.

W knižkach zapisaneje danje z lónc oktobra z nowa 435 m. 70 np., z tutej je z cyka tam 3589 m. 29 np.

Bjesada we Čazku 14. novembra ½5 hodz.

Katolicki Posol

Wukhadza přenju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłolětna płacizna na pósće
a w knižarni 1 m. 70 pj.

Ludowy časopis,

wudawany mot towarstwa S. Cyrilla a Metboda w Budyšinje.

Redaktor: Jurij Łusčanski.

Číslo 22.

20. novembra 1875.

Lětnik 13.

Civilne mandželstwo.

Z nowym lětom dóstanje tež pola naš zakón płaciznosć, po kotrymž maja so wschitke narody, mandželstwa a wumrjecza mot wosebitych, mot stata k tomu postajenych zastojnikow zapisowac. Cyrkej je mot starodawnych časow pschěz swojich služownikow, fararjom, wosoby kóždeje wosady do tšojich knihow, do knihow kšchczenych, wěrowanych a wumrjetych zapisowac daka. To je so z wulkej swěru a dospołnosću stało. Statne wyschnosće su tute farste zapiski pschipoznali a je same wschelalo wužimali. Wobswědčenja, kž farar wustajesche, mējachu tež psched statom płaciznosć. Hacz runje mējesche farar, wosebje we wjetšich wosadach, ze swěrnym wjedženjom cyrkwinških knihow, z jich wotpisowanjom a ze wschelakimi wuczahawkimi z nich, kotrež mējesche za statne abo wojerste wyschnosće činicz, wjele wobczěžneho džěla, njepłaczesche jomu stat niczo za to. Za to, shtoz su fararjo darmo a z wulkej wustojnosću činik, su nětko wosebiczi zastojnicy mot swětneje wyschnosće pomjenowani, tak mjenowani stawscy zastojnicy abo stawnicy, kotrymž ma so próca zarunac.

A cžohodla stanje so tele pschemjenjenje? Knježejstwa našchoho časa prócujaja ze wschkej pilnosću, móce cyrkwoje a kšchcžanstwa, móce duchownstwa potkóčecz, skutkowanjo duchownych na lud bóle a bóle wobmjězowac. Stat hće sam knježicz a njeha druhu móce pódla sebje cžerpjec. We tym je hlowna wina wojowanjo našchoho časa. Cyrkej, kž ma lěpschi džěl kšchcžanskoho ludu na swojej stronje, wojuje wutrobicze za swoje prawa a za zžerjenje wěrneje zdželanosće mjez ludom. Hdyž stat ji nětko tež wjedjenje cyrkwinških knihow woznje abo k najmjenichomu zapiski, kotrež so mot duchownych stawaja, wjacny kězby nima, njebudze cyrkej tohodla pschestaž kšchcžanja, wěrowanja a pohrjebny zapisowac. Wona budze to runje ze samej swěru činicz, tak dotal.

We tutym nowym zakonju su postajenja najwaznisze, pschez kotrez so civilne mandzelstwo zawjedze. Bójski wustaw kschesczanskoho mandzelstwa dyrbi so pschez to zlahcz a lohtomylnosc, njeharbitosc a wshelafore njepoczinki budza so wjele husczischo polazowacz.

Civilne mandzelstwo rani a zlahz bójski wustaw kschesczanskoho mandzelstwa, kiz je s. sakrament, pschez kotryz dwé swobodnej wosobje, muziki a zónika, so hromadu dawatej a wot Boha hnadu dostawatej, zo byschtaj winowatoscze mandzelstwa hacz do smjercze swérnje dopjelniakoj. Kschesczanski mandzelstwo je bójski wustaw, dokelz we spoczatku swéta, we paradizu, je je Bóh postajit a wosebje zohnomał. Soho bójski syn, Jezus Khrystus, je mandzelstwej prénjotnu swjatosc a njerozdělomnosc, kotruz bě we starym swécze zhubilo, zash wrócizit, t swjatomu sakramentej je pozběhnyl a swoje duchowne, hacz do kónca swéta trajomne zienoczenjo ze swojej cyrkwi mandzelskomu zwjazkej t pschikadej postajit. Wobzantnjenjo kschesczanskoho mandzelstwa stanje so porjadnje z tym, zo slubjenaj psched swojim fararjom a dwémaj swědkomaj wuprajitaj, zo so halo mandzelskej hromadu dawatej, na czoj měšchni jeju zwjazt zohnuje. To stanje so najbóle ze wshelaforymi wonkownymi swjatocznoscemi a mjenuje so wěrowanjo. Hacz dotal je kschesczanski stat cyrkwinste wěrowanjo pschipoznał, cyrkwincy wěrowanej mužiwaschtej tež statne prawa mandzelskich.

Civilne mandzelstwo je pał zienoczenjo mjez mužskim a zónskej, kotrez so stanje bjez sobuslutkowanja cyrkwe, bjez měšchniskoho požohnowanja, jeno psched stamstkim zastojnikow. Psched nim wuprajitaj slubjenaj we pschitomnosczi dweju potnolětnej swědkow swoju wolu, zo schetaj hromadn do mandzelstwa stupicz a hdyz je so tute wuprajenjo do wěrowanskoho zapiska zapisato, wot slubjeneju a swědkow so podpisato, płacitej wonej psched statom za mandzelskej, wonej mužiwatej statne prawa mandzelskej. Zedyn kózy je nuzowany, zo by sam za so a za swojich potomnikow tele prawa dobył, na tele wot stata pschedpisane waschnjo do mandzelstwa stupicz. Wo cyrkwinste wěrowanjo njestara so stat, njeje je pał tež zatazak, žada jeno, zo so njesmě psched wobzantnjenjom civilnoho mandzelstwa stacz. Pruski kral je runjemon poruczil, zo maja so wojerscy wyschlojo tež cyrkwincy wěrowacz dacz.

Tola schto mēni a wuczji katholicke cyrkej wo civilnym mandzelskwe? Kal ma so swérny katholic zadžeržecz, zo njeby z civilnoho mandzelskwa scžehowace statne prawa zhubit a zo by tola tež postajenja swojeje cyrkwe dopjelnit.

Katholicke cyrkej wuczji: civilne mandzelstwo njeje mandzelstwo, a czi, kiz su jeno pschez civilny zwjazt mjez sobu zjednoceni, su we hrěschnym, njedomolenym zwjazku živi a njemóza, kaž dokho tónle traje, žane hnady cyrkwe dostawacz, njemóza we s. spówjedzi wot hrěchow wotjazani a t swjatomu wopravjenju pschipuščženi bycz. Te we takim zwjazku sproždžene džězi płacza za njemandzelske.

Cyrkwinske prawo a cyrkwinske kaznje, kotrez na zastupjenjo a wobzantnjenjo mandzelstwa so počahuja, njejsu pschez civilne mandzelstwo zběhnjene. Zeno statna podpjera so jim pschichodnje zapowje. Hacz dotal bu

cyrkej we nakoženju najwjacy ze zakonow tež wot statnych wyschnošćow podpjerana. Swěrne džěczi katholickeje cyrkwje pał budža nětko cžim swěrnišcho łaznje a žadanja swojeje cyrkwje dorjelnicž, a tale podwolna poskuschnošć budže za nje nětko cžesčomnišcha a zakazubnišcha, dolelž pschindže z chyle swobodnjeje wole.

Swěrni katholiczojo, liž chcejdža do mandželstwa stupicž, změja tał najprjedy na to hladacž, hačž tomu žadny žadźewł we pucžu nještoji. Dolelž to kžydy cžas sami njezpřoznaja, pōndža z doměru ł swojomu fararjej, zo bychu so tu dali rozwucžicž. Namata so žadźewł, liž so zběhnyčž njehodži, njebudže ničtō, hčōs a łaznje cyrkwje zapcěwšchi, pšchěz civilne mandželstwo swoje wotpohladanjo wuwjesčž so zwěricž. Kručže budža wěricž, zo je mandželstwo njeđowolene, hdyž žadźewł so zběhnyčž njeda. Šodži pał so žadźewł zběhnyčž, ma kžydy cyrkwinstu wyschnošć wo zběhnyjenjo prošycž. Dolelž swojej cyrkwi je Šhrystus móc a poručžnosčž dał, swjate sakramenty wudželecž a tež waschnjo postajicž, na kotrež maja so dōstawacž. Wona ma tał tež prawo, waschnjo zastupjenja do Ischescžanskoho mandželstwa postajicž, kažž tež wuměnenja, kotrež maja so dopjelnicž, zo by mandželstwo dowolene było. Wona ma tał tež prawo, rozšudjecž, hdy je mandželstwo dowolene a hdy nic. Tełe prawo je ji wot Šhrystusa doměriene a wona je njejmě ženje puschycžicž. Stat drje mōže łaznje dawacž, kotrež wonkowne wěcy mandželskich, kažž pschilładej žamoženjo, prawo herbowanja atd. rjaduje, ale łaznje, kotrež mandželški zwjazł samy nastupaja, stat postajecž njemōže. A hdyž to cžini, rani z tym prawa druhich.

Cyrkej dowoli swojim wěrinym jeno tohodla statne žadanja pšchěz stawštim zastojnikom abo stawnikow dopjelnicž, zo njebychu wonkowne statne prawo žhubili; wucži pał, zo so ničtō prjedy za mandželstoho mēcž njesmě, doňž jeho zwjazł we cyrkwi njeje wobkručženy. Šlubjenaj mōžetaj jeno potom stawnikaj hicž, hdyž mjez nimaj žadny žadźewł mandželstwa njewobšteji, hdyž matej tał wěštofcž, zo budže cyrkej jeje mandželstwo pozohnowacž. Njesmětej pał sebi myšlicž, zo stej mandželškej, hdyž stej pšchěz stawnikom zakonšte žadanja dopjelnikoj, z tym stej jeno jedyn chyle swětny šlutt dokonjałoj. Mandželškej stej halle, hdyž stej we cyrkwi na pschisłuschnje waschnjo pšchěz swojim fararjom zwjazł mandželstwa wobžankłoj. Š radženju je, zo so cyrkwinšla swjatocžnosčž njewotštoruje, ale so abo na tōn samy, abo na pschichodny džej postaji, hdyž stej šlubjenaj pšchěz stawnikom swoju wolu wozjemikoj. Ššitřócžne pschipowjedanjo kažž zakazany cžas budže tež dale wobštacž, dolelž to su cyrkwinške postajenja. Pschipowjedanjo drje budže so we wěštnym nastupanju položicž. Statny zakōi, wo kotryž so nětko cyrkej tež dale staracž njebudže, žadašče sebi wosebje we naměšchanych wofadach pschipowjedanjo na wjele městach.

Mandželstwo mjez Ischescžanami mōže jeno mjez jonym mužštim a jenej žōniškej wobštacž a je njerozdžěłomne. To je wucžba š. cyrkwje, kotraž so podpjera na jasne šłowa našchoho žbōžnika, liž pał tež z wěcy sameje scžěhuje, dolelž wotpohladanje mandželstwa so hinał dosahnyčž njemōže. Na tutej swojej wucžbje kručže wobštejo, njeje tał cyrkej ženje domolika, zo by mandželšti we cžasu žiwjenja swojoho šobumandželstoho do nowoho mandželstwa štipil. Šdyž

njepóccjivny jendželski kral Heinrich VIII. sebi to žadašče, je cyrkej radšcho z wulkei zrudobu znižela, zo wón a najwjetšchi džěl jeho poddanow cyrlwinke zjednocenje wopuščeji, hačo zo by swoju swjatu, ji wot Khrystusa doměrjenu wučzbu pscheměnika. Tule wučzbu, zo je kšescejanški zwjast mandželstwa njerozdžětomny a zo móže jeno mjez jenym mužskim a jenej žónskej wobstacž, budže cyrkej tež dale zamokwjeć a wobšhowacž. Šdyž tež civilny zakon pod wěšnymi wuměnjajami džělenje mandželstich dowoli a džělenym do nowoho mandželstwa stupicž njejakazuje, njebudže cyrkej ženje tajke nowe mandželstwo požohnowacž, dokefž změje tajki zwjast kóždy čas za njedowoleny, hrěšchny.

Zakon, kiž pola nas civilne mandželstwo zawjedže, njebudže we naschim nabožnym žiwjenju nicžo pschemjenicž hacž jeno to, zo slubjenaj, hdyž wěstaj, zo mjez nimaj žadny zadžewl mandželstwa njeje, krótki čas psched wěrowanjom we cyrlwi l stawnikej pónbžetai a tu zakonške žadanja dopjelnitei. Wšcho druhe wostanje pschi starym.

Powschitkownje pał ma so tola jara wobžarowacž, zo je němski reichstag tónle zakon, za kotrymž lud nježadashče, kotryž móže jeno lohtomyšnym a njepóccjivnym cžtowjelam wuziti, wschitkim kšescejanškim ludžom pał jeno nowu wol cžežnosč pschinješč, zawjedł a nětko tež na cylu Němsku rozšchěrit.

Nowinki a powjeseče.

3 Ružicy a 3 Salksteje.

3 Budyšcina. Schwórtk, 11. novembra, wotpołożištaj kandidatei měšchništwa, knjez Jakub Skala z Khróscizč a knjez Jozeš Keil ze Seitenborfa synodalne pruhowanio psched tachantskim konsistorium. Tšecji kandidat, kiž je lětsa swoje študije we Brazhy dokonjał, knj. Ryncž bu l wojakam wuzběhnjeny a dyrbi lěto wustuzičž.

3 Budyšcina. Špomožnje štkowace towarštwó katholicich rjemjeslniškich swjećěšče njedželu, 14. novembra, swój založenški swjedžen, l kotromuž bě so z blizta a tež z daloka wjele pscheczelow towarštwa we rjanym salu towaršchnje zhromadžilo. Šnadny knjez tachant počesčěji swjedžen ze swojey pschitomosčju a wupraji wješele lhwalbne pschipožnaczo štkowanju towarštwa a dobromu radženju swjedženja. 3 dweju žortnecju kručow, kotrejž towaršchojo na džiwadle hrajahu, pschedstojěšče so wosebje druhi dlěžšchi we prawdže wubjernje. Po džiwadle bě zhromadna hosčžina, pschi kotrejž bě pschěz 100 wosobow pschitomnych. Njedželski předač tachantskeje cyrlwje, knj. Dienst, kiž nětko hižo 6 lět towarštwó hačo jeho pschedštejicžer abo přases z wěrnei wopornomosčju a wustojnosčju wjedže, rozestaja we krótkej rycži, kał je tež we zaudženym lěcže towarštwó pilnje štkowalo za dosahnjnjom swojich wotpošladanjow, zo bhču młobži ludžo zakitani psched straschnym wliwom swěta, nabožne zmyšlenjo a žiwjenje wobšhowali, we wudospołnosčženju swojich mocow stajnje potročžowali a we cuzbje tež wótcny dom namakali, we kotrymž so jim wšchelake

domolene wjeselo postliczuje. Njeh so tať dospoľnje dopjelni, sctoz knjez prases a wschitch pschitomni pschējachu, njeh nasche rjemjeslne towarstwo dale roscze, a prawje zbožomnje stwkuje.

3 **Marijuje Swězdy.** We naschim kłóschtrje scžiniču 9. novembra, 6 knjeznow prěnju kłóčel kłóschterskomu žiwjenju, swětnu draštu a pychu wotpoľožiwšči, pschijachu kłóschterstu draštu, a nastupichu z tym čas pschihotowanja k wotpoľožěnjju kłóschterskich slubow; tónle čas pschihotowanja mjenuje so noviciai. Mjez tuthni 6 knježnami bě jena Serbowka, Hanža Rachelec z Łazka, kotraž kłóschterske mjeno Lidwina dósta; jena bě ze Seitendorfa; tsi z Czěskeje a jena z Pruskeje. Swjatocžnosć, kiž bě we kłóschterskej cyrkwi, bu wot knjeza probsta doľnana. Pschitomni běchu tež kłóschterski bohót z Posernu, krajny staršči Hempel a wotrjesny heitman Schäffer z Kamjenca. Wyske kłóschterskich duchownych wobdžěli so na swjatocžnosći tež Inj. dwórski předať Pothhof z Drezdžan.

3 **Kalbic.** Šchunowska schula ma nětko zas swojoho wučerjra, mjenujch knjeza Hermana Braunera z Kulowa. Wot jutrow 1874 kłodžachu wjetšce dječći do Kalbic, mjensche pať buchu doma wot knjezow wučerjow Šiki a Kleibera rozmucžowane.

3 **Kulowa.** Kaž we „Katholisches Volksblatt“ cžitamy, swjećesche katholicke kasino we Kulowje, 8. novembra swój založenšči swjedžeri. Knj. mlónt Wawrik wotemri zhromadžiznu a postrowi pschitomne sobustawy kaž tež dalotich a žadnych hosći, kiž běchu kasino ze swojej pschitomnosćju zwjeselili, mjenujch knjezow hrabju Alfreda Stolberka z Brunjowa, knjeza z Nochow a dwórskocho předarja Pothhofa z Drezdžan, fararja Herrmana z Wotrowa, kaplanow Šchołta a Waltera. Tež cžestny pschedsyda hrabja Franc Stolberg nad Worsklecami bě pschitomny. Knjez pschedsyda skónčzi powitansku rycz ze stawu, kotruž na swjatocho wótca, biskopow a duchownych wunjesje. Knjez kaplan Šchołta z Khróscje mějesche na to zajimawy pschednosćk we swojim pucžowanju do Lourdes a knjez Pothhof we žiwjenju a martraškej smjerczi swjatocho Engelberta, arcibiskopa we Rólnje, kiž je 7. novembra 1225 tať stawuje za swoju wěru žiwjenjo k woporu pschinjes. Zhromadna wjecer zdžerza wulki džel sobustawow hišćeje něotre hodžiny doľho pschi pschecželnym rozmłowjenju.

3 **Kulowa.** Zastužbny knjez farar, duchowny radžicel Fr. Schneider bě psched krótkim straschnje zchorjel. Tola k powšchitownomu wulkomu wjeselu, wosebje swojeje wosady bu smjertny strach wotwobrocženy. Wóh pošlu joho z nowa a zdžerz joho hišćeje wjele lět k duchownomu zbožu jomu dowěrjenych wosadnych!

3 wukraja.

Němška. Pschěz tsi lěta doľho traje hižo wojowanjo stata pschecžitwo katholickej cyrkwi, kotruž chce seti stat kaž podwolnu skužownicu podcžisnyč. Wjele wjesela a cžesce njeje dotalsche wojowanjo statej pschinjesťo. Z namocu drje je došć katholickej cyrkwi schodžal, hdyž bu ji tať wjele wužitnych mustawow a schulow zanknjennych a zděhnjennych, tať wjele džěťawych uocow wotcžehnjenych, jeje

zamoženjo zbrane a kóžde pravo wzate. Swoje wotpošladanjo pať stat njedofahnje, to p. czina so pschey powšchitkownišcho pokazowac. Nic jeno, zo sławni, nazhonjeni mužojo, kiž móć a wutrajliwosć katholicsteje chyrkwe je stawiznow derje znaja, we pismach a ryčach statej radža, pschesczěhanjo chyrkwe zastajic, a so ; njeju wujednac, ně tež we knježerskich wotrjesach zda so žadosć za měrom pschibjerac, kaž so to ze wschelatic nowinow sudžic, hodži. Katholiska chyrkej nje-móže so ; nowymi chyrkwinstimi zatoniemi wujednac, stat dyrbi je zběhnyc a to so tať bórzy hiščcze njeťanje, so ž cyla prjedy njeťanje, dóřž wjetšci džel mužow, kiž su zakonje džělali a wuradželi, wotstupili njeju. Rozumni katholicjo njewocakuja blizke wujednanjo ale kaž z wěťofsczu pschichodne dobyco chyrkwe so nadžija, wjedža tola, zo móže tesame hiščcze lěta doľho na so cžacac dać.

Pruska. Kať křubofe rany su so we wschelatic katholicstich měťach pschey nowe chyrkwinsti zakonje chyrkwi nabili, žhoni so prawje derje, hdyž so něćciskhe chyrkwinsti wobštejenja měťow z tamnymi pschey tsjomi lěťami pschirunaja. Biskopske měťo Paderborn njech tomu haľo pschitkad škzi. Paderborn je biskopske měťo; ale hdye něľto biskop? Zomu bućhu najprjedy wucžinjene doľhody zapowjedžene, wón bu wot statnoho suda wschelato wotšubženy a tež swojoho zastoijnstwa wotšadženy, do jastwa wotwjedženy a hdyž bě swoje křostanjo zapofučit, bu jomu twerdžizna Wesel k pscheyhwanju žschipokazana, z kotrejež je cžeknyť, dokelž so jomu njedowoli wot lěťarja wulazanu kupjel trjebac. Něľto pscheyhwa we cuzhje. Paderborn je biskopske měťo, ale biskop je wupokazany, joho wobhydlenjo a zamoženjo biskopske wofady bu pod statne zarjadowanjo wzate. We biskopskich měťach su tež wschelate wustawy k kubłanju a k woczehnjenu chyrkwinstich škzownikow. Tež we Paderbornje bčhu tajte wustawy. Tam bě derje wjedženy seminar za mľobžencow, kiž na gymnasiu študuj, wón hacž dotal hiščcze wobšteji, ale měťo 60 wucžomcow ma jeno 12 abo 13; we króťim drje so cyle zantnje. We Paderbornje bě seminar za theologiu študowacych. Twarjenje hiščcze tu je, ale nićton we nim. Zpomozny wustaw we kotrymž mofoko 50 študowacych byďlesche, bu tež zantnjene. We Paderbornje bě jara dobra theologia wucžernja, kotraž bě wot wjacy hacž 150 študentow wopřtowana. Wucžerjam bu mzda zapowjedžena, pošucharnje a jich wobhydlenja zantnjene; něľto byďla we Paderbornje hiščcze něľotii profesorojo, ale žadny študenta theologie tam wjac njeje. We Paderbornje bě měščnistki seminar, we kotrymž so kandidatowo měščnistwa k měščnistemu štukowianju pschihotowachu, tež tónle za dioćesu tať nuzny wustaw bu we tyčle dnjach zběhnjeny. We Paderbornje bě duchowna wyschnoicž — generalvikariat —, wona wjacy njewobšteji. Křěžu wobshnje statny komissar, wot kotrehož so něľto wschelate křostanja fararjam a druhim duchownym napofžeja, dokelž so njechadža statnym zakonjam podcžisnyć. We Paderbornje bě tachantstwo, wone hiščcze wobšteji, ale kanonikojo nimaja žane doľhody, statna wyschnoicž jim je njewuplacža, dokelž mejske zakonje pschipóznac njechadža. Haj tež k šwedženskim Wožim škzibam we tachantskej chyrkwi pobrachuja nuzne sředki. Paderborn mějšche křoštr Šezumitow a francizkanskich mnichow. Tola hdye su sobustawy duchownych wjadow? We

wšchelakič cuzych krajach nêtko slukuja a stawy žónskich kľoštrów jich we krótkim scžêhuja. We diócesty Paderborn su nêtko hižo 32 farow bjez fara-
rjow, mjez nimi nimaja 17 tež žanoho kaplana, tať zo tam so žane Wcje služby
njedžerža, cyrkwje su mošyroczene, wêrini dyrhja druhdže a hušto dalo'o t Wo-
žim službam khodzicž; katholicow, kiž su tať bjez duchownych, je wokoło 20000.
Kať we Paderbornje tať je najbóle tež we druhich měštach a diócesach, we nê-
kotrych je hišcže hórje. To su pľodny nowych zakonjow. Tola tele tať zrudne
wobstrenja, pod kotrymž duchowni a lud jenať wjele czerpi, njebudža swêru a
luboscž t cyrkwi wuforjenicž a nadžiju na pschichodne lêpsche časny poduhcž.
Tamni pať, kiž su na tymle nježbóžnym a njesprawnym potkoczowanju cyrkwin-
skoho žiwjenja wina, zmêja so nêhdy cžezcy zamoľwecž.

Pruska. Hrabja Arnim, nêhdujchi pscheczêl Wismarckowhy a pruski za-
póslanc we Parizu, je maľu knižku wudať, kiž wjele we sebi ryčecž dawa a ko-
trať dyrbi wosebje Wismarckej wjele mjerzanja cžinicž. Kať je znate, je Ws-
marck woloni hrabju Arnima wobstoržit, zo je wšchelake wazne pišma z archiva
nêmskoho póskanstwa we Parizu kranyl. Wón bu tež lêtša Smêšacžnomu ja-
stwej tohodla wotsudženy. Wismarck pať chchyshe z tymle processom sebi strasch-
noho muža ze wosobnych zastojnistwow a wosebje z blizkosče kralowskoho dwora
wotstronicž. Arnim bê we wšchelakič waznych politifkich naležnosczach druhoho
mênjenja haťo Wismarck, wón swoje mênjenja tež žiawnje pschêd samym khêžo-
rom rozestajeshe, we Parizu bê wón z wulkej wustojnosczu we waznych naležno-
sczach, wosebje we pschihotowanju mêra mjez Nêmskej a Francoszej skutkował a
z tym sebi spodobanjo khêžora we wysokej mêrje dohyl, z chla je Arnim jara
nabady muž a tajkoho Wismarck cžerpjecž njechashhe, doleť dyrbjeshe sam za so
strach mêcž. Tohodla bu wosebje tamny proces wjedženy, we kotrymž bu Arnim
wotsudženy. Tola hrabja Arnim je nêtko we maľej knižcy, kiž je we Žurichu
wuskla, nadrobnje winy tať njepsccheczêlsteje pschekory, kž je mjez nim a Wis-
marckom nastala, rozestajať. We nej so Wismarckej jara cžeske poroki cžinja.
Zoho knjezojte zadžerženjo tež pscheczimo khêžorej a druge nijelubozne pocžinki
Wismarckowe hrabja Arnim wopisuje. Tať khêťse hacž bu knižka znata, bu jeje
rozichêrenjo we Nêmskej zakazane, tola je hižo dosč exemplarow mjez ludom.
We krótkim času wunđze hišcže druhi džêl, kiž zmêje, kať so praji, hišcže
cžeske stóřžbh. Ža lud ma tajta žwada mjez tať wysofimi zastojnikami, do
kotrychž rukow su tať wazne naležnosče položene, tón wužitt, zo tu žhoni, wot
tať nizkič nahilnosczow su druhdy mužojo wobfnježeni a we swojim skutkowanju wje-
dženi, kotrymž so wot wêstnyh ludži tať hoľduje, doleť maja móč we rukach.
Ž luboscže tele hoľdowanjo njepscchindže ale z bojosče. Ž chla rosče we Pru-
skej a tež Nêmskej njespojnosczž z Wismarckom a joho knježenjom.

Rakuska. We Pruskej, Rakuskej a Ruskej mêšeshe we poslenich 10 lêtach
kchcženi žid, z mjenom Dr. Henry Strousberg, wulku nahladnoscz. Priedy
khuby, bê so jomu radžito, wulke fabricki, kubla a hrody wobhyncž, tať zo za
surwje bohatoho muža pľacžeshe. We Pruskej a Rakuskej žwarjeshe železnicy.
We joho službje stojeshe wokoło 1500 ludži, ministrojo a wysocy žemjenjo džer-

žadnu so čješčeni, hdyž budu t njomu pscheproscheni. A hlej, cyle nahle je joho hordosč rozpanyla. Stroušberg je bankrót; wón sam tu we Mostwje jaty wzaty, tola zash puschčeny, zo by tak jara zaschmjatane naležnosče sam rjadowacž pomihal. Zara wjele ludzi budža pschz njoho surowje pschisadžič, najwjacy jedyn mostowski pjenježny bank, kiž je tež nětko sam bankrot. Pschestejiczerjo banka běchu jomu 7 millionow toleř požčili a za to akcije wot njoho brali, kotrež nětko ničjo njeplacža. Najčežšcho pať su joho dželaczerjo potrjeheni, kiž najbóle wschitcy swoju zaskužbu zhubja.

Rakuska. Na tak mjenowanej franž—josefiskej železnicy we Čješkej sta so pschep krótkim surowe njezbožo pschz to, zo wozy pschi spěschnym jědženju po wysokich haczenjach z kolije skočjichu a so do hlubiny dele kulichu. Pschi tym so wjetšchi džel wozow na drobne kusy rozrazh a kaž móže sebi kóždy myslič, pschindže tež wjele ludzi do schody, hacž dotal je 8 morwých, z wulleje lidžby ranjených drje hiščeje tež družy mumru. Někotre wozy pschetschěsnychnu so wjacj króč. Dokelž so njezbožo we nočy sta, dyrbjachu ranjeni dohko bjez pomocy mostacž. Najprjedy rělasche zo su zkoštnicy kolije skazyli, nětko pať so powjeda, zo su dželaczerjo na koliji něšto porjedječ měli a pschi tym njerodnje na dospolne wobkručenjo kolijow zabyli. Zastojnicy tež njesju, kaž by jich winowatosč byla, džeko pschehlabali. Tež z druhich krajow slyšchi we wjele njezbožach na železnicach.

Turkowska. Ršcheczjanscy Skowjenja we Bosniji a Hercegowinje su tež we poslenich tydženjach zbožomnje pscheczimo Turkam wojowali. Ruska podpjera jich pscheczelnje z čzopjei drastu a pjenjezami. We najbližšich czasu poindže deputacija Skowjanow ewropskim wjercham, zo by rozestajala, zo je jim njemóžno, dale pod turkowskim njezmělnym pschahom zwoštacž a zo by wo zakóženjo nowoho, wot Turkowskeje njewotwisnoho stata pod wjedženjom kšcheczjanskocho pryncy prošla.

Naležnosče towarštwu.

Sobustawy na lěto 1875: H. 444. J. Kral z Wěteň; 445. Marija Roblowa z Šhróšćic; 446. Michal Wawrit z Šhróšćic; 447. Mich. Schwajda z Šhróšćic; 448. Mich. Ruť z Šhróšćic; 449. M. Ryncz z Jasenych; 450. Jaf. Wfońť z Jasenych; 451. Jaf. Gróš z Kutnich; 452. Pěťr Kudžela z Smjecztec; 453. M. W. z W.; 454. Hana Kudželic we Šhenwicach; 455. kapťan Jaf. Šhoffa z Šhróšćic.

Dobrowólne dary: za našče towarštwu: M. Wawrit z Šhróšćic 50 pj.

Dary za cyrkej w Čzornecach abo Baczonju.

A čješči Wožej a spomoženju duschow su dale woprowali: J. a Š. z Baczonja 30 markow haťo jubilejski dar; M. a M. z Čzornec 30 markow haťo jubilejski dar; P. T. 2 m.; R. V. Paula Romatec z Marijeje Šwězdy 2 m.; dwě žon'kej z Šhróšćic 3 m.; jena škujcwna džowka z Wortlec 3 m.; jena njemjenowana z Wortlec 3 m.

Šromadje: 21,926 marť 85 pj.

Katholfski Mesak

Wukhadža přenju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyžolětna pláčizna na pósće
a w kniharni l m. 70 pj.

Ludowy časopis,

widawany wot towarštwu S. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor : Jurij Łusčanski.

Číslo 23.

4. decembra 1875.

Lětnik 13.

Wobras njewoblatowanoha podjecža.

Katholfski křesćan česći ze wschěm prawom wobrazy abo swjećatka swjatejch, dokelž jeho dopomnja na počeznych, swjatejch čłowjekow, kiž su nětko wěrní přecězelojo Boži. Přich wohladanju a rozpominanju wobrazow swjatejch čuje so kóždy napominany, jich rjany přikład scěhowacž, kaž tež pozběhny přecěz tróšchtu wěrnosć, zo swjeći ze swojim zastupowanjom jeho na puczu počeznosće podpjeraja. Mjez wobrazami swjatejch su najbóle rozsčěrjene wobrazy najzbožnišćeje knježny Marije. Smě so prajicž, zo drje žadyn katolfski křesćan bjez jenocho abo wjacy wobrazow swjateje knježny njeje.

Wschelake podawki z jeje swjatocho žiwjenja, wschelake pótajnosće swjateje wěry su we rjanych wobrazach woznamjenjene. Tu wohladamy Mariju hačo „wosobne sudobjo pobožnosće.“ K modlenju ma pobožnje swojej rucy zhtnjenej, wocži ponižnje k zemi wobroczenej, z jeje woblicza, z jeje chćeje postawy lohcy spózrajemy, zo je jeje wutroba chle z tym zienočena, kotrohož jeniczy lubuje. A hdž my ledžbuj sebi tajki wobraz rozpominamy, čuje so tež našcha wutroba pohnuta, pobožnje a nutrnje so k Bohu pozběhnyč a jomu ze wschěmi žadosćemi a nahilnosćemi so k woporu přichinjeć. Tam wohladamy Mariju zas hačo „macer žbóžnik a.“ Wona njeje Běžusdžěčatko na swojimaj rukomaj, abo hlada přich žlobju sedžo ze swjatej wjesokosću na nje. Wěsće rjany wobraz, kiž kóždoho z pobožnymi začucžemi napjelni. Hdž kručže do Běžusa wěrimy a we swojej wutrobje čujemy, sčto wón za nas čłowjekow je, z kajej česćomnosću mamy potom k Mariji, z njejes žohnowanej kněžnje pohladacž, z kajej wjesokej dowěru k ni so blížicž, hdž žrudoba a bolosć našchu wutrobu tkóči. Wona je macer Boža, macer swěta žbóžnika, macer toho, kiž bu našch bratr, po tajkim tež našcha macer. Zas druhi wobras pola-

zuje nam Mariju hačo „bolsocziwu maczer.“ We jeje swjathym woblicžu je hłuboke žarwanjo a zrudoba, kiž wutrobu napielni, so we nim polaza. Šdom mječow su do jeje wutrobhy zakłóte i znameniju, zo su wulke bolsocze surowje jeje wutrobu ranili. Tasma pótajnosč woznamjenja so tež z tym, zo ma bolsocziwa maczer z kšija dele wzate čžeto swojoho bójskoho syna na swojim klinje ležo, bléde, počne ranow z krewju pschirnye. Zeje móčžo wotpoczuje na drohim čžele. A bolsocziwej maczeri bjerjemy swój wuczel, hdyž bolsocž a zrudoba nas čžezch potrjechi. Štótž je sam čžerpjek, wé najlépje druhich we čžerpjenjach tróšchtowacž. Tohodla pytamy tróšcht pola Marije, dofelž je tróšchtakla zrudnyč.

Na wšhelate druge wobrazy swjateje Marije njespominam. Wobščerniško pał šcu rozstajecž wobras, kiž je pod mjenom jeje njewoblačowanoho podobecža znaty, kotryž na jara wosobne wěrnoscze dopomni. Macž Boža stoji na kuli zemje, we ruch džerži liliju, z nohomaj je stupika na hada a mēfacž ma spody sebje a wołoko hłowy wēnc z hwēždom zwity. Tónle wobraz ma hłuboki zmyšl.

Marija stoji na kuli zemje. Wona drje je sama tež z tuteje zemje, t. r. ze čžłowjestwa płodzjena, tola pał je kralowna zemje, deba cyłoho čžłowjestwa, powyščena pschez wšhitlich, knježna wšchēch knježnow. Njenšče a wosobnišče stworjenje njeje zemja spēdbžika. Wona tepta tał rjec zemju z nohomaj, ščtož znamenja, zo je wona we čžasu swojoho žiwjenja kubla a wjesela swēta zapčeka, zo njeje spodobanjo mēla na nahladnosčji, čžesczi a kšwalbje čžłowjetow, zo njeje žadała za bohatstwami zemje. My widžimy swjatu Mariju wšchubžom pschi swojim bójskim synu, hdyž bu wón wusmēščany a zapčewany, nic pał tam, hdyž wón ze swojimi wulkiimi skutkami spodžiwanjō dohwyšče. Marija knježesče nad swēcže a nad wšhitlim, ščtož wón posčicža, Marija bē pał ponižna služownica knježa.

Liliju džerži we ruch. Lilija znamenja čžistotu, njewinowatosč. We Marijnej ruch praji wona, zo bē Marija psched kóždym hrēčhom zakitana, zo we jeje wutrobje jeno bydlesče čžistota a njewinowatosč. Ščtož je lilija mjez kwētkami, to je čžistota a njewinowatosč wutrobhy mjez póccžiwosčemi. Tohodla našožuje cyrkej na Mariju tež słowa wysokoho spēwa: „Ty sy chle rjana, moja psčecželnica, žadyh blecžl njeje na tebi.“ Šdyž bē kachčž sluba na kromje z lilijemi wudebjeny, skušča tale deba čžim bóle s. Mariji, spodžiwnomu kachčžej nowoho zakonja. Dofelž wo njej płacža słowa wysokoho spēwa: „Ščtož je lilija mjez čžerjnemi, to sy ty mjez Šadamowymi džowtami.“ Ničtō na zemi njeje Mariju na čžistosčji a njewinowatosčji pschetrechik, ju mjenuje cyrkej tohodla najčžisčisčihu maczer.

Na hada je stupika. Tónle had dopomni na lesnoho zamjedžerja we paradizu, kotromuž so pod ščtaknosčji hada radži, přēnich starščich i čžezčej njeposlušnosčji psčecžiwō Bohu zamjesč. „Wona budže tebi hłowu rozmjascž“, prajesče knjez we paradizu, hada zakliwajo. A to je so dopjelničo. Marija je móč helstoho hada žlamala, wumožnika porodžiwšči, kiž je chle čžłowjestwo ze swojim wujednacyh woporom z wotročžstwa, hrēča a močy djabola wumožik.

Marija je bila dobhčerkla nad hadže, dokelž scjehwati hrčcha njejsu so na nju rozščerili, ani wołomitnjenjo dokho njeje wona bila pod knjejsstwom hrčcha.

Wona ma mēšacžł spodh sebję. Mēšacžł je we stajnym pschemjenjenju, druhdy pschibjera, druhdy motebjera. Marija pał njeje pschemjenjenju podczišnjena, ale je wobstajna we dobrym. We czichim czasu, kaž we močnych straschnych wchorach, we horju a we wjeseku mosta wona czista, ponižna, sczerpna, podwolna služownica Knjeza.

Wokoło hłowy ma wēnc hwēzdom zwityh. To je znamjo jeje njebjesteje stawy, jeje moč a krasnosčeje we njebjesach. Hjozo we czasu swojoho žiwjenja bē jeje zmhstjenjo ł Bohu wobrocjene, jeje chła žadosčž džęšče za njebjesami, tale žadosčž bu nanajdospołnišcho dopjelnjena. Wuzbēhnjena bu Marija wyšče wschitlich hwēzdom, krónowana z najrjenšchej krónu njebjesow. Hwēzdy wokoło jeje hłowy pał su tež znamjenja jeje počinkow, kotrejž so we njei bihščczachu we tamnišchej noch swęta kaž najjasnišche hwēzdy.

Tónle wobraz swjateje Marije dopomnja tał najdospołnišcho na spodžiwny pótajny spoczatk, na swjate žiwjenje a na krasny kōnc maczerje Wožeje. Hjež hrčcha a joho zrudnych scjehmwow bu wona: podjata, wobstajna we dobrym wobkruczesche so we wschitlich počinkach, pschęž swoju hōdnosčž bu wuzbēhnjena wyšče wschitlich stworjenjom na zemi a z njezakhōdnej stawu krónowana we njebjesach.

Kardinal=arcbisłop z Kauscher.

Kauste khěžorstwo a wosebje arcdiöcesa Win jawnje wo swojoho wulcy zastujbnoho arcbisłopa, kardinala Othmara z Kauschera, kiž je 24. novembra popołdnju tijoč po krótkej ale czežkej khoroščzi zbōžnje wumrjeł. Othmar z Kauscher narodži so we Winje 6. oktobra 1797. Zoho nan bē wyšoki khěžorski zastojnik. Po jara derje dołonjanych gymnasiálnych shtudijach, shtudowaišche najpriedy 4 lęta prawa. Čzujesche drje so hižo zahe ł mēšchništwej powołany, chchysche pał so najpriedy po radže swojich starschich a swojoho spówjednika, znatoho redemptoristy Hoffbauera, hišchęje lępje pruhowacz, hačž je hłōs, kiž joho ł mēšchništwej wola, tež wērný. Po dołonjenju prawišlich shtudijow stejesche joho pręnje wotpohladanjo čzim kruczišcho. Z chękej lubosčju a ze spodžiwnej pilnosčju wobrocži so ł theologii. Ze swojej bohatej wēdomnosčzi zbutži wón teđžnosčž swojich muczerjom a spodžiwanjom druhich shtudentow. We lęčje 1823 bu ł mēšchništwej swjećeny a zašta najpriedy 2 lęčje duchowne męsto we Hütteldorfje pola Wina. Wot jow bu do Salzburga powołany hačo professor chrtwinskih stawiznow a chrtwinskoho prawa. Tu bē chle za wēdomosčž živy. Před swojich shtudijow su chrtwinske stawizny pręnich tšjoch lęsttotetkow, kotrejž we dwęmaj zwjaztomaj wuda. Tónle rjany spis potraczowacz, njedowolichu jomu wazne zastojnstwa, le kotrymž bu we krótkim powołany. We lęčje 1832 bu direktor orientalskeje akademije we Winje. Wot khěžorstweje swōjby bu Kauscher jara lubowany a tohōdla tež ł muczerzej teđdomnišchoho pryncpa,

něčejšeho thěžora Franca Šózefa postajeny. We lěče 1849, hdyž bu biskopski stoł we Sedawje wuprózňeny, pomjenowa kardinal wjerch Schwarzenberk, kiž mějeske hato primas a arcibiskop we Salzburku biskopske město we Sedawje wobsadžec, Kauschera k biskopej. Za 4 lěta pał bu biskop Kauscher k arcibiskopej za hłowne město Katusteje, za Win, powyšceny. Na tymle jara wažnym biskopskim stole je wón 22 lět jara spomožnje za chrtej stutkował. Swoju najprěischu žadosć prócowasche so z wulkej wobstajnosću wumjesč, wón chychsche chrtej we Katustej wumožić wot wšelakich statnych zwjazkow, we kotrychž so wona wot zrudnych časow thěžora Šózefa sem namatasche a we kotrychž njemóžesche swobodnje stutkowač. Zomu radži so tež, tał nimenowany konfordat wujednač. Mjez japoschtolstkim stolom we Romje a mjez ratustkim thěžorom buchu tamne postajenja wuczinjene, po kotrychž mějeske chrtej swoje naležnosće we Katustej nimale njewotwińje wot statneho knježestwa rjadowac. We Romje namata joho prócowanjso we tym česne pschipóznaczo, zo joho bamž Pius IX. ke kardinalaj pomjenowa. We Katustej pał pschihotowa sebi kardinal Kauscher wjele njepscheczelow. Chyła liberalna strona swarjesche njepschestawajch pschecziwo konfordatej, na prawa, kiž je thěžor chrtwi a jeje stuzownikam wudželil. Wšicikle postajenja konfordata njejju so naloželi, tał zo móže jedyn prajic, zo konfordat ženje chyłe placžimof:ž njemějesche. Šdyž pał po lěče 1860 liberalna strona na mocy pschibjerasche, wjedžesche tajte zakonje namjetowac, pschez kotrej dyrbjachu so jenotliwe postajenja konfordata wotstronicž, dońž jón ratuste knježestwo stronisch chyłe nježběhny. Ratusta ma nětko podobne zakonje taž Pruska we swojich mejstkich zakonjach. Tola pał su we Katustej chyłe druhe chrtwinske wobstejenja, a tohodla njepschihotuja tamne ratuste zakonje chrtwi tajku schodu taž we Pruskej.

Za zbudženjo chrtwinskeho žiwjenja je kardinal Kauscher jara spomožnje stutkował pschez založenjo a rozšěrjenjo chrtwinstich rjadow a wustawow, wofobnje tajlich, kiž so za rozšěrjenjo s. wěry, za wotčehnjeno młodosće a za wotshladanjo thorych staraja, Wěrinym prócowasche so wón pschiležnosć k wopytowanju Božich službow posticžowac. We času joho arcibiskopskeho stutkowanja bu we Winje samym 8 nowych chrtwjow twarjenych a wšicikle su wulkotne krasne domy Bože. Ze swojoho zamoženja pschinoschowasche darniwje k twarjenju nowych chrtwjow. K podpjeranju schpatnych dolhodow nižschich duchownych je bohate wopory pschinješ, tał dari we tuthym wotpohladanju we lěče 1872 rjanu summu 280,000 schěsnatow. We swojim testamencze je z małym wumzacžow swoje chyłe zamoženjo k chrtwinstim wustawam swojeje diocesny wotkazal.

Wulkotne chrtwinske stutkowanjo kardinala Kauschera zasluži sebi a namata tež powšicikowne pschipóznaczo. Zoho zaslužby wostanu we stajnym thwalownym wopomnjeczu. Zoho politiske stutkowanjo pał namata wjele pschecziwnikow a to runje na tamnej stronje, kiž we Katustej za prawa chrtwje wojuje. Mjez tym, zo chychsche kardinal Kauscher thěžorstwo pschez to wobtrucicž, zo bychu so wšicikle kraje thěžorstwa z Wina hato ze zhromadneho knježestwa wobtnježili, čce druha jara nahladna strona wšelakim kralestwam a wjerchowstwam,

z kotrhčj je rakuffe křěžorstwo zestajene, jich stare prawa a wlešču njemot-wisnosćj pschizwolicj. Na tutej stronje stoja nimalo wschitich družu biskopjo.

Swoju khorosćj, zahorjenjo pľucow, bē sebi njeboh kardinal pschēz zazym-njenjo pschihotowol, kiž bē we joho wyjsofej starobje, stejesche we 79. lēče, stra-ščne. Zoho czēto bu we jara swjatočnyh czahē mot duchownych njesene, wot njepšchemidžomnych syłow ludu, mjez kotrhymž bē křěžor, wschitich we Winje psche-bywaci arcwójwodojo, zastupnich wschittlich wyschnosćow atd. pschemodžane, we domje s. Schēžerana pohrjebane. Pohrjebnu swjatočnosćj a requiem na druhim dnju mējesche bamžowh nunciuś. R. i. p.!

Slepa korbompleczerka.

Knježna pschinjeje duchownomu 18 toleť za missionh t rozščerjenju swja-teje mēry mjez pohanami. Duchowny, na tōnle bohathy dar so džiwojo, praje-šče t ni: „Ty džēn sy křuda a wyšče teho slepa holeczeca, ty tola njemōžesč 18 toleť dacž“. Wona pak wotmōkwi: „Za wschal sym slepa, nic pak tať křuda kaž sebi myšlicje, ja čcu wam dopolazacž, zo mōžu ja stēršcho težo daricž hato druhe holeczata mojeje staroby a mojoho powołanja, kiž maja strowe woczi.“ Du-chowny, so na tym džiwojo, prajesche: „Budže mje zwjeselicž, hēhž žhonju, kať to czinišč“. Holeczeca proji: „Za sym korbompleczerka a doklž sym slepa, mō-žu we czmi runje tať derje džētačž, kaž we swētle, we noch runje tať derje kaž wodnjo. Mōžecje mi wēricž, zo dyrbjachu we postenej žymje druhe holeczata t najmjenjšom 8 toleť za swēcu pľacžicž, zo bychu tež wječžor a zahe rano korbh plesčj mōhli. Haj, hdyž woblicju, sčto druhe holeczata za pychu, rjanu draštu a za druhe zamjeselenja a to husto t swojeje schłodje wudawaja, sčtož mje ženje njewabi, je to hiščje jara maľo, sčtož ja t dobromu slutkej t woporu pschinjesu. Wchslu, zo sym wam“, tať stōncezi duschna holeczeca swoje słowa, „z tym dopolazaka, zo bē mi mōžno, te'e pjenjczy sebi zalutowacž a nadžiju, zo budžecje je za missionh mjez pohanami pschizwacž“.

Nowinki a powjescje.

Ž Łužich a Ž Saksteje.

Ž Budyščina. „Krajan“ (Katholiska protyka) so cijiščzi a nadžijamy so, zo so za dvě njedželi docziščzi. Proshnyh tohodla wschittlich jeje pscheczelow wo krotku sčerpnoščj. K swjatyh dnam wēcje doňdže. Wudže tež lēsa pra-wje zajimawa.

Ž wuraja.

Mēmska. Mēmski reichstag ma nimalo wschēdnje posebženja, mjez tym so dyrbjesche we přēnich tybženjach husto swjecicž, doklž knježerstwo njebē jomu dosčj džēkow t wuradžanju pschihotowalo. Wječh Bismarl je so nētko tež z Baryhna

wjele strowiški do Warlina wrócić a chce zas pilnje na muradzenjach reichstaga kaž z chła na wjedzenju knježerstwa džel bradž. Wóndanjo bē reichstagej zakon l muradzenju pschedpołożeny, po kotrymž ma so na warjenje pima kaž tež na pjenježne skutkowanjo we tał mjenowanych burżach wěšty dawł položic. Prěnski zakon namata wjele pschecziwnikow, dolelž pschez njón budže pimo dróžsche abo za tefame pjenježy hišchcze schpatnišche hafo nětko. Dželatny lud so pschez tónle nowy dawł czezy potrjehi, a to runje nětko čim czežicho, hdyž wílowanjo a pschelupstwo z kóždym dnjom hubjeišcho dže, wjele fabrikow dželaczerjow ze słužby puschczeja abo ménje čzasa dželacž dadža. Zo ludžo, kiž na buržy z pjenježami skutkuja a husto we najkróćšim čzasu wjele dohdy, tež wjetšchi dawł płacža, je wěćše sprawnišcho; je džěn znata wěc, zo bohacžtojo, kiž su wot svojich pjenjež živi, podobno burštomu a dželatowomu ludej mało dawka dawaja. Wjetch Bismark pschi tutej pschiležnosći ryčesche, kaž so rozemi, za pschizwolenjo dawkow, dolelž němske wójšto wjele wiac pjenjež trjeba, hacž je so prjedy postajiko. Čyta naležnosć bu stónczujie deputaciji pschepodata, kiž ma nužnosć abo njenužnosć dawkow muradžicž a rozšubdicž a potom swoje muradžjenja reichstagej stóncznomu wujednanju pschedpołożic. Wjetchina reichstaga wschał njeje samostatna, sčtož sebi knježerstwo žada, to jomu tež pschizwoli. Zara zajimawe budža jednanja reichstaga, hdyž to nowy khostański zakon wot knježerstwa pschedpołożi, sčtož so we króćim stanje. Praji so, zo je namjetowany zakon jara kruty, něotre postajenja wosebje we nastupanju nowinářstwa potkoczeja wschu swobodnosć. Redaktorjo a spisowaczerjo nowinow bēchu nětko hižo we wozjemjenju a rozestajenju podawkow, politiških a čyrkwinskih naležnosćow prawje wujazani a dnrjachu so knježerstwa jara boječž, hdyž něšto jomu napschecziwne pisachu. Nowy wot knježerstwa namjetowany zakon wuspina pał jich hišchcze wjele kručžišcho. Zola, hdyž sebi knježerstwo žada, budže liberalna strona tež zakon pschimzacž, bórnje z tym sebi sama rječazny pletka. Za to, zo so ji knježerstwo zas dżatowne wopokaje we potkoczowanju čyrkwje.

Pruska. Kaž smy we swojim čzasu spomnili, je čyrkwinski sud we Warlinje tež wjetchbiskopa Dr. Förstera we Wracžiskawje wot swojoho biskopskeho zastojnstwa wotšadžil; pruske knježerstwo je nětko tachantstweje we Wracžiskawje porucžiko, zo by jenoho duchownoho hafo naměštnika abo zastupnika wjetchbiskopa wuzwoliko. Tachantstwo, kotrež swětnej wšchnosći móc biskopa wotšabječž njepschizpoznaje, kotrež je wjetchbiskopej swětnje podate, je na to wotmoškiko, zo we tym knježerstwu so poslušne wopotazacž njemóže, dolelž biskopski stol njeje wupróžneny. Knježerstwo budže podobnje, kaž je to we druhich diocesach činiško, hdyž je biskopow wotšadžiko, swětnoho zastojnika pomjenowacž, kotryž změje na měšcze wjetchbiskopa diocesu rjadowacž. Wěščenca z tym jeno pschibjera. Duchowni njejednaja z tajtim pschitkóčženym naměštnikom biskopa, njestaraja so wo joho dopisy a porucžnosće; ze prawym biskopom njesmēdža sebi dopisowacž a duž je diocesa bjež wšchšchoho wjedzenja. Za tał rozščěrjenu diocesu, kaž je to Wracžiskawsta, dnrbi to jara sčtódne byčž.

Pruska. Z wěstecju so powjeda, zo budža we króćim tšjo druž pruscy

bislopa wobzlorženi dla wjachtróčného pschstupjenja mejskich zakonow a nje-
poskuschnosće pschecziwo knježestwu. Su to bislopa we Trieru a Münsteru
a arcbisop we Kölnje. Tež tu nimamy ničžo druge woczałowacž hacž wot-
sudženjo a wotšadženjo ze swojich wyšolich cyrkwinlich zastojnstwom. Stanje-li
so to, budža 6 bislopskich diocesow bjež wyšichich pastrow.

Pruska. Kaž we Paderbornje tał bu nětko tež we Kölnje měšniški
seminar zantujeny. Kandidatojo měšništwi, kotrychž bě lěta 55, dyrbjachu tał
wustaw wopušcžicž, we kotrymž chychu so hódnje k swojomu wažnomu powo-
łanju pschihotowacž.

Wajerska. Bisop we Würzburgu, Jan Valentin Reismann, je 17. no-
vembra po krótkej chorosčji wumrjel. Bě so 12. novembra 1807 narodžit, we
lěče 1871 bu k bislopej pomjenowany a swjećeny.

Šchwajcarska. Knježestwo kantonu Bern dyrbjesche nětko katholicim
duchownym horateje krajiny Bura dowolicž, zo smědža so zas domoj wróćicž.
Ale tale dowolnosč nima žanoho wěrnoho mužitka, dokelž swoje duchowne za-
stojnstwo zastacž njesmědža.

Zendželsta. We měsće Oxfordže bu 23. novembra noma katholicka
cyrkej swjećena. Pichi swjatocžnosčach bě tež kardinal=arcbisop Manning
z Londona pschitomny a mějesche na to swjedženske přědowanjo. Wo tym so we
Zendželstej wjele rycži. Oxford je hłowne sydlo jendželstoho protestantisma,
wot jow wojuje so najhynišcho pschecziwo katholickej cyrkwi. Na stawnej univer-
sice, hđžež so jara wulki džěl mlódných mužow k swojim pschichódnym pomołanjam
pschihotuje, wucži a slychi so wjele njewěrnoho a njeprawoho pschecziwo ka-
tholickej cyrkwi, sčtož so potom sobu do žiwjenja woznje. We tajlim měsće no-
wu katholicu cyrkej twaricž a swjatocžnje ju swjećicž, je spomnjenja hódny po-
dawč, kiž pał wjele wjetšchu wažnosč dóstanje pschěz pschitomnosč a wobdželenjo
stawnoho kardinala Manniga. Tónsamy bě pschěd 25 lětami sam wuczer tu-
teje protestantiskeje unwersity, wotčehnjeny we hidženju katholickeje cyrkwe.
Wón bě unwersitny přědač, kiž katholicu cyrkej ze swojim mócnym słowom lěta
dołho pschecžěhasche a protestantisku wucžbu zahorjenje zamołwesche. Najwo-
sobnišči a najwuczenišči mužojo wopytowachu a khwalachu joho přědowanja a wažachu
sebi joho jara wyšolo. Tónsamy Manning wróći so po nic chle 25 lětach na te-
same město swojoho přjedawšchoho skutkowanja, za kotrej tał powšchitkowne pschi-
póznawanjo dóstawasche, wón so tam wróći hako katholic, hako měšnik, hako
arcbisop Zendželsteje, hako romski kardinal, přěduje we nowoswjecženej katholickej
cyrkwi a přěduje nětko chle wobrocženy, kaž něhdy Pawoł, tu wěrnosč, kotruz
bě přjedy hidžit, zakitany pschěd študom pschěz toho samoho njezmólnoho ducha
wěrnosče, kiž k catholicu cyrkej wjedže. Na tym su njekatholicitojo Zendželsteje
rozmyrzerani a jich nowiny swarja na katholicu cyrkej. Tola z tym wotewrja so
wocži jeno pschecy wjach tajlim mužam, kotřiz slepje njewěrja ale pilnje za wě-
rnosčju sľědža.

Ruska. Lěta dołho pschecžěha hižo Ruska katholicu cyrkej we Pólskej
a nuzuje lud k ruskim Božim službam. Najsrudnišči wotsud pał je swěrných

katolickich mésznikow potrjehit. Woni buchu do Sibirskeje wotmjedzeni a tam maja wulke surowoscje wustiacz. Wokolo 400 pólskich mésznikow potrjehi tak surowy wotfud. Wokolo 100 je jich matram podležalo a wumrjelo, družu cje rozpierscheni po wschěch wsach tamneje zymneje njewjesoleje krajiny, na im čerpja uuzu. Ruscy zastojnich, wysocy kaž nizcy, su pscheczimo nim je-smelai. We položenjo prosheč njesmědža a hdnž io stanje, dostanu wot jo: „Wy seče zbežtarjo a nimacze žane prawo; džečajece pola burow a zast bi, sčtož trjebacze.“ Hdnž so jich podpjerje dary pichipósčezelu, njepšchiń jich rukow, ale wostanu we rukach zastojnikow, psches totrechž maja hicz.

Naležnojece towarštwu.

Sobustawy na lěto 1875: ff. 456. Michal Lutasch z Passic; 457. Jurij hozpodač Gorbanec z Passic; 458. Michal Nebel z Passic; 459. Michal Hauptmann z Passic; 460. Jurij Wawrif z Passic; 461. Katha Schwedžina z Passic; 462. Werscha Leischowa z Njebjelečic; 463. Jatur Etranc z Njebjelečic; 464. Jana Mužitowa z Budyščina; 465. Madlena Měrcžinkowa z Bělečec; 466. Michal Hejdanec z Kulowa; 467. Jurij Schekta-Wjersch z Nachlowa; 468. Witt. Grefa z Koczina; 469. Jatur Kral z Koczina; 470. Witt. Jur-Pawlit z Nowej Wsy; 471. Pětr Pascha ze Sulschec; 472. Jatur Pipicz z Dubrjeńka; 473. Michal Domascha z Dubrjeńka; 474. Jatur Kreczmar-Kubańka z Hósta; 475. Jatur Jur-mkont z Hósta.

Debrowólne dary za nasche towarštwu: J. S. S. z P. 20 pj. S. M. 50 pj.

Bróštwu. Čzeščene sobustawy naschoho towarštwu z tym kězbnnych czinju, zo lěto kóncej běži a powoluje proschu tamnych, kiž hiščecze swój lětny pschinofschł njezapłacžichu, zo bychu jón we krotkim dobrocziwje na swojich městach wotedacž chcyli.

Poskadnik towarštwu ff. Cyrilla a Methoda.

Dary za chrlej w Czornecach abo Baczonju.

R čzeščej Božej a spomoženju bušchow su dale woprowali: Jatur Hornig z Woklec 150 ml.; Nelsa z Woklec 15 ml.; M. D. z Budyščina 75 ml.; S. M. z B. jubilejski dar 3 ml.; A. N. pschecz Fr. Jurja 3 ml.; J. M. a M. M. 3 ml.; žmól z cjiška 21. 3 ml.

Šromadje: 22,178 mark 85 pj.

Šóndželu, 29. novembra, buchu tele „akcije katolskeje towaršchnje“ čžešnjene: 74, 46, 170, 99, 71, 39, 59, 161, 179, 107, 34, 48, 6, 45, 128.

Katholicki Posol

Wukhadža přenju a třeu
sobotu w měsacu.

Cyžolětna plaćizna na pósée
a w knihárni 1 m. 70 pj.

Rudomy časopis,

widawany wot towarštwy S. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Jurij Łusčanski.**

Číslo 24.

18. decembra 1875.

Lětnik 13.

Swjedžen hodow.

Słowo „hody“ rěka we słowjanskich rycjach taž wjele kaž „čas“ abo „pschiležnosć“, dale znamjenja potom „swjedžensti čas.“ We serbskim nakožuje so słowo hody na najwosobnišči swjedžen, na swjedžen naroda našeho Knjeza Jezusa Chrystusa. We wječornym džělu katholickeje cyrkwe je so tónle swjedžen hjo we najstarschich časach hało wosebity swjedžen podobnje kaž jutry, swjatki atd. wobojšćo. We rańschich krajach, we Aziskej, we Egypťowskej pať bu we přenich lěstotetkach narod Knjeza na tysamym dnju z wozjewjenjom Knjeza, 6. januara, wobodženy. Wot časa powšćitkownoho koncila, kiž bu we lěće 431 we Efesu dźeržany, započesće tež rańšcha cyrkej podobnje kaž wječorna narod Knjeza na wosebitym dnju, na dnju 25. decembra swjećić.

We wschitkich časach bu wopomnječo na zbóžny narod Knjeza jara swjatocnje swjećene. Swjaty Chrystomus mjenuje hody kužoť wschitkich druhich swjatocnosćow. Dokelž hjez Chrystusowoho naroda njeby so swjedžen jeho wozjewjenja, jeho wozjewjenja, wot smjerće starča atd. swjećić mohě. Hody zdźerža taž we sebi koržen i wschitkim druhim swjedženjam cyrkwinšćeho lěta. Tež we našćim času wuznamjenja so swjedžen hodow wschelako wot druhich wysokich swjedženjom abo rócnych časow. Cyrkej a křesćanska swójba pschihotujetaj wosebite swjatocnosće na nim.. Zenu z wosebitych cyrkwinšćich swjatocnosćow ču cžitarjam „Kath. Pósta“ z krotka rozestajec.

Hody woprjuje kóždy měsćnik tšikróč wopor Wožeje mšćě. Přeni krotč we počnoch, druhi krotč pschi rańšćim switanju a tšeczi krotč dopođnja. Tale swjatocnosć je praštara, Prudencius, kiž bě we džewjatym lěstotetku žiw, ryczi hjo we nej. Wučeny bamž Beneditt XIV. je dopoťkať, zo su we započatku jeno bamžojo tš Wože mšćě na tutym swjedženju

swjeczili a to we tšjóch wschelakich romskich cyrkwach. Prěnju we cyrkwi swjateje Marije maggiore, druhu we cyrkwi swjateje Anastašije, tšeczu we cyrkwi swjatoho Pětra we Watikanje. Pozdžiščo bu ł tomu tež drugim mječnikam dowolnošč data.

A kajle wotpohladanjo ma cyrkej z tym? Pščež tónle tšjoi wopor Božeje mšče chce cyrkej wěriwych na tšjoi narod Khrystusowy dopomnicž. Pščež prěnju Božu mšču, kotraž so we połnoch swjeczi, na joho wječny narod z wótca, pščež druhu Božu mšču, kiž so pšči ranšchim switanju dzerži, na čžělny narod z knježny Marije; pščež tšeczu Božu mšču, kiž so dopołdnja swjeczi, na joho duchowny narod we wutrobach čžkowjełow.

We časju, hčžez su hewal cyrkwe wopuščzene, hčžez je hewal čžicho, slyšči so Božu nóc mócný hčós zwonow a woła kščešćjansku wofadu ł nócnej swjatocžnosčzi do swojoho domu Božoho. Wopor Božeje mšče, kiž so hewal jeno pšči ranju abo dopołdnja swjeczi, so pod zahorjenym spěwom kšerluschow knjezej woprue. Cyrkej, we kotrejž so hewal we trtyh časju jeno wječna lampa swēczi, je z tysac swēcžkami rozswětlena. Tale Boža mšča swjeczi so ł wopomnjećzu wječnoho naroda syna Božoho z wótca. Raž je we Khrystuju dwoja natura, bójšta a čžkowjšta, tał wuznamamy we nim tež dwoji narod: joho wječny narod z wótca a joho narod we časju z knježny Marije. Na joho přeni narod dopomni nas nócna Boža mšča; we čžmi noč so swjeczi ł dopomnjećzu, zo je narod syna z wótca za naš hčuboka pótajnosčž, kiž ženje zapščijecž njezamóžemy. Wótč je syna splahowat, a tola je syn wótcej we wščem dochta runja. We wječnosčzi je syn wot wótca spłodženny, wótč płodzi joho něłto a budže joha płodžicž do wječnosčže. Na tónle pótajny narod pokazuja słowa, z kotrymž so nócna Boža mšča započžina. „Knjež praji le uni, mój syn sy ty, džensa (wot wječnosčže) sym tebe płodžik.“ Tónle narod dolonja so we tamnym swětłe, do kotrohož my po słowach swj. japoščtoła zastupicž nje móžemy. Pótajneje čžemnosčže dla, z kotrejž je wječny narod syna wobjety, swjeczi so přenja Boža mšča we połnoch.

Połnócna swjatocžnosčž móže pał nas tež renje dopomnicž na druhi narod Knjeza z knježny Marije, kotryž je so we tutej hodžinje stal. Tał bč to hižo pščeb tysac lětami so wščežičko we knižach mudrosčže: „Pdyž połnócna čžiščina wschudžom knježješče, hdyž bč nóc pokojcu swojoho pučža dolonjaka, pščindže twoje wschobombene słowo kaž njepščewinjomny wošowat z njebjes z kralowšchoho tróna nad zapuščenu zemju.“ Sřjedž noč, hdyž wschitko čžicho spawče, chyšče so zbóžnik narodžicž, dokelž wón namaka pšči svojim pšči-khadže swět z necu a čžmu pohanstwa pščikrny, čžkowjełow we swjertnym spanju hrčha. Zo by cyrkej wěriwych na tónle zbožomny podawł dopomnika, čžita so swjate sčzenjo, kotrejž ze słowami swjateho Łukascha wjesočny podawł wozjewja.

Z wosebitej swjatocžnosčžzi swjeczi so nócna Boža we Romje, we cyrkwi swjateje Marije maggiore. Ze snadž to najrjenschi doni Boži swěta, kiž je ł čžesczi s. Boharobjertki twarženy. We nim namaka so žčobjo, do kotrohož je

f. Marija Zěsusdźěćatko položiła. Talc droha relikwija so we pótajnej noch na jedyn wotak i cješczenju wěrnych wustaji.

Druha Boža ma so po cyrlwinškich kaznjach, hdyž so hody pšči započatku dnja, pšči přenim switanju dźerjeć a z tym ma wěrnych na Khrystusowy czěłny narod z knježny Marije dopomnicz. Wona so swjećzi, hdyž switacz započina, hdyž so čjma počina ze swětkom mėnjecz. Podobnje dže so tež nam we nastupanju druhocho naroda Khrystusowoho. My wěmy wo nim wjac, dźili wo přenim, my znajemy město, čas tohosamcho, znajemy joho wótow. Matej a Łufasch mjenuja nam jich. My wěmy, zo bu wón pšči wozjewjenju jandžela Gabriela we Nazarece wot Duchy swjatoho podjaty; we Bethlehemje we jenej hródbi z knježny Marije narodženy a to we lěće 5423 po stworjenju swěta, po starých cyrlwinškich podawiznach 25. decembra. To je nam wo czěłnym narodze syna Božoho znate. Wjele wjac pał je nam njeznate, njezapšchijomne. Zo je so wěczny Bóh we času woczějeczic, swoju wschudžompschitomoscz takřec do czěła mačoho dźěcza zantnył, jwoju wschohomóc ze schatnosczu slaboscz pšchitnył, to je wjetšči dźiw, dźili stworjenje pšchez joho wschohomócne słowo. Dokelž je nam tał czěłny narod Knjeza we joho zwonkownych wobstajnosczach drje znaty, we prawdže pał tež pšči nim wjele potajnosczow so namala, tohodla swjećzi so druha Boža mscha, liž ma nas na tónsame dopomnicz, pšči rańšchim switanju, dokelž tež tu swětko a čjma so mėnjatej. Zěsusowy narod pał je tež switanjo nowoho duchownoho dnja za čłowjestwo. Stónco sprawnosczje, swětko wěrnosczje, Zěsus Khrystus bč zeshadzał, ze by duchownu čjmu zahnał, nóc hrěcha pšchewinył.

Talc druha Boža mscha bu we Romje we přjedawšchich časach wot bamžow we cyrkwi s. Anastasije swjećena. S. Anastasija je wosobna martračka Khrystusowa, liž bu po wjele matrach we mėscze Aquileja 25. decembra 304 swojeje kšchesczanske wěry dla spalena. Zeje czětko bu do Roma pšchinjesene a we cyrkwi, i jeje cješczzi twarjanej pohrjebane.

Třecza Boža mscha swjećzi so dopokdnja. Najwosobbišči džel s. seženja ma nas dopomnicz na nowy narod, na nowe wožiwjenje swěta pšchez kšchesczansktwo a na duchowny narod Khrystusowy we našchich wutrobach.

We njeznatej hródbi, we czěmnej noch pšchindže Zěsus Khrystus wumožnił wschitlich čłowjekow, založer jenocho nowoho wěcznocho zatonja, do swěta. Ani měšchnicy a pismawuczenci Židow, liž dyrbjachu tola wjedjeć, zo je za pšchithad Messiasa postajeny čas wuběžal, liž tež Bethlehem hačo wěščezene město joho naroda mudrym rańšchoho kraja wozjewjachu, nještaraia so dale wo cyfu naležnoscz. „Wón pšchindže do swojoho a swoji joho njezapšchijachu.“ Tał zastupi zbóžnił njeznaty do swěta, swětko swěta swěczesche najpredy jeno we zakhowanym. Tola wón wustupi z čichoho žiwjenja, tsi lěta thodžesche we spodzivnym bójstkim swětkle mjez swojim ludom; „swětko swěczzi we czěmnosczach a czěmnosczje njeisu je wobschijale.“ Čłowjekowje lubowachu čjmu bóle hačo swětko, dokelž bčchu jich stutki zke, kcychu swětko wuhajnyč. We prawdže zdasche so, hačo

by swětko, kiž bě so we swjatej nočy we hródbi we Bethlehemje zašwęcizko, wulki pjatl na Golgatha zas hasnyko. Tola to so jeno zdasche; jasnje zapali so jutronczku z nowa a nětko njemózesche so wjach wuhasnyč. Z krewju kšescjanow drje kčychu romscy kšějorojo spytacž, tola čim jasnišo so paleše, taž by kwej martrarjow wolij był za lampu kšescjanstwa. Njepřesławajcy rozšěrjesche swoje jasne pruhi, jedyn kraj po druhim bu wot tutoho swětka rozswětleny. Džewjeć lěstotetkow po swojim zestadzenju pošla swoje jasne pruhi tež do naschich krajinow a zahna tu čmu pohanstwa a pschimedže naschich wótcow k jasnosći kšescjanstwa. Tež nas rozswětla swětko kšescjansteje wěrnoseže, taž je tamny wozjewesche, kiž so psched wjac hač 18 stow lětami narodži. Wschitke ludy dyrbja so tał zas narodžicž a na wschě krajiny dyrbi swęcizč hač do kóncow swěta nowe skónčzlo; knjeistwo nowonarodzenoho zbóžnika dyrbi so tał rozšěrjecž na cyh swět. Tohodla je tale Boža mšča najswjatocznjšča, swjeczi so wodnjo, pschi swětke skónčzta a započina so ze słowami: „Džězo je so nam narodžiko, syn bu nam daty, na kotrohož ramjenjach knjeistwo wotpočujuje a joho mjeno budže rěčacž: jandžel wulkeje rady.“ Z tutyhmi słowami pokazuje s. profeta Isaias na duchowne knjeistwo zbóžnika a na joho Bójske jowpschindzenjo. Na to pokazuja tež słowa leciije a swjatoho sczenja Božeje mšče, kiž su wzate ze započatka sczenja s. Zana, kotrež wosebje na wěčnosć a wschohomóc Słowa, syna Božoho pokazuja, kotryž je był wot wěčnosće pola wótca, pschěz kotrež je wschitko sczinjene.

Alle my njesmjemy jeno swětko widžecž, ale my dyrbimy tež we nim kšobžicž, my njesmjemy jeno wěrnoseže kšescjanstwa znač, ale my dyrbimy tež po nich žiti byč, Khrystus dyrbi so tež do naschich wutrobow duchownje narodžicž, swojoho swjatoho ducha dyrbi wón we nami wožiwicž. Nasche wutrobny dyrbja so tał wučiseciz wot wschoho hrěšchnoho, njedowolenoho, we swojim zmyslenju, ryeženju a skutkowanju dyrbimy jomu pschecy podobnišči byč. Šdnž sebi tał we wschitkim swęcizč damy wot wěrnoseže joho bójskeje wučžby, potom je so Khrystus tež do naschich wutrobow narodžil.

Či Bože mšče na swjedzenju hodow dopomnja nas tał na puč čłowjesktoho wozboženja wot joho započatka hač do dołonjenja. Přenja Boža mšča dopomni nas na pótajnosć najswjecziščeje Trojicy, na wěčne přodzenjo syna z wótca, tu je hižo wot wěčnosće wobzantknjene wotpohladanjo, čłowjesti splash wumožicž. Druha Boža mšča dopomni nas na wuwjedzenjo lubosčiwoho wotpohladanja we času, na narod syna Božoho z knježny Marije. Třecja Boža mšča dopomni nas na dožonjenje bójskoho wotpohladanja, na duchowny zashnarod Khrustusowy we naschich wutrobach, na wobnowjenje swěta pschěz joho swjatu wučžbu.

Nowa serbska protyka.

Kaž je „Posok“ wónđanjo pschislubił, je dženja nowa protyka „Krajan“ rusčka, zwjetscha wot ł. Duczmana, fararja we Kadworju, spisana. Haczrunje je znatych winow dla lěsa něšto pozdžišcho wudata, nadenžje drje do katholickich serbskich domow pschistup, byrnje tam snadž druha hižo prjedy zastupika. A wona to tež zastuži; hdyž jeje spisar a jeje nakladnik (nasche towarstwo) teško wopora na časfu, prócy a pjenjzach za serbski lud woprujetaj, dha sebi pschistojna dżakownosć žada, zo so wona wot katholickich Serbow pilnje kupuje a po wóznosći rozšchěrić pomha! Wschal je tunja dosć! A kóždy, kiž ju pschelada, dyrbi prajić, zo „Krajan“ wschitku křwalbu zastužuje. Po protyčnym dže, tež cyrkwinfku protyku a cyrkwinsti pschidawł wobjimacy, kotryž je tał zjadowany kaž hewał, scžehuje jara zajimawy pschidawł, hdyž so powjedanczka, powjescze, powučne nastawłi a wschelate žortne kuski rjenje motmēnjeja. Najdłěšche powjedanczko ma napismo „Módre róže a brune lilije“ a wučzi bjez druhim dowěru na Boha. Druhi nam jara luby wudžěł je rozžohnowaca ryč ł. Zóžefa Žrouta, kotruž je wón serbscy naschim krajanam lěsa w Krupcy djeržal, z pschihodnym zawodom wot spisawarja protyki. Tónle a tež někotry druzi nastawł wudubža serbske wótczinske zmyslenjo a je hižo tohodla pola naschich Serbow jara wužitny, kofiz druhdy něštožkuli cuze bjez prawa bóle křwala a lubuja dnžli swoje. Tež móžesch tam nastawł wo tym nadeněž, kotry howjazny slót je za burški lud najwužitnišchi. Rozprawa wo pschihotowanej cyrkwi w Czornecach abo Baczonju bu tam ze zamyskom podata, zo bychu katholicscy Serbja w běhu lěta na to myslili. Pohlad do minjenoho lěta podawa podawki, kiž su najwážnišche za naschu cyrkej a nasch kraj. Tež Sultana, z kotrohož wójskom nětko křeschćenjo wojuja, žimjenjo je derje wopisane. A hdy byh Wam te wschelate žorty a naselene prawdy prajit, dyrbjeli so křeri smjeć! Nělotre wužitne tabelle a wozjewjenja wobzamtuja lětuschu krasnu katholicfku protyku! Duž dżicje a kupujeje ju, potom pak tež čitajeje a wužimajeje. M. II.

Nowinki a powjescze.

Ž Łuzicy a z Sakskeje.

Ž Wudyschina. 1. decembra bě po chěj Němskej ludulicjenjo. Podamy tu wunosčł z někotrych wjetschich a nam bližo stojacych městow, tał daloło hač je znaty. We zankach () stojace licžby su z poslenjoho ludulicjenja, kiž bě pola nas we lěče 1871. Dreždžany: 196,378 z 8878 wojałami (169,478 z 7560 wojałami). Lipsk: 126,412 (106,925). Chemnicy: 78,000. Żwikawa: 31,700. Plauen: 28,000. Freibert: 23,700. Glauchau: 21,900. Žitawa: 20,243. Wudyschin: 14,862 (13,165). Łubjo: 6257. Biskopicy: 4017. Wschelate druhe zajimawe daty pschinjesemny ze znatych městow pschidodnje. Pschispomnimy jeno, zo su z wuwazćom licžby wobhděrjow daty pschecy trochu njewěste, kaž licžba katholickow, Serbow atd., hač

runje budže lětsa tola wjele wěsejšča, dolež so liczenjo pšez mužow sta, kž běchu we tamnej wokołnosći z wobštejenjami derje znaczi, we kotrychž mējachu lud liczjež.

3 Budyšcina. Do Dreždzan redakciji: „Katholisches Volksblatt aus Sachsen“ so z Kufowa pisa, zo bě do tamnišchoho kafina njedzelu, 5. decembra, hač runje bě wysoli sněh napanyl, tola tekło sobustawow pšchisčko, zo móžeshe so, kaž bě postajene, pšchedstejiczejstwo z nowa wuzwolocz. K přenjomu pšchedstejiczeraj bu knjež měónk S. Wawrit z Kanec a k joho naměstnikaj kubler Pech ze Sminjarnje wuzwoleny.

3 Budyšcinc. Sakska změje 1104 stawnistwow (Standesbezirke). Kaž smy hižo wjach króčž spomnili, změje so wot 1. januara 1876 lóždy narod, lóžde wumrjeczo pola stawnikow wozjemicz a tež slubjeni pšched stawnikom swoju wolu, zo chrejbjaj do mandželstwa stupicz, wuprajicz. We Budyštim amtškim hetmanstwoje budže 36 a we Kamjenštim 24 stawnikow.

3 Dreždzan. Kniez superior a farač dwórškeje cyrkwoje we Dreždzanach, kanonitus Franc Stolle, bu k pšchednydže katholicstowuchownoho konsistoria we Sakskej pomjenowany a tež kralowštomu kapłanej pomyšceny. Za nahlwilnu administraturu fary katholicseje kralowškeje cyrkwoje bu direktor katholicstoho progymnasia, knj. Sakub Duk (rodz. ze Zehic), postajeny.

3 wukraja.

Němska. Němiki reichstag jara pilnje džeka. Kaž so prasi, ma hišče cže pšched hodami swoje džeka dokonjecz. Z wěsteczju so powjeda, zo lětsa zakon, po kotrymž bychu so kłóštrny tež po cykej Němskej, kaž dotal we Pruskej zběhnyč mēli, so reichstagej njeypšchedpołozji; tohorunja tež nic druhi zakon, z kotrymž so hrožeshe, zo budžaj so po cykej Němskej tež zjawne processiony zakazacz.

Němska. Dwoje surowe njezbožo sta so na morju. Parokolž „Deutschland“ jědzeshe njedzelu 5. dec. rano z Bremerhavena do New-Yorka. Wjedro bě stajnje hrozne, wětsilozte a cžmowe. Pondžele rano zajě na mórštu staku napscheczjo Zandželstaj njedaloko mēsta Scheernessa. Cyty džen so lóžž hiščeje džeržeshe. Woda we lóžž pšchecy wyshe stupashe. Na 70 wosobow je wo žiwjenjo pšchisčko; mjez nimi tež 5 mitosejiznych sotrow z Westfalskeje, kž z Němskeje wupofazane do Ameriki jědzechu.

Pruska. Prjedawški redaktor Germanije a zapóštanec na němškim reichstagu Pawoł Manjunte, kž bu wolni tač njenadžicy k zapóštanecju lětnoho kšostanja do kšódy wotwjedženy, je nětko swój cžas wotšedžak. Sobotu 11. dec. bu pušcženy. Soho pšcheczelojo běchu po njoho pšchijeli a we rjenje a schihodnje wupyšcenyh šwach towaštwa „Germanije“ bu wysokodostojny redaktor wot sobudžekaczerjow nanajwšelscho postrowjeny. Wot jow poda so hnydom do němštoho reichstaga. Šdžž do sala zastupi, we kotrymž so pofedženju džeržaj, khwatachu sobustawy centra, katholicseje strony, k njomu a postrowjadu joho pšcheczelnje. Z krotka po nim zastupi tež wječž Bismarck do reichstaga.

Pruska. Kaž so we prjedawšich cžislach Kath. Póška spomni, bu stary

spomožnje skutkowacy wustaw, mješćniški seminar we Štölnje tež zlehnjeny. 10. novembra bě ł tomu postajeny džen. Namo dzejatej hodzinje pschindze policajdirektor pschemodžany wot dweju zastojnikow, zo by so pschewědźić, hač se wustaw zantny a jeli nic, zo by jón sam zantnył. Dotelž so to hišće stało njebě a přašes seminaru sobuskutowanjó zopowje, zasnglowa policajstwo poslučarnje a zakaza wučerjam, dale pschednosćowacž. Alumnojo móžachu hišće 2 njebželi we rumach seminaru pschedowacž, bu pał jim prajene, zo so 24. novembra z namocu wupolazaja, jelizo z dobrym dotal njeponđža. Woni so tał ł wopusćenju seminaru pschihotowachu. Přjedy pał hač jim tał drohi dom wopusćizichu, chychu hišće junu swojomu wyschšcomu pastrej wobtručizč, zo bndža swěrnje ł nomu džeržecž a ženje njeswěrnje joho wopusćizicž. To so pičez žiawnu adresu sta, kotruž arcbiskopej pschepodachu. Na to wozjewichu 23. novembra přašesj, zo seminar jeno tohobla wopusćizja, zo bychu hroženey namocy policajstwa, kotrež chce jich na druhi džen wupolazacž, cžekli, přašes bu hnydom prošeny, zo by to swětnej wyschšnosći ł wedženju dał. Pschipoednju zhromadzi hišće junu zhromadny wobjed wschittich alumnow ze jich wučerjami a pschedstajenymi. Wšcho džěšče po starym zwučenyym rjedze. Mjez wobjedom so cžitasche taž hewal. Tole bčchu poslenje stowa; „Ponizni, njepscheminjomni wuznawarjo stareje, praxeje wěry, zacplerjo wschje swětnjeje cžesćje, njepschistupjomni za wabjenja a hroženja swěta.“ Na to džěchu wschitny do cyrkwe ł cžesćenju najswjećijšohoho sakramenta; próstwy ł swjatej knježnje Mariji a modlitwy duchownych pschi nastupenju pučja buchu spěwano; na cžož přašes seminaru alumnow pušćiz, jich dopomnjo na poslenje stowa, liž su pschi wobjedze cžitacž šyscheli: „njepschistupjomni za wabjenja a hroženja swěta.“ Alumnojo wopusćizichu pctom cyrkej a seminar — lubowane wobydlenjo měra we měrje.

Turkowska. We Hercegowinje wojuja kschescžansch Stowjenjo dale zbožomnje pschecžimo Turkam. 2. decembra bě krwawna bitwa pola Plana a na druhi džen pola Trnowic. Woboj bitwe wupanschaj njezbožomnje za Turkow. Jedyn pascha t. j. jedyn turkowski wyschšchi wyschł bu meryeny, turkowske wójsto njeporjadnje cželasche. — Ruske, rakuske a němste knježestwo su taž so ze wschelatich stronow piša, wuměnenja bjez sobu rozchćjeli, pod kotrymiž chcebjza tamne krajiny Turkowskej změrowacž pomhacž. 1) Přěni minister abo wulki vezier so hač do lěta 1880 wotsadžicž njesmě (hač dotal sultan hušto ministrow pscheměnja a tał pschindze potom wulki njeporjadł do krajnych naležnosćow); 2) kschescženjo maja so jeno wot kschescžanow sudžicž, a cži liž dawki wot nich bjeru, dyrbjza tež kschescžejwo bycž; 3) jeli zo sultan sam wěc tał rjadowacž njemōže, chcebjza jomu spomnjene knježestwa ł tomu pomocne bycž. Tola drje to njeje najmudrišchi puč tamne krajiny spofolicž. Zendželsta je tohobla namjetowala, zo byschaj so krajiny cyle wot Turkowskeje džělikoj a zbjěla Serbiskej, zbjěla Czornej Horje pschidawkoj abo tež cyle njewotwisnej bykoj a swojoho wěřcha dostałoj. Poslenišche by wěcše najlěpše było.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

Ŕ czeŝejzi Wozej a ŝpomoženju duŝchow ŝu dale woprowali: Njeznaty Ŕ wjeŝŝej czeŝejzi Wozej (p. w. w.) 900 mt.; J. Wětka z Nowoŝlic 1 mt. 50 pj.; J. B. z Khróŝćje haŝo jubilejŝki dar 4 mt.; J. B. z B. haŝo jubilejŝki dar 3 mt.; T. J. 3 mt.; B. P. ze Smjerdzaceje 1 mt. 50 pj.; Šch. z Baczonja a mandj. (jubilejŝki dar) 5 mt.; njemjenowana z Baczonja 3 mt.; ŝtužowna džowka z Baczonja 1 mt.; njemjenowana 3 mt.; ŝtužowna džowka z Kłóŝtra 3 mt.; Ŕ dorunanju runeje licžby wot korrektora protyki 3 mt. 86 pj.

Ŧromadže: 23,110 marŝ 71 pj. Ŕ tomu mamy we knižkach danje 3589 mt. 29 pj. Duž je z cyta hižo 26,700 marŝ.

Pschispomnjenje: Pŝchž knj. fararja Hermannu z Wotrowa a knj. kapłana Šchotty a młónka Wawrika doŝtačmy druge dary. Wozjewja ŝo we pschichodnym cžiŝle.

Pŝcheproŝhenjo.

Prěnje cžiŝto ŝchtyrnatoho lětnika „Katholŝkoho Poŝta“ doŝtann cžitarjo nowe lěto. Redakcija budže, podpjerala wot ŝwěrných pschczelow, ŝerbŝkonnu ludej najwažniŝche a najzajimawŝche podawki z cyrkwinŝkoho a političkoho žiwjenja jednorje rozestajecz. Wŝchitcy, kiž za „Katholŝki Poŝol“ džělaja, cžinja to cyle njesebicžnje, njeboŝtann a nježadaja najmjeniŝchoho myta, rady pschijnjeŝu wopory na cžasu a teěž nje džěwaja na wŝchelate wudawki. Poŝol piŝa a wudawa ŝo jeno Ŕ rozwucženju a zdžělaniu ŝerbŝkoho ludu. Wěrnno wŝchal je, zo nowiny we druhich rycžach ŝpiŝane, to teěž dołonjeja a dofelž maja wjele bohatsche ŝrědki, to ŝnadž lěpje dołonjeja. Džělawy lud, kiž ma jeno ŝwjate dny Ŕ ŝwojomu duchownomu powucženju, pał lěhdoma hdy cuzu rycž tał derje rozemi, zo by we njej ŝpiŝane wěcy derje zapŝchijał. Kaž jedyu pschi ŝwětłe ŝtónćzka wŝcho lěpje rozpoznuawa haŝo pschi mēŝacžku, tał jedyu we ŝwojej maczernej rycži teěž wŝchitko jaŝniŝcho zapŝchija, doŝpołniŝcho zrozemi, ŝwěrnniŝcho we pomjatku zdžerži haŝo to, ŝchtož je jedyu we cuzej cžital. Tohodla njech kóždy lohku a tunju pschiležnosć, kiž jomu „Kath. Poŝol“ Ŕ rozwucženju podawa, teěž we nowym lěcže ŝwěruje wužije, njech pał teěž mjez ŝwojimi znatymi a pscheczelemi Poŝol rozŝchěruje a tał dobru wěc podpjera.

Redakcija „Katholŝkoho Poŝta“.

Z nakładom najŝchoho towarŝtwa je wuŝchol a pschewawa ŝo we expedicijach „Kath. Poŝta“ a pola kłamarjow za 25 pj.

K r a j a n.
Katholŝka protyka za Hornju Łužicu
na pschestupne lěto
1876.

Psychika f 24. číslej „Kath. Pósta“.

Cyrkej a škula we swjatyh zwjazku.

Po dołholétnym prócowanju je so we wjele krajach škula wot cyrkwoje dźělita, z kotrejž bě nastata a z kotrejž móžesche bjez shtody zjenocjena wostacž. Duchownstwo hato tajle nima nětko ani w najnižšich školach dohladowanjo a wjedziczerstwo, khibo zo je duchowny sobu lokalny inspektor, kaž to pola nas w

Sakskej zwjestscha dotal je. Tola pschi wschim tym budže pola nas duchownstwo dale tež w škuli křesćansku wucžbu wucžicž a ta wostanje pod duchownskim dohladowanjom, khibo zo tomu snadž pschichodne swětne zakonje tež zadzewacž zechcedža, kaž so we wschelatic krajinach Pruskeje stawa, tak zo by rozwuczenjo wo wěrje potom so jenož w cyrkwi samej stacž mohko.

Alle my njechamy do pschichodnoscy hladacj, ale pohladujmy w duchu z djakom na te dołhe lětstotki, w kotrychj je so cyrkej za schule, za wysoke a nizke nadobnje starata, na te wschelate kłóschtyrskje rjady a zjenoczenstwa, na syły wuczerjow a wuczerkow, kotrej su za schulu a rozmuczenjo zbożownje ze słowom a pismom, z pschikadom a ze zastupnymi próstwami skutkowali.

Tajkoho duchownoho wuczerja pschedstaja mam tudj wobraz, kotryj je nam t. kniहितc Bózej Chociszewski z Poznania t wocziszczenju dobroczynje pozyczil. Tutón duchowny je swjaty Jan Kanty abo Kantski.

Wón ma swoje pschimjeno wot mětacjko Kenty pschi Wisle w kracowskej diucecy, hdzej so wón wotoko l. 1400 narodzi. Hako młodjenc schudowasche na wysokich schulach w Kracowje, hacj bu stóncznje doktor a wuczesche mjele lět hako professor bohawuczenoscy. Pozdžischo dasche so hako mėschnik wujwjećic a bėsche dlějši čas farač w blizkim Otkuscu. Dokelj joho tajke zamokwite zastojnstwo do stracha stajesche, žadajche a dosta zasy wuczerjske město na wysokej schuli, tola pschipódla tež předomasche a džeczi wuczesche. Zo by sebi rozpominanjó Žezusowoho czerpjenja nanajbóle do pomjattka zacjiszcžat, pucjowasche do Seruzalema, a t cžesczi japoschtokow pobj schtyri krócj pėschi w Romje. Wjelelět swojoho pobožneho žiwjenja njewužiwasche žane mjaso. Psched swojej smjerczju rozdžěl mšchitke wobšedžensimo kładym a wunrje zbožnje hodowniczku 1473. Na joho rowje stachu so džiwj a tohodla bu jara cžescjowany, najpředy hako patron Bólskeje hacj bu stóncznje w lěcy 1767 swjatoprajeny a tač t cžescjowanju w cykej katholickej cyrkwi pschedstajeny. Zoho row namata jo w unifersitkej cyrkwi j. Hany w Kracowje.

Njeh tónle swjaty wuczer dale Bóha prosy, zo bychu wuczerjo, njeh su duchowni abo swětni, swjatej cyrkwi swěrní wostali a wschitcy tež poskusnych, Bóhu spodobnych wuczownikow a wuczownicych namatali!
M. H.

„Dopomni jo na lipje, kotrejž je džěd sadžak.“

Zurij widžesche junu swojoho džěda, cžescjownoho a hjšcže strowoho řchdžimca na zelenym blaku psched řhěžu hřuboku džěru rycj. Pódla ležeschtej dwaj młodej řchtomikaj.

„Luby džědo, řchto tola cžinitř?“

Bjěz toho zo by so we swojim džěle zadžeržecj dač, prajesche tutón: „Za řchu dwě młodej lipje sadžicj.“

„Lipje?“ zawoła hólčecj so džiwajo: „Za řym tola řhřchač, zo lipy jara pomaku rostu, cžohodla njewuzwolisř sebi radřcho topokj, řiz tač řpěřhnje rostu?“

„Topokj ja radj nimam,“ wotmłowi džěd. „Wone drje so hordže wysoko pozběhnu ale žanoho wužitka nimaja. Dopomnja mje na hordžata, řiz njewě, tač wysoko by swoju hłowu nosřl a so přchj; druhich pozběhowač a tola njeje ničjo nawuřhřl a dokonjač. Tač je tež z topokom. Wón njedawa žanoho abo tola jeno jara mačo řhřódla, drjewo njeje t ničjom, plody njenjesje, ale wschitłón njerjad na so cžěhnje a cžini wschelatu řchtodu.“

„Haj, to je wščo prawje dosć,“ dźeše Zurij na to, „ale praj jeno, što tebi pomha, zo lipy sadźeš? Ty tola njedoczafaš, zo motroštu a kšódf posćiczeja!“

Džed bē runje shtomif zasadźit; šypaše zemju na korjenje, pschitkoči ju z lohka, lijescha modu na nju a tšny žertku podla shtomifa do zemje, pohladny potom pscheczelnje na swojoho wnuła a prajesche k njomu: „Moi synko, dyrbi dha cšowjel jeno to cžinicž, shtož jomu samomu wužit pschinjese? Wy so tak jara mačo dobroho dofonjalo. Widžiš tamnej mócnej lipje pschi kšchowje? Šdyž bēch tajki pachot kaž ty, sšychach, zo je jej njebohi farat sadžat. Tónle knjez je psched wjac dylsi 80 lētami wumrjel, ale joho lipje stojitej hiščeje k wjeselu cykeje wšy. Wón njeje na so myslit, ale na mnje, a na tebe a na wšchitki, kiž so zamjesela we kšódku joho lipow. To je wērno, moje lēta so bōrzh pominu, ja njedoczafam, zo tutej shtomikaj motrosčetaj, ale ja so nadžiju, zo je ty doczafaš. A hdyž budžeš za dwachčži abo tsichčži lēt pod tuthmaj shtomikomaj šydacž, dopomniš so na swojoho dawno minjenoho džēda, a to we lubošči, a na tym budžeš so wjeselicž, kaž mam tež ja wjeselo pschi dopomnjecju na to. Tohodla njedach sebi pschi tuthym džēle tež wot nitoho pomhačž. Ty dyrbjesche nēhdy prajicž móc: Tutej lipje je mój njebohi džed sam sadžat! To sebi kōždy čas wopomū; duschny cšowjel njemyšli na swój wužit, njedžēla a njechromadža za so, ale za svojich potomnikow. Šdyž bē naš žbōžnik na swēče, pschiruna wjach krócž swoju wucžbu žonopowomu šmjeshtku, z kotrohož nēhdy mócny shtom zrosče. Ach wón mējesche mačo wjesela pschi swojim šyčju a sa-dženju, mējesche mačo wērnych wucžownikow a pscheczelow, wjele zrudoby a nuzh, ale to joho njewotrašči, wón sadžesche za pschichodny čas, a prajesche: „Moja wucžba je runja žonopowomu šmjeshtku, kiž něšto wza a do swojeje zahrody cžifny, a wone žhadžesche, a rozčesche a z njoho bu wulki shtom a ptacžki njebeš by-dlachu we joho hažach!“ A njeje so joho šlubjenje dopjelniko? Njezwjeselimy so nad rjanym shtomje, kiž nětko hižo wosomnacže lētstotetkow swoje mócne hažy nad zemju wupšchestrjewa a ji cyrobu a kšódf posćiczuje? A tak je to wšchudžom. Tež ty, lubo Zurko, sadžej a chromadž, hdyž budžeš starschi, za pschichodny čas, za nēhdusche splahi, potom budžeš luboščž žnjecž po smjercži a twoje wopomnjecžo wostanje we žohnowanju. Wšchitke twoje štutki budža podobne pčódnym shtomam abo rjanym lipam, kiž kšódf a kšódku wón rozšchērjeja. Wone budža tracž, šynojo a šynow šynojo budža so nad nimi zwjeselicž, mjez tym zo so pschny, njewužitny topoł wuruba a do wohnja cžifnje.“

Z ruku džaowasche so Zurij cžesčomnomu schedžimcei, kiž bē joho tak pscheczelnje wo tak wužitnyh wěcach rozwucžit, wón slubi, do joho stopow stupacž, ale pschitaji z dowēru: „wumrjecž hiščeje ty njesmēš džēdo! Za so nadžiju, zo doczafaš, zo shtomikaj narosčetaj a so derje radžitaj a tež Zurij z nimaj.“

„Kaž Bōh žechce, moje džēčo! Wumru pał ja tež we kšótkim cžaju, dopomū so tehele hodžiny, hdyž budžeš njespokoiny a mjerzaty, hdyž so tebi ludžo njedžafowni zdadža a ty we dobrocžinjēju woliwknjesht! Dopomū so na lipje, kotrejž je džed sadžat.“

Młody bur.

Młody bur, dobry syn lohtomyślnoho nana, bė hižo pŝchi žiwjenju tutoho jara pŝchedoŝzene kubło na so wzał. Wulka dań cziŝchczeŝche ŝwójbu a jeno maczeŝne próŝny pohnuchu ŝyna, zo tajtu czežu na so wza. Ze ŝtaroczežu wotuczi kóžde rano, ze zrudobu so lehnj. Wón njewjedzeŝche, kaŝ budze wobŝtać móc. Maczeŝeri jeno njechaŝche njepoŝtuŝchny bycz.

Wė czaŝ, nazymny ŝyw wobŝtaracz. Wjenježu tu njebėchu, roŝka a pŝcheńca ł wuŝnywej teŝ nic, ani ŝtót, z kotrymž by rolu mohł wobŝtaracz. Sujod jomu ŝlubi, něŝto role zadzewacz, na kotruz mjeŝeŝche pŝcheńca pŝhincz. Ale z wotkel ju doŝtać? Žane zornjatko njebė we cyłym domje. Wė pał wulki czaŝ, zo ŝo ŝyw wobŝtara. Njewjedzeŝche ŝcho ma zapoczeć. Požcziwacz ŝo bojeŝche, z cziłm mohł zas płaćcicz, dołha bė mjez tym hižo doeć. „Snadž“ tał myŝeŝche ŝebi, „namatajch pola jenoho žurka něŝto.“ Wón pytaŝche a hlej wón namata we prawdze byđto žurka, a tam tekto pŝheńcy, taž potrebaŝche. Zornjatka bėchu cyłe dobre, mōžachu zŝhadzeć. Šcho bė wjeŝeŝchi, dŝyli młody bur.

Šhwataŝche ł ŝufodej, powjedaŝche jomu wo ŝwojim zbožu, a proŝeŝche, zo by jomu pŝheńcu zawoćził. Džeŝche bjez kŝombzenja na polo, zo by pŝheńcu wuŝył. Zrudne myŝle wotuczachu we joho wutrobje. Nan bė kubło z piczom a hracjom pŝhećzinił; jedzeŝche něto doma a mjeŝeŝche na wŝchittim nuzu. Njezbožomna macz bė ŝwoje ŝamotne zamoženjo pŝhiŝadžiła. Bratŝja a ŝotry bėchu bjez zamozjenja a bjez nadzije na pŝchichodne zaŝtaranjo. Młody bur zapocziwajŝche ŝheć a kōždu horŝku, kiž na rolu cziłny, pŝchawođeŝche z bohatymi ŝylzami. „Kaŝ ŝhudy ŝy tola,“ prajeŝche ŝam pŝchi ŝebi, „žurtomu pŝheńcu dŝyrbich ŝheć, kaŝ ŝhubži ŝu macz, bratŝja a ŝotry! Šcho budze z tebe, jelizo ŝo twój wuŝnyw nje-radzi. Za tebe by lėpje było, hdy by ŝo ł dobrym ludžom pŝhiŝtajił, hało zo ŝam kubło wobŝnyjeŝch, kotrohož dołh tebe ł zeni cziŝchczi.“ Tełe czeŝke myŝle, kōczachu joho hiŝchcze bole hało drėnjo, kiž hewał njejeŝche: Štoro by wón zadwėlował. Wón džeŝche po jenej kōzi horje, po druhej dele; za nim kŝodzachu róny. Nazymny džen bė rjany, jaŝny; ale we joho wutrobje bė cziłna a zrudoba. Tu bė jomu, kaž we ŝwojim zuuŝkownym hłóŝ ŝyŝchał, kiž njomu prajeŝche: „Kiž ze ŝylzami ŝyja, budža z wjeŝofoŝcžu žnjecz.“ — Hdy by jandzel z njebies pŝhiŝchoł, njeby joho lėpje poŝylnicz, lėpje tróŝchtowacz mohł. „Haj,“ tał ŝebi wón myŝeŝche, „ja ŝyju, to Wóh wė, ze ŝylzami. A tón, kiž je mi wuŝnyw obrabził, mōže mi teŝ ł žnjam dopomhacz, a ŝylzy do wjeŝela pŝchewobroczeć. Za ŝcu ŝo na njoho ŝpuŝchczeć, pŝchi džełe a pilnoŝczi!“ Wot toho wotomiknjenja mjeŝeŝche wutrobitu dowėru, kotraž ŝo njeda wjac zatraŝchicz. Wŝchėdnuje dopomni ŝo na ŝłowa: „Kiž ze ŝylzami ŝyja, budža z wjeŝofoŝcžu žnjecz.“ Njewuŝtawajch džełkaŝche, džećzeŝche wŝchitto fruće hromadu, wožimi pilnoŝcž ŝwojich bratrow a ŝotrow.

Wjele wjacŝ hacz bė woczatował, džełkaŝche domoj z poŝytoho a ze ŝylzami maczanoho zahona. We krotkim mōžeŝche ŝebi ŝonja kupicz, pomalu wupłaczji wŝchittich dołžnikow a nahromadzi ŝebi wyŝche toho małe zamoženjo.

Ženje we žiwjenju njezaby: Kiž ze ŝylzami ŝyja, budža z wjeŝofoŝcžu žnjecz.